

Pētījums par klimata politikas integrāciju vietējā un reģionālā līmeņa teritorijas attīstības plānošanā

I sējums: lewadziņojums

2024. gada marts

Pētījuma izpildītājs: SIA "Estonian, Latvian & Lithuanian Environment"

Pētījuma pasūtītājs: Klimata un enerģētikas ministrija (turpmāk - KEM)

Iepirkuma nosaukums: Pašreizējās izmantotās prakses novērtējums un vadlīniju izstrāde klimata pārmaiņu aspektu integrācijai nozaru politikās.

Iepirkuma identifikācijas numurs: KEM 2023/3

Pētījums tiek finansēts Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.-2021. gada perioda programmas "Klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide" projekta Nr. LV-CLIMATE-0001 "Klimata pārmaiņu politikas integrācija nozaru un reģionālajā politikā" ietvaros.

Saturs

Saturs	3
Saīsinājumi	4
Lietoto terminu definīcijas	5
Tabulu rādītājs	7
Attēlu rādītājs	7
Kopsavilkums	8
Summary	9
1. Ievads	12
2. Normatīvie akti un nacionālie attīstības plānošanas dokumenti	14
2.1. Pašvaldību un plānošanas reģionu darbību regulējošie normatīvie akti	16
2.2. Nacionālo attīstības plānošanas dokumentu izvērtējums	27
2.3. Pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes kārtību regulējošie normatīvie akti	38
2. Pašvaldībām un plānošanas reģioniem pieejamo finanšu resursu analīze	46
2.1. Pašvaldību finansējuma saskaņotība ar klimata politiku	47
2.2. Pašvaldībām un plānošanas reģioniem pieejamie finanšu instrumenti klimata mērķu izpildei	56
3. Pašvaldībām un plānošanas reģioniem pieejamie klimata dati un rīki	67
4. Speciālistu kapacitātes izvērtējums	83
4.1. Anketu rezultāti	84
4.2. Interviju rezultāti	97
4.3. Secinājumi un rekomendācijas	99
Metodoloģija	102
Izmantoto avotu saraksts	105
Pielikumi	114

Saīsinājumi

AP – Attīstības programma

CO₂ – oglekļa dioksīds

ES – Eiropas Savienība

IAS – Ilgtspējīgas attīstības stratēģija

LIAS 2030 – Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam

IoT (no angļu valodas: Internet of things) – Lietu internets

KEM – Klimata un enerģētikas ministrija

LVĢMC – Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

MK – Latvijas Republikas Ministru kabinets

NAP 2021-2027 – Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam

NEKP 2030 – Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030. gadam

OMA – oglekļa mazietilpīga attīstība

RCP (no angļu valodas: Representative Concentration Pathways) – scenāriji jeb Reprezentatīvās koncentrācijas aplēšu scenāriji

SEG – siltumnīcefekta gāzes

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

VPP2027 – Vides politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam

ZIZIMM – Zemes izmantošana, zemes izmantošanas maiņa un mežsaimniecība

Lietoto terminu definīcijas

Ekosistēmu pakalpojumi (ecosystem services)¹ – Ekosistēmu nodrošinātie materiālie un nemateriālie labumi, kas palīdz nodrošināt cilvēkiem piemērotus dzīves apstākļus. Piemēram, ekosistēmu pakalpojumi ietver pārtikas produktu, ūdens nodrošināšanu, plūdu regulēšanas funkciju, augsnes erozijas un slimību uzliesmojumu mazināšanas funkciju, kā arī nemateriālās vērtības.

Klimata pārmaiņas (climate change)¹ – klimata pārmaiņas ir izmaiņas klimata stāvoklī, ko identificē (piemēram, ar statistiskiem testiem) ar izmaiņām vidējās vērtībās un/vai to īpašību mainīgumu, kas turpinās ilgākā laika periodā, parasti dekādi vai ilgāk. Klimata pārmaiņas var notikt dažādu dabisku iekšējo procesu rezultātā vai arī ārējo spēku ietekmē, piemēram, Saules aktivitātes ciklu, vulkāna izvirdumu un ilgstošu antropogēnu pārmaiņu atmosfēras sastāvā un zemes lietojumā ietekmē.

Klimata pārmaiņu risks (climate change risk)¹ – klimata pārmaiņu radīto seku risks. Klimata pārmaiņu risks raksturo apdraudējuma (piemēram, plūdu vai sausuma) varbūtību un to radīto potenciālo seku smagumu (ievainojumi, postījumi, dzīvotņu bojāeja, u.c.).

Klimatneitralitāte (climate neutrality)² – stāvoklis, kurā cilvēka darbība rada “nulles” neto ietekmi uz klimata sistēmu. Šāda stāvokļa sasniegšanai nepieciešams līdzsvarot siltumnīcefekta gāzu emisijas ar oglekļa dioksīda piesaisti.

Klimatnoturība (climate resilience)² – sistēmu sociāla un ekoloģiska spēja (1) absorbēt stresu un uzturēt savas funkcijas klimata pārmaiņu radītas ārējās spriedzes laikā, kā arī (2) reorganizēt savu darbību, gatavojoties turpmākai klimata pārmaiņu ietekmei.

Oglekļa dioksīda (CO₂) piesaiste (carbon dioxide sequestration)¹ – process, kad fotosintēzes rezultātā, kurā iesaistīti augs valsts un citi organismi, no neorganiskajiem savienojumiem oglekļa dioksīda un ūdens, izmantojot gaismas enerģiju, tiek sintezētas organiskās vielas, kā arī skābeklis.

Oglekļa mazietilpīga attīstība (low carbon development) (turpmāk - OMA)¹ – ilgtspējīga ekonomiskā, vides un sociālā attīstība, kas balstīta gan uz zemām antropogēnām (cilvēku darbības radītām) siltumnīcefekta gāzu emisijām un augstu oglekļa dioksīda piesaistes līmeni, gan noturību pret klimata pārmaiņām, to radīto risku mazināšanu un klimata pārmaiņu radīto ieguvumu izmantošanu.

Pielāgošanās (adaptation)¹ – piemērošanās faktiskajam vai gaidāmajam klimatam un tā ietekmei. Antropogēnās sistēmās pielāgošanās mērķis ir mazināt vai novērst kaitējumu vai arī izmantot

¹ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. (2018). Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam.

https://tap.mk.gov.lv/doc/2018_12/VARAMPI_061218_LPKPPlans.1263.docx [skatīts 09.01.2024]

² Ministru kabineta 2020. gada 28. janvāra informatīvais ziņojums "Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/342214> [skatīts 09.01.2024]

labvēlīgās iespējas. Dažās dabas sistēmās cilvēku iejaukšanās var sekmēt pielāgošanos gaidāmajam klimatam un tā ietekmei

Pilsētu “siltuma salas” efekts (urban heat island) – fenomens, kad pilsētās izveidojas siltāks mikroklimats. Tas veidojas teritorijās, kur veģetācija lielās platībās tiek aizvietota ar pelēko infrastruktūru (asfalts, betons u.c.).

Stāvparks (park & ride)³ – transportlīdzekļu novietošanas un pārsēšanās sistēma, kas paredz transportlīdzekļu stāvlaukumu sasaisti ar sabiedriskā transporta tīklu, lai pilnīgāk izmantotu sabiedrisko transportu un atslodotu transporta plūsmu pilsētas centrā.

Zaļā infrastruktūra (green infrastructure)¹ – augstas kvalitātes dabisko (mitrāji, palienes, dabiskie meži, piekrastes teritorijas), pusdabisko (atjaunoti biotopu fragmenti), mākslīgo teritoriju (zaļie parki) un atsevišķu elementu (koki, zaļās sienas, zaļie jumti, mežu ielāpi, dzīvžogi, kas var darboties kā vides koridori) tīkls. Zaļā infrastruktūra darbojas kā dabisks vētru, temperatūras, applūšanas briesmu, gaisa un ekosistēmu kvalitātes regulators.

Kļūdaina pielāgošanās (maladaptation)⁴ – darbības, kas var palielināt ar klimatu saistītu nelabvēlīgu iznākumu risku, tostarp palielinot siltumnīcefekta gāzu emisijas, palielinot vai mainot neaizsargātību pret klimata pārmaiņām, nevienlīdzīgākus rezultātus vai labklājības samazināšanos, tagad vai nākotnē.

Zaļais budžets (green budget)⁵ – budžeta politikas veidošanas instrumentu izmantošana vides un klimata mērķu sasniegšanai. Tas ietver budžeta un fiskālās politikas ietekmes uz vidi novērtēšanu un to saskaņotības novērtēšanu valsts un starptautisko saistību izpildē.

Klimatdrošināšana (climate proofing)⁶ – kurā infrastruktūras projektu izstrādē tiek integrēti klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumi. Tas ļauj Eiropas institucionālajiem un privātajiem investoriem pieņemt informācijā balstītus lēmumus par projektiem, kas uzskatāmi par saderīgiem ar Parīzes nolīgumu. Process ir sadalīts divos pīlāros (klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās klimata pārmaiņām) un divos posmos (pārbaude, detalizēta analīze). Vajadzību veikt detalizētu analīzi nosaka pārbaudes posma iznākums; tas palīdz samazināt administratīvo slogu.

³ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. (2018). Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam.

https://tap.mk.gov.lv/doc/2018_12/VARAMPI_061218_LPKPPlans.1263.docx [skatīts 09.01.2024]

⁴ European Union. (2023). Guidelines on Member States' adaptation strategies and plans .

<https://climate.ec.europa.eu/system/files/2023-07/Guidelines%20on%20MS%20adaptation%20strategies%20and%20plans.pdf> [skatīts 24.01.2024]

⁵ OECD. (n.d.). OECD Green Budgeting Framework. <https://www.oecd.org/environment/green-budgeting/OECD-Green-Budgeting-Framework-Highlights.pdf>

⁶ Eiropas Komisija. (2021). Komisijas paziņojums. Tehniskie norādījumi par infrastruktūras klimatdrošināšanu 2021.-2027.gada periodā. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0916\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0916(03)) [skatīts 24.01.2024]

Tabulu rādītājs

Tabula nr. 1 Klimatnoturīgas un klimatneitrālas teritorijas attīstības plānošanas elementi	15
Tabula nr. 2 Pašvaldību un plānošanas reģionu darbību regulējošo normatīvo aktu analīze	16
Tabula nr. 3 Nacionālo attīstības plānošanas dokumentu analīze	27
Tabula nr. 4 Attīstības plānošanas dokumentu normatīvo aktu analīze.....	38
Tabula nr. 5 Budžeta līdzekļu piešķiršanas kārtības analīze	47
Tabula nr. 6 Plānošanas finansējuma instrumentu analīze	56
Tabula nr. 7 Klimata rīku analīze.....	68
Tabula nr. 8 Interviju dalībnieki.....	83

Attēlu rādītājs

Attēls nr. 1 Respondentu pārstāvēto plānošanas reģionu sadalījums	84
Attēls nr. 2 Respondentu darba pienākumu sadalījums	84
Attēls nr. 3 Zināšanas par klimata pārmaiņu jautājumiem.....	85
Attēls nr. 4 Apgalvojumi par klimata politikas īstenošanu	86
Attēls nr. 5 Apgalvojumi par klimata politikas plānošanu	87
Attēls nr. 6 Apgalvojumi par klimata politikas plānošanu II	88
Attēls nr. 7 Klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumi	89
Attēls nr. 8 SEG emisiju aprēķini pašvaldībās	90
Attēls nr. 9 Finanšu līdzekļi klimata politikas īstenošanai.....	91
Attēls nr. 10 Finansējuma novirzes kritēriji	91
Attēls nr. 11 Klimata rīku un instrumentu izmantošana.....	93

Kopsavilkums

Ievadziņojums ir "Pētījuma par klimata politikas integrāciju vietējā un reģionālā līmeņa teritorijas attīstības plānošanā" ietvaros pirmais izstrādātais nodevums. Pētījuma mērķis ir novērtēt pašreizējo izmantoto praksi un izstrādāt vadlīnijas teritorijas attīstības plānošanas pilnveidošanai reģionālā un vietējā līmenī saistībā ar noteikto klimata politikas mērķu 2030. un 2050. gadam izpildi, lai virzītos uz klimatneitralitātes sasniegšanu un klimatnoturīguma nodrošināšanu.

Ievadziņojums ietver pašvaldību un plānošanas reģionu darbību un teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes kārtību regulējošās likumdošanas un nacionālo attīstības plānošanas dokumentu izvērtējumu. Tāpat ziņojumā iekļauta pašvaldībām un plānošanas reģioniem pieejamo finanšu resursu, kas vērsti uz klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumu īstenošanu, analīze. Klimata politikas izstrādes un ieviešanas atbalstam tiek apkopoti pašvaldībām un plānošanas reģioniem pieejamie klimata materiāli un informācija. Pašvaldības un plānošanas reģionu speciālistu klimata politikas plānošanas zināšanu un kapacitātes izvērtējums veikts, aptaujājot un intervējot pašvaldības pārstāvjus.

Kopumā, izvērtējot normatīvos aktus, nacionālos attīstības plānošanas dokumentus, kā arī budžetus un budžetu izstrādi reglamentējošos normatīvos aktus, var secināt, ka lielākās problēmas saistībā ar klimata politikas integrāciju teritorijas attīstības plānošanas procesā ir saistītas ar vispārīgajām prasībām un mērķiem normatīvajos aktos un attīstības plānošanas dokumentos, kā rezultātā nav harmonizētas pieejas attiecīgo prasību piemērošanā pašvaldību un plānošanas reģionu līmenī. Normatīvajos aktos kopumā netika identificēti tādi nosacījumi, kas ierobežotu pašvaldību un plānošanas reģionu iespējas plānot un īstenot klimatneitralitāti un klimatnoturību veicinošus pasākumus ar dažiem konkrētiem izņēmumiem, kas identificēti padziļināto interviju laikā. Lielākās problēmas klimata politikas plānošanā un īstenošanā pašvaldību un plānošanas reģionu līmenī rada atbilstošas informācijas trūkums, kas konkrēti paskaidrotu efektīvākos veidus gan normatīvo aktu prasību īstenošanā, ņemot vērā dažādu pašvaldību specifiku, gan pasākumu plānošanā un īstenošanā.

Vērtējot budžetu izstrādes kārtību un pašvaldību budžetus, secināts, ka pašreizējā pieejā pašvaldības budžetos trūkst sasaistes ar nacionālajos un pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos iekļautajiem mērķiem un prioritātēm. Budžeta izdevumu klasifikatorā nav iespējams atsevišķi identificēt pasākumus, kas vērsti uz klimatnoturību un pielāgošanos klimata pārmaiņām, kaut gan tajā pašā laikā no 2023. gada pašvaldībām ir jāatskaitās par īstentajiem pielāgošanās pasākumiem (atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr. 675 "Siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas sistēmas, prognožu sistēmas un sistēmas ziņošanai par pielāgošanos klimata pārmaiņām izveidošanas un uzturēšanas kārtība" (spēkā ar 28.10.2022.).⁷). Apkopotā informācija liecina par to, ka pašvaldībām ir pieejami vairāki finanšu un atbalsta instrumenti. Vienlaikus jāatzīmē, ka, lai ekonomiski lietderīgi

⁷ Ministru kabineta 2022. gada 25. oktobra noteikumi Nr. 675 "Siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas sistēmas, prognožu sistēmas un sistēmas ziņošanai par pielāgošanos klimata pārmaiņām izveidošanas un uzturēšanas kārtība". <https://likumi.lv/ta/id/336733> [skatīts 24.01.24]

izmantotu pieejamos resursus, ir nepieciešams prioritizēt īstenojamus pasākumus, primāri novirzot finansējumu pasākumiem, kas dod vislielāko ietekmi uz klimata mērķu izpildi.

Apkopojot pašvaldībām un plānošanas reģioniem pieejamos rīkus, kā arī izvērtējot respondentu un intervējamo atbildes attiecībā uz pieejamiem rīkiem, var secināt, ka ir pieejams atbilstošs klimata politikas plānošanai nepieciešamo rīku apjoms, bet trūkt vienkopus apkopotas informācijas par tiem un to pielietošanu pašvaldību un plānošanas reģionu līmenī. Šī nodevuma ietvaros ir sagatavots pieejamo rīku apkopojums un tie klasificēti cita starpā pēc to pielietojuma, tomēr būtiski ir uzturēt aktualizētu sarakstu vienā viegli pieejamā un visaptverošā klimata politikas portālā (piemēram, funkcionējošajā <https://klimatam.lv/>).

Gan normatīvo aktu izvērtējuma, gan speciālistu kapacitātes izvērtējuma rezultātā secināts, ka varētu stiprināt plānošanas reģionu lomu klimata politikas plānošanas un īstenošanas atbalsta sniegšanā pašvaldībām. Tika atzīmēts, ka plānošanas reģioni varētu kalpot kā starpnieki starp nacionālo līmeni un pašvaldībām. Labākai informācijas aprītei rekomendēts apsvērt iespēju izveidot vienu kompetences centru, kas sniegtu atbalstu pašvaldībām klimata politikas plānošanā un īstenošanā.

Balstoties uz iegūto informāciju, lewadziņojumā apkopoti pirmie secinājumi un rekomendācijas attīstības plānošanas pilnveidošanai un klimata politikas aspektu integrēšanai teritorijas attīstības plānošanas dokumentos. Atziņas ņemtas vērā, izstrādājot Vadlīnijas.

Summary

This inception report is the first deliverable developed in the framework of the project "Study on the Integration of Climate Policy into Local and Regional Spatial Development Planning". The overall objective of the study is to assess current practices and develop guidelines for improving spatial development planning at regional and local level in the context of meeting the 2030 and 2050 climate policy objectives to move towards climate neutrality and climate resilience.

The inception report includes analysis of legislation related to spatial development planning documents at municipal, regional and national level, as well as development planning policies. The report also includes an analysis of the financial resources available to municipalities and planning regions aimed at the implementation of climate change mitigation and adaptation measures. To support the development and implementation of climate change policy, the report presents an overview of the materials and information available to municipalities and planning regions. In addition, evaluation of knowledge and capacity in the field of climate policy of municipal and regional authority experts was carried out through surveying and interviewing local government representatives.

Overall, evaluating legislation, national development planning documents, as well as budgets and legal acts on budget allocation, it can be concluded that the major issues in integration of climate

change policy into the territorial development process are related to generalised requirements and goals in legislation and development planning documents. As a result, there is a lack of harmonised approaches in applying these requirements at the municipal and planning region levels. In general legislation no conditions were identified that would restrict the opportunities of municipalities and planning regions to plan and implement measures promoting climate neutrality and climate resilience, with some specific exceptions identified during in-depth interviews. The main challenges in climate policy planning and implementation at the municipal and planning region levels stem from a lack of relevant information that would specifically clarify the most effective ways to implement legislative requirements, taking into account the specificity of various municipalities, as well as in planning and implementing of measures.

Evaluating the budget development procedure and municipal budgets, it can be concluded that the current municipal budgets lack links to the goals and priorities included in the national and municipal development planning documents. In the budget expenditure classification, it is not possible to separately identify measures aimed at climate resilience and adaptation to climate change, although at the same time from 2023 municipalities must report on the implemented adaptation measures (in accordance with the Cabinet of Ministers Regulation No. 675 "Procedures for the creation and maintenance of greenhouse gas inventory systems, forecasting systems and systems for reporting adaptation to climate change" (in force from 28.10.2022)⁸). The collected information shows that several financial and support instruments are available to municipalities. At the same time, it should be noted that in order to use financial resources in the most efficient way, it is necessary to prioritize the implemented measures, primarily directing funding to measures that have the greatest impact on the fulfilment of climate goals.

After summarizing the tools available to municipalities and planning regions, as well as evaluating the answers of respondents and interviewees regarding the available tools, it can be concluded that there is an adequate amount of tools for climate policy planning, but there is a lack of comprehensive information about their application at the level of municipalities and planning regions. As part of this assignment, a summary of the available tools was prepared including classification of tools, among other things, according to their application, but it is also important to maintain an updated list in one easily accessible and comprehensive climate policy portal (for example, the webpage <https://klimatam.lv/>).

As a result of the evaluation of legal acts and the capacity of specialists, it can be concluded that the role of the planning regions in climate policy planning and implementation support for municipalities could be strengthened. It is noted that planning regions could serve as mediators between the national level and the municipalities. For better information circulation, it is recommended to consider the possibility of creating a single competence centre that would provide support to municipalities in climate policy planning and implementation.

Based on the obtained information, Inception report includes the first conclusions and recommendations for improvement of development planning process and integration of climate

⁸ Ministru kabineta 2022. gada 25. oktobra noteikumi Nr. 675 "Siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas sistēmas, prognožu sistēmas un sistēmas ziņošanai par pielāgošanos klimata pārmaiņām izveidošanas un uzturēšanas kārtība". <https://likumi.lv/ta/id/336733> [skatīts 24.01.2024]

policy aspects into territorial development planning documents. These findings were taken into account in developing of the guidelines.

1. Ievads

Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām dalībvalstis Konvencijas Parīzes nolīguma ietvaros ir vienojušās ierobežot globālo vidējās temperatūras turpmāku paaugstināšanos 2°C robežās, salīdzinot ar pirmsindustriālo laikmetu. Eiropas Savienības (turpmāk – ES) dalībvalstis ir apņēmušās sasniegt klimatneitralitāti līdz 2050. gadam⁹. Mērķa sasniegšanai ES un nacionālā līmenī izstrādāti klimata politikas dokumenti – ES attīstības un stratēģiskie plānošanas dokumenti, Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam¹⁰, Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam¹¹, Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030. gadam un citi attīstības un stratēģijas dokumenti. Virzībā uz klimatneitralitāti un klimatnoturību nepieciešams īstenot klimata pārmaiņu politikas un pasākumus visos līmeņos – valsts, reģionālā un vietējā līmenī. Ņemot vērā, ka plānošanas reģionu un pašvaldību funkciju izpilde izriet no attiecīgajiem normatīvajiem aktiem, nepieciešams nodrošināt, ka teritorijas attīstības plānošanas likumdošana un procesi atbilst starptautiskā un nacionālā līmeņa klimatneitralitātes mērķiem. Spēkā esošajos Latvijas normatīvajos aktos nav precīzi noteiktas prasības klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumu integrēšanai teritorijas attīstības plānošanā. Tāpat pašlaik trūkst vienotas pieejas nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentos iekļauto klimata mērķu un pasākumu integrēšanai plānošanas reģionu un pašvaldību teritorijas attīstības plānošanā..

"Pētījuma par klimata politikas integrāciju vietējā un reģionālā līmeņa teritorijas attīstības plānošanā" (turpmāk – Pētījums) mērķis ir novērtēt pašreizējo izmantoto praksi un izstrādāt vadlīnijas teritorijas attīstības plānošanas pilnveidošanai reģionālā un vietējā līmenī saistībā ar noteikto klimata politikas mērķu 2030. un 2050. gadam izpildi, lai virzītos uz klimatneitralitātes sasniegšanu un klimatnoturīguma nodrošināšanu. Pētījuma kontekstā ar vietējo līmeni tiek saprastas pašvaldības, bet ar reģionālo līmeni – plānošanas reģioni.

Pētījums tiek veikts trīs posmos. Pirmā pētījuma daļa, Ievadziņojums, ietver pašreizējās izmantotās prakses izvērtējumu par teritorijas plānošanas procesu un kārtību vietējā un reģionālā līmenī klimatneitralitātes un klimatnoturības mērķu sasniegšanā. Ievadziņojuma sagatavošanā izmantota dokumentu analīzes metode, izvērtējot normatīvos aktus, attīstības plānošanas dokumentus, finanšu resursu dokumentus un pieejamos klimata plānošanas rīkus. Speciālistu

⁹ Eiropas Komisija (2018) Komisijas paziņojums "Tīru planētu - visiem! Stratēģisks Eiropas ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku". <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0773> [skatīts 09.01.24]

¹⁰ Ministru kabineta 2019. gada 17. jūlija rīkojums Nr. 380 "Par Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/308330> [skatīts 09.01.24]

¹¹ Ministru kabineta 2020. gada 28. janvāra informatīvais ziņojums "Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/342214> [skatīts 09.01.24]

kapacitātes izvērtēšanai organizēta aptauja un padziļinātas daļēji strukturētas intervijas. Izvērsti izmantoto metožu raksturojums pieejams metodoloģijas nodaļā.

Pētījuma otrajā posmā (Starpziņojums) raksturota un analizēta esošā situācija teritorijas attīstības plānošanā piecās Latvijas pašvaldībās. Trešajā posmā (Noslēguma ziņojums) izstrādāti ieteikumi un vadlīnijas teritorijas attīstības plānošanas un ieviešanas pilnveidošanai klimatnoturības un klimatneitralitātes mērķu sasniegšanai Latvijā.

Ievadziņojums sastāv no četrām tematiskajām nodaļām. Ziņojuma satura struktūra ir sekojoša: lietoto terminu definīciju uzskaitījums, saīsinājumi, kopsavilkums angļu un latviešu valodā, ievads, pašvaldības un plānošanas reģionu darbību un plānošanas dokumentu izstrādes regulējošo normatīvo aktu analīze, pieejamo finanšu resursu, klimata datu, rādītāju, rīku un instrumentu apkopšana un izvērtējums, speciālistu kapacitātes analīze, metodoloģija, izmantotie avoti un pielikumi.

Pētījuma izpildītājs ir SIA "Estonian, Latvian & Lithuanian Environment" (turpmāk – ELLE, Izpildītājs).

2. Normatīvie akti un nacionālie attīstības plānošanas dokumenti

Lai noteiktu plānošanas reģionu un pašvaldību iespējas integrēt teritorijas attīstības plānošanas dokumentos un procesā klimatneitralitātes un klimatnoturības mērķu izpildi veicinošos aspektus un pasākumus, viens no pirmajiem soļiem ir normatīvā un plānošanas ietvara izvērtējums. Ziņojuma ietvaros izvērtēti pašvaldību un plānošanas reģionu darbību reglamentējošie normatīvie akti (1.1. nodaļa), nacionālie attīstības plānošanas dokumenti (1.2. nodaļa) un pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes kārtību regulējošie normatīvie akti (1.3. nodaļa). Veicot izvērtējumu, ņemts vērā, vai attiecīgo normatīvo aktu un plānošanas dokumentu ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti ir pozitīva, negatīva vai neitrāla, un attiecīgais vērtējums pamatots secinājumu komentāru sadaļā tabulā (vairāk par vērtēšanas pieeju skat. nodaļā “Metodoloģija”). Secinājumu sadaļā arī sniegti iespējamie norādījumi turpmākajām darbībām vai rekomendācijas izvērtēt grozījumu nepieciešamību, kas pamatoti gan normatīvo aktu izvērtējumā, gan cita starpā balstās uz intervijās un anketās (skat. 4. nodaļu) sniegto informāciju no pašvaldību un plānošanas reģionu speciālistiem. Šajā nodevumā iekļautās rekomendācijas ir indikatīvas un tās tiks izvērtētas kontekstā ar nākamajā projekta etapā analizēto informāciju, un, pamatojoties uz divu etapu ietvaros iegūto informāciju, trešajā etapā tiks izstrādātas gala rekomendācijas un vadlīnijas.

Šī pētījuma ietvaros netika analizēti normatīvie akti, kas reglamentē stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu (t.i., likums “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”¹² un Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumi Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”¹³), lai nedublētu izvērtējumu, kas veikts “Pētījuma ēku būvniecības regulējuma pilnveidošanai, lai veicinātu būvniecības nozares klimatnoturību un virzību uz klimatneitralitāti”¹⁴ ietvaros.

Lai novērtētu normatīvā ietvara un nacionālā attīstības plānošanas ietvara kumulatīvo ietekmi, ir identificēti astoņi klimatnoturīgas un klimatneitrālas teritorijas attīstības plānošanas būtiskākie elementi. Šie elementi ir norādīti 1. tabulā. Ja kāds no elementiem ir kādā veidā iekļauts attiecīgajā vērtētajā normatīvajā aktā vai attīstības plānošanas dokumentā, tas ir norādīts tabulas ietekmes vērtējuma sadaļā.

¹² Likums “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”. <https://likumi.lv/ta/id/51522-par-ietekmes-uz-vidi-novertejumu> [skatīts 24.01.24]

¹³ Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumi Nr. 157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. <https://likumi.lv/ta/id/86512-kartiba-kada-veicams-ietekmes-uz-vidi-strategiskais-novertejums> [skatīts 24.01.24]

¹⁴ <https://ppdb.mk.gov.lv/datubaze/pasreizejas-prakses-novertejums-un-ieteikumu-izstrade-valsts-buvniecibas-regulejuma-uzlabosana-nemot-vera-klimata-parmainu-ietekmi-un-riskus-ka-ari-nepiecieksamibu-samazinat-seg-emisijas/> [skatīts 24.01.24]

Tabula nr. 1 Klimatnoturīgas un klimatneitrālas teritorijas attīstības plānošanas elementi

			
Dabā balstīto risinājumu veicināšana	Sabiedrības iesaiste	Energoefektivitātes veicināšana	Atjaunīgo energoresursu veicināšana
			
Aprites ekonomikas veicināšana	Ilgtermiņīgās mobilitātes veicināšana	Klimata pārmaiņu radīto risku novērtēšana un samazināšana	Zaļais budžets un klimatrošība

2.1. Pašvaldību un plānošanas reģionu darbību regulējošie normatīvie akti

Tabula nr. 2 Pašvaldību un plānošanas reģionu darbību regulējošo normatīvo aktu analīze

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Noteiktie uzdevumi un atbildības	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Secinājumi un komentāri
1.	Pašvaldību likums (spēkā ar 01.02.2023.) ¹⁵	4. pants. Autonomās funkcijas (1) Pašvaldībai ir šādas autonomās funkcijas: 1) organizēt iedzīvotājiem ūdenssaimniecības, siltumapgādes un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds; 2) gādāt par pašvaldības administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana un uzturēšana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana), kā arī noteikt teritoriju un būvju uzturēšanas prasības, ciktāl tas saistīts ar sabiedrības drošību, sanitārās tīrības uzturēšanu un pilsētvides ainavas saglabāšanu; 3) gādāt par pašvaldības īpašumā esošo ceļu būvniecību, uzturēšanu un pārvaldību; [...] 6) gādāt par iedzīvotāju veselību — īstenojot veselīga dzīvesveida veicināšanas pasākumus un organizēt veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību; [...] 10) sniegt iedzīvotājiem palīdzību mājokļa jautājumu risināšanā, kā arī veicināt dzīvojamā fonda veidošanu, uzturēšanu un modernizēšanu; [...] 15) saskaņā ar pašvaldības teritorijas plānojumu noteikt zemes izmantošanu un apbūvi; [...] 18) veikt pasākumus civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanā, ugunsdrošības un ugunsdzēsības jomā; 19) organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumus; 20) veicināt dabas kapitāla ilgtspējīgu pārvaldību un apsaimniekošanu, kā arī noteikt publiskā lietošanā esoša pašvaldības īpašuma izmantošanas kārtību, ja likumos nav noteikts citādi; 22) veicināt klimata pārmaiņu ierobežošanu un pielāgošanos tām. (4) Autonomo funkciju izpildi finansē no pašvaldības budžeta, ja likumā nav noteikts citādi. Ārējos normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos un kārtībā atsevišķu autonomo funkciju īstenošanā un finansēšanā piedalās valsts. 8. pants. Valstspilsētu pašvaldības funkcijas (1) Rīgas valstspilsētas pašvaldība papildus pašvaldības autonomajām funkcijām pastāvīgi pilda šādas galvaspilsētas funkcijas: [...] 4) piedalās valsts nozīmes sakaru sistēmu un transporta infrastruktūras uzturēšanā un attīstīšanā. (2) Citas valstspilsētu pašvaldības papildus pašvaldības autonomajām funkcijām pastāvīgi veic šā panta pirmās daļas 3. un 4. punktā minētās funkcijas. 10. pants. Domes kompetence (1) Dome ir tiesīga izlemt ikvienu pašvaldības kompetences jautājumu. Tikai domes kompetencē ir: 1) izdot saistošos noteikumus, tostarp pašvaldības nolikumu, kā arī saistošos noteikumus par pašvaldības budžetu un teritorijas plānojumu; [...] 3) apstiprināt pašvaldības attīstības plānošanas dokumentus, tostarp attīstības programmu un ilgtspējīgas attīstības stratēģiju; [...] 16) lemt par pašvaldības nekustamā īpašuma atsavināšanu un apgrūtināšanu, kā arī par nekustamā īpašuma iegūšanu; 17) noteikt kārtību, kādā veicami darījumi ar pašvaldības kustamo mantu, kā arī kārtību, kādā notiek dāvinājumu un novēlējumu pieņemšana un pārzināšana, aizdevumu, aizņēmumu un citu saistību uzņemšanās pašvaldības vārdā, ievērojot likumā noteikto; [...]	Pozitīva 	Likumā starp pašvaldību funkcijām iekļauta klimata pārmaiņu ierobežošanas un pielāgošanās veicināšana, kas kopumā ir vērtējams pozitīvi. Tomēr jānorāda, ka konkrētas, tiešas prasības attiecībā uz šīm autonomajām funkcijām nav atrunātas, atstājot diezgan plašu rīcības brīvību. Iedzīvotāju padomes ir viens no efektīviem sabiedrības iesaistes veidiem teritorijas attīstībā. Likuma pašreizējās redakcijas 58. panta 2. daļā uzskaitītās pašvaldības funkcijas, no kurām izriet jautājumi, kuros iesaistās padomes, neiekļauj klimata pārmaiņu ierobežošanu un pielāgošanos tām. Līdz ar to tiek rekomendēts izvērtēt iespēju papildināt panta redakciju, iekļaujot arī jautājumus, kas attiecas uz klimata pārmaiņu ierobežošanas un pielāgošanās tām veicināšanu. Izvērtējama nepieciešamība papildināt likuma 46. pantu, iekļaujot uzskaitījumu, ka, vērtējot saistošo noteikumu ietekmi uz vidi, jāvērtē arī klimatdrošināšanas aspekts.

¹⁵ Pašvaldību likums. <https://likumi.lv/ta/id/336956> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Noteiktie uzdevumi un atbildības	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Secinājumi un komentāri
		19) lemt par kārtību, kādā izpildāmas pašvaldības autonomās funkcijas un nosakāmas par to izpildi atbildīgās amatpersonas, kā arī sniedzami pārskati par šo funkciju izpildi; 21) pieņemt lēmumus citos ārējos normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos. (2) Ja likums tieši nenoteic, ka attiecīgā lēmuma pieņemšana ir domes kompetencē, dome, paredzot to pašvaldības nolikumā, var pilnvarot pašvaldības administrāciju: 1) lemt par pašvaldības nekustamā īpašuma izmantošanu; 2) ja tas nav aizliegts vai noteikts ar likumu, noteikt maksu par: a) pašvaldības īpašuma lietošanu, b) pašvaldības piegādāto siltumenerģiju, nosakot siltumenerģijas apgādes pakalpojumu tarifu, c) sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, d) citiem pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem, e) pašvaldības centralizētās ūdensapgādes sistēmas un centralizētās kanalizācijas sistēmas lietošanu. 44. pants. Saistošie noteikumi [...] (2) Dome var izdot saistošos noteikumus, lai nodrošinātu pašvaldības autonomo funkciju un brīvprātīgo iniciatīvu izpildi, ievērojot likumos vai Ministru kabineta noteikumos paredzēto funkciju izpildes kārtību. (3) Saistošajos noteikumos, kuri nodrošina pašvaldības autonomo funkciju izpildi, var paredzēt pašvaldības tiesības izdot tiesiskus pienākumus nosakošus administratīvos aktus, ciktāl tie nepieciešami saistošajos noteikumos ietverto normu īstenošanai. 46. pants. Saistošo noteikumu izstrāde (1) Izstrādājot saistošo noteikumu projektu, tam pievieno paskaidrojuma rakstu ar saistošo noteikumu sākotnējās ietekmes izvērtējumu. Izvērtējot šo noteikumu projekta sākotnējo ietekmi, vērtē projekta: [...] 3) sociālo ietekmi, <u>ietekmi uz vidi</u>, iedzīvotāju veselību, uzņēmējdarbības vidi pašvaldības teritorijā, kā arī plānotā regulējuma ietekmi uz konkurenci [...]; (4) Šajā pantā noteikto kārtību nepiemēro saistošo noteikumu projektam par pašvaldības budžetu un šo noteikumu projektam teritorijas plānošanas jomā. [...] 51. pants. Sabiedrības iesaistes mērķis un nosacījumi [...] (3) Domei ir tiesības un likumos noteiktajos gadījumos arī pienākums organizēt konsultācijas ar iedzīvotājiem, kā arī noteikt šajā likumā minētus sabiedrības iesaistes veidus, lai veicinātu pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu ievērošanu un pašvaldības ilgtspējīgu attīstību. 53. pants. Konsultatīvās padomes un komisijas (1) Lai iesaistītu sabiedrību atsevišķu pašvaldības funkciju vai uzdevumu pildīšanā, pašvaldība var izveidot konsultatīvās padomes un komisijas. Konsultatīvās padomes vai komisijas sastāvā var iekļaut domes deputātus. 58. pants. Iedzīvotāju padome (1) Lai nodrošinātu vietējo kopienu iedzīvotāju interešu pārstāvību un pašvaldības teritorijas attīstību, veicinot iedzīvotāju savstarpējo sadarbību un saskaņotu rīcību kopējam labumam, pašvaldībā var izveidot konsultatīvas pašvaldības institūcijas — iedzīvotāju padomes (turpmāk — padome). (2) Padome izskata no šā likuma 4. panta pirmās daļas 2., 5. un 12. <i>[red. – nav iekļauta klimata pārmaiņu ierobežošanas un pielāgošanās tam jautājumi]</i> punktā noteiktajām pašvaldības funkcijām izrietošus jautājumus, kas skar padomes darbības teritorijas iedzīvotāju intereses, un iesniedz lēmumu projektus izskatīšanai domē. Domei ir pienākums noskaidrot padomes viedokli, pirms pieņemt lēmumu par izmaiņām šajā pantā minēto pašvaldības funkciju izpildes kārtībā, ja tās var skart padomes darbības teritorijas iedzīvotāju intereses. 59. pants. Līdzdalības budžets (1) Pašvaldība līdzdalības budžetu izmanto, lai veicinātu pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju iesaisti teritorijas attīstības jautājumu izlemšanā, ievērojot šā likuma prasības. Par līdzdalības budžeta izlietojumu lemj pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāji. [...]		

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Noteiktie uzdevumi un atbildības	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Secinājumi un komentāri
		60. pants. Līdzdalības budžeta projektu ideju iesniegšana un atlase (1) Līdzdalības budžeta finansējums tiek izlietots sabiedrības ierosinātiem teritorijas attīstības projektiem (turpmāk — projekti). (2) Projektu iesniegšanu un atlasī pašvaldība organizē katrā līdzdalības budžeta plānošanas vienībā. (3) Projekta izstrādē ievēro šādas prasības: [...]2) projekts paredz: a) ieguldījumu pašvaldībai piederošā īpašumā, savukārt ieguldījumus citai publiskai personai vai privātpersonai piederošā īpašumā — gadījumā, kad ir saņemts attiecīgā īpašnieka saskaņojums un ieguldījums nepieciešams, lai īstenotu pašvaldības autonomās funkcijas vai brīvprātīgās iniciatīvas, b) citu pašvaldības rīcību, kuras rezultātā tiek uzlabota pašvaldības autonomo funkciju vai brīvprātīgo iniciatīvu īstenošana; 3) projektā paredzētie ieguldījumi ir ekonomiski pamatoti, tostarp izvērtējot investīciju uzturēšanu un ilgtspējai nepieciešamo finansējumu, kā arī projekta rezultāts ir plaši pieejams iedzīvotājiem. (4) Par projektiem, kas atbilst šajā likumā noteiktajiem kritērijiem, tiek organizēts balsojums. [...]		
2.	Reģionālās attīstības likums (spēkā ar 23.04.2002.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 16.05.2023.) ¹⁶	1. pants 4) teritorijas attīstības plānošanas dokuments — attīstības plānošanas dokuments, kas tiek izstrādāts, lai nodrošinātu līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts un tās teritoriju (plānošanas reģiona, vietējās pašvaldības) attīstību, atbilstoši tās potenciālam un resursiem koordinējot sociālekonomiskās un telpiskās attīstības prioritātes. 2.pants. Likuma mērķis Likuma mērķis ir veicināt un nodrošināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, ievērojot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības un iespējas, samazināt nelabvēlīgās atšķirības starp tām, kā arī saglabāt un attīstīt katras teritorijas dabai un kultūrvidei raksturīgās iezīmes un attīstības potenciālu. 16.¹ pants. Plānošanas reģiona kompetence (1) Plānošanas reģions savas kompetences ietvaros nodrošina reģiona attīstības plānošanu, koordināciju, pašvaldību un citu valsts pārvaldes iestāžu sadarbību. Plānošanas reģions papildus citai normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei: 1) nosaka plānošanas reģiona ilgtermiņa attīstības galvenos pamatprincipus, mērķus un prioritātes; 2) nodrošina plānošanas reģiona attīstības koordināciju atbilstoši attīstības plānošanas dokumentos noteiktajiem galvenajiem pamatprincipiem, mērķiem un prioritātēm; 3) vada un uzrauga plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentu izstrādi un ieviešanu; 3¹) sniedz atzinumu par vietējā līmeņa ilgtermiņa attīstības stratēģijas un attīstības programmas atbilstību reģionālā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem, kā arī attīstības plānošanas dokumentu sistēmu regulējošiem normatīvajiem aktiem; 4) nodrošina pašvaldību sadarbību un plānošanas reģiona sadarbību ar nacionālā līmeņa institūcijām reģionālās attīstības atbalsta pasākumu īstenošanā; 5) izvērtē Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, nacionālā attīstības plāna un nozaru attīstības programmu atbilstību plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentiem un, konstatējot neatbilstību, ierosina grozīt nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentus vai lemj par grozījumiem plānošanas reģiona plānošanas dokumentos; 6) izvērtē vietējo pašvaldību vai privātpersonu projektu iesniegumus reģionālās attīstības valsts atbalsta saņemšanai un sniedz atzinumus par tiem; 7) sadarbībā ar vietējām pašvaldībām un valsts iestādēm izstrādā plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentus, nodrošina to savstarpējo saskaņotību un atbilstību Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai un Nacionālajam attīstības plānam, kā arī šo plānošanas dokumentu ieviešanu; 8) koordinē un veicina plānošanas reģiona reģionālās attīstības atbalsta pasākumu izstrādi, īstenošanu, uzraudzību un novērtēšanu; 9) sagatavo atzinumus par nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentu atbilstību plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentiem; 10) izstrādā un īsteno projektus reģionālās attīstības atbalsta pasākumu ietvaros;	Neitrāla	Likumā nav iekļauti nosacījumi, kas specifiski attiektos uz klimatneitralitātes vai klimatnoturības veicināšanu vai ierobežošanu. Ir jāizvērtē, vai reģionu nozīme klimata politikas plānošanā un ieviešanā būtu pastiprināma ar likuma starpniecību, attiecīgi precizējot likumā uzskaitītās kompetences (piemēram 16. prim panta 1. daļas 8. punkts), vai arī ar vadlīniju un informatīvo materiālu starpniecību, kas informētu par efektīvākajiem veidiem klimatneitralitātes un klimatnoturības veicināšanai plānošanas reģionu attīstības plānošanas ietvaros.

¹⁶ Reģionālās attīstības likums. <https://likumi.lv/ta/id/61002> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Noteiktie uzdevumi un atbildības	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Secinājumi un komentāri
		11) veicina saimniecisko darbību plānošanas reģiona teritorijā.		
3.	Civilās aizsardzības likums (spēkā ar 01.10.2016.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 30.06.2023.) ¹⁷	3. pants (3) Civilās aizsardzības sistēmas uzdevumi ir šādi: 1) nodrošināt cilvēku, vides un īpašuma drošību; 2) pēc iespējas nodrošināt sabiedrībai minimāli nepieciešamās pamatvajadzības katastrofas vai katastrofas draudu gadījumā; 3) savlaicīgi prognozēt katastrofas draudus; 4) plānot un savlaicīgi veikt preventīvos pasākumus; 5) sniegt palīdzību katastrofā cietušajiem un mazināt kaitējumu, ko katastrofa radījusi vai var radīt cilvēkiem, videi un īpašumam; 6) plānot un veikt atjaunošanas pasākumus; 7) normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā sniegt un saņemt starptautisko palīdzību; 8) atbalstīt valsts aizsardzības sistēmu, ja noticis militārs iebrukums vai sācies karš. 4.pants. Katastrofu veidi un mērogi (1) Atbilstoši katastrofas cēloņiem izšķir: 1) dabas katastrofas: a) ģeofiziskās — zemestrīces, zemes nogruvumi, b) hidroloģiskās — pali, plūdi, ledus sastrēgumi, c) meteoroloģiskās — lietusgāzes, krusa, sniega sanesumi, vētras, viesuļi, d) klimatoloģiskās — stiprs sals vai karstums, apledojums, sausums, mežu un kūdras purvu ugunsgrēki, e) bioloģiskās — epidēmijas, epizootijas, epifitotijas, f) kosmiskās — meteorītu nokrišana, ģeomagnētiskās vētras; (2) Atbilstoši radīto postījumu apjomam izšķir: 1) vietēja mēroga katastrofas — katastrofas radīto postījumu apjoms nepārsniedz vienas pašvaldības administratīvās teritorijas robežas; 2) reģionāla mēroga katastrofas — katastrofas radīto postījumu apjoms pārsniedz vienas pašvaldības administratīvās teritorijas robežas; 3) valsts mēroga katastrofas — katastrofas radītie postījumi ietekmē visu valsts teritoriju vai nozīmīgu tās daļu. 6.pants. Katastrofas pārvaldīšana (1) Katastrofas pārvaldīšanu koordinē: [...] 4) Iekšlietu ministrija — katastrofas, kuras saistītas ar ugunsgrēku, zemestrīci, zemes nogruvumu, terora aktu, sabiedriskajām nekārtībām, iekšējiem nemieriem vai transporta avāriju iekšējos ūdeņos līdz jūras krasta līnijai; 5) Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija — katastrofas, kuras saistītas ar bīstamu ķīmisko vielu un maisījumu noplūdi, izņemot noplūdi jūrā un iekšējos ūdeņos no bāzes līnijas līdz jūras krasta līnijai, tostarp gadījumos, kad piesārņots jūras krasts, ar radiācijas avāriju, kā arī ar vētrām, viesuļiem, lietusgāzēm, paliem, plūdiem, krusu, stipru salu, apledojumu, sniega sanesumiem, ledus sastrēgumiem vai lielu karstumu; [...] 7) Veselības ministrija — katastrofas, kuras saistītas ar cilvēku infekcijas slimību epidēmijām; 8) Zemkopības ministrija — katastrofas, kuras saistītas ar mežu un kūdras purvu ugunsgrēkiem, sausumu, polderu, hidrotehnisko inženierbūvju, izņemot hidroelektrostacijas, ostu un jūras hidrotehnisko inženierbūvju avāriju; epizootijas un epifitotijas, kuras saistītas ar dzīvnieku masveida saslimšanu vai dzīvniekiem bīstamu infekcijas slimību uzliesmojumiem un augiem kaitīgu organismu savairošanos; 9) pašvaldības — katastrofas pašvaldības administratīvajā teritorijā, kuras saistītas ar ēku un būvju sabrukšanu, avāriju siltumapgādes, ūdensapgādes, notekūdeņu vai kanalizācijas sistēmā. (2) Šā panta pirmajā daļā minētā ministrija, iesaistot tās padotībā esošās institūcijas, vai pašvaldība (turpmāk — katastrofas pārvaldīšanas subjekts) sadarbībā ar citām ministrijām, valsts un pašvaldību institūcijām veic šādus katastrofas pārvaldīšanas koordinēšanas uzdevumus: 1) novērtē risku;	Pozitīva 	Civilās aizsardzības likumā katastrofu tvērumā iekļautas arī tādas dabas katastrofas, kas ir saistītas ar klimata pārmaiņām (piem., plūdi, lietusgāzes, vētras, epidēmijas, kas var būt saistītas ar klimata pārmaiņu ietekmē labvēlīgākas vides radīšanu vīrusiem vai parazītiem). Lai gan likumā nav noteikts, ka, plānojot civilo aizsardzību un katastrofu pārvaldību, pašvaldībām būtu jāņem vērā klimata pārmaiņu prognožu scenāriji vai "klimata pārmaiņu risku novērtējumu" rezultāti, ņemot vērā likuma mērķi un tvērumu, netiek rekomendēts grozīt esošos vai iekļaut papildu nosacījumus attiecībā uz klimata politiku. Ir izvērtējams, vai klimata pārmaiņu scenāriju un risku izmantošana būtu pastiprināma ar vadlīniju vai informatīvo materiālu palīdzību.

¹⁷ Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums. <https://likumi.lv/ta/id/282333> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Noteiktie uzdevumi un atbildības	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Secinājumi un komentāri
		2) pamatojoties uz risku novērtējumu, nosaka preventīvos, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumus, izstrādā attiecīgās jomas attīstības plānošanas dokumentus, tiesību aktus un citus dokumentus; 3) pamatojoties uz risku novērtējumu, apzina un plāno resursus katastrofas pārvaldīšanai. 9 (5) pants. Ministrija un valsts institūcija atbilstoši savai darbības jomai izstrādā un sniedz rekomendācijas valsts un pašvaldību institūcijām, objektu un paaugstinātas bīstamības objektu īpašniekiem un tiesiskajiem valdītājiem, kā arī sniedz iedzīvotājiem ieteikumus par rīcību katastrofas vai katastrofas draudu gadījumā. 11.pants. Pašvaldības domes, tās priekšsēdētāja, pašvaldības institūcijas un tās vadītāja uzdevumi un tiesības (1) Pašvaldības domes uzdevumi ir šādi: 1) nodrošināt pašvaldības institūcijas ar tām civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas jomā noteikto uzdevumu izpildei nepieciešamo finansējumu; 2) apstiprināt sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas nolikumu un sastāvu; 3) apstiprināt sadarbības teritorijas civilās aizsardzības plānu; 4) pēc katastrofas pārvaldīšanas subjekta pieprasījuma sniegt informāciju par pašvaldības domes un pašvaldības institūciju rīcībā esošajiem resursiem, kas izmantojami katastrofas pārvaldīšanai; 5) nodrošināt iedzīvotāju evakuāciju no katastrofas apdraudētajām vai skartajām teritorijām, kā arī šo iedzīvotāju uzskaiti, pagaidu izmitināšanu, ēdināšanu un sociālo aprūpi; 6) savu iespēju robežās nodrošināt katastrofas pārvaldīšanā iesaistītajām valsts un pašvaldības institūciju amatpersonām, juridiskajām un fiziskajām personām piemērotus darba un sadzīves apstākļus; 7) piedalīties civilās aizsardzības mācībās un organizēt pašvaldības civilās aizsardzības mācības. (2) Pašvaldības domei ir tiesības: 1) šajā likumā pašvaldībām noteiktās kompetences ietvaros pieprasīt un bez maksas saņemt no valsts un pašvaldības institūcijām, juridiskajām un fiziskajām personām civilajai aizsardzībai un katastrofas pārvaldīšanai nepieciešamo informāciju; 2) ierosināt, lai Ministru prezidents pārņem vietēja mēroga katastrofas pārvaldīšanas koordinēšanu; 3) vietēja mēroga katastrofas pārvaldīšanas koordinēšanā iesaistīt valsts un pašvaldības institūcijas, juridiskās un fiziskās personas, kā arī to rīcībā esošos resursus; 4) katastrofas vai katastrofas draudu gadījumā ierobežot personu pulcēšanos un pārvietošanos attiecīgajā administratīvajā teritorijā vai tās daļā uz laiku līdz divām nedēļām, par ierobežojumiem un to atcelšanu informējot Ministru kabinetu un blakus esošās pašvaldības, kā arī publicējot attiecīgus paziņojumus plašsaziņas līdzekļos; 5) uzlikt tās padotībā esošai institūcijai pienākumu izstrādāt attiecīga objekta civilās aizsardzības plānu, kas saskaņojams ar Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu. [...] (7) Pašvaldības dome un pašvaldības institūcijas atbilstoši savai darbības jomai izstrādā un sniedz rekomendācijas valsts un pašvaldības institūcijām, objektu un paaugstinātas bīstamības objektu īpašniekiem un tiesiskajiem valdītājiem, kā arī sniedz iedzīvotājiem ieteikumus par katastrofas vai katastrofas draudu gadījumā nepieciešamo rīcību.		
4.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 582 "Noteikumi par pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijām" (spēkā ar 29.09.2017.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 27.01.2023.) ¹⁸	7. Ņemot vērā iespējamās apdraudējumus pašvaldības (pašvaldību) teritorijā, komisijas sastāvā var iekļaut pārstāvjus no: 7.1. Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta; 7.2. Slimību profilakses un kontroles centra; 7.3. Veselības inspekcijas; 7.4. Pārtikas un veterinārā dienesta; 7.5. Valsts policijas; 7.6. pašvaldības policijas; 7.7. Valsts robežsardzes; 7.8. Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem; 7.9. Valsts meža dienesta; 7.10. Valsts vides dienesta; 7.11. akciju sabiedrības "Latvenergo"; 7.12. akciju sabiedrības "Sadales tīkls";	Neitrāla	Izvērtējama iespēja papildināt noteikumu 7. punktu ar Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centru (turpmāk - LVĢMC), kas izstrādā Latvijas klimata pārmaiņu scenārijus un uztur klimata pārmaiņu rīku.

¹⁸ Ministru kabineta 2017. gada 26. septembra noteikumi Nr. 582 "Noteikumi par pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijām". <https://likumi.lv/ta/id/293820> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Noteiktie uzdevumi un atbildības	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Secinājumi un komentāri
		7.13. akciju sabiedrības "Augstsprieguma tīkls"; 7.14. ārstniecības iestādēm un pašvaldības sociālajām institūcijām; 7.15. citām institūcijām vai komersantiem, ja tas veicina komisijas darbības efektivitāti.		
5.	<i>Klimata likuma projekts (pēdējā publiski pieejamā redakcija – uz saskaņošanu līdz 02.02.2024.)¹⁹</i>	40. pants. Klimata finansējuma izsekojamība Finanšu ministrija sadarbībā ar Klimata un enerģētikas ministriju veic valsts budžeta izdevumu un nodokļu novērtējumu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2020. gada 18. jūnija Regulas (ES) 2020/852 par regulējuma izveidi ilgtspējīgu ieguldījumu veicināšanai un ar ko groza Regulu (ES) 2019/2088 10. un 11. pantā noteiktajām darbībām, izņemot tehniskās pārbaudes kritērijus. Novērtējumu kārtējā gadā veic par iepriekšējo gadu un iekļauj Klimata deklarācijā, kas tiek pievienota nākamā gada likumam par valsts budžetu un vidēja termiņa budžeta ietvaru. Ministru kabinets apstiprina novērtējuma metodoloģiju. 41. pants. Princips "Klimatdrošināšana" Lēmumu pieņemšanā, kas saistīti ar investīciju projektu apstiprināšanu, piemēro principu "Klimatdrošināšana". Princips "Klimatdrošināšana" ir process, kurā infrastruktūras projektu izstrādē tiek integrēti klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumi, kas ļauj pieņemt informācijā balstītus lēmumus par projektiem, kas uzskatāmi par saderīgiem ar Parīzes nolīguma mērķi. Principa "Klimatdrošināšana" ietvaros izvērtē, vai noteiktā mērķa sasniegšanu var nodrošināt ar plānotajiem risinājumiem, novēršot infrastruktūras neaizsargātību pret iespējamo klimata ilgtermiņa ietekmi, vienlaikus nodrošinot investīciju projekta īstenošana skaidrojumu vai novērtējumu par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu un ievainojamības pret klimata pārmaiņām un risku apskatu. VI nodaļa Plānošanas reģionu un pašvaldību atbildība un sabiedrības līdzdalība klimata politikas plānošanā un īstenošanā 45. pants. Metodiskā vadība klimata politikas plānošanā un īstenošanā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija sadarbībā ar Klimata un enerģētikas ministriju, Zemkopības ministriju, Satiksmes ministriju, Ekonomikas ministriju, Finanšu ministriju, Iekšlietu ministriju un Veselības ministriju atbilstoši nacionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentiem sagatavo plānošanas reģioniem un pašvaldībām klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām vadlīnijas. 46. pants. Plānošanas reģiona klimata politikas plānošana Plānošanas reģions ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un attīstības programmā iekļauj reģionam vadlīnijās nosacītos siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām mērķus un to sasniegšanai plānotās prioritātes un nosacījumus, kā arī paredz rīcības un pasākumus šo mērķu sasniegšanai. 47. Pants. Pašvaldības klimata politikas plānošana Pašvaldība tās ilgtspējīgas attīstības stratēģijā, attīstības programmā un, ja nepieciešams, arī citos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, atbilstoši plānošanas reģiona noteiktajiem mērķiem, prioritātēm un nosacījumiem iekļauj klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām mērķus, prioritātes, rīcības, pasākumus un projektus. 48. pants. Plānošanas reģionu un pašvaldību kompetence klimata politikas finansēšanā (1) Plānošanas reģionu un pašvaldību teritoriju attīstības plānošanas dokumentos noteikto klimata politikas mērķu, prioritāšu, rīcību, pasākumu un projektu īstenošanai, papildus esošajiem finanšu avotiem, veido reģionālo atbalsta programmu, ko izstrādā un administrē Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija sadarbībā ar Klimata un enerģētikas ministriju. (2) Reģionālās atbalsta programmas izveides, finansēšanas, darbības un uzraudzības kārtību nosaka Ministru kabinets. 49. pants. Klimata un enerģētikas konsultatīvā padome	Pozitīva 	Kopumā likumprojektā iekļautie nosacījumi attiecībā uz pašvaldībām un plānošanas reģioniem vērtējami pozitīvi klimatnoturības un klimatneitralitātes veicināšanas kontekstā. Likumprojektā iekļauti arī tādi principi kā "klimatdrošināšana", kas piemērojams infrastruktūras projektiem. Tiek rekomendēts papildināt likumprojektu ar nosacījumu, ka pašvaldībām un plānošanas reģioniem klimata politikas plānošana jāveic, pamatojoties uz klimata pārmaiņu risku un ievainojamības novērtējumu. Anotācijā iespējams iekļaut sektoru uzskaitījumu, kuri noteikti jāizvērtē, veicot klimata pārmaiņu risku un ievainojamības novērtējumu. Likuma 46. un 47. pants nosaka plānošanas reģionu un pašvaldību pienākumus integrēt klimata politikas īstenošanas mērķus un pasākumus IAS un AP. Jāizvērtē, vai likumprojekts būtu papildināms ar nosacījumu, ka pielāgošanās stratēģija/ plāns ir izstrādājams vai nu kā atsevišķs dokuments, izvērstā daļa Klimata un enerģētikas plānā vai daļa no attīstības programmas, šādi nosakot obligātu prasību plānot pielāgošanos klimata pārmaiņām. Attiecībā uz metodisko vadību klimata politikas plānošanā un īstenošanā tiek rekomendēts iekļaut nosacījumu par vienotas metodikas izstrādi un piemērošanu SEG emisiju aprēķiniem vietējā līmenī, t.sk., izstrādājot pašvaldību klimata un enerģētikas plānus, jo pašlaik pašvaldības izmanto dažādas metodiskās pieejas.

¹⁹ Klimata un enerģētikas ministrija. (pēdējā publiski pieejamā redakcija – uz saskaņošanu līdz 02.02.2024.). Klimata likums. https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/7987de45-93fd-45e3-ac4c-948251c622d9 [skatīts 14.03.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Noteiktie uzdevumi un atbildības	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Secinājumi un komentāri
		(1) Klimata un enerģētikas ministrija izveido Klimata un enerģētikas konsultatīvo padomi sabiedrības iesaistes nodrošināšanai. (2) Klimata un enerģētikas konsultatīvā padome nodrošina sabiedrības iesaistišanu ar klimatu un enerģētiku saistītu lēmumu pieņemšanā, sadarbību un informācijas apmaiņu klimata un enerģētikas jomā starp sabiedrību kopumā, valsts pārvaldi un pašvaldībām, kā arī sekmē priekšlikumu sniegšanu jautājumos, kas saistīti ar klimata un enerģētikas politikas izstrādi un īstenošanu un attiecīgu normatīvo aktu vai plānošanas dokumentu sagatavošanu. (3) Ministru kabinets apstiprina Klimata un enerģētikas konsultatīvās padomes nolikumu. Nolikumā nosaka Klimata un enerģētikas konsultatīvās padomes sastāvu, tiesības, funkcijas un darbības kārtību, kā arī kārtību, kādā tiek deleģēti pārstāvji darbam Klimata un enerģētikas konsultatīvajā padomē.		
6.	Likums "Par piesārņojumu" (spēkā ar 01.07.2001.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 22.03.2023.) ²⁰	2.pants. Likuma mērķis Šā likuma mērķis ir novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, īpašumam un videi nodarīto kaitējumu, novērst kaitējuma radītās sekas, kā arī: 1) novērst piesārņojošu darbību izraisīta piesārņojuma rašanos vai, ja tas nav iespējams, samazināt emisiju augsni, ūdenī un gaisā; 2) novērst vai, ja tas nav iespējams, samazināt neatjaunojamo dabas resursu un enerģijas izmantošanu, veicot piesārņojošas darbības; 3) novērst vai, ja tas nav iespējams, samazināt atkritumu radīšanu; 4) nodrošināt piesārņotu un potenciāli piesārņotu vietu apzināšanu valsts teritorijā un to reģistrāciju; 5) noteikt pasākumus piesārņotu un potenciāli piesārņotu vietu izpētei un piesārņotu vietu sanācijai; 6) noteikt personas, kuras sedz ar piesārņotu un potenciāli piesārņotu vietu izpēti un piesārņotu vietu sanāciju saistītos izdevumus; 7) novērst vai samazināt vides trokšņa iedarbību uz cilvēkiem; 8) samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas no šā likuma 2. un 4.pielikumā minētajām darbībām un palielināt oglekļa dioksīda piesaisti no šā likuma 4.pielikuma II daļā minētajām darbībām, ņemot vērā izmaksu efektivitāti, nodrošinot līdzdalību Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā un izpildot Latvijas saistības attiecībā uz siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu un oglekļa dioksīda piesaisti; 9) noteikt ikvienas fiziskās un juridiskās personas, kā arī šo personu apvienības, organizācijas un grupas (turpmāk — sabiedrība) tiesības piedalīties lēmuma pieņemšanas procesā attiecībā uz atļauju izsniegšanu piesārņojošu darbību veikšanai vai izmaiņai piesārņojošā darbībā vai šādu atļauju pārskatīšanu, kā arī attiecībā uz siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu sadali un piešķiršanu; 10) novērst vai, ja tas nav iespējams, ierobežot piesārņojošo darbību radītās smakas.	Neitrāla	Likumā nav iekļauti tādi nosacījumi, kas tiešā veidā ietekmētu pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanu klimata politikas īstenošanas kontekstā. Papildus, likumā iekļautie nosacījumi attiecībā uz SEG emisijām tiks pārcelti uz izstrādē esošo Klimata likumu (projekts pieejams publiski un izvērtēts šajā tabulā). Līdz ar to netiek rekomendēts grozīt esošos vai iekļaut papildu nosacījumus attiecībā uz klimata politiku.
7.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 675 "Siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas sistēmas, prognožu sistēmas un sistēmas ziņošanai par pielāgošanos klimata pārmaiņām izveidošanas un uzturēšanas kārtība" (spēkā ar 28.10.2022.) ²¹	57. Līdz 2023. gada 15. janvārim un turpmāk katru gadu pašvaldības iesniedz Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai informāciju par iepriekšējā kalendāra gadā izstrādātajām stratēģijām un plāniem, lai pielāgotos klimata pārmaiņām, un īstenotajiem pielāgošanās pasākumiem.	Tiešā ietekme – neitrāla; Netiešā ietekme – pozitīva	Noteikumos iekļauta prasība iesniegt ministrijai informāciju par pašvaldību pielāgošanās klimata pārmaiņām plāniem un īstenotajiem pasākumiem, kas netiešā veidā vecina šādu plānu izstrādi. Neskatoties uz to, citos normatīvajos aktos nav noteikta obligāta prasība šādus plānus un stratēģijas izstrādāt (skat. secinājumus un komentārus pie Klimata likuma projekta izvērtējuma tabulas 5. rindā). Turklāt, ņemot vērā pašvaldību sniegto informāciju padziļināto interviju laikā, kā arī 7. nodaļas analīzes rezultātus, pašvaldībām problēmu sagādā arī konkrētu norādījumu trūkums attiecībā uz to, kas ir saprotams ar pielāgošanās pasākumiem un attiecīgi –kādos pasākumus var uzskatīt par pielāgošanās pasākumiem.
8.	Atkritumu apsaimniekošanas likums (spēkā ar 18.11.2010.; ar	II nodaļa Valsts un pašvaldību institūciju kompetence 6.pants. Ministru kabinets nosaka:	Neitrāla	Atkritumu apsaimniekošanas organizēšana ir starp pašvaldību tiešajām kompetencēm. Līdz ar to arī starptautiskajā literatūrā SEG emisiju samazināšana no atkritumu apsaimniekošanas ir uzskaitīta starp pašvaldību tiešas ietekmes sfēras jautājumiem ²³ . Lai gan

²⁰ Likums "Par piesārņojumu". <https://likumi.lv/ta/id/6075> [skatīts 09.01.2024]

²¹ Ministru kabineta 2022. gada 25. oktobra noteikumi Nr. 675 "Siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas sistēmas, prognožu sistēmas un sistēmas ziņošanai par pielāgošanos klimata pārmaiņām izveidošanas un uzturēšanas kārtība". <https://likumi.lv/ta/id/336733> [skatīts 09.01.2024]

²³ Green Municipal Fund. (n.d.). Factsheet: Municipal governance for deep decarbonization. <https://greenmunicipalfund.ca/resources/factsheet-municipal-governance-deep-decarbonization> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Noteiktie uzdevumi un atbildības	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Secinājumi un komentāri
	grozījumiem, kas spēkā ar 11.04.2023.) ²²	[...] 4) kārtību, kādā savāc un apsaimnieko iepakojumu, kuram nepiemēro depozīta sistēmu un kuru pieņem tirdzniecības vietā vai speciāli izveidotā iepakojuma pieņemšanas punktā, un prasības komersantiem, kuri pieņem šādu iepakojumu; 5) atkritumu savākšanas un šķirošanas vietu veidus, prasības atkritumu savākšanas un šķirošanas vietu, kā arī bioloģiski noārdāmo atkritumu kompostēšanas vietu ierīkošanai un apsaimniekošanai; [...] 7.pants. (1) Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija: [...] 5) izvērtē, vai sadzīves atkritumu sagatavošana atkārtotai izmantošanai, pārstrāde un materiālu reģenerācija, kā arī sadzīves atkritumu poligonos apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšana sasniedz noteiktos mērķus; 6) ja nepieciešams pagarināt termiņus šīs daļas 5. punktā minēto mērķu sasniegšanai, sagatavo attiecīgu plānu iesniegšanai Eiropas Komisijai. Ministru kabinets nosaka prasības šā plāna saturam, lai pagarinātu termiņus atkritumu sagatavošanai atkārtotai izmantošanai, pārstrādes un materiālu reģenerācijas, kā arī sadzīves atkritumu poligonos apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanas mērķu sasniegšanai. (2) Valsts kapitālsabiedrība "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs": [...] 8.pants. (1) Pašvaldība: 1) savā administratīvajā teritorijā atbilstoši pašvaldības saistošajiem noteikumiem par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, ievērojot atkritumu apsaimniekošanas valsts plānu un reģionālos plānus, organizē šādu atkritumu apsaimniekošanu: a) visi sadzīves atkritumi, tai skaitā sadzīvē radušies bīstamie atkritumi, b) to būvdarbu veikšanas procesā radušies ražošanas atkritumi, uz kuriem neattiecas normatīvie akti par būvniecībā radušos atkritumu un to pārvadājumu uzskaites kārtību (turpmāk — māsaimniecībās radītie būvniecības atkritumi); 2) pieņem lēmumus par jaunu sadzīves vai ražošanas atkritumu savākšanas, dalītas vākšanas, šķirošanas, sagatavošanas pārstrādei un reģenerācijas vai apglabāšanas iekārtu un infrastruktūras objektu, kā arī atkritumu poligonu izvietojumu savā administratīvajā teritorijā atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas valsts plānam un reģionālajiem plāniem; 3) izdod saistošos noteikumus par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu savā administratīvajā teritorijā, nosakot šīs teritorijas dalījumu sadzīves atkritumu apsaimniekošanas zonās, prasības atkritumu savākšanai, arī minimālajam sadzīves atkritumu savākšanas biežumam, pārvadāšanai, pārkraušanai, šķirošanai un uzglabāšanai, prasības liela izmēra atkritumu, sadzīvē radušos bīstamo atkritumu un māsaimniecībās radīto būvniecības atkritumu apsaimniekošanai, prasības atkritumu dalītās savākšanas organizēšanai, arī šo atkritumu savākšanas biežumam, un kārtību, kādā veicami maksājumi par atkritumu apsaimniekošanu; [...] 6) organizē atkritumu dalītu vākšanu savā administratīvajā teritorijā atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas valsts plānam un reģionālajiem plāniem; [...] 9) patstāvīgi vai sadarbībā ar šā likuma 18. pantā noteiktajā kārtībā izraudzīto atkritumu apsaimniekotāju un atkritumu apsaimniekošanas reģionālo centru veicina iedzīvotāju aktīvu iesaisti atkritumu rašanās novēršanā un atkritumu šķirošanā, rīkojot izglītošanas pasākumus un atkritumu šķirošanu veicinošas kampaņas, kā arī atbalstot iedzīvotāju iniciatīvas.		Atkritumu apsaimniekošanas likumā ir iekļauti nosacījumi, kas veicina apglabāto atkritumu daudzuma samazināšanas, būtu izvērtējama iespēja papildināt likumu ar papildu prasībām, kas veicinātu aprites ekonomikas principu piemērošanu un atkritumu rašanās samazināšanu pašvaldībās.
9.	Ūdens apsaimniekošanas likums (spēkā ar 15.10.2002.; ar	7.¹ pants. Plūdu draudu novēršanai izstrādājami ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi (1) Lai novērstu plūdu draudus ūdens objektam piegulošajās teritorijās, Ministru kabinets nosaka: 1) tos ūdens objektus, kuru hidroloģiskais režīms ir regulējams ar hidrotehniskajām būvēm un kuriem izstrādājami ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi; 2) ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumos ietveramās prasības, kā arī šo noteikumu apstiprināšanas un ievērošanas kontroles kārtību.	Pozitīva 	Likums cita starpā reglamentē plūdu riska pārvaldības plānu izstrādi. Par plūdu riska pārvaldības plānu izstrādi ir atbildīgs LVĢMC; pašvaldības, kuru teritorijas skar attiecīgie plāni, tiek informētas. Ņemot vērā likuma mērķi un tvērumu, šajā tiesību aktā netiek rekomendēts iekļaut papildu nosacījumus klimata politikas īstenošanas veicināšanai.

²² Atkritumu apsaimniekošanas likums. <https://likumi.lv/ta/id/221378> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Noteiktie uzdevumi un atbildības	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Secinājumi un komentāri
	grozījumiem, kas spēkā ar 17.06.2020.) ²⁴	(2) Izstrādājot ūdens objektu ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumus, novērtē iespējamo applūšanas risku ūdens objekta hidrotehnisko būvju darbībai noteikto prasību neievērošanas gadījumā. 9.pants. Upju baseinu apgabala pārvaldes institūcijas [...] (4) Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (šeit turpmāk — LVĢMC, centrs) katram upju baseinu apgabalam: 5) sagatavo un atjauno apsaimniekošanas plānu un pasākumu programmu projektus; [...] 7) nodrošina sabiedrības līdzdalību apsaimniekošanas plānu, arī plūdu riska pārvaldības plānu, un pasākumu programmu sagatavošanā un atjaunošanā, kā arī informē par šiem plāniem un programmām attiecīgās pašvaldības, kuru administratīvajā teritorijā tos paredzēts īstenot; [...] 13) veic sākotnējo plūdu riska novērtējumu un, pamatojoties uz tā rezultātiem, identificē teritorijas, kurās pastāv vai varētu rasties plūdu risks, kā arī sagatavo iespējamo plūdu postījumu vietu kartes un plūdu riska kartes šīm teritorijām. Centrs izstrādā un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pārskata minētās kartes, nodrošinot, ka tajās sniegtās ziņas saskan ar informāciju, kas iekļauta upju baseinu raksturojumā, cilvēku darbības ietekmes izvērtējumā, ekonomiskajā analizē un apsaimniekošanas plānos; 14) pamatojoties uz šīs daļas 13.punktā minētajām kartēm, izstrādā plūdu riska pārvaldības plānu, ko iekļauj upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plānā kā tā sastāvdaļu. (6) Ministru kabinets nosaka sākotnējā plūdu riska novērtējumā, iespējamo plūdu postījumu vietu kartēs, plūdu riska kartēs un plūdu riska pārvaldības plānā sniedzamās informācijas saturu un veidu, kā arī papildu informāciju, kas iekļaujama, atjaunojot minētos dokumentus. (7) Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs apstiprina sākotnējo plūdu riska novērtējumu un tā atjaunoto versiju, kā arī iespējamo plūdu postījumu vietu kartes, plūdu riska kartes un to atjaunotās versijas. Sākotnējo plūdu riska novērtējumu un iespējamo plūdu postījumu vietu kartes un plūdu riska kartes centrs publicē savā mājaslapā internetā. 10.pants. Starptautiskā sadarbība upju baseinu apsaimniekošanā un plūdu riska pārvaldībā [...] 23.pants. Informācijas sniegšana sabiedrībai (1) Centrs nodrošina sākotnējā plūdu riska novērtējuma, iespējamo plūdu postījumu vietu un plūdu riska karšu, kā arī apsaimniekošanas plānu, tai skaitā plūdu riska pārvaldības plānu, pieejamību sabiedrībai pēc to izstrādes. Izstrādājot, pārskatot un atjaunojot apsaimniekošanas plānus, tā veicina aktīvu sabiedrības iesaistīšanos šā likuma īstenošanā, nodrošinot, lai par katru upju baseinu apgabalu tiktu publicēta un nodota sabiedrībai, tai skaitā ūdens resursu lietotājiem, apspriešanai [...]. [...]		
10.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 1354 "Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu" (spēkā ar 03.12.2009.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 23.03.2012.) ²⁵	1. Noteikumi nosaka sākotnējā plūdu riska novērtējumā (turpmāk – novērtējums), iespējamo plūdu postījumu vietu kartēs, plūdu riska kartēs un plūdu riska pārvaldības plānā sniedzamās informācijas saturu un veidu, kā arī papildu informāciju, kas iekļaujama, atjaunojot minētos dokumentus. 3. Novērtējumā iekļauj: 3.1. upju baseinu apgabala karti, kurā norādīti virszemes ūdensobjektu (upju, ezeru vai piekrastes teritoriju) sateces baseini un robežas, to topogrāfija, kā arī vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktā pašreizējā un plānotā (atļautā) izmantošana; [...]	Pozitīva 	Noteikumos iekļauti nosacījumi sākotnējā plūdu riska novērtējuma izstrādei un salāgošanai ar pašvaldību teritorijas plānojumu. Ņemot vērā tiesību akta mērķi un tvērumu, šajā tiesību aktā netiek rekomendēts iekļaut papildu nosacījumus klimata politikas īstenošanas veicināšanai.
11.	Dabas resursu nodokļa likums (spēkā ar 01.01.2006.; ar	28.pants. Nodokļa maksājumu ieskaitīšana budžetā [<i>pantā cita starpā uzskaitīti pašvaldības budžetā ieskaitāmie nodokļu maksājumu %</i>] 29. pants. No nodokļa maksājumiem iegūto pašvaldības pamatbudžeta līdzekļu izmantošana	Pozitīva	Likumā atrunāta kārtība, kādā pašvaldības izmanto no dabas resursu nodokļa iegūtos līdzekļus, cita starpā nosakot, ka tie izmantojami ar klimata pārmaiņām saistīto pasākumu un projektu finansēšanai. Ņemot vērā likuma mērķi un tvērumu, šajā tiesību

²⁴ Ūdens apsaimniekošanas likums. <https://likumi.lv/ta/id/66885> [skatīts 09.01.2024]

²⁵ Ministru kabineta 2009. gada 24. novembra noteikumi Nr. 1354 "Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu". <https://likumi.lv/ta/id/201369> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Noteiktie uzdevumi un atbildības	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Secinājumi un komentāri
	grozījumiem, kas spēkā ar 09.06.2023.) ²⁶	(1) Pašvaldības pamatbudžeta līdzekļi, kas iegūti no nodokļa maksājumiem, un pašvaldības izveidotā vides aizsardzības fonda līdzekļi izmantojami tikai tādu pasākumu un projektu finansēšanai, kuri saistīti ar vides aizsardzību, piemēram, ar izglītību un audzināšanu vides aizsardzības jomā, vides monitoringu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un aizsardzību, gaisa aizsardzību un <u>klimata pārmainām</u> , vides un dabas resursu izpēti, novērtēšanu, atjaunošanu, ūdeņu aizsardzību, augšņu un grunts aizsardzību un sanāciju, vides aizsardzības iestāžu un sabiedrisko vides inspektoru veikspējas stiprināšanu, atkritumu apsaimniekošanu, radioaktīvo atkritumu pārvaldību. Pašvaldība pamatbudžeta līdzekļus vai pašvaldības izveidotā vides aizsardzības fonda līdzekļus var izmantot arī kā kompensāciju atkritumu poligona ietekmes zonā dzīvojošajiem iedzīvotājiem un administrēšanas izmaksu segšanai par Valsts kasē atvērto poligona slēgšanas kontu. (2) Pašvaldība var veidot pašvaldības vides aizsardzības fondu, izmantojot pamatbudžeta līdzekļus, kas iegūti no nodokļa maksājumiem.		aktā netiek rekomendēts iekļaut papildu nosacījumus klimata politikas īstenošanas veicināšanai.
12.	Ceļu satiksmes likums (spēkā ar 04.11.1997.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 15.11.2023.) ²⁷	Ceļu satiksmes likums analizēts pētījuma "Pētījums par ilgtspējīgas transporta infrastruktūras attīstību pilsētvidē, lai sniegtu ieguldījumu klimatneitralitātes sasniegšanā un klimatnoturības nodrošināšanā" ietvaros.	N/a	N/a

²⁶ Dabas resursu nodokļa likums. <https://likumi.lv/ta/id/124707> [skatīts 09.01.2024]

²⁷ Ceļu satiksmes likums. <https://likumi.lv/ta/id/45467> [skatīts 09.01.2024]

Secinājumi

Izvērtējot pašvaldību un plānošanas reģionu darbību regulējošos normatīvos aktus, netika identificēti tādi nosacījumi, kas tiešā negatīvā veidā ietekmētu pašvaldību un plānošanas reģionu virzību uz klimatneitralitāti un klimatnoturību teritorijas attīstības plānošanas procesa ietvaros. Tajā pašā laikā jānorāda, ka lielākoties identificēta normatīvo aktu neitrāla ietekme – iekļautās prasības ir vai nu vispārīgas un neiekļauj konkrētus risinājumus, kas veicinātu klimata politikas plānošanu un īstenošanu vietējā un reģionālā līmenī, vai arī aplūkotās prasības nerada būtisku ietekmi uz klimata politikas plānošanas un īstenošanas iespējām.

Izvērtējot atlasītos normatīvos aktus pret nodaļas sākumā uzskaitītajiem klimatnoturības un klimatneitralitātes raksturojošajiem kritērijiem, var secināt, ka analizētie tiesību akti pārsvarā iekļauj vispārīgus norādījumus, attiecīgi neveicinot konkrētu klimatneitralitāti un klimatnoturību raksturojošo aspektu iekļaušanu teritorijas attīstības plānošanā. Nevienā no aplūkotajiem tiesību aktiem tiešā veidā netika veicināti dabā balstītie risinājumi, energoefektivitāte, atjaunīgie energoresursi, aprites ekonomika un ilgtspējīga mobilitāte. Jānorāda, ka šī pētījuma ietvaros analizēti tieši teritorijas attīstības plānošanu reglamentējošie normatīvie akti, līdz ar to sektorālie normatīvie akti, kas attiecas, piemēram, uz energoefektivitāti vai atjaunīgajiem resursiem, netika analizēti. Tajā pašā laikā tādi kritēriji kā "sabiedrības iesaiste", "klimata pārmaiņu radīto risku novērtēšana un samazināšana" un "zaļais budžets un klimatrošināšana" iekļauti vairākos no aplūkotajiem tiesību aktiem. Attiecībā uz klimata riskiem aplūkotajos normatīvajos aktos iekļauti pārsvarā ar plūdu riskiem un to mazināšanu saistītie pasākumi. Izstrādājot rekomendācijas, būtu kritiski jāizvērtē, vai atsevišķu klimatnoturību un klimatneitralitāti veicinošu nosacījumu ietveršana būtu pamatota tiesību aktā, vai arī iekļaujama vadlīnijās vai rekomendācijās.

Pašvaldību likumā starp pašvaldību pamatfunkcijām uzskaitīts arī "veicināt klimata pārmaiņu ierobežošanu un pielāgošanos tām", kas kopumā vērtējams pozitīvi, bet citos ar pašvaldību funkcijām saistītajos analizētajos tiesību aktos netiek atrunāta konkrēta sagaidāmā rīcība, tādējādi atstājot lielu izvēles brīvību funkcijas īstenošanai. Izstrādes stadijā esošais Klimata likums kalpos par pamatu klimata politikas plānošanai arī pašvaldību un plānošanas reģionu līmenī. Tomēr, ņemot vērā, ka arī tajā iekļautās prasības attiecībā uz pašvaldībām un plānošanas reģioniem ir salīdzinoši vispārīgas, būtu nepieciešams izstrādāt atbalsta materiālus, t.sk., vadlīnijas, konkrētu prasību īstenošanas izskaidrošanai un vienotas pieejas nodrošināšanai.

2.2. Nacionālo attīstības plānošanas dokumentu izvērtējums

Tabula nr. 3 Nacionālo attīstības plānošanas dokumentu analīze

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
1.	Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam ²⁸	Pozitīva 	Latvijas mērķis: 2030. gadā Latvija būs plaukstoša aktīvu un atbildīgu pilsoņu valsts. Ikviens varēs justies drošs un piederīgs Latvijai, šeit katrs varēs īstenot savus mērķus. Nācijas stiprums sakņosies mantotajās, iepazītajās un jaunradītajās kultūras un garīgajās vērtībās, latviešu valodas bagātībā un citu valodu zināšanās. Tas vienos sabiedrību jaunu, daudzveidīgu un neatkārtojamu vērtību radīšanai ekonomikā, zinātnē un kultūrā, kuras novērtēs, pazīs un cienīs arī ārpus Latvijas. - Rīga būs nozīmīgs kultūras, tūrisma un biznesa centrs Eiropā. Pilsētu un lauku partnerība nodrošinās augstu dzīves kvalitāti visā Latvijas teritorijā. - Latvija – mūsu mājas – zaļa un sakopta, radoša un ērti sasniedzama vieta pasaules telpā, par kuras ilgtspējīgu attīstību mēs esam atbildīgi nākamo paaudžu priekšā. [Turpmāk aprakstītas tikai tās prioritātes, mērķi un rīcības virzieni, kas attiecas uz pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanu. Tieši ar transporta jomu saistītie Rīcības virzieni un risinājumi apskatīti pētījuma "Pētījums par ilgtspējīgas transporta infrastruktūras attīstību pilsētvidē, lai sniegtu ieguldījumu klimatneitralitātes sasniegšanā un klimatnoturības nodrošināšanā" ietvaros, līdz ar to netiek dublēti šajā ziņojumā] "Atjaunojama un droša enerģija" <u>Mērķis:</u> Nodrošināt valsts enerģētisko neatkarību, palielinot energoresursu pašnodrošinājumu un integrējoties ES enerģijas tīklos. <u>Prioritārie ilgtermiņa rīcības virzieni:</u> - Atjaunojamo enerģijas resursu izmantošana un inovācija <u>Iespējamie risinājumi:</u> - Biomases izmantošana siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanai. - Salmu, niedru un kūdras izmantošana siltumapgādē. - Vēja enerģijas potenciāla attīstīšana. - Saules enerģijas attīstīšana. - Hidroenerģijas izmantošana. - Biogāzes resursu izmantošana. - Biodegvielas izmantošana. [...] <u>Prioritārie ilgtermiņa rīcības virzieni:</u> - Energoefektivitātes pasākumi <u>Iespējamie risinājumi:</u> - Daudzdzīvokļu māju renovācija un siltumenerģijas patēriņa samazināšana. - Siltumenerģijas ražošanas efektivitātes paaugstināšana. - Investīcijas centralizētajās siltumapgādes sistēmās. - Elektroenerģijas pārvades un sadales zudumu samazināšana. - Elektriskā transporta energoefektivitātes uzlabošana un sasaiste ar citiem transporta veidiem. - Energoefektīvs ielu apgaismojums pilsētās. - Racionāla enerģijas patēriņa veicināšana mājāsaimniecībās. - Valsts un pašvaldību iepirkumu konkursu kritērijos būtu jāiekļauj energoefektivitāte un produktu dzīves cikla analīzes apsvērumi.	Kopumā Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam (turpmāk – LIAS 2030) ietekme uz virzību uz klimatneitralitāti un klimatnoturību ir vērtējama pozitīvi, aptverot atjaunīgo energoresursu izmantošanas veicināšanu, energoefektivitātes pasākumus. Telpiskās attīstības perspektīvā uzsvērtā krasta procesa izvērtēšana (kas ir starp būtiskajiem klimata pārmaiņu riskiem), plānojot teritorijas attīstību. Plānošanas dokumentā uzsvērtā arī sabiedrības iesaiste, lai gan ne konkrēti klimata politikas plānošanas kontekstā. LIAS 2030 ir uzskaitīti vairāki sabiedrības iesaistes veidi, kas būtu veicināti un īstenojami, cita starpā, arī pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas kontekstā. Tajā pašā laikā zem "Atjaunojamas un drošas enerģijas" prioritātes ir iekļauts risinājums kūdras izmantošanai siltumapgādē, kas atbilstoši pašreizējai starptautiskajai klimata politikai tiek vērtēts ar negatīvu kopējo ietekmi uz klimata mērķu sasniegšanu.

²⁸ Ministru kabinets. (2023). Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvija 2030). <https://www.mk.gov.lv/lv/latvijas-ilgtspējigas-attistibas-strategija> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			"Telpiskās attīstības perspektīva" <u>Mērki:</u> - Radīt līdzvērtīgus dzīves un darba apstākļus visiem iedzīvotājiem, neatkarīgi no dzīves vietas, sekmējot uzņēmējdarbību reģionos, attīstot kvalitatīvu transporta un komunikāciju infrastruktūru un publiskos pakalpojumus. [...] - Saglabāt Latvijas savdabību – daudzveidīgo dabas un kultūras mantojumu, tipiskās un unikālās ainavas. <u>Baltijas jūras piekraste</u> [...]Tematisko plānojumu izstrāde. Valstī nepieciešams izstrādāt tematiskos plānojumus attiecībā uz riska (plūdu, jūras krasta procesu u.c.) teritorijām, piekrastes tūrisma infrastruktūru, ainavām, vēja enerģijas vai citu alternatīvo energoresursu (viļņu un termālo resursu) izmantošanu. - Jūras krasta procesu prognozēšana. Sagatavot praktiskus, pašvaldību telpiskajā plānošanā izmantojamus jūras krasta procesu prognožu materiālus (t.sk. kartes) un vadlīnijas riska zonu noteikšanai un plānošanai. [...] "Inovatīva pārvaldība un sabiedrības līdzdalība" <u>Mērķis:</u> Izveidot publisko pārvaldību, kas ir efektīva, spēj ne tikai ātri reaģēt uz pārmaiņām, bet arī paredzēt un virzīt tās, radot sabiedrībai nozīmīgus un nākotnē nepieciešamus pakalpojumus, un kurā aktīvi līdzdarbojas lielākā daļa Latvijas sabiedrības. <u>Prioritārie ilgtermiņa rīcības virzieni:</u> - Sabiedrības līdzdalība politikas veidošanā <u>Iespējamie risinājumi:</u> - Pilsoņu paneli. - Līdzdalība izstrādes procesā. - Pilsoņu žūrijas. - Organizētās pilsoniskās sabiedrības līdzdalības nodrošināšana.	
2.	Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam ²⁹	Pozitīva 	Vīzija: [...] 2027. gadā mēs redzam fundamentālas pārmaiņas un izaugsmi četros virzienos. - Vienlīdzīgas tiesības aptver visu Latvijas iedzīvotāju pamattiesību īstenošanu caur valsts sniegtajiem pakalpojumiem. - Dzīves kvalitāte raksturo vispārējo labklājības un ikviena Latvijas iedzīvotāja iespēju pieaugumu. - Zināšanu sabiedrība ir kopīgs virziens pārmaiņām izglītībā un zinātnē, pilsoniskajā apziņā, mediju telpā un tautsaimniecībā. - Atbildīga Latvija ir atbilde klimata un demogrāfisko tendenču apdraudējumam šodien un tālākā nākotnē. <i>[Turpmāk aprakstītas tikai tās prioritātes, mērķi un rīcības virzieni, kas attiecas uz pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanu. Tieši ar transporta jomu saistītie Rīcības virzieni un risinājumi apskatīti pētījuma "Pētījums par ilgtspējīgas transporta infrastruktūras attīstību pilsētvidē, lai sniegtu ieguldījumu klimatneitralitātes sasniegšanā un klimatnoturības nodrošināšanā" ietvaros, līdz ar to netiek dublēti šajā ziņojumā]</i> Prioritāte "Kvalitatīva dzīves vide un teritoriju attīstība" <u>Prioritātes mērķis:</u> Dzīves vides kvalitātes uzlabošana līdzsvarotai reģionu attīstībai. <u>Rīcības virziens</u> "Daba un vide – "Zaļais kurss"" <u>Rīcības virziena mērķi:</u> - Oglekļa mazietilpīga, resursu efektīva un klimatnoturīga attīstība, lai Latvija sasniegtu klimata, enerģētikas, gaisa piesārņojuma samazināšanas, ūdeņu stāvokļa uzlabošanās un atkritumu apsaimniekošanas nacionālos mērķus un nodrošinātu vides kvalitātes saglabāšanu un	Kopumā Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam (turpmāk - NAP 2021-2027) iekļauj rīcības virzienus un uzdevumus, kas var veicināt klimatneitralitātes un klimatnoturības mērķus sasniegšanu. NAP 2021-2027 primāri aplūkoti tādi aspekti kā energoefektivitāte, klimatnoturība caur pielāgošanos un risku pārvaldību, kā arī aprites ekonomikas principu ieviešana un transporta sektora dekarbonizācija (detalizētāk par transporta attīstības plānošanas izvērtējumu – projekta "Pētījums par ilgtspējīgas transporta infrastruktūras attīstību pilsētvidē, lai sniegtu ieguldījumu klimatneitralitātes sasniegšanā un klimatnoturības nodrošināšanā" ievadziņojumā). Tā kā NAP 2021-2027 nav iekļauta daļa no klimatneitrālas un klimatnoturīgas pašvaldību un reģionu teritorijas attīstības plānošanas aspektiem/kritērijiem, šāda tvēruma plānošanas dokumentos būtu uzsverama pāreja uz viedpilsētu modeli, kas var veicināt arī klimatneitralitātes un klimatnoturības mērķu sasniegšanu.

²⁹ Ministru kabinets. (2020). Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027. gadam. <https://www.mk.gov.lv/lv/latvijas-nacionalais-attistibas-plans> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			uzlabošanu un īstenotu drošas un kvalitatīvas, tai skaitā bioloģiskas pārtikas apriti, kā arī dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu. • Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, kas balstīta zinātniskajos pētījumos, līdzsvarojot ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās intereses. • Īstenota vides, ilgtspējīgas dabas resursu apsaimniekošanas un enerģētikas politika, kas balstīta uz taisnīgumu un savstarpējo uzticēšanos, sabiedrības atbalstu dabas un klimata aizsardzības pasākumiem, nosakot skaidrus un atklātus valsts un iedzīvotāju sadarbības modeļus un iesaistīšanos lēmumu pieņemšanā. <u>Rīcības virziena uzdevumi:</u> • Tautsaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana, izmantojot risinājumus klimata pārmaiņu mazināšanai un klimata tehnoloģiju atklājumus, un pieaugošas oglekļa dioksīda piesaistes nodrošināšana virzībā uz klimatnoturīgu ekonomikas attīstību, mērķtiecīgi sasniedzot augstu energoefektivitāti un transporta sistēmas dekarbonizāciju. • Klimata pārmaiņu ietekmju mazināšana, īstenojot pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumus un panākot materiāltehniskā un infrastruktūras nodrošinājuma uzlabojumus (katastrofu draudu, t. sk. plūdu un krasta erozijas, novēršanas un to pārvaldīšanas pasākumu īstenošanai), kā arī tautsaimniecības nozaru pārvaldībā, un ilgtspējīgā nokrišņu notekūdeņu apsaimniekošanā, ņemot vērā jaunākos zinātniskos datus un prognozes par klimatnoturīguma sasniegšanu un stiprināšanu. • Gaisa kvalitātes uzlabošana slāpekļa oksīdu (NOx), amonjaka un daļiņu PM2,5 piesārņojuma samazināšanai blīvi apdzīvotās vietās un valstī kopumā, mērķtiecīgi sasniedzot augstu energoefektivitāti, oglekļa mazietilpīgu ražošanu un uzlabojot transporta sistēmas. • [...] • Atkritumu rašanās un apglabājamo atkritumu samazināšana un atkritumu pārstrādes un reģenerācijas īpatsvara palielināšana, īpaši akcentējot notekūdeņu dūņu apstrādi un bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes un to reģenerācijas īpatsvara un jaudas palielinājumu. • [...] • Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumu integrēšana tautsaimniecības nozarēs, jo īpaši lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozarēs, īstenojot ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu un zaļās infrastruktūras izmantošanu, vienlaikus nodrošinot bioloģiskās un ainavu daudzveidības aizsardzību un vērtības celšanu, sekmējot ilgtspējīgu tūrisma attīstību. • Sabiedrības uzvedības modeļu un paradumu maiņas veicināšana, izpratnes veidošana par vidi un ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu. <u>Rīcības virziens "Līdzsvarota reģionālā attīstība"</u> <u>Rīcības virziena mērķis:</u> Reģionu potenciāla attīstība un ekonomisko atšķirību mazināšana, stiprinot to iekšējo un ārējo konkurētspēju, kā arī nodrošinot teritoriju specifikai atbilstošus risinājumus apdzīvojuma un dzīves vides attīstībai. <u>Rīcības virziena uzdevumi:</u> • [...] • Publisko pakalpojumu uzlabošana atbilstoši iedzīvotāju skaita dinamikai, attīstot alternatīvus pakalpojumu modeļus un infrastruktūru, pašvaldību pakalpojumu ēku energoefektivitāti, kā arī publiskās ārtelpas kvalitāti. • [...] <u>Rīcības virziens: "Mājoklis"</u> <u>Rīcības virziena mērķis:</u> Latvijā visām mājāsaimniecībām ir pieejami mājokļi. Esošais dzīvojamais fonds līdz 2050. gadam atbilst augstiem energoefektivitātes, būvniecības, drošības un labiekārtotības standartiem. Tiesiskais regulējums veicina privātos un publiskos ieguldījumus dzīvojamā fonda izveidei. <u>Rīcības virziena uzdevumi:</u> • Atbalsta sniegšana ilgtspējīgu, zemu ekspluatācijas un būvniecības izmaksu mājokļiem primāri teritorijās ar jaunu darba vietu potenciālu, tai skaitā novēršot tirgus nepilnības, kas bremzē	

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			resursus maz patērējošu, energoefektīvu modulāro būvniecību, nodrošinot energoefektivitāti, SEG emisiju samazinājumu, inovatīvu tehnoloģiju un gudrās mājas risinājumu un vietējo resursu izmantošanu. Mājokļu kvalitātes paaugstināšana, modernizējot un uzlabojot mājokļu energoefektivitāti un pieejamību, un nekustamā īpašuma pārvaldības kvalitātes uzlabošana, lai mazinātu ēku ilgtermiņa uzturēšanas riskus.	
3.	Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam ³⁰	Pozitīva 	Stratēģijas virsmērķis: Latvijas klimatneitralitāte 2050. gadā. Tā kā OMA īstenošanas galamērķis ir Latvijas klimatneitralitātes sasniegšana, būtiski ir ne tikai samazināt SEG emisijas, bet arī paaugstināt CO₂ piesaisti. Tātad ir divi stratēģiski mērķi: - SEG emisiju samazināšana visos tautsaimniecības sektoros; - CO₂ piesaistes palielināšana. <i>[Turpmāk aprakstītas tikai tās prioritātes, mērķi un rīcības virzieni, kas attiecas uz pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanu. Tieši ar transporta jomu saistītie Rīcības virzieni un risinājumi apskatīti pētījuma "Pētījums par ilgtspējīgas transporta infrastruktūras attīstību pilsētvidē, lai sniegtu ieguldījumu klimatneitralitātes sasniegšanā un klimatnoturības nodrošināšanā" ietvaros, līdz ar to netiek dublēti šajā ziņojumā]</i> - Pašvaldības aptver visus iedzīvotājus un esošās pašvaldību funkcijas ietver būtisku potenciālu klimatneitralitātes sasniegšanai Pašvaldībām ir liels potenciāls ietekmēt enerģētikas un transporta sektoru ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, jo pašvaldībām noteiktās autonomās funkcijas jau ietver tādas pienākumus kā siltumapgādes, ūdensapgādes, kanalizācijas, un sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, sabiedriskā transporta organizēšanu, teritorijas attīstības plānošanu un zemes izmantošanas un apbūves kārtības noteikšanu, kā arī publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošanu, zaļo zonu ierīkošanu un uzturēšanu. Pašvaldību kā enerģijas patērētāju loma ir saistīta ar pašvaldības ēku apsaimniekošanu, komunālo pakalpojumu [...] nodrošināšanu. Attiecībā uz transporta sektoru pašvaldības veic sabiedriskā transporta, dienesta automašīnu, sabiedrisko pakalpojumu koordinēšanu un nodrošināšanu. Pašvaldības izstrādā teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, t.sk. ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, teritorijas plānojumu, attīstības programmu. Teritorijas plānošanas ietvaros pašvaldība plāno gan apbūves teritorijas, gan publisko ārtelpu, gan transporta infrastruktūru, t.sk. ielu un ceļu tīklu, ietves un gājēju celiņus, veloceliņus. Motivējošu ietekmi radošās aktivitātes ir iedzīvotāju izpratnes līmeņa paaugstināšanu veicinoši pasākumi, kā arī sabiedrības iesaistīšana enerģijas un klimata politikas izstrādē un pastāvīga iedzīvotāju informēšana par sasniedzamajiem mērķiem un panākto virzību to sasniegšanā. 6.2. Visaptveroša energoefektivitāte <u>Princips "energoefektivitāte pirmajā vietā" tiek ieviests un īstenots visaptveroši.</u> Pirms tautsaimniecības nozaru attīstības plānošanas, politiku noteikšanas un investīciju lēmumu apstiprināšanas tiek izvērtēts, vai izvēlēta efektīvākā, ilgtermiņā lielāko enerģijas galapatēriņa ietaupījumu nesošā konkrētās politikas īstenošanas alternatīva. Princips "energoefektivitāte pirmajā vietā" tiek piemērots arī ES un publisko fondu finansējuma apguves nosacījumos. <u>Visu jaunu ēku būvniecība atbilst nulles enerģijas patēriņa ēku prasībām.</u> <u>Visu ēku atjaunošana un pārbūve atbilst nulles enerģijas patēriņa vai gandrīz nulles enerģijas patēriņa ēku prasībām.</u> [...] 6.3. Ilgtspējīga enerģētika	Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam ir iekļauti būtiskākie elementi Latvijas virzībai uz klimatneitralitāti. Stratēģijā iekļauti arī risinājumi klimatnoturības nodrošināšanai. Diezgan liels uzsvars tiek likts tieši uz pašvaldību lomu virzībā uz klimatneitralitāti, aplūkojot atsevišķi risinājumus ilgtspējīgām pašvaldībām un pilsētvidei, kur cita starpā akcentēta klimatneitralitāte un klimatnoturību veicinoša attīstības plānošana. Plānošanas dokumentā kopumā iekļauti visi svarīgākie klimata politikas aspekti un kritēriji. Lielāks uzsvars varētu tikt likts uz līdzdalības nodrošināšanu un sabiedrības iesaisti arī lēmumu pieņemšanā un attīstības plānošanas procesos, jo stratēģijā sabiedrībai paredzēta primāri reaktīva, nevis proaktīva loma. Tāpat stratēģijā nav viennozīmīgi uzsvērtā klimatdrošināšana un zaļā/ klimatneitrālā budžeta plānošana.

³⁰ Ministru kabineta 2020. gada 28. janvāra informatīvais ziņojums "Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/342214> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			- Atjaunojamo energoresursu izmantošana enerģētikā [...] 6.5. Ilgtspējīga zemes apsaimniekošana un lauksaimniecība - Ir panākts ilgtspējīgs līdzsvars starp dažādiem zemes izmantošanas veidiem, ievērojot klimata, dabas aizsardzības, ekonomiskos un sociālos aspektus - Visi Latvijas meži ir ilgtspējīgi apsaimniekoti - Lauksaimniecība un mežsaimniecība sniedz būtisku ieguldījumu bioenerģētikā, tajā pašā laikā neapdraudot pārtikas nodrošinājumu un CO2 piesaisti [...] 6.6. Ilgtspējīgs patēriņš un ražošana - Tiek izmantotas tikai klimatam un videi draudzīgākās ķīmisko vielu alternatīvas - Nav atkritumu, ir tikai izejvielas - Sabiedrība ir mainījusi savus paradumus, iedzīvotāju pieprasījums veicina plašāku videi draudzīgāku preču un pakalpojumu piedāvājumu tirgū 6.7. Ilgtspējīgas pašvaldības un pilsētvide - Pilsētas un novadi dod ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, apzinoties savu faktisko radīto ietekmi uz klimata pārmainām, kā arī savu izšķirošo lomu valsts SEG emisiju mērķu sasniegšanā Katra pašvaldība, izmantojot publiski pieejamos rīkus SEG emisiju novērtēšanai, noteikusi to radīto daudzumu savā administratīvajā teritorijā. Pašvaldības apzinās potenciālu SEG emisiju mazināšanā un to īsteno, kā arī, balstoties uz iegūto informāciju, veic regulārus izvērtējumus un salīdzina savu sniegumu ar citu pašvaldību (līmeņatzīmes) rādītājiem. - Pašvaldības aktīvi piedalās dažādās pašmāju un starptautiskās "pašvaldības mācās no pašvaldībām" iniciatīvās, apzinoties savas iespējas klimata pārmaiņu mazināšanā, kā arī izvirzot ambiciozus SEG mērķus un savstarpēji daloties pieredzē to sasniegšanai Iesaistoties brīvprātīgās, starptautiskās klimata pārmaiņu mazināšanas iniciatīvās pašvaldības nonāk plašā informācijas apmaiņas tīklā, saņem aktuālu informāciju, t.sk., par plānotajiem pasākumiem, finansējuma rašanas iespējām, labajām praksēm un piemēriem, kā arī citu pašvaldību īstenoto iniciatīvu rezultātiem. Savstarpējā sadarbībā tiek stiprināta pašvaldību kapacitāte, kā arī saņemta un sniegta palīdzība izvirzīto mērķu izpildes monitoringam, vērtēšanai un ziņošanai. Sadarbības iniciatīvas tiek atbalstītas pašvaldību plānošanas dokumentos. Pašvaldībām un valstij sadarbojoties, pašvaldības attīsta koordinētu pieeju klimata pārmaiņu mazināšanas un novēršanas jomā, iestrādājot klimata pārmaiņu mazināšanas un klimatnoturības risinājumus to attīstības plānošanas dokumentos. - Pašvaldības plāno un īsteno tādas teritoriālpilnošanas pasākumus, kas veicina vispusīgi organizētu un kompleksu pilsētu apkaimju izveidi Pašvaldības, izstrādājot un pārskatot teritorijas plānojumu, kas ietver gan funkcionālā zonējuma noteikšanu, gan teritorijas izmantošanas un apbūves nosacījumu izstrādi, integrē tajā kompleksus risinājumus pakalpojumu pieejamībai, ievērojot tehnoloģiju attīstību un iedzīvotāju paradumu izmaiņas, veicinot, lai pilsētu apkaimēs tiktu piedāvāts plašāks ikdienā nepieciešamo preču un pakalpojumu klāsts, tādējādi samazinot darījumu pārvietošanās dēļ veiktās distances. - Transporta infrastruktūra pilsētās un novados ir vieda un optimizēta Attīstīta stāvlaukumu (<i>park & ride</i>) infrastruktūra, kā arī multimodālie centri sniedz iespēju izvēlēties nepieciešamajai distancei un maršrutam piemērotāko pārvietošanās līdzekli. Sabiedriskā transporta sistēmas maršrutu tīkls pilsētās ir plašs un visaptverošs, tas piedāvā klientiem nepieciešamo komforta līmeni un tiek plaši izmantots. Pilsētās ielas plānotas tā, lai cilvēkiem būtu ērti un droši nokļūt galamērķī ar sabiedrisko transportu, koplietošanas transportu, velosipēdu, ejot kājām, nepieciešamības gadījumā privāto transportlīdzekli atstājot ērti pieejamā vietā. Tiek attīstīta nemotorizēto transportlīdzekļu infrastruktūra un paplašinātas gājēju zonas. Ir pieejama un tiek plaši izmantota veloceliņu infrastruktūra. - Pilsētvide ir vieda, tiek izmantoti digitāli risinājumi	

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			Lietu interneta (<i>Internet of things</i>, turpmāk –<i>IoT</i>) izmantošana, vienlaikus ievērojot kiberdrošību un nepārkāpjot iedzīvotāju privātumu, ļauj efektīvi un ar samazinātu resursu patēriņu uzraudzīt un kontrolēt dažādas sistēmas (energoapgādes, komunālo pakalpojumu, transporta, drošības u.c.) attālināti, kā arī nekavējoties atbilstoši reaģēt uz izmaiņām tajās. Arī pakalpojumu efektīvai sniegšanai tiek plaši īstenots viedās pašvaldības koncepts, t.i., kompleksi risinājumi, kombinējot ieguldījumus infrastruktūrā ar IKT, videi un klimatam draudzīgiem risinājumiem. <u>Pilsētvide ir elastīga, pilsētai kā sistēmai piemīt augstas pretošanās spējas, piedzīvojot dažādus antropogēnus un dabiskus satricinājumus</u> Pašvaldības apzinās, ka pilsētvide ir vairāk pakļauta klimata pārmaiņu riskiem (plūdi, jūras līmeņa celšanās, karstuma viļņi, dzeramā ūdens nepietiekamība, sausums, ekstrēmi nokrišņi un vētras) nekā lauku apgabali, un ir gatavi to veiksmīgai pārvarēšanai, spēj pozitīvi pielāgoties, jo ir apzinājuši savas stiprās un vājās puses, potenciālās iespējas un draudus, piemēram, pilsētu "siltuma salas" efekta novēršanai un mazināšanai plaši tiek izmantoti "zaļās" infrastruktūras risinājumi. Pašvaldības, lai pieņemtu lēmumus attiecībā uz klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumiem, izmanto aktuālos publiski pieejamos meteoroloģiskos datus, kas raksturo mikroklimatu un tā izmaiņas attiecīgajā administratīvajā teritorijā. Pašvaldības piesaista dažādas ieinteresētas puses no zinātnes, uzņēmēju nevalstisko organizāciju vides, lai izvērtētu un attīstītu gan īstermiņa, gan ilgtermiņa klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās risinājumus, kas piemēroti konkrētajai administratīvajai teritorijai. Pašvaldības ir veikušas klimata ietekmju ievainojamības risku izvērtējumu, pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumu plānošanu un ieviešanu, kā arī monitoringu un izvērtēšanu. <u>Ir attīstījusies lokālo AER ne-emisiju tehnoloģiju izmantošana pilsētvidē</u> Pašvaldības apzinās, ka AER ne-emisiju tehnoloģiju īpatsvara palielināšana ir ne tikai saistības, bet iespēja optimizēt enerģijas apgādi, izmantot vietējo energoresursu zemākās pašizmaksas un samazināt atkarību no enerģijas importa, uzlabot vides kvalitāti un palielināt iedzīvotāju pašapziņu. Pilsētvidē enerģijas ražošanai arvien vairāk izmanto viedās pilsētvides AER tehnoloģijas, apvienojot kultūrvēsturiskos arhitektūras elementus un inovatīvus būvniecības risinājumus un materiālus, veicinot autonomu ne-emisiju tehnoloģiju enerģijas ražošanu. Mazas jaudas, ekonomiski pamatotu un vizuāli pievilcīgu AER tehnoloģiju izmantošana ir ikvienas pilsētas neatņemama sastāvdaļa. Pastāvīgs informatīvais atbalsts, ko pašvaldība sniedz māsaimniecībām attiecībā uz energoefektivitātes un AER izmantošanas risinājumiem un iespējām, iedrošina un veicina māsaimniecības izvēlēties tām individuāli piemērotākos klimatam draudzīgākos energoapgādes risinājumus.	
4.	Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam ³¹	Pozitīva 	Plāna virsmērķis ir mazināt Latvijas cilvēku, tautsaimniecības, infrastruktūras, apbūves un dabas ievainojamību pret klimata pārmaiņu ietekmēm un veicināt klimata pārmaiņu radīto iespēju izmantošanu. Plāna sasniegšanai ir izvirzīti pieci stratēģiskie mērķi: 1. Cilvēku dzīvība, veselība un labklājība, neatkarīgi no dzimuma, vecuma un sociālās piederības, ir pasargāta no klimata pārmaiņu nelabvēlīgas ietekmes; 2. Tautsaimniecība spēj pielāgoties klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm un izmantot klimata pārmaiņu sniegtās iespējas; 3. Infrastruktūra un apbūve ir klimatnoturīga un plānota atbilstoši iespējamiem klimata riskiem; 4. Latvijas daba un kultūrvēsturiskās vērtības ir saglabātas un klimata pārmaiņu negatīvā ietekme uz tām - mazināta; 5. Ir nodrošināta zinātniskajā argumentācijā balstīta informācija, tai skaitā monitorings un prognozes, kas veicina pielāgošanās klimata pārmaiņām aspektu integrēšanu nozaru politiku <u>un teritorijas attīstības plānošanas dokumentos</u>, kā arī sabiedrības informēšanu.	Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plāns laika posmam līdz 2030. gadam iekļauj plānu būtiskāko klimata pārmaiņu radīto risku mazināšanai un klimatnoturības veicināšanai jutīgākajās jomās. Plāna pasākumu īstenošanā paredzēta plaša pašvaldību iesaiste, kā arī ir iekļauts atsevišķs rīcības virziens attiecībā uz klimatnoturības integrēšanu teritorijas attīstības plānošanas procesos pašvaldībās.

³¹ Ministru kabineta 2019. gada 17. jūlija rīkojums Nr. 380 "Par Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/308330> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			[Zemāk uzskaitīti tie stratēģiskie mērķi, rīcības virzieni un pasākumi, kuros ir paredzēta pašvaldību un/ vai plānošanas reģionu iesaiste īstenošanā] Stratēģiskais mērķis 1: Cilvēku dzīvība, veselība un labklājība, neatkarīgi no dzimuma, vecuma un sociālās piederības, ir pasargāta no klimata pārmaiņu nelabvēlīgas ietekmes RV 1.1.: Agrīnās brīdināšanas sistēma ir reaģētspējīga, regulāri aktualizēta un nodrošina augstas izšķirtspējas modelēšanu ekstrēmu laikapstākļu ietekmes prognozēšanai 1. Uzlabot agrīnās brīdināšanas un prognozēšanas sistēmas, lai brīdinātu par ekstrēmiem laikapstākļiem. RV 1.2.: Vispusīgi preventīvie pasākumi, lai pasargātu cilvēka veselību un dzīvību no klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm 1. Veicināt bezmaksas brīvi piekļūstama dzeramā ūdens pieejamību publiskās vietās (stacijās, autoostās, peldvietās, parkos, veikalos), kā arī valsts un pašvaldību iestādēs. 2. Nodrošināt sabiedrību ar informāciju par karstuma ietekmi uz veselību un rekomendācijām par rīcību karstuma viļņu laikā. 3. Nodrošināt papildus profilaktiskos un informēšanas pasākumus par klimata pārmaiņu ietekmēm un pielāgošanos tām izglītības iestādēs, sociālās aprūpes iestādēs, tai skaitā apmācīt bērnu uzraudzības pakalpojumu sniedzēju un bērnu nometņu darbiniekus, bibliotēku darbiniekus. [...] 7. Pārskatīt tiesisko regulējumu un uzlabot tā ieviešanu attiecībā uz gaisa atdzesēšanas sistēmu uzstādīšanas nepieciešamību un uzturēšanu publiskās telpās, prioritāri - veselības aprūpes iestādēs, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās, bērnudārzos, vilcienu stacijās (kur tas ir būtiski). 8. Veicināt tādu apstādījumu veidošanu pilsētvidē, kas rada noēnojumu.[...] 10. Īstenot sabiedrības, īpaši hronisko slimību pacientu, informēšanu par veselības profilakses pasākumiem pirms karstuma viļņiem un to laikā. [...] Stratēģiskais mērķis 2: Tautsaimniecība spēj pielāgoties klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm un izmanto klimata pārmaiņu sniegtās iespējas RV 2.2.: Tautsaimniecībai nozīmīgu resursu mežsaimniecībā, lauksaimniecībā un zivsaimniecībā pasargāšana no klimata pārmaiņu negatīvajām ietekmēm 3. Atjaunot un pielāgot meliorācijas sistēmas, t.sk. apdzīvotās vietās, lai iespējami novērstu klimata pārmaiņu veicinātus (sevišķu intensīvu lietusgāžu pieauguma) plūdus. Kur nepieciešams, atjaunot ūdensteču dabisko posmu caurplūdumu, lai mazinātu plūdu sekas un stabilizētu ekosistēmas. [...] 7. Veikt izpēti par esošo disperso mitrāju saglabāšanu un jaunu izveidošanu, kā arī veicināt disperso mitrāju veidošanu un uzturēšanu, sevišķi apvidos, kur dominē lauksaimniecības zemes. [...] 12. Atjaunot un pielāgot meža meliorācijas sistēmas, lai iespējami novērstu klimata pārmaiņu negatīvās ietekmes. RV 2.3.: Tūrisma nozares pielāgošanās klimata pārmainām nodrošināšana 3. Nodrošināt jūras krastu apmeklētāju brīdināšanas un drošības pasākumus potenciālo noslīdeņu, nogruvumu un applūšanas riska vietās. 4. Nodrošināt tūrisma infrastruktūras pielāgošanu erozijas veicinātām kāpu un stāvkrasta izmaiņām un nodrošināt atbilstošu piekļuvi pludmalei. [...] Stratēģiskais mērķis 3: Infrastruktūra un apbūve ir klimatnoturīga un plānota atbilstoši iespējamam klimata riskiem RV 3.1.: Zaļās infrastruktūras izmantošana klimata risku ietekmes mazināšanai 1. Identificēt primāri svarīgās vietas pilsētās un citās blīvi apdzīvotās vietās, kur zaļā infrastruktūra var sniegt vislielāko atdevi un sekmēt pielāgošanos klimata pārmaiņām. 2. Attīstot vai reģenerējot urbānas teritorijas, paredzēt un īstenot zaļās infrastruktūras risinājumus, kas sekmē pielāgošanos klimata pārmaiņām.	

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			<u>RV 3.2.: Inženierkomunikāciju sistēmas un infrastruktūras nodrošināšana un pielāgošana klimata ekstrēmiem</u> 1. Izvērtēt un iepilnnot papildus ietilpības nepieciešamību lietūs ūdens savākšanai pilsētās, t.sk. veikt maksimālo nokrišņu vērtējumus dažādām varbūtībām klimata pārmaiņu ietekmē, lai pasargātu ēkas un būves no lietūs ūdens slodzes (pamatu izskalošanas u.tml.). 2. Uzlabot lietūs kanalizācijas sistēmas un caurtekas pilsētās, papildinot tās ar zaļās infrastruktūras elementiem, iepriekš definējot to nepieciešamo kapacitāti, ņemot vērā klimata pārmaiņas, kā arī veicināt ilgtspējīgu lietūs ūdens apsaimniekošanu un lietūs ūdens izmantošanu vietās, kur nav nepieciešams ūdens dzeramā ūdens kvalitātē. 3. Izstrādāt vadlīnijas lietūs ūdens noteces izmaiņu klimata pārmaiņu ietekmē integrēšanai ceļu būvniecības plānošanā un projektēšanā, kā arī jau esošo ceļu būvju pielāgošanai. [...] <u>RV 3.3.: Būvju un ēku pielāgošana klimata pārmaiņu ietekmēm un slodzēm</u> 3. Identificēt jutīgākās valsts un pašvaldību ēkas, kam būtu nepieciešama pielāgošana klimata pārmaiņām un to saistītajiem riskiem. [...] Stratēģiskais mērķis 4: Latvijas daba un kultūrvēsturiskās vērtības saglabātas un klimata pārmaiņu negatīvā ietekme uz tām – mazināta <u>RV 4.3.: Dabas (t.sk. Baltijas jūras piekrastes) un kultūrvēsturisko ainavu vērtību aizsardzība no klimata pārmaiņu negatīvās ietekmes</u> 1. Integrēt ĪADT dabas aizsardzības plānos, kā arī nacionāla, reģionāla un vietēja līmeņa attīstības plānošanas dokumentos, kas vērsti uz piekrastes ilgtspējīgu izmantošanu un apsaimniekošanu, pielāgošanās klimata pārmaiņām ietekmju aspektus. 2. Veicināt pasākumu ieviešanu peldvietu infrastruktūras noturības uzturēšanai pret klimata pārmaiņu radītiem riskiem (plūdu, uzplūdu, krasta erozijas apdraudētās jūras un Rīgas jūras līča peldvietas, iekšzemes peldvietas). 3. Izvērtēt, kādi pasākumi Baltijas jūras krasta erozijas mazināšanai un krasta stiprināšanai ir lietderīgi un nodrošināt pasākumu īstenošanu jūras krastu stiprināšanai, kur tas ir prioritāri nepieciešams un lietderīgi, ņemot vērā klimata pārmaiņu scenārijus. 4. Izstrādāt metodiku detalizētai ainavu izpētei, veikt izpēti un noteikt pret klimata pārmaiņām jutīgās ainavu teritorijas un vietas. 5. Izstrādāt vadlīnijas pret klimata pārmaiņām jutīgo ainavu teritoriju uzturēšanai, saglabāšanai. Stratēģiskais mērķis 5: Ir nodrošināta zinātniskajā argumentācijā balstīta informācija, tai skaitā monitorings un prognozes, kas veicina pielāgošanās klimata pārmaiņām aspektu integrēšanu nozaru politiku un teritorijas attīstības plānošanas dokumentos, kā arī sabiedrības informēšanu <u>RV 5.3.: Klimata pārmaiņu prognožu un risku mazināšanas risinājumu integrēšana teritorijas attīstības plānošanā un nozaru politikās</u> 1. Integrēt visu līmeņu teritoriju attīstības plānošanas un nozaru politikas dokumentu izstrādē un aktualizācijā klimata pārmaiņu aspektus, to ietekmes mazināšanas un pielāgošanās jautājumus. 2. Izstrādājot pašvaldību attīstības programmas, nodrošināt detalizētu rīcību un nepieciešamo pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumu iekļaušanu. 3. Izstrādāt uzplūdu prognozes visām republikas pilsētām, kuru administratīvās teritorijas robežojas ar jūru. 4. Izstrādāt vai aktualizēt plūdu riska pārvaldības plānus Latvijas piekrastes pilsētām, iepriekš izvērtējot, kurām pilsētām tas ir nepieciešams. 5. Organizēt apmācības pašvaldībām par klimata pārmaiņu riskiem un to ietekmju iekļaušanu teritorijas plānošanā, pašvaldību lēmumu pieņemšanā. 6. Nodrošināt, ka, izstrādājot pilsētu teritoriālos plānus (ielas/zonas līmeņa) tiek ņemti vērā klimatnoturīgas attīstības aspekti. 7. Veikt ekspertu apmācību par integrētiem klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām aspektiem nozaru un reģionālajā politikā un aktivitātēs.	

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
5.	Vides politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam ³²	Pozitīva 	VPP2027 politikas mērķi izriet no NAP2027 stratēģiskajiem mērķiem un vides aizsardzības prioritātēm periodam līdz pat 2030. gadam, bet klimata jomā līdz pat 2050. gadam, tie ir: 1) Virzīties uz klimatneitralitāti un klimatnoturīgumu; 2) Veicināt ilgtspējīgu resursu izmantošanu un pāreju uz aprites ekonomiku; 3) Saglabāt un atjaunot ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību; 4) Samazināt piesārņojumu. Klimata pārmaiņu jomā VPP2027 tiek izvirzīti šādi <u>divi apakšmērķi</u>: Apakšmērķis 3.1: Nodrošināt Latvijas virzību uz klimatneitralitātes sasniegšanu. Apakšmērķis 3.2: Veicināt klimatnoturīgumu un pielāgošanos klimata pārmaiņām. <i>[Zemāk uzskaitīti tie rīcības virzieni un uzdevumi, kuros ir paredzēta pašvaldību un/ vai plānošanas reģionu iesaiste īstenošanā]</i> 4. Rīcības virziens: Mazināt Latvijas cilvēku, tautsaimniecības, infrastruktūras, apbūves un dabas ievainojamību pret klimata pārmaiņu ietekmēm 4.1. Izstrādāt un ieviest uz risku izvērtējumu balstītas pašvaldību pielāgošanās klimata pārmaiņām stratēģijas 9. Rīcības virziens: Samazināt gaisu piesārņojošo vielu emisijas enerģijas ražošanas sektorā 9.1. Paplašināt jaunu pieslēgumu skaitu pie centralizētajām un lokālajām siltumapgādes sistēmām un veicināt novecojušo un neefektīvo lokālo un individuālo apkures sistēmu atjaunošanu, sniedzot finansiālu atbalstu 9.2. Sniegt finansiālu atbalstu zemu (tai skaitā nulles) emisiju AER izmantošanai centralizētajā un lokālajā siltumapgādē 12. Rīcības virziens: Samazināt gaisu piesārņojošo vielu emisijas transporta sektorā 12.1. Papildus pasākumu īstenošana transporta sektora radīto emisiju samazināšanai un finansiāla atbalsta sniegšana šo pasākumu īstenošanai 18. Rīcības virziens: Invazīvu svešzemju sugu ietekmes mazināšana 18.3. Invazīvu svešzemju sugu izplatības ierobežošanas pasākumu plānošana un īstenošana 20. Rīcības virziens: Dabas kapitāla un ekosistēmu pārvaldības pieejas ieviešana 20.3. Zaļās un zilās infrastruktūras elementu un multifunkcionālu risinājumu izvērtējums un integrēšana teritorijas attīstības plānošanas dokumentos 22. Rīcības virziens: Pielāgošanās klimata pārmaiņām un plūdu riska pārvaldība 22.1. Uzlabot lietus notekūdeņu apsaimniekošanas sistēmu pilsētās un apdzīvotās vietās, izstrādājot vietējo pašvaldību pielāgošanās klimata pārmaiņām stratēģijas [...] 22.4. Īstenot pasākumus upju un jūras krastu erozijas mazināšanai 22.5. Izvērtēt nepieciešamību pārskatīt normatīvo regulējumu plūdu riska zonās, paredzot papildu nosacījumus 23. Rīcības virziens: Dabiskās un zināšanās balstīta jūras telpiskā plānošana un jūras krasta erozijas pārvaldības uzlabošana 23.3. Pasākumu programmas izstrāde un tās īstenošana jūras krasta erozijas mazināšanai 24. Rīcības virziens: Ūdens resursu ieguves risku novērtēšana, resursu izmantošanas lietderība un lietus ūdeņu izmantošana mājāsaimniecībās	Vides politikas pamatnostādnes 2021. – 2027. gadam (VPP2027) cita starpā iekļauj arī rīcības attiecībā uz virzību uz klimatneitralitāti un klimatnoturību. Izvērtējot tos uzdevumus, kuru īstenošanā starp atbildīgajiem vai līdzatbildīgajiem iekļautas pašvaldības un/ vai plānošanas reģioni, var secināt, ka diezgan būtiska pašvaldību iesaiste paredzēta klimata pārmaiņu radīto risku mazināšanas pasākumu īstenošanā un klimatnoturības veicināšanā, kas sasaucas arī ar Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānā laika posmam līdz 2030. gadam noteikto. Dokumentā akcentēta zilā un zaļā infrastruktūra, kā arī riskos balstītas pieejas nozīme, paredzot, ka pašvaldības izstrādā savas riskos balstītas pielāgošanās klimata pārmaiņām stratēģijas.

³² Ministru kabineta 2022. gada 31. augusta rīkojums Nr. 583 "Par Vides politikas pamatnostādņēm 2021.–2027. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/335137> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			24.3. Popularizēt un veicināt lietus ūdeņu izmantošanu saimnieciskām vajadzībām, t.sk. sniegt atbalstu pilotprojektiem zaļās infrastruktūras attīstībai 24.4. Veicināt un popularizēt dzeramā ūdens brīvu pieejamību 33. Rīcības virziens: Veicināt notekūdeņu apsaimniekošanas ilgtspēju, kvalitāti un efektivitāti 33.1. Turpināt notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas uzlabošanu un samazināt centralizētajās kanalizācijas sistēmās ieplūstošo lietus ūdeņu apjomu	
6.	Aktualizētais Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.-2030. gadam projekts ³³	Pozitīva 	Aktualizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.-2030. gadam projekta (NEKP 2030) publiski pieejamajā redakcijā nacionāli noteiktie mērķi un rīcībpolitikas tiek apskatīties vairākās dimensijās – dekarbonizācija, atjaunīgā enerģija, energoefektivitāte, enerģētiskā drošība, iekšējais enerģijas tirgus, pētniecība, inovācija un konkurētspēja, pielāgošanās klimata pārmaiņām. Turpmāk uzskaitītas tās rīcībpolitikas, kas paredz pašvadību un/ vai plānošanas reģionu iesaiste īstenošanā, kā arī attiecas uz teritorijas attīstības plānošana. Nav iekļautas tās rīcībpolitikas, kas attiecas uz transporta attīstības plānošanu, jo tās tiek detalizēti apskatītas pētījuma "Pētījums par ilgtspējīgas transporta infrastruktūras attīstību pilsētvidē, lai sniegtu ieguldījumu klimatneitralitātes sasniegšanā un klimatnoturības nodrošināšanā" ietvaros, līdz ar to netiek dublētas šajā ziņojumā. Dekarbonizācija - Palielināt centralizētajai kanalizācijas sistēmai pieslēgto iedzīvotāju skaitu noteiktās pilsētās / apdzīvotās vietās Atjaunīgā enerģija - Nodrošināt AE ražošanas jaudu palielināšanu CSAS un infrastruktūras modernizāciju, t.sk. atbalsta programmu ietvaros - Noteikt ierobežojumus jaunu fosilā kurināmā iekārtu uzstādīšanai Energoefektivitāte - Uzlabot publiskā sektora ēku energoefektivitāti, t.sk. atbalsta programmu ietvaros - Veicināt oglekļa mazietilpīgas attīstības aspektu integrēšanu pilsētu un to aglomerāciju teritoriālajā plānošanā, t.sk. veicinot zaļās infrastruktūras pēc iespējas plašāku ieviešanu - Integrēt oglekļa mazietilpīgas attīstības aspektus pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos - Izstrādāt metodiku reģionālo datu par SEG emisijām aprēķināšanai, izveidota un uzturēta atbilstoša datu bāze - Uzlabot sabiedrības un pašvaldību un plānošanas reģionu informētību un zināšanas par OMA, inovatīvajām tehnoloģijām	Aktualizētā NEKP 2030 projekta pašvaldību un/ vai plānošanas reģionu iesaiste ir plānota dimensijās – dekarbonizācija, atjaunīgā enerģija un energoefektivitāte. Būtisks pozitīvs pienesums datu kvalitātes uzlabošanā būs no vienotas metodikas reģionālo SEG emisiju aprēķināšanā izstrādes, jo pašlaik pašvaldību un reģionu līmenī nav vienotas metodikas, līdz ar to arī nav iespējams izvērtēt faktisko pašvaldību devumu nacionālajā SEG emisiju samazināšanā. NEKP projektā iekļautie pielāgošanās pasākumi, lai gan aplūko tādas pašvaldībām aktuālas tēmas kā zaļās infrastruktūras izmantošana klimata pārmaiņu ietekmju mazināšanai, nevienā no plānotajiem pasākumiem nenorāda pašvaldības un/ vai plānošanas reģionus kā atbildīgos vai līdzatbildīgos īstenotājus. Arī dekarbonizācijas dimensijā pašvaldību lomu ir diezgan maza, primāri fokusējoties tikai uz centralizētās kanalizācijas pieslēgumiem.

³³ Ņemot vērā, ka šī nodevuma izstrādes laikā notiek Nacionālā klimata un enerģētikas plāna (NEKP) aktualizācija, izvērtējuma ietvaros tiek analizēta pēdējā publiski pieejamā NEKP redakcija, jo 2024. gadā tiek plānots pieņemt aktualizēto NEKP redakciju, līdz ar to pašlaik spēkā esošais plāns vairs nebūs aktuāls. Aktualizētā plāna redakcija pieejama: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/56f1c764-386b-4961-97e6-7d66cedca1c4 [skatīts 09.01.2024]

Secinājumi

Izvērtējot aplūkoto nacionālo plānošanas dokumentu kumulatīvo ietekmi, var secināt, ka primāri ir sagaidāma pozitīva ietekme uz klimatneitralitātes un klimatnoturības mērķu sasniegšanas veicināšanu pašvaldību un plānošanas reģionu attīstības plānošanas kontekstā. Kopumā plānošanas dokumenti nosedz gandrīz visus klimatnoturīgas un klimatneitrālas teritorijas attīstības plānošanas kritērijus. Nacionālajos plānošanas dokumentos mazāk sastopami uzdevumi un pasākumi, kas veicinātu sabiedrības tiešāku iesaisti klimata politikas veidošanā, neskatoties uz to, ka vairākos dokumentos uzsvērtā iedzīvotāju paradumu maiņa kā viens no būtiskajiem pasākumu veidiem klimata politikas mērķu sasniegšanai. Tajā pašā laikā informētība jeb reaktīva sabiedrības iesaiste, ir paredzēta vairākos dokumentos. Viens no aspektiem, kas iztrūkst analizētajos nacionālos attīstības plānošanas dokumentos ir zaļā budžeta plānošana un īstenošana un klimatdrošināšana. Šo principu ieviešana pašvaldību budžeta plānošanā varētu būtiski samazināt klimata politikai nelabvēlīgu pasākumu, kas palielina SEG emisijas un kļūdainas pielāgošanās (*maladaptation*), īstenošanas riskus. Klimatdrošināšana un zaļā budžeta principu ieviešana pašvaldībās varētu tikt noteikta gan attīstības plānošanas dokumentos, gan normatīvajos aktos. Tomēr jānorāda, ka pamatojoties uz intervijām ar pašvaldībām un anketēšanas rezultātiem, iezīmējas, ka jebkuru jaunu klimata politika prasību noteikšana pašvaldībām un plānošanas reģioniem jāatbalsta ar padziļinātu un detalizētu informatīvo atbalstu (vadlīnijas, rekomendācijas, informatīvie semināri, pastāvīgais informatīvais atbalsts) attiecībā uz prasību īstenošanas labo praksi un ceļa karti.

2.3. Pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes kārtību regulējošie normatīvie akti

Tabula nr. 4 Attīstības plānošanas dokumentu normatīvo aktu analīze

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Pamatojums	Secinājumi un komentāri
1.	Teritorijas attīstības plānošanas likums (spēkā ar 01.12.2011.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 18.05.2023.) ³⁴	Neitrāla	3.pants. Teritorijas attīstības plānošanas principi Teritorijas attīstības plānošanā ievēro Attīstības plānošanas sistēmas likumā nostiprinātos principus, kā arī šādus principus: 1) ilgtspējības princips — teritorijas attīstību plāno, lai saglabātu un veidotu esošajām un nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu, dabas un kultūras mantojuma attīstību; 2) pēctecības princips — jaunus teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, izvērtējot spēkā esošos attīstības plānošanas dokumentus un to īstenošanas praksi; 3) vienlīdzīgu iespēju princips — nozaru un teritoriālās, kā arī privātpersonu un sabiedrības intereses tiek vērtētas kopsakarībā ar mērķi veicināt attiecīgās teritorijas ilgtspējīgu attīstību; 4) nepārtrauktības princips — teritorijas attīstību plāno nepārtraukti, elastīgi un cikliski, uzraugot šo procesu un izvērtējot jaunāko informāciju, zināšanas, vajadzības un iespējamās risinājumus; 5) atklātības princips — teritorijas attīstības plānošanā un dokumentu izstrādē iesaista sabiedrību un nodrošina informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātumu; 6) integrētas pieejas princips — ekonomiskie, kultūras, sociālie un vides aspekti tiek saskaņoti, atsevišķu nozaru intereses tiek koordinētas, teritoriju attīstības prioritātes tiek saskaņotas visos plānošanas līmeņos, sadarbība ir mērķtiecīga, un tiek novērtēta plānoto risinājumu ietekme uz apkārtējām teritorijām un vidi; 7) daudzveidības princips — teritorijas attīstību plāno, ņemot vērā dabas, kultūrvides, cilvēku un materiālo resursu un saimnieciskās darbības daudzveidību; 8) savstarpējās saskaņotības princips — teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, tos savstarpēji saskaņojot un izvērtējot citos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos noteikto. 11.pants. Plānošanas reģiona kompetence Plānošanas reģions: 1) izstrādā un apstiprina plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un attīstības programmu, kā arī koordinē un uzrauga tās īstenošanu; 2) sniedz priekšlikumus nacionālā un vietējā līmeņa attīstības plānošanas dokumentu izstrādei; 3) sniedz atzinumus par vietējo pašvaldību attīstības stratēģiju un attīstības programmu projektu atbilstību plānošanas reģiona teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem un normatīvo aktu prasībām; 4) koordinē un pārrauga vietējo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu un lokālplānojumu izstrādi. 12.pants. Vietējās pašvaldības kompetence (1) Vietējā pašvaldība izstrādā un apstiprina vietējās pašvaldības attīstības stratēģiju, attīstības programmu, teritorijas plānojumu, lokālplānojumus, detālplānojumus un tematiskos plānojumus. (2) Vietējā pašvaldība sniedz priekšlikumus nacionālā un reģionālā līmeņa attīstības plānošanas dokumentu izstrādei. (3) Vietējā pašvaldība koordinē un uzrauga vietējās pašvaldības attīstības stratēģijas, attīstības programmas, teritorijas plānojuma, lokālplānojumu, detālplānojumu un tematisko plānojumu īstenošanu. (4) Daugavpils valstspilsētas pašvaldība un Augšdaugavas novads, Liepājas valstspilsētas pašvaldība un Dienvidkurzemes novads, Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība un Rēzeknes novads, Jelgavas valstspilsētas pašvaldība un Jelgavas novads, Ventspils valstspilsētas pašvaldība un Ventspils novads veido kopīgu sadarbības institūciju, lai šajā likumā noteiktajā kārtībā nodrošinātu kopēju integrētu ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un attīstības programmu izstrādi visai teritorijai.	Likumā ir uzskaitīti teritorijas attīstības plānošanas principi, starp kuriem ir arī ilgtspējības princips, kā ietvarprincips, līdz ar to klimatnoturība un klimatneitralitāte nav atsevišķi uzskaitītas. Jāizvērtē, vai būtu nepieciešams atsevišķi akcentēt klimatneitralitātes un klimatnoturības veicināšanu, kas, ņemot vērā starptautiskās politikas kontekstu, arī ir kļuvuši par horizontālajiem principiem, vai pārskatīt ilgtspējības principa tvērumu, papildinot to ar klimata politikas aspektiem. Alternatīvi – klimata politikas integrāciju teritorijas attīstības plānošanā veicināt ar vadlīniju un informatīvo materiālu starpniecību. Tāpat ir jāizvērtē nepieciešamība stiprināt plānošanas reģionu lomu klimata politikas plānošanā un īstenošanā vietējā līmenī. Attiecīgi jāizvērtē, vai šis ir izdarāms, papildinot plānošanas reģionu kompetenču uzskaitījumu likumā, vai īstenojams caur vadlīnijām un informatīvajiem materiāliem.

³⁴ Teritorijas attīstības plānošanas likums. <https://likumi.lv/ta/id/238807> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Pamatojums	Secinājumi un komentāri
			Likumā noteikti arī nosacījumi plānošanas reģionu un vietējās pašvaldības attīstības plānošanas dokumentu izstrādei.	
2.	Attīstības plānošanas sistēmas likums (spēkā ar 01.01.2009.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 15.03.2023.) ³⁵	Neitrāla	5.pants. Attīstības plānošanas pamatprincipi (1) Attīstības plānošanā ievēro šajā likumā noteiktos pamatprincipus. Citā likumā var paredzēt citus attiecīgai nozarei piemērojamus principus, kas papildina vai precizē šajā likumā noteiktos attīstības plānošanas pamatprincipus. (2) Attīstības plānošanā ievēro šādus pamatprincipus: 1) ilgtspējīgas attīstības princips — tagadējām un nākamajām paaudzēm nodrošina kvalitatīvu vidi un līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionāli izmanto dabas, cilvēku un materiālos resursus, saglabā un attīsta dabas un kultūras mantojumu; 2) interešu saskaņotības princips — saskaņo dažādas intereses un ievēro attīstības plānošanas dokumentu pēctecību, nodrošina, lai tie nedublētos; 3) līdzdalības princips — visām ieinteresētajām personām ir iespēja līdzdarboties attīstības plānošanas dokumenta izstrādē; 4) sadarbības princips — valsts un pašvaldību institūcijas sadarbojas, tai skaitā izpildot attīstības plānošanas dokumentos izvirzītos uzdevumus un informējot cita citu par nosprausto mērķu un paredzēto rezultātu sasniegšanu; 5) finansiālo iespēju princips — izvērtē esošos un vidējā termiņā prognozētos resursus un piedāvā efektīvākos risinājumus attiecībā uz nosprausto mērķu sasniegšanai nepieciešamajām izmaksām; 6) atklātības princips — attīstības plānošanas process ir atklāts, un sabiedrība tiek informēta par attīstības plānošanas un atbalsta pasākumiem un to rezultātiem, ievērojot likumā noteiktos informācijas pieejamības ierobežojumus; 7) uzraudzības un novērtēšanas princips — attīstības plānošanā un attīstības plānošanas dokumentu īstenošanā visos pārvaldes līmeņos tiek nodrošināts to ietekmes izvērtējums, kā arī uzraudzība un pārskatu sniegšana par sasniegtajiem rezultātiem; 8) subsidiaritātes princips — politiku īsteno tā valsts vai pašvaldības institūcija, kura atrodas pēc iespējas tuvāk pakalpojuma saņēmējiem, un attiecīgie pasākumi tiek efektīvi īstenoti pēc iespējas zemākā pārvaldes līmenī; 9) attīstības plānošanas un normatīvo aktu izstrādes sasaistes princips — politiku plāno pirms normatīvā akta izdošanas, un, izstrādājot normatīvos aktus, ņem vērā attīstības plānošanas dokumentus; 10) līdzsvarotas attīstības princips — politiku plāno, sabalansējot atsevišķu valsts teritoriju attīstības līmeņus un tempus; 11) aktualitātes princips — attīstības plānošanas dokumentus aktualizē atbilstoši situācijai; 12) dokumentu saskaņotības princips — pieņemot attīstības plānošanas dokumentu vai izdarot grozījumus šādā dokumentā, nodrošina izmaiņu veikšanu arī citos saistītajos dokumentos un normatīvajos aktos, ievērojot tiesiskās palāvēības principu.	Līdzīgi kā Teritorijas attīstības plānošanas likumā (Nr. 1 normatīvais akts šajā tabulā), arī Attīstības plānošanas sistēmas likumā ir noteikti attīstības plānošanas pamatprincipi, t.sk., ilgtspējīgas attīstības princips kā ietvarprincips, līdz ar to klimatnoturība un klimatneitralitāte nav atsevišķi uzskaitītas. Jāizvērtē, vai būtu nepieciešams atsevišķi akcentēt klimatneitralitātes un klimatnoturības veicināšanu, kas, ņemot vērā starptautiskās politikas kontekstu, arī ir kļuvuši par horizontālajiem principiem, vai pārskatīt ilgtspējīgas attīstības principa tvērumu, papildinot to ar klimata politikas aspektiem. Alternatīvi – klimata politikas integrāciju attīstības plānošanā veicināt ar vadlīniju un informatīvo materiālu starpniecību.
3.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” (spēkā ar 01.05.2015.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 03.06.2021.) ³⁶	Neitrāla	3.1. Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas saturs 18. Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju izstrādā, ievērojot Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un attiecīgā plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, kā arī izvērtējot blakus esošo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģijas. 19. Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā ietilpst: 19.1. stratēģiskā daļa, kurā ietverts pašvaldības ilgtermiņa attīstības redzējums (vīzija), stratēģiskie mērķi, ilgtermiņa prioritātes; 19.2. telpiskās attīstības perspektīva, kuras ietvaros izstrādā vadlīnijas – pamatprincipus teritoriju plānošanai un attīstībai. 20. Telpiskās attīstības perspektīvā apraksta un brīvi izvēlētā veidā grafiski shematiski attēlo teritorijas perspektīvo telpisko struktūru, ietverot galvenās funkcionālās telpas un nozīmīgākos telpiskās struktūras elementus un to ilgtermiņa izmaiņas: 20.1. apdzīvojuma struktūru un priekšlikumus attīstības centru izvietojumam;	Noteikumi nosaka saturu pašvaldības līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem. Noteikumos nav iekļauti tādi nosacījumi, kas veicinātu klimatnoturību vai klimatneitralitāti. Ir izvērtējams, vai noteikumos būtu iekļaujams nosacījums, ka attiecīgo plānošanas dokumentu grafiskajās daļās būtu jānorāda būtiskākās klimata pārmaiņu riskiem pakļautās teritorijas. Alternatīvi – klimata pārmaiņu radīto risku iekļaušana attīstības plānošanas dokumentos atrunājama vadlīnijās vai informatīvajos materiālos vai veicināma caur risku un ievainojamības novērtējumu izstrādi. Papildus, ir izvērtējams, vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/2413, ar ko attiecībā uz atjaunīgo

³⁵ Attīstības plānošanas sistēmas likums. <https://likumi.lv/ta/id/175748> [skatīts 09.01.2024]

³⁶ Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumi Nr. 628 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem". <https://likumi.lv/ta/id/269842> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Pamatojums	Secinājumi un komentāri
			20.2. dabas teritoriju telpisko struktūru; 20.3. galvenos transporta koridorus un infrastruktūru (valsts galvenos un reģionālos autoceļus, dzelzceļus, ostas, lidostas, maģistrālos inženiertīklus un līdzīgus objektus); 20.4. ja nepieciešams, ainaviski vērtīgās un kultūrvēsturiski nozīmīgās teritorijas un citas īpašas teritorijas; 20.5. prioritāri attīstāmās teritorijas; 20.6. citas pašvaldības ilgtermiņa attīstībai nozīmīgas telpas un struktūras elementus. 3.2. Attīstības programmas saturs 21. Attīstības programmu izstrādā, ievērojot pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un izvērtējot nacionālā līmeņa, attiecīgā plānošanas reģiona un blakus esošo pašvaldību plānošanas dokumentus. 22. Attīstības programmā ietilpst: 22.1. stratēģiskā daļa, kurā ietvertas vidēja termiņa prioritātes un rīcības virzieni (pasākumu kopums); 22.2. rīcības plāns un investīciju plāns, kurus izstrādā ne mazāk kā triju gadu periodam; 22.3. attīstības programmas īstenošanas uzraudzības un novērtēšanas kārtība, kurā noteikti rezultatīvie rādītāji un uzraudzības pārskata sniegšanas biežums un saturs. 23. Rīcības plānā ietver: 23.1. plānotās darbības un to īstenošanas termiņus; 23.2. atbildīgos par darbību īstenošanu; 23.3. plānoto darbību īstenošanas avotus un, ja iespējams, indikatīvo nepieciešamā finansējuma apjomu; 23.4. darbības rezultātus. 24. Investīciju plānā ietver: 24.1. plānotos investīciju projektus un to īstenošanas termiņus; 24.2. atbildīgos par investīciju projektu īstenošanu; 24.3. indikatīvo plānoto investīciju projektu īstenošanai nepieciešamā finansējuma apjomu un avotus; 24.4. sasniedzamos rezultātus. [...] 3.3. Teritorijas plānojuma saturs 26. Teritorijas plānojumu izstrādā, pamatojoties uz pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un ņemot vērā normatīvajos aktos par teritorijas plānošanu, izmantošanu un apbūvi noteiktās prasības, kā arī izvērtējot blakus esošo pašvaldību plānošanas dokumentus. 27. Teritorijas plānojumu izstrādā visai pašvaldības administratīvajai teritorijai vai tās daļai – teritoriālajai vienībai, grafiskajā daļā lietojot atšķirīgus mērogus ar atbilstošu detalizācijas pakāpi. Valstspilsētas teritorijas plānojumu izstrādā visai pašvaldības administratīvajai teritorijai. Teritorijas plānojumu pašvaldības administratīvās teritorijas daļai izstrādā kā teritorijas plānojuma grozījumus. [...] 29. Teritorijas plānojuma paskaidrojuma rakstā ietver spēkā esošo teritorijas plānojumu, lokālpilnojumu un detālpilnojumu īstenošanas izvērtējumu, sagatavotās teritorijas plānojuma redakcijas risinājumu aprakstu un tā atbilstību ilgtspējīgas attīstības stratēģijai. [...] 31. Grafiskajā daļā atbilstoši mēroga noteiktībai: 31.1. nosaka: [...] 31.2. attēlo: 31.2. attēlo: 31.2.1. valstspilsētu, novadu, novada pilsētu un novada pagastu robežas; 31.2.2. publiskās infrastruktūras objektus (izņemot sociālās infrastruktūras objektus), norādot plānotos ceļus un plānotās pievienojumu vietas valsts un pašvaldību autoceļiem (publiskās lietošanas autoceļu tīklam), kuru novietojums var tikt precizēts būvprojektā atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem par pašvaldību, komersantu un māju ceļu pievienošanu valsts autoceļiem; 31.2.3. nacionālas nozīmes derīgo izrakteņu atradņu teritorijas;	energoresursu enerģijas izmantošanas veicināšanu groza Direktīvu (ES) 2018/2001, Regulu (ES) 2018/1999 un Direktīvu 98/70/EK un atceļ Padomes Direktīvu (ES) 2015/652 transponēšanas un prasību īstenošanas kontekstā nebūtu jānosaka, ka arī pašvaldības un/ vai plānošanas reģioni nosaka paātrinātas atjaunīgo energoresursu apguves teritorijas savās administratīvajās teritorijās (piemēram, IAS) atbilstoši nacionālajām prioritātēm. Lai paātrinātu procesu, šādas prioritārās teritorijas var noteikt nacionālā līmenī, paredzot, ka tās tiks pārņemtas arī vietējā līmenī.

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Pamatojums	Secinājumi un komentāri
			31.2.4. teritorijas un objektus, kuriem noteikts nacionālo interešu objekta statuss; 31.2.5. apgrūtinātās teritorijas un objektus, kuriem nosaka aizsargjoslas saskaņā ar normatīvajiem aktiem par apgrūtinātajām teritorijām; 31.2.6. ja nepieciešams, citas teritorijas un objektus.32. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos nosaka: 32.1. prasības teritorijas izmantošanai katrā funkcionālajā zonā un apakšzonā; 32.2. apbūves parametrus katrā funkcionālajā zonā un apakšzonā; 32.3. nosacījumus detālplānojumu un to lokālplānojumu izstrādei, ar kuriem tiek grozīts pašvaldības teritorijas plānojums; 32.4. citas prasības, aprobežojumus un nosacījumus, ņemot vērā teritorijas īpatnības un specifiku. 3.4. Lokālplānojuma saturs 33. Lokālplānojumu izstrādā teritoriāli vienotai teritorijai, pamatojoties uz pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, pašvaldības teritorijas plānojumu un ņemot vērā normatīvajos aktos par teritorijas plānošanu, izmantošanu un apbūvi noteiktās prasības, kā arī blakus esošo pašvaldību plānošanas dokumentus. 34. Lokālplānojumā ietilpst: 34.1. paskaidrojuma raksts; 34.2. grafiskā daļa; 34.3. teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi. 35. Paskaidrojuma rakstā ietver lokālplānojuma izstrādes pamatojumu, risinājuma aprakstu un tā saistību ar piegulošajām teritorijām, kā arī atbilstību pašvaldības ilgtspējīgas attīstības stratēģijai, ja ar lokālplānojumu tiek mainīts teritorijas plānojumā noteiktais funkcionālais zonējums, izmantošanas nosacījumi un aprobežojumi. 36. Lokālplānojuma grafiskajā daļā: [...] 36.4. nosaka vai precizē robežas teritorijām ar īpašiem noteikumiem; [...] 36.6. nosaka vai precizē galvenos inženiertīklu apgādes, meliorācijas sistēmu un hidrotehnisko būvju risinājumus; 36.7. ja nepieciešams, precizē pašvaldības kompetencē esošās apgrūtinātās teritorijas un tās pārziņā esošos objektus, kuriem nosaka aizsargjoslas; 36.8. attēlo apgrūtinātās teritorijas un objektus, kuriem aizsargjoslas nosaka saskaņā ar normatīvajiem aktiem par apgrūtinātajām teritorijām. [...] 37. Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos nosaka: [...] 3.5. Detālplānojuma saturs 38. Detālplānojumu izstrādā, lai īstenotu konkrētu attīstības priekšlikumu vai plānošanas uzdevumu, detalizējot teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā noteiktās prasības. 39. Detālplānojumu izstrādā: 39.1. teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā noteiktajos gadījumos; [...] 45. Paskaidrojuma rakstā ietver detālplānojuma izstrādes pamatojumu, risinājumu aprakstu un risinājumu saistību ar piegulošajām teritorijām. 46. Grafiskajā daļā: 46.1. nosaka vai precizē: 46.1.1. katras zemes vienības funkcionālo zonu vai apakšzonu; 46.1.2. pašvaldības kompetencē esošās apgrūtinātās teritorijas; 46.2. attēlo: [...] 47. Detālplānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves nosacījumos ietver: 47.1. detalizētus teritorijas izmantošanas nosacījumus (konkrētus izmantošanas veidus) un apbūves parametrus; 47.2. vides pieejamības nosacījumus; 47.3. labiekārtojuma nosacījumus; 47.4. prasības inženiertehniskajam nodrošinājumam;	

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Pamatojums	Secinājumi un komentāri
			47.5. ja nepieciešams, prasības arhitektoniskiem risinājumiem, ievērojot ainavu izvērtējumu un citas prasības atbilstoši darba uzdevumam. [...] 3.6. Tematiskā plānojuma saturs 49. Tematiskā plānojuma saturu un prasības pašvaldība nosaka darba uzdevumā. 50. Tematiskais plānojums sastāv no grafiskās daļas un teksta informācijas. 4. Institūciju sadarbība plānošanas dokumentu izstrādē 51. Institūcijas piedalās teritorijas attīstības plānošanā, konsultējot, kā arī sniedzot informāciju un atzinumus par attīstības plānošanas risinājumiem institūciju kompetencē esošajos jautājumos. [...] 56. Institūcija, izmantojot sistēmu, sniedz: 56.1. tās rīcībā esošos ģeotelpiskos un teksta datus, kas noteikti normatīvajā aktā par teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmu; 56.2. nosacījumus plānošanas dokumenta izstrādei, izvirzot konkrētas prasības teritorijai, kurai tiek izstrādāts attiecīgais plānošanas dokuments, un informējot par tās darbības plāniem un interesēm, kas skar šo teritoriju; 56.3. atzinumu par izstrādāto plānošanas dokumenta redakciju. [...] 60. Atzinumus par ilgtspējīgas attīstības stratēģijas vai attīstības programmas projektu plānošanas reģioni sniedz šo noteikumu 59. punktā noteiktajā termiņā, izvērtējot to atbilstību plānošanas reģiona plānošanas dokumentiem un normatīvo aktu prasībām. <i>Likuma 5. daļā noteikta plānošanas dokumentu izstrādes kārtība.</i>	
4.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 402 "Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem" (spēkā ar 02.08.2013.) ³⁷	Neitrāla	5. Plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģiju izstrādā, ievērojot Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā noteiktos ilgtermiņa attīstības mērķus un prioritātes, izvērtējot attiecīgajā plānošanas reģionā ietilpstošo vietējo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģijas un ņemot vērā blakus esošo plānošanas reģionu ilgtspējīgas attīstības stratēģijās noteiktos ilgtermiņa attīstības mērķus un prioritātes. 6. Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā ietilpst: 6.1. stratēģiskā daļa. Tajā ietverts ilgtermiņa attīstības redzējums (vīzija), mērķi, prioritātes un reģiona ekonomikas profils; 6.2. telpiskās attīstības perspektīva; 6.3. vadlīnijas. Tajās ietverti ieteikumi vietējo pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģiju izstrādei. 7. Telpiskās attīstības perspektīvā apraksta un brīvi izvēlētā veidā grafiski attēlo vēlamā teritorijas telpisko struktūru, ietverot: 7.1. nozīmīgākos esošos telpiskās struktūras elementus, vēlamās ilgtermiņa izmaiņas, galvenās funkcionālās telpas; 7.2. apdzīvojuma struktūru un attīstības centrus; 7.3. galvenos transporta koridorus un infrastruktūru (piemēram, valsts galvenos un reģionālos autoceļus, dzelzceļus, ostas, lidostas), maģistrālos inženierkomunikāciju tīklus un objektus; 7.4. dabas teritoriju telpisko struktūru, tai skaitā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīklu; 7.5. kultūrvēsturiski nozīmīgās teritorijas; 7.6. ainaviski vērtīgās un citas īpašas teritorijas. 8. Attīstības programmu izstrādā atbilstoši Nacionālajam attīstības plānam, Reģionālās politikas pamatnostādņēm un plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģijai, izvērtējot attiecīgajā plānošanas reģionā ietilpstošo vietējo pašvaldību attīstības programmas, kā arī ņemot vērā blakus esošo plānošanas reģionu attīstības programmas.	Noteikumos nav iekļautas prasības, kas veicinātu klimatneitralitātes vai klimatnoturības sasniegšanu. Ir jāizvērtē, vai noteikumos būtu iekļaujamas papildu prasības, kas stiprinātu plānošanas reģionu lomu klimata politikas plānošanā un īstenošanā, piemēram, nosakot reģionu dokumentos reģionā būtiskākās klimata pārmaiņu risku teritorijas, kas tālāk veicinātu pasākumu plānošanu risku mazināšanai, gan reģiona, gan pašvaldību līmenī, kā arī kalpotu par virzītāju starp-pašvaldību sadarbībai, ja risku teritorijai ir pārrobežu raksturs starp pašvaldībām.

³⁷ Ministru kabineta 2013. gada 16. jūlija noteikumi Nr. 402 "Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem". <https://likumi.lv/ta/id/258626> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Pamatojums	Secinājumi un komentāri
			9. Attīstības programmā ietilpst: 9.1. stratēģiskā daļa. Tajā ietvertas vidēja termiņa attīstības prioritātes un rīcības virzieni (pasākumu kopums); 9.2. rīcības plāns; 9.3. ieviešanas uzraudzības un novērtēšanas kārtība. Tajā noteikti rezultatīvie rādītāji, uzraudzības pārskata sniegšanas biežums un saturs. 10. Rīcības plānu izstrādā ne mazāk kā triju gadu periodam, ietverot: 10.1. plānotās darbības un to izpildes termiņus; 10.2. investīciju projektus, to finansējuma apjomu un avotus; 10.3. plānoto darbību rezultātus; 10.4. īstenošanas periodu; 10.5. par rīcības plāna un investīciju projektu īstenošanu atbildīgās personas. 11. Ja nepieciešams, plānošanas reģions izstrādā tematisko plānojumu. 12. Tematiskajā plānojumā ietilpst: 12.1. paskaidrojuma raksts; 12.2. grafiskā daļa (kartes, shēmas, zīmējumi vai rasējumi); 12.3. uzraudzības kārtība. Tajā nosaka rezultatīvos rādītājus, uzraudzības pārskata sniegšanas biežumu un saturu.	
5.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 737 "Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi" (spēkā ar 13.12.2014.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 08.02.2022.) ³⁸	Neitrāla	1. Noteikumi nosaka attīstības plānošanas dokumentos ietveramo saturu, to izstrādāšanas, apstiprināšanas, aktualizācijas un spēka zaudēšanas kārtību, darbības termiņu un pārskatu sniegšanas kārtību, kā arī to ietekmes izvērtēšanas (izņemot stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu) kārtību. 2. Šos noteikumus piemēro attiecībā uz attīstības plānošanas dokumentiem, kurus izstrādā valsts un pašvaldību institūcijas (turpmāk – institūcijas). 3. Attīstības plānošanas dokumentus izstrādā Attīstības plānošanas sistēmas likuma 10. pantā noteiktajos gadījumos. 4. Teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, tajos ietveramo saturu, to izstrādāšanas, apstiprināšanas, aktualizācijas, spēka zaudēšanas kārtību un darbības termiņu, kā arī attiecīgo pārskatu sniegšanas kārtību nosaka citos normatīvajos aktos. 5. Izstrādājot attīstības plānošanas dokumentus, ievēro normatīvos aktus, kas nosaka sabiedrības līdzdalības kārtību attīstības plānošanas procesā, un normatīvos aktus, kas nosaka ietekmes uz vidi stratēģiskā novērtējuma veikšanas kārtību. II. Politikas plānošanas dokumenti, to izstrāde, apstiprināšana un pārskatu sniegšana 11. Politikas plānošanas dokumenti ir pamatnostādnes, plāns un konceptuāls ziņojums. 12. Pamatnostādnes izstrādā, lai noteiktu jaunus vidēja termiņa attīstības virzienus nozaru politikās. 13. Plānu izstrādā īstermiņam vai vidējam termiņam: 13.1. politikas (pamatnostādņu) ieviešanai vienā vai vairākās nozarēs; 13.2. pamatnostādņu vietā, ja vidējā termiņā netiek izvirzīti jauni attīstības virzieni nozaru politikās; 13.3. augstākas institūcijas dotā uzdevuma izpildei. 14. Konceptuālu ziņojumu izstrādā, ja nepieciešams izšķirties par rīcību iepriekš noteiktu nozaru politiku īstenošanā.	Ministru kabineta noteikumi nosaka cita starpā pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu saturu un izstrādes kārtību, kas cita starpā var iekļaut tādus dokumentus, kas skar transporta infrastruktūras attīstību. Noteikumos nav iekļautas konkrētas prasības attiecībā uz klimata politikas aspektiem. Ņemot vērā noteikumu tvērumu un būtību, netiek rekomendēts iekļaut papildu prasības, kas specifiski attiektos uz klimata politikas integrāciju teritorijas attīstības plānošanā, jo tie pašlaik neliedz pašvaldībām izstrādāt klimata politikas mērķu izpildi veicinošus politikas plānošanas dokumentus.
6.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 392 "Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas noteikumi" (spēkā ar	Neitrāla	<i>Noteikumi cita starpā nosaka informācijas iegūšanas, apstrādes un izplatīšanas kārtību, t.sk., plānošanas dokumentu sagatavošanai nepieciešamo datu pieejamību par plānojamo teritoriju un institūcijas, kas atbildīgas par datu sniegšanu.</i>	Ņemot vērā noteikumu mērķi un tvērumu, šajā tiesību aktā netiek rekomendēts iekļaut papildu nosacījumus klimata politikas īstenošanas veicināšanai.

³⁸ Ministru kabineta 2014. gada 2. decembra noteikumi Nr. 737 "Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/270934-attistibas-planosanas-dokumentu-izstrades-un-ietekmes-izvertesanas-noteikumi> [skatīts 22.01.2024] [skatīts 26.01.2024]

Nr. p.k.	Normatīvais akts	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Pamatojums	Secinājumi un komentāri
	01.08.2014.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 27.11.2020.) ³⁹			
7.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" (spēkā ar 22.05.2013.; ar grozījumiem, kas spēkā ar 16.10.2020.) ⁴⁰	Pozitīva 	1. Noteikumi nosaka: 1.1. vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei; 1.2. teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju. 117. Brīvā zaļā teritorija ir zemes vienības neapbūvētā platība, un to aprēķina, izmantojot šādu formulu: $B = (Z - L1 - L2 - L3)$, kur B – brīvā zaļā teritorija (m ²); Z – zemes vienības platība (m ²); L1 – visu ēku apbūves laukumu summa (m ²); L2 – piebraucamo ceļu aizņemtā platība (m ²); L3 – autostāvvietu aizņemtā platība (m ²). 8.4. Lietusūdeņu savākšanas sistēmas 164. Visās apbūves teritorijās nodrošina lietusūdeņu un sniega ūdeņu novadīšanu no ielām, ceļiem, laukumiem un apbūves gabaliem, paredzot ūdeņu savākšanas sistēmas. 165. Vietās, kur lietusūdeņu savākšanas sistēmu nav iespējams pieslēgt pie esošajiem tīkliem, paredz lokālu risinājumu, nodrošinot lietusūdeņu novadīšanu speciāli veidotā sistēmā vai filtrējošā slānī. 166. Pirms lietusūdeņu ievadīšanas vietas vaļējos virszemes ūdensobjektos paredz to nostādināšanas sistēmas. Lietusūdeņus ar naftas produktu piemaisījumiem pirms novadīšanas vaļējos virszemes ūdensobjektos nepieciešams attīrīt. 167. Prasības lietusūdeņu novadīšanas risinājumiem no projektējamām ielām, ceļiem un laukumiem nosaka detālplānojumā vai paredz būvprojektā. 11. Riska teritorijas un piesārņotās teritorijas 212. Izstrādājot teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, ņem vērā: 212.1. paaugstinātās bīstamības objektus, tai skaitā rūpniecisko avāriju riska uzņēmumus un objektus; 212.2. ģeoloģiskā riska teritorijas; 212.3. plūdu riska teritorijas; 217. Plūdu riska teritorijās pašvaldība var noteikt īpašas prasības būvniecībai un vides infrastruktūrai, piemēram, notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmām. 217.1 Teritorijas plānojumā attēlotās plūdu riska teritorijas un applūstošās teritorijas precizē lokālplānojumā, detālplānojumā vai būvprojektā, pamatojoties uz aktuālu augstākas detalizācijas topogrāfisko plānu.	Lai gan pašvaldībām ir sniegta iespēja iekļaut klimatnoturību un klimatneitralitāti veicinošas prasības savos teritorijas plānojumos, ir izvērtējams, vai būtu nepieciešams iekļaut konkrētus punktus arī MK noteikumos Nr. 240 (piemēram, par dabā balstītu risinājumu izmantošanas veicināšanu un ilgtspējīgu lietusūdens apsaimniekošanas sistēmu ieviešanu u.c.). ⁴¹ Papildu izvērtējams, vai noteikumos būtu jāiekļauj atruna, ka brīvo zaļo teritoriju rādītājā var ieskaitīt ēkas zaļo jumtu platību. <i>[Noteikumi detalizētāk analizēti ilgtspējīgas mobilitātes kontekstā pētījuma "Pētījums par ilgtspējīgas transporta infrastruktūras attīstību pilsētvidē, lai sniegtu ieguldījumu klimatneitralitātes sasniegšanā un klimatnoturības nodrošināšanā" levdziņojuma ietvaros]</i>

³⁹ Ministru kabineta 2014. gada 8. jūlija noteikumi Nr. 392 "Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/267923> [skatīts 09.01.2024]

⁴⁰ Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumi Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/256866> [skatīts 09.01.2024]

⁴¹ Skat. arī: Klimata un enerģētikas ministrija. (2023). Pētījums ēku būvniecības regulējuma pilnveidošanai, lai veicinātu būvniecības nozares klimatnoturību un virzību uz klimatneitralitāti. <https://ppdb.mk.gov.lv/datubaze/pasreizejas-prakses-novertejums-un-ieteikumu-izstrade-valsts-buvniecibas-regulejuma-uzlabosana-nemot-vera-klimata-parmainu-ietekmi-un-riskus-ka-ari-nepiecieksamibu-samazinat-seg-emisijas/>, kurā izvērtēti MK noteikumi Nr. 240. [skatīts 09.01.2024]

Secinājumi

Analizētie pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes kārtību regulējošie normatīvie akti neietver konkrētas prasības attiecībā uz saturu, t.sk., nenosakot prasības ietvert nosacījumus klimatneitralitātes un klimatnoturības veicināšanai vai attiecīgo aspektu izvērtēšanai un identificēšanai teritorijas attīstības plānošanas dokumentos. Klimata pārmaiņu radītie riski ir daļēji atrunāti Ministru kabineta noteikumos Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi". Izvērtējuma ietvaros secināts, ka daļa no izvērtētajiem normatīvajiem aktiem varētu tikt papildināta ar nosacījumiem, kas veicinātu klimatneitralitātes un klimatnoturības aspektu iekļaušanu pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas dokumentos. Alternatīvais risinājums ir izstrādāt detalizētus metodiskos norādījumus, jo, pamatojoties uz speciālistu kapacitātes izvērtējuma rezultātiem (skat. 4. nodaļu), lielākie trūkumi nav saistīti ar kādām ierobežojošajām prasībām normatīvajā regulējumā, bet gan ar vienotas izpratnes un harmonizētas pieejas trūkumu.

2. Pašvaldībām un plānošanas reģioniem pieejamo finanšu resursu analīze

Budžets ir līdzeklis valsts politikas realizācijai ar finansiālām metodēm, un budžeta mērķis ir noteikt un pamatot, kādi līdzekļi nepieciešami institūcijām to valsts pienākumu izpildei, nodrošinot, ka noteiktajā laikā izdevumus segtu atbilstošie ieņēmumi⁴². Likums par budžetu un finanšu vadību nosaka budžeta procesa posmus un budžetu veidus, t.i. valsts budžets, pašvaldību budžeti, no valsts budžeta daļēji finansēto atvasināto publisko personu budžeti un budžeta nefinansēto iestāžu budžeti. Valsts budžets sastāv no pamatbudžeta, speciālā budžeta, ziedojumiem un dāvinājumiem, kamēr pašvaldību budžeti sastāv no pamatbudžeta, ziedojumiem un dāvinājumiem; informatīviem mērķiem veido konsolidēto kopbudžetu. Savukārt plānošanas reģionu finansēšanas avotus nosaka Reģionālās attīstības likums⁴³.

Šī uzdevuma ietvaros ir izvērtēts, vai ikgadējā valsts budžeta līdzekļu piešķiršanas procesā pašvaldībām un plānošanas reģioniem tiek ņemta vērā, vai arī netiek ņemta vērā, finansējuma izmantošanas mērķa saskaņotība ar noteikto klimata politikas mērķu 2030. un 2050. gadam izpildi. Novērtējums ir veikts, analizējot likumdošanas aktus, valsts budžeta paskaidrojumus, projekta ietvaros padziļināti vērtēto piecu pašvaldību 2023. gadu budžetus, kā arī plānošanas reģionu budžetus un citus dokumentus.

⁴² Likums "Likums par budžetu un finanšu vadību". <https://likumi.lv/ta/id/58057> [skatīts 09.01.2024]

⁴³ Reģionālās attīstības likums. <https://likumi.lv/ta/id/61002> [skatīts 09.01.2024]

2.1. Pašvaldību finansējuma saskaņotība ar klimata politiku

Tabula nr. 5 Budžeta līdzekļu piešķiršanas kārtības analīze

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
1.	Likums par budžetu un finanšu vadību ⁴⁴	Neitrāla	Saskaņā ar Likumu Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā ministrijas un citas centrālās valsts iestādes plāno, īsteno, uzrauga un uzskaita valsts budžeta programmu (apakšprogrammu) rezultātus un to rādītājus, kā arī sniedz pārskatus par tiem. Pašvaldības budžetā paredzētos līdzekļus var piešķirt vai pašvaldības institūcijas saņemt atbilstoši domes apstiprinātajā budžetā paredzētajiem mērķiem un apjomam. Likums arī nosaka, ka priekšlikumus par prioritārajiem pasākumiem sagatavo, pamatojoties uz Nacionālajā attīstības plānā, Valsts aizsardzības koncepcijā un citos attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un mērķiem.	Likumā nav noteiktas normas, kas specifiski veicinātu vai ierobežotu virzību uz klimatneitralitāti un/ vai klimatnoturību, bet ir noteikts, ka, gatavojot priekšlikumus prioritārajiem pasākumiem, jāņem vērā attīstības plānošanas dokumentos noteiktās prioritātes un mērķus, kas iekļauj arī klimata politikas mērķus.
2.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 934 "Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām" ⁴⁵	Neitrāla	Noteikumi nosaka budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām, ko lieto valsts budžeta un pašvaldību budžetu, kā arī valsts un pašvaldību budžeta iestādes budžeta plānošanai, uzskaitēi un pārskatu gatavošanai. Budžetu izdevumu klasifikācija kodificē izdevumu veidus atbilstoši funkcionālajām kategorijām, lai nodrošinātu budžeta līdzekļu izpildes analīzi, statistiskās informācijas sistematizēšanu, apkopošanu un analīzi. Attiecībā uz klimata pārmaiņām, klasifikācija nosaka, ka kods "05.300 Vides piesārņojuma novēršana un samazināšana" uzskaita "<i>Darbības, kas saistītas ar integrēto piesārņojuma kontroli un novēršanu, gaisa aizsardzību, klimata pārmaiņu samazināšanu, augsnes, virszemes un pazemes ūdens resursu aizsardzību, trokšņa, vibrācijas un smaku samazināšanu, piesārņoto teritoriju izpēti, attīrīšanu, kodoldrošību un aizsardzību pret radiāciju. Šīs darbības ietver...pasākumus, lai kontrolētu, samazinātu vai novērstu siltumnīcas efektu izraisīto gāzu un citu piesārņotāju izplūdi, kas negatīvi ietekmē gaisa kvalitāti</i>". Zem koda "05.200 Notekūdeņu apsaimniekošana" uzskaita izdevumus, kas cita starpā ir saistīti ar lietus ūdeņu apsaimniekošanu. Zem koda "05.600 Pārējā citur neklasificētā vides aizsardzība" uzskaita izdevumus, kas ir saistīti ar vides piesārņošanas un attīrīšanas regulēšanu un pārvaldīšanu, ieskaitot regulēšanu, uzraudzību, politikas, plānu, programmu un budžetu izstrādāšanu. Savukārt kategorija "04.740 Vairāku mērķu attīstības projekti" ietver sevī "Vairāku (integrētu) mērķu attīstības projekti parasti sastāv no to īstenošanai nepieciešamā kompleksa nodrošinājuma, piemēram, elektroenerģijas ražošana, <u>plūdu novēršana</u>, irigācija, navigācija un atpūta. "	Noteikumu mērķis ir nodrošināt budžeta līdzekļu izlietojuma analīzi. Pašreiz izdevumus, kuru mērķis ir saistīts ar SEG emisiju samazinājumu, ir iespējams klasificēt ar kodu "05.300 Vides piesārņojuma novēršana un samazināšana". Izdevumus, kas ir saistīti ar pielāgošanos klimata pārmaiņām, izņemot lietus ūdeņu apsaimniekošanu un plūdu novēršanu vai gatavību ārkārtas situācijām, nav iespējams viennozīmīgi klasificēt kā saistītus ar klimata politikas mērķu izpildi.
3.	Reģionālās attīstības likums ⁴⁶	Neitrāla	Likuma mērķis ir veicināt un nodrošināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, ievērojot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības un iespējas, samazināt nelabvēlīgās atšķirības starp tām, kā arī saglabāt un attīstīt katras teritorijas dabai un kultūrvidei raksturīgās iezīmes un attīstības potenciālu. Likumā noteiktie reģionālās attīstības pamatprincipi nosaka, ka - reģionālās attīstības atbalstam novirzīto finansējumu koncentrē noteiktu prioritāro mērķu sasniegšanai, - reģionālās attīstības atbalsta pasākumi īstenojami, pamatojoties uz nacionālajā līmenī, plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību līmenī izstrādātajiem attīstības plānošanas dokumentiem. Cita starpā likums nosaka, ka plānošanas reģionu finansēšanas avoti, var iekļaut: - valsts budžeta dotācijas plānošanas reģionu atbalstam un citas valsts budžeta dotācijas; - pašu ieņēmumi, tai skaitā ieņēmumi no plānošanas reģiona sniegtajiem maksas pakalpojumiem; - pēc pašvaldības ieskatiem — dotācija no pašvaldības budžeta vai dotācija no pašvaldības budžeta saskaņā ar pašvaldības un plānošanas reģiona noslēgtajiem līgumiem; - ārvalstu finanšu palīdzības līdzekļi; - ziedojumi un dāvinājumi.	Likumā nav noteiktas normas, kas specifiski veicinātu vai ierobežotu virzību uz klimatneitralitāti un/ vai klimatnoturību, bet ir noteikts, ka finansējuma piešķiršanas procesā reģionālai attīstībai un pašvaldību un plānošanas reģionu projektiem un programmām, jāņem vērā attīstības plānošanas dokumentos noteiktās prioritātes un mērķi, kas iekļauj arī klimata politikas mērķus.

⁴⁴ Likums "Likums par budžetu un finanšu vadību". <https://likumi.lv/ta/id/58057> [skatīts 09.01.2024]

⁴⁵ Ministru kabineta 2005. gada 13. decembra noteikumi Nr. 934 "Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām". <https://likumi.lv/ta/id/123806> [skatīts 09.01.2024]

⁴⁶ Reģionālās attīstības likums. <https://likumi.lv/ta/id/61002> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			Reģionālās attīstības finansējumu piešķir pašvaldību un plānošanas reģionu projektiem un programmām, kas atbilst reģionālā vai vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentos noteiktajiem mērķiem, prioritātēm, plānotajai rīcībai un investīcijām. Reģionālās attīstības finansējuma piešķiršanas kārtība nosaka, ka Reģionālās attīstības finansējumu piešķir mērķteritorijām vai to daļām atbilstoši Reģionālās politikas pamatnostādnēs noteiktajiem reģionālās politikas mērķteritoriju atbalsta virzieniem un pašvaldību un plānošanas reģionu projektiem un programmām, kas atbilst reģionālā vai vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentos noteiktajiem mērķiem, prioritātēm, plānotajai rīcībai un investīcijām.	
4.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 614 "Reģionālās attīstības atbalsta pasākumu īstenošanas, novērtēšanas un finansēšanas kārtība" ⁴⁷	Neitrāla	Noteikumi nosaka reģionālās attīstības atbalsta pasākumu īstenošanas, novērtēšanas un finansēšanas kārtību. Noteikumi nosaka, ka Reģionālās attīstības koordinācijas padome cita starpā izskata un saskaņo nacionālas un reģionālas nozīmes attīstības centru pašvaldību iesniegtos attīstības programmu investīciju plānus, <u>izvērtējot to atbilstību pašvaldību attīstības programmām un nodrošinot to atbilstību integrētas pieejas principiem</u> , kā arī izskata projektu ideju konceptus, ko iesniegušas pašvaldības, kurās neietilpst reģionālas nozīmes attīstības centri.	Noteikumos nav noteiktas normas, kas specifiski veicinātu vai ierobežotu virzību uz klimatneitralitāti un/ vai klimatnoturību, bet ir noteikts, ka novērtējot pašvaldību investīciju plānus, jāņem vērā attīstības plānošanas dokumentos noteiktās prioritātes un mērķi, kas iekļauj arī klimata politikas mērķus.
5.	Likums "Par pašvaldību budžetiem" ⁴⁸	Neitrāla	Likums nosaka pašvaldību budžetu sastādīšanas un izpildes kārtību Latvijas Republikā. Tas paredz republikas pilsētu un novadu pašvaldību patstāvīgo budžetu veidošanas nosacījumus. Likums nenosaka specifiskas prasības, plānojot pašvaldību budžetu, ņemt vērā noteiktos politiskos mērķus, ieskaitot klimata politikas mērķus.	Likumā nav noteiktas normas, kas specifiski veicinātu vai ierobežotu virzību uz klimatneitralitāti un/ vai klimatnoturību. Ieteicams izvērtēt iespēju veikt izmaiņas normatīvajā aktā un papildināt budžeta projekta paskaidrojuma raksta saturu ar informāciju par budžeta sasaisti ar pašvaldības attīstības plānošanas mērķiem, ka to paredz Likums par budžetu un finanšu vadību, ka arī ar informāciju par budžeta izdevumu prioritizāciju.
6.	Ministru kabineta noteikumi Nr. 675 "Siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas sistēmas, prognožu sistēmas un sistēmas ziņošanai par pielāgošanos klimata pārmaiņām izveidošanas un uzturēšanas kārtība" ⁴⁹	Netiešā ietekme – pozitīva	Noteikumi nosaka, ka līdz 2023. gada 15. janvārim un turpmāk katru gadu pašvaldības iesniedz Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai informāciju par iepriekšējā kalendāra gadā izstrādātajām stratēģijām un plāniem, lai pielāgotos klimata pārmaiņām, un īstenotajiem pielāgošanās pasākumiem.	Gadījumā, ja pašvaldībām ir pieejamas atbilstošas vadlīnijas un rekomendācijas, noteikumos iekļautā prasība var veicināt pašvaldību spējas klasificēt un uzskaitīt pasākumus, kā arī investīciju projektus un budžeta izdevumus, kas tiešā vai netiešā veidā veicina klimata politikas mērķu izpildi.
7.	Gaisa aizsardzības likuma projekts ⁵⁰	Netiešā ietekme – pozitīva	Likumprojekts paredz, ka transporta radītā gaisa piesārņojuma samazināšanai valstspilsētas pašvaldība var izdot saistošos noteikumus, lai pašvaldības administratīvajā teritorijā vai tās daļā izveidotu: 1) zemo emisiju zonu; 2) maksas iebraukšanas zonu. Ieņēmumus, ko pašvaldība gūst, piemērojot iebraukšanas maksu, izmanto pašvaldības gaisa kvalitātes uzlabošanas plānā iekļauto gaisa piesārņojuma samazināšanas pasākumu veikšanai.	Likumprojekts paredz iespēju noteikt maksas iebraukšanu noteiktās pilsētas zonās un ieņēmumu investēšanu gaisa kvalitātes uzlabošanas pasākumos. Veidojot sinerģijas starp gaisa kvalitātes un klimata politikām, šādi pasākumu var arī ievērojami samazināt SEG emisijas no transporta sektora pilsētvidē. Tomēr ir jāatzīmē, ka ir nepieciešams izvairīties no emisiju pārceļšanas uz citām teritorijām vai sektoriem.
8.	Klimata likuma projekts ⁵¹	Pozitīva	Likumprojekts atrunā vairākus jautājumus, kas tiešā un netiešā veidā ir saistīti ar finansējuma piešķiršanu un pieejamību klimata politikas īstenošanai. Cita starpā likumprojekts nosaka, ka Finanšu ministrija sadarbībā ar Klimata un enerģētikas ministriju veic valsts budžeta izdevumu un nodokļu novērtējumu saskaņā ES noteiktām prasībām. Novērtējumu kārtējā gadā veic par iepriekšējo gadu un iekļauj Klimata deklarācijā, kas tiek pievienota nākamā gada likumam par valsts budžetu un vidēja termiņa budžeta ietvaru.	Likumprojektā iekļautie klimata finansējuma izsekojamības un "klimatdrošināšanas" principi var pozitīvi ietekmēt finansējuma izmantošanas mērķa saskaņotību ar noteiktiem klimata politikas mērķiem. "Klimatdrošināšanas" kontekstā ir svarīgi nodrošināt valsts un pašvaldību kapacitātes celšanu attiecībā uz šī principa izpratni un lietojumu.

⁴⁷ Ministru kabineta 2015. gada 27. oktobra noteikumi Nr. 614 "Reģionālās attīstības atbalsta pasākumu īstenošanas, novērtēšanas un finansēšanas kārtība". <https://likumi.lv/ta/id/278154> [skatīts 09.01.2024]

⁴⁸ Likums "Par pašvaldību budžetiem". <https://likumi.lv/ta/id/34703> [skatīts 09.01.2024]

⁴⁹ Ministru kabineta 2022. gada 25. oktobra noteikumi Nr. 675 "Siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas sistēmas, prognožu sistēmas un sistēmas ziņošanai par pielāgošanos klimata pārmaiņām izveidošanas un uzturēšanas kārtība". <https://likumi.lv/ta/id/336733> [skatīts 09.01.2024]

⁵⁰ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. (aktuālā versija).Gaisa aizsardzības likums. https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/68744e98-9a1a-4939-b27a-20b1d6f8ab3c [skatīts 09.01.2024]

⁵¹ Klimata un enerģētikas ministrija. Klimata likums. https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/7987de45-93fd-45e3-ac4c-948251c622d9 [skatīts 08.03.2024]

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			Likumprojekts nosaka "klimatdrošināšanas" principu: "lēmumus, kas saistīti ar investīciju projektu apstiprināšanu, piemēro principu "Klimatdrošināšana", kas ir process, kurā infrastruktūras projektu izstrādē tiek integrēti klimata pārmaiņu samazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumi, kas ļauj pieņemt informācijā balstītus lēmumus par projektiem, kas uzskatāmi par saderīgiem ar Parīzes nolīgumu. Principa "Klimatdrošināšana" ietvaros izvērtē, vai minētajos lēmumos noteikto mērķu sasniegšanu var nodrošināt ar plānotajiem risinājumiem, novēršot infrastruktūras neaizsargātību pret iespējamo klimata ilgtermiņa ietekmi, vienlaikus nodrošinot arī investīciju projekta īstenošanā novērtējumu par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma un ievainojamības pret klimata pārmaiņām un risku apskatu infrastruktūras jomā." 2021. gada 29. jūlija EK pieņēma paziņojumu "Tehniskie norādījumi par infrastruktūras klimatdrošināšanu 2021.–2027. gada periodā"⁵², kas iekļauj detalizētas metodiskas norādes par klimatdrošināšanu principa piemērošanu. Šī dokumenta izpratnē "infrastruktūra" (ka arī atbilstoši Likumprojekta anotācija norādītām) ir ēkas, dabā balstīta infrastruktūra, tīkla infrastruktūra, sistēmas, kas ir paredzētas atkritumu apsaimniekošanai, citi fiziskās infrastruktūras objekti (dažādos sektoros), citi infrastruktūras veidi (kultūras mantojums, tūrisms). Likumprojekts paredz arī reģionālā atbalsts programmas izveidi, kuras mērķis ir plānošanas reģionu un pašvaldību teritoriju attīstības plānošanas dokumentos noteikto klimata politikas mērķu, prioritāšu, rīcību un projektu īstenošanas atbalsta sniegšana.	
9.	Latvijas Republikas Valsts kontrole, "Pašvaldību Rokasgrāmata: Revīziju rezultātos balstīts ceļvedis un padomi darbam un redzesloka paplašināšanai pašvaldības vadītājam, deputātam, auditoram, grāmatvedim, kapitālsabiedrības vadītājam" ⁵³	Neitrāla	Valsts Kontroles izstrādātās vadlīnijas iezīmē vairākus trūkumus attīstības plānošanas un pašvaldību budžetu plānošanas procesos, ieskaitot: - dokumentos ietvertie mērķi, rīcības virzieni, uzdevumi neizriet no hierarhiski augstākiem un/vai iepriekšējo periodu plānošanas dokumentiem vai normatīvajiem aktiem, kā arī netiek ievēroti citi attīstības plānošanas pamatprincipi; - pašvaldības mērķi, prioritātes un rīcības virzieni ir definēti vispārīgi, tie neraksturo konkrēto pašvaldību, tās iedzīvotāju vajadzības; - saskaņā ar Attīstības plānošanas likuma 3. pantu attīstības plānošanas sistēmas mērķis ir īstenot prioritātes un nodrošināt attīstības plānošanas sasaisti ar finanšu plānošanu, un šīs sasaiste bieži trūkst praksē; <u>pašvaldībās noteiktajā budžeta sagatavošanas kārtībā netiek iekļauta prasība par budžeta plānošanas sasaisti ar attīstības plānošanu;</u> - pašvaldības neveic savas darbības un pakalpojumu sniegšanas izmaksu uzskaiti, lai iegūtu informāciju uz rezultātu orientēta budžeta plānošanai; <u>budžets netiek plānots konkrētu uzdevumu izpildei un attīstības plānošanas dokumentos noteiktu rezultātu sasniegšanai;</u> <u>budžets netiek plānots konkrētu uzdevumu izpildei un attīstības plānošanas dokumentos noteiktu rezultātu sasniegšanai.</u> Vadlīnijas sniedz vairākus ieteikumus situācijas uzlabošanai.	Valsts kontrole revīzijas ietvaros norāda uz to, ka pašvaldību budžetu plānošanas procesā bieži netiek ņemti vērā gan pašvaldību plānošanas dokumentu mērķi un prioritātes, gan valsts līmeņa mērķi un prioritātes, ko cita starpā var attiecināt arī uz klimata politikas mērķiem.
	Latvijas Republikas Valsts kontrole, "Ja dod, tad ņem" jeb pašvaldību prakse, aizņemoties finansējumu un plānojot infrastruktūras attīstību ⁵⁴	Neitrāla	Valsts Kontroles revīzijā ir konstatētas vairākas nepilnības investīciju projektu plānošanas, finansēšanas un vadīšanas posmos, un tajos ir nepieciešami pilnveidojumi, t.sk.: - pašvaldību pieteikumi aizņēmumam no valsts budžeta lielākoties ir formāli, tie neprasa vispusīgi pamatot aizņēmuma nepieciešamību un atbilstību pašvaldības iedzīvotāju vajadzībām; - nekoordinēta valsts politikas īstenošana ir viens no būtiskākajiem faktoriem revīzijā atklātajām nepilnībām; - atsevišķos pašvaldībās revīzijas rezultāti liecina par to, ka valsts aizdevumam tika pieteikti arī tādi projekti, kas Pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos nav noteikti kā prioritāri vai pat tajos vispār nav iekļauti; - pašvaldībās nav izplatīta prakse sadarboties infrastruktūras izmantošanā vai būvniecībā, <u>(zinojuma izstrādes laikā) Pašvaldības aizņēmuma ekonomiskajā pamatojumā norāda minimālu informāciju par projektu, kas neatspoguļo projekta pamatotības izvērtējumu un faktiski sistēma nenodrošināja iespēju</u>	Valsts kontrole revīzijas ietvaros norāda uz to, ka pašvaldību investīcijas plānošanas posmos nereti trūkst pamatojuma un sasaistes ar pašvaldību un valsts plānošanas dokumentu mērķiem un prioritātēm, ko cita starpā var attiecināt arī uz klimata politikas mērķiem.

⁵² Komisijas paziņojums "Tehniskie norādījumi par infrastruktūras klimatdrošināšanu 2021.–2027. gada periodā" (2021/C 373/01) (2021). [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XC0916\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XC0916(03)) [skatīts 31.01.2024.]

⁵³ Valsts kontrole. (2021). Pašvaldību rokasgrāmata: Revīziju rezultātos balstīts ceļvedis un padomi darbam un redzesloka paplašināšanai pašvaldības vadītājam, deputātam, auditoram, grāmatvedim, kapitālsabiedrības vadītājam https://juristavards.lv/wwwraksti/JV/BIBLIOTEKA/PRAKSES_MATERIALI/PASVALDIBU_ROKASGRAMATA_.PDF [skatīts 09.01.2024]

⁵⁴ Valsts kontrole. (2019). "Ja dod, tad ņem" jeb pašvaldību prakse, aizņemoties finansējumu un plānojot infrastruktūras attīstību https://lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile//uploads/reviziju-zinojumi/2018/2.4.1-38_2018/Infrastruktu%CC%84ras%20atti%CC%84sti%CC%84ba_revi%CC%84zijas%20zin%CC%A7ojums.pdf [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			<u>noraidīt projektus, kuru prioritāti, ekonomiskumu, efektivitāti un ilgtspēju pašvaldība aizņēmuma pieteikumā nav pietiekami pamatojusi.</u> Dokuments sniedz arī vairākus ieteikumus situācijas uzlabošanai.	
	Rīgas valstspilsētas pašvaldības 2023. gada budžets ⁵⁵	Pozitīva	Rīgas valstspilsētas pašvaldība sagatavo un publicē pašvaldības budžeta pārskatus vairākos formātos, ieskaitot "Rīgas valstspilsētas pašvaldības 2023. gada budžeta programmu darbības iznākums, mērķis, darbības rezultāti un rezultatīvie rādītāji saskaņā ar pašvaldības autonomajām funkcijām" un "Rīgas pašvaldības 2023. gada pamatbudžeta ieņēmumu un izdevumu atšifrējums pa programmām"⁵⁶. Saskaņā ar dokumentā "Rīgas valstspilsētas pašvaldības 2023. gada budžeta programmu darbības iznākums, mērķis, darbības rezultāti un rezultatīvie rādītāji saskaņā ar pašvaldības autonomajām funkcijām" sniegto informāciju neviena budžeta programmā tiešā veidā nav mērķēta uz klimata politikas mērķi izpildi, bet programmā "03.02.00. Līdzfinansējums kultūras pieminekļu saglabāšanai un dzīvojamo māju energoefektivitātes pasākumu veikšanai un atjaunošanai", kā rezultatīvais rādītājs ir iekļauts "Līdzfinansējums dzīvojamo māju energoefektivitātes pasākumu veikšanai un atjaunošanai" ar skaitlisko mērķi 14 2023. gadam. Dažas programmas, piemēram, "04.04.00. Pilsētas velotransporta attīstības programmas nodrošinājums" netiešā veidā var ietekmēt SEG emisiju samazinājumu. Saskaņā ar "Paskaidrojuma raksts un Rīgas domes priekšsēdētāja ziņojums par Rīgas valstspilsētas pašvaldības 2023. gada budžetu" vides aizsardzībai 2023. gadā bija paredzēts iztērēt 5,2 ,milj. EUR, kas sastāda 0,4% no kopējām pašvaldības izdevumiem noteiktajā gadā. Šajā dokumentā klimata politikas mērķi netiek minēti kā prioritārie, izņemot augstākminēto programmu "03.02.00. Līdzfinansējums kultūras pieminekļu saglabāšanai un dzīvojamo māju energoefektivitātes pasākumu veikšanai un atjaunošanai". “Rīgas valstspilsētas pašvaldības konsolidētā investīciju programmā 2023. gadam” ir sniegta informācija par plānotām investīcijām, un projekti ir klasificēti, gan atsaucoties uz pašvaldību funkciju klasifikāciju, gan uz pašvaldības attīstības plānošanas dokumentu prioritātēm. Dokumentā ir iekļauti vairāki projekti, kuriem ir tieša un netieša ietekme uz klimata politiku, t.sk. - Izglītības iestāžu energoefektivitātes uzlabošana (iekļauti zem funkciju klasifikācijas kodu grupas 09.000 Izglītība un prioritātes P04 "Kvalitatīva un pieejama izglītība"); - Lietus kanalizācijas izbūve (iekļauti zem funkciju klasifikācijas koda "04.510 Autotransports" un prioritātes P03 “Laba vides kvalitāte un noturīga pilsētas ekosistēma klimata pārmaiņu mazināšanai”); - Sporta skolas "Arkādija" Rīgas Nacionālās sporta manēžas pieslēgšana pie centralizētās siltumapgādes (iekļauti zem funkciju klasifikācijas koda "09.510 Interesu un profesionālās ievirzes izglītība" un prioritātes P03 "Laba vides kvalitāte un noturīga pilsētas ekosistēma klimata pārmaiņu mazināšanai”).	Rīgas valstspilsētas pašvaldības pamatbudžetā un investīciju plānā 2023. gadam vairākas aizdevumu pozīcijas tiešā vai netiešā veidā veicina klimata politikas mērķu izpildi. Investīciju plānā un budžeta paskaidrojuma rakstā un pielikumos sniegtās atsauces uz Pašvaldības likumā noteiktām pašvaldību funkcijām dod iespēju analizēt atsevišķu budžet izdevumu pozīciju pamatojumu un galveno mērķi. Vienlaicīgi daudzviet sniegtās atsauces uz pašvaldības funkcijām nav viennozīmīgas, piemēram, vai pasākumi, kas attiecas uz izglītības iestāžu ēku energoefektivitātes uzlabošanu vai pašvaldības ēku pieslēgšanu pie centralizētās siltumapgādes, attiecināmi uz vides aizsardzības vai izglītības mērķiem. Publiski pieejamā informācija nesniedz iespēju izvērtēt, vai pašvaldība, plānojot ikgadējo budžetu un investīciju plānu, ņem vērā klimata politikas mērķu izpildi. Tajā pašā laikā no padziļinātām intervijām ar pašvaldības ekspertiem, kas ir veiktas šī projekta ietvaros (skat. 4. nodaļu), ir zināms, ka Rīgas valstspilsētā Rīgas attīstības programmas 2022.–2027. gadam ietvaros ir izstrādāti un tiek izmantoti "Investīciju plāna 2024.–2026. Gadam projektu vērtēšanas kritēriji", ka iekļauj sevi kritērijus, kas attiecas uz atbilstību klimata un vides politikas mērķiem.
	Par Liepājas valstspilsētas pašvaldības budžetu 2023. gadam ⁵⁷ un Investīciju plāns 2023. gadam.	Pozitīva	Analizējot Liepājas valstspilsētas pašvaldības pamatbudžetu 2023. gadam⁵⁸, kā arī Liepājas valstspilsētas pašvaldības rīcības un investīciju plānu 2023. gadam (19.10.23. redakcija)⁵⁹, var secināt, ka dažas izdevumu pozīcijas (investīcijas) tiešā veidā ir vērstas uz SEG emisiju samazināšanu: • investīciju plāna projektam “Liepājas pilsētas SEG emisiju bilances un prognožu izstrāde” (JPr_130) un darbībai "Liepājas valstspilsētas Ilgtspējīgas enerģētikas un klimata rīcības plāna 2020.- 2030. gadam aktualizācija un Klimatpilsētas līguma izstrāde” (D_4.2.18.), kā atsauce uz Pašvaldības likumā noteiktām pašvaldību autonomām funkcijām ir minēts likuma 4. panta 1. daļas 22. punkts "<u>veicināt klimata pārmaiņu ierobežošanu un pielāgošanos tām</u>". • projektam "Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana Liepājas valstspilsētas pašvaldības publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā" 1., 2. un 3. daļas, kuras mērķis ir samazināt SEG emisiju daudzumu, kā atsauce uz Pašvaldības likumā noteiktām pašvaldību funkcijām ir minēts 5. pants "<u>Brīvprātīgās iniciatīvas</u>".	Liepājas valstspilsētas pašvaldības pamatbudžetā un investīciju plānā 2023. gadam vairākas izdevumu pozīcijas tiešā vai netiešā veidā veicina klimata politikas mērķu izpildi. Investīciju plānā sniegtās atsauces uz Pašvaldības likumā noteiktām pašvaldību funkcijām dod iespēju analizēt atsevišķu budžeta izdevumu pozīciju pamatojumu un galveno mērķi. Vienlaicīgi daudzviet sniegtās atsauces uz pašvaldības funkcijām nav viennozīmīgas un, iespējams, ir kļūdainas. Piemēram, SEG emisiju samazināšana no publisko teritoriju infrastruktūras netiek pamatota ar pašvaldības funkciju "veicināt klimata pārmaiņu ierobežošanu un pielāgošanos tām”, bet “Tiešo ārvalstu reisu attīstība no Liepājas lidostas” ir pamatota ar funkciju “organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumus”, kas neatbilst sabiedriskā

⁵⁵ Rīgas valstspilsētas pašvaldības 2023. gada budžets. <https://www.riga.lv/lv/budzeta-plans-no-2021gada> [skatīts 09.01.2024]

⁵⁶ Rīgas dome. (n.d.). Budžeta plāns no 2021.gada. <https://www.riga.lv/lv/budzeta-plans-no-2021gada> [skatīts 09.01.2024]

⁵⁷ Liepājas pilsētas domes 2023. gada 21. decembra saistošie noteikumi Nr. 21 "Grozījumi Liepājas valstspilsētas pašvaldības domes 2022. gada 22. decembra saistošajos noteikumos Nr. 24 "Par Liepājas valstspilsētas pašvaldības budžetu 2023. gadam"". <https://www.vestnesis.lv/op/2023/249.13>[skatīts 09.01.2024]

⁵⁸ Liepājas valstspilsētas pašvaldības domes saistošie noteikumi Nr. 24. Pielikums "Liepājas valstspilsētas pamatbudžets 2023. gadam". https://faili.liepaja.lv/Bildes/Dokumenti/Dokumentu-biblioteka/Bud%C5%BEets-atalgojums/1_PIELIKUMS_PRECIZETS_2023.pdf [skatīts 09.01.2024]

⁵⁹ Liepājas pilsētas domes 2023. gada 21. decembra Liepājas valstspilsētas pašvaldības domes 2023. gada 19.oktobra lēmums Nr. 336/11 "Grozījumi 2023. gada attīstības budžeta pieprasījumā un Liepājas valstspilsētas un Dienvidkurzemes novada attīstības programmas 2022.-2027. gadam pielikumā “Liepājas valstspilsētas pašvaldības rīcības un investīciju plāns” (2023. gada plāns)". <https://www.vestnesis.lv/op/2023/249.13> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			- Darbībai "Energoefektīva dzīvojamā māja" (D_1.4.5.), kā pamatojums ir minēta pašvaldību funkcija "<u>organizēt iedzīvotājiem ūdenssaimniecības, siltumapgādes un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds</u>"; - Projektam "Pretplūdu pasākumi vides kvalitātes un drošības nodrošināšanai Liepājā" (JPr_8), "Nodrošināt ilgtspējīgu, klimatnoturīgu un drošu pilsētas infrastruktūras savienojumu ar maģistrālajām ielām Liepājā, kas savieno ar visaptverošo TEN-T tīklu 1.-4.kārta", kas galvenokārt vērsti uz transporta infrastruktūras izbūvi un uzlabošanu un grants ceļu asfaltēšanu (JPr_108, JPr_107, VPr_154, JPr_111,), projektam "Aprīkojuma iegāde ūdenstilpju attīrīšanas tehnikai, Liepājā" (JPr_143), Pētījumam par autostāvvietu izmantošanu Liepājas pilsētā (D_5.1.5), Vienas vieglās pasažieru automašīnas ar hibrīdtipa dzinēju un divu elektroauto iegādei iestādes pamatfunkciju nodrošināšanai (D_4.2.14.), Pērkones ielas stāvlaukuma daļas pārbūvei (D_5.2.2.), automašīnu un traktora iegādei, darbībai "Mājsaimniecību individuālo apkures iekārtu apzināšana un pašvaldības atbalsta mehānismu izstrāde lokālo apkures iekārtu efektivitātes uzlabošanai" (D_1.7.6.), kā pamatojums ir minēta pašvaldību funkcija "<u>gādāt par pašvaldības administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana un uzturēšana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana), kā arī noteikt teritoriju un būvju uzturēšanas prasības, ciktāl tas saistīts ar sabiedrības drošību, sanitārās tīrības uzturēšanu un pilsētvides ainavas saglabāšanu</u>"; - Projektam "Jaunu ielu izbūve" (VPr_153), ka pamatojums ir minēta pašvaldību funkcija "<u>gādāt par pašvaldības īpašumā esošo ceļu būvniecību, uzturēšanu un pārvaldību</u>"; - Projektam "Tramvaja līnijas un piegulošās teritorijas pārbūve" (VPr_318, VPr_319), projektam "Autobusu un tramvaju uzskaites norēķinu sistēmas izstrāde" (JPr_126), darbībai "Tiešo ārvalstu reisu attīstība no Liepājas lidostas" (D_8.2.1.), kā pamatojums ir minēta pašvaldību funkcija "<u>organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumus</u>".	transporta definīcijai, kā arī ir potenciāli pretrunā ar klimata politikas mērķiem. Precizāka atsauce uz pašvaldības funkcijām izmantošana, kā arī papildu atsauces uz pašvaldības attīstības plānošanas mērķiem un prioritātēm dotu iespēju labāk novērtēt pašvaldības budžeta un investīciju plāna ietekmi uz klimata politikas mērķu izpildi. Vienlaicīgi, pašreiz publiski pieejamā informācija nedod iespēju pilnībā novērtēt, vai atbilstība klimata politikas mērķiem ir izmantota kā viens no kritērijiem budžeta izdevumu un investīciju projektu prioritizēšanai.
	Jēkabpils novada pašvaldības budžets 2023. gadam un Investīciju plāns 2021.-2027. gadam.	Tiešā – pozitīva	Novada pamatbudžetā 2023. gadam kā prioritātes ir definētas⁶⁰: - Pašvaldības līdzfinansējuma un priekšfinansējuma nodrošināšana Eiropas Savienības fondu, pašvaldības vai piesaistīto kredīt līdzekļu finansēto investīciju projektu realizācijai; - Sociālā atbalsta pasākumu nodrošināšana sociāli mazaizsargāto iedzīvotāju grupām; - Energotaupības un energoefektivitātes pasākumu veikšana pašvaldības ēkās un publiskajā infrastruktūrā. Energotaupības un energoefektivitātes pasākumu veikšanai pašvaldības ēkās un publiskajā infrastruktūrā kopā budžetā plānoti līdzekļi gandrīz 1,6 milj. euro apmērā, tajā skaitā pašvaldības budžeta līdzekļi un ieņēmumi no īpašumu pārdošanas aptuveni 625 tūkst. euro, kā arī dabas resursu nodokļa ieņēmumi, aizņēmumi projektu realizācijai un EKII projekta līdzekļi energoefektivitātes uzlabošanai. Izdevumi budžeta sadaļā "Vides aizsardzība" (05.000 Vides aizsardzība) 2023.gadam kopā plānoti 1 363 379 euro, t.i. 1,64 % no kopējiem budžeta izdevumiem. Tikai daži atsevišķi pasākumi šajā kategorijā ir attiecināmi uz klimata politikas prioritātēm (piem. Energoefektivitātes pasākumu veikšanai pašvaldības ēkās un publiskajā infrastruktūrā (gaismekļu nomaiņai), Būvprojektu izstrādei energoefektivitātes projektiem ar mērķi samazināt CO₂ izmešus u.tml.). Izdevumi budžeta sadaļā "Pašvaldību teritoriju un mājokļu apsaimniekošana" (06.000 Teritoriju un mājokļu apsaimniekošana) 2023. gadā lielas izmaksas bija saistītas ar 2023.gada janvāra plūdu seku novēršanas izdevumiem. Šajā kategorijā ir iekļauti arī tādi izdevumi kā "EKII "Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana un energoefektivitātes uzlabošana Jēkabpils novada ielu apgaismojuma sistēmā"" i "Jēkabpils tautas nama atjaunošana un energoefektivitātes paaugstināšana, 2. kārtā"). Energoefektivitātes pasākumi, piemēram, pašvaldības līdzfinansējums ERAF projekta "SIA "Jēkabpils reģionālā slimnīca" energoefektivitātes uzlabošanai" īstenošanai, ir attiecināti arī ir kodu "07.000 Veselība", "08.000 Atpūta, kultūra un reliģija" vai "09.000 Izglītība". Jēkabpils novada mājaslapā nav pieejami investīciju plāni konkrētam gadam, bet ir pieejams aktualizētais investīciju plāns 2021.-2027. gadam⁶¹. Investīciju plānā (25.08.2022. redakcija) ir iekļauti vairāki projekti, kas ir tiešā vai netiešā	Jēkabpils novada pašvaldības pamatbudžetā 2023. gadam ir vairāki projekti, kas tieši vai netieši ir saistīti ar klimata politikas mērķu izpildi. Tie ir klasificēti gan ar budžeta izdevumu klasifikācijas kodu "05.000 Vides aizsardzība", gan citiem kodiem. Investīciju plānā uz 2021.-2027. gadam vairāki projekti tiešā vai netiešā veidā veicina klimata politikas mērķu izpildi. Investīciju plānā ir iekļautas atsauces uz novada attīstības programmā 2021.-2027.gadam noteiktajām vidēja termiņa prioritātēm un rīcības virzieniem, kas cita starpā ir saistīti arī klimata pārmaiņu politiku.

⁶⁰ Jēkabpils novada pašvaldība. (2023). Paskaidrojuma raksts par Jēkabpils novada pašvaldības budžetu 2023.gadam. <https://www.jekabpils.lv/lv/media/22116/download?attachment> [skatīts 09.01.2024]

⁶¹ Jēkabpils novada pašvaldība. (25.08.2022 versija). Jēkabpils novada pašvaldības attīstības programmas 2021. – 2027.gadam Investīciju plāns. <https://www.jekabpils.lv/lv/media/17793/download?attachment> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
			veidā saistīti ar klimata politikas mērķu izpildi, īpaši zem zemāk norādītajām vidēja termiņa prioritātēm (VTP) un rīcības virzieniem (RV): - VTP8: Klimatneitrālas enerģijas ražošana un izmantošana - RV20: Energoefektivitātes kāpināšana - RV21: Atjaunojamo energoresursu plašāka izmantošana - RV22: Klimatam draudzīgas transporta infrastruktūras veidošana - VTP9: Inženiertehniskās infrastruktūras attīstība ar ilgtspējīgiem un klimatneitrāliem risinājumiem - RV23: Ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmas infrastruktūras attīstība - RV24: Atkritumu apsaimniekošanas pilnveidošana - VTP10: Drošas satiksmes infrastruktūras un daudzveidīgas mobilitātes iespēju attīstība - RV25: Pašvaldības ceļu un ielu infrastruktūras sakārtošana, uzturēšana un attīstība - VTP 11: Pievilcīgas dzīvojamās zonas pilsētās un ciemos - RV29: Publiskās telpas un atpūtas zonu labiekārtošana pilsētās un ciemos (ieskaitot pretplūdu pasākumus) - VTP13: Teritorijas attīstības plānošana - RV33: Novada teritorijas un nozaru attīstības plānošana (ieskaitot energopārvaldības sistēmas izveidi un ieviešanu Jēkabpils novadā). Kopumā 10% no kopējām investīciju plānā paredzētajām investīcijām ir plānotas prioritātei "Klimatneitrālas enerģijas ražošana un izmantošana" un 4% prioritātei "Inženiertehniskās infrastruktūras attīstība ar ilgtspējīgiem un klimatneitrāliem risinājumiem".	
	Dobeles novada pašvaldības budžets 2023. gadam ⁶² un Investīciju plāns 2021.-2027. gadam	Tiešā – pozitīva	Ekonomiskās situācijas raksturojumā un paskaidrojuma rakstā Dobeles novada pašvaldības 2023. gada budžetam uzsvērts, ka, sagatavojot budžetu, pieejamie resursi tika plānoti atbilstoši novada attīstības prioritātēm, nodrošinot visu pašvaldības iestāžu darbību, attīstību veicinošu investīciju projektu ieviešanu un realizāciju. Paskaidrojuma rakstā ir uzskaitītas novada attīstības programmā 2021.-2027.gadam iekļautās vidēja termiņa prioritātes (VTP), rīcības virzieni (RV) un uzdevumi, kas ietver arī tos, kas tiešā vai netiešā veidā ietekmē klimata politikas mērķu izpildi, ieskaitot: <i>VTP3 Ilgtspējīgi apsaimniekota teritorija</i> - RV12 Mobilitāte, - RV13 Dzīvojamais fonds, - RV15 Publiskā infrastruktūra, klimatnoturība un enerģētika. Vienlaicīgi, paskaidrojuma rakstā nav sniegta informācija par to, kādi budžeta izdevumi attiecas tieši vai netieši uz minēto prioritāšu sasniegšanu. Dobeles novada pašvaldības pamatbudžeta izdevumi atbilstoši funkcionālajām kategorijām norāda, ka 0,24% un 12,11% no budžeta izdevumiem attiecināmi attiecīgi uz vides aizsardzību un pašvaldības teritoriju un mājokļu apsaimniekošanu. Pamatbudžetā daži pasākumi var būt attiecināmi arī uz klimata politikas mērķiem, t.sk. 3 energoefektivitātes projekti: 1 ēkas siltināšanas projekts ir iekļauts zem koda "10.200 Atbalsts gados veciem cilvēkiem", 1 ēkas siltināšanas projekts zem koda "06.600 Pārējā citur neklasificētā teritoriju un mājokļu apsaimniekošanas darbība" un 1 apgaismojuma energoefektivitātes uzlabošanas projekts zem koda "06.400 Ielu apgaismošana". Dobeles novada mājaslapā nav pieejami investīciju plāni konkrētam gadam, bet ir pieejams aktualizētais investīciju plāns 2021.-2027. gadam⁶³. Investīciju plānā (31.05.2022. redakcija) ir iekļauti 68 projekti, kur kā stratēģiskais mērķis ir norādīts "RV15 Publiskā infrastruktūra, klimatnoturība un enerģētika", kas tiešā vai netiešā veidā var ietekmēt klimata politikas mērķu izpildi (galvenokārt energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumi, atjaunojamos energoresursus (AER) izmantojošo elektroenerģiju ražojošo iekārtu iegāde, lietus kanalizācijas uzlabošanas projekti). 27 projekti ir attiecināti uz "RV12 Mobilitāte" (galvenokārt ceļu atjaunošana vai izbūve, bet arī daži projekti, kas ir saistīti ar gājēju ietvju izbūvi).	Dobeles novada pašvaldības pamatbudžetā 2023. gadam ir divi projekti, kas tieši ir saistīti ar energoefektivitātes uzlabošanu un attiecīgi ar klimata politikas mērķu izpildes veicināšanu. Pārējo budžeta izdevumu pozīciju ietekmi uz klimata politiku nav iespējams novērtēt ierobežotās informācijas pieejamības dēļ. Investīciju plānā uz 2021.-2027. gadam vairāki projekti tiešā vai netiešā veidā veicina klimata politikas mērķu izpildi. Investīciju plānā sniegtas atsauces uz novada attīstības programmā 2021.-2027.gadam noteiktajām vidēja termiņa prioritātēm un rīcības virzieniem, kas cita starpā ir saistīti arī klimata pārmaiņu politiku.
	Ludzas novada pašvaldības budžets 2023. gadam ⁶⁴ un	Tiešā – pozitīva	Ludzas novada pašvaldības budžeta 2023.gadam priekšsēdētāja ievadziņojumā norādīts, ka izdevumu funkcionālai kategorijai "05.000 Vides aizsardzība" ir ieplānoti izdevumi mazāk nekā 1% apmērā no kopējā novada budžeta, kas	Ludzas novada pašvaldības pamatbudžeta 2023. gadam izdevumu pozīciju aprakstos (priekšsēdētāja ievadziņojumā, Ludzas novada

⁶² Dobeles novada pašvaldība. (2023). Par Dobeles novada pašvaldības budžetu 2023. gadam. <https://www.dobele.lv/lv/dokumenti/par-dobeles-novada-pasvaldibas-budzetu-2023-gadam> [skatīts 09.01.2024]

⁶³ Dobeles novada pašvaldība. (2022). Attīstības plānošana. <https://www.dobele.lv/lv/attistibas-plano> [skatīts 09.01.2024]

⁶⁴ Ludzas novada pašvaldība. (2023a). Pašvaldības budžets 2023. gadam. <https://www.ludzasnovads.lv/lv/pasvaldibas-budzets-2023-gadam> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Dokuments	Ietekme uz virzību uz klimatnoturību un klimatneitralitāti (pozitīva/ negatīva/ neitrāla)	Skaidrojums	Secinājumi un komentāri
	Investīciju plāns 2021.-2027. gadam ⁶⁵		iekļauj sevī notekūdeņu apsaimniekošanas izdevumus un izdevumus vides piesārņojuma samazināšanai un novēršanai. Investīciju plānā 2021.-2027. gadam ⁶⁶ (30.10.2023. redakcija) ir iekļauti vairāki projekti, kuriem ir potenciāla ietekme uz klimata politikas mērķi izpildi, t.sk. zem rīcības virziena "Vides un enerģētikas infrastruktūras attīstība", piem. siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana ar viedajām apgaismojuma tehnoloģijām, siltumtrases izbūve Malnavas ciemā Malnavas pagastā, daudzdzīvokļu māju siltināšana un energoefektivitātes paaugstināšana. Energoefektivitātes uzlabošanas projekti ir iekļauti arī zem citām prioritātēm, ieskaitot "Daudzveidīgas un kvalitatīvās izglītības pieejamība" .	pašvaldības rīcības plāna aktivitātes 2023. gadam, Ludzas novada pašvaldības pamatbudžeta 1. pielikums un 2. pielikums) sniegtā informācija nesniedz iespēju novērtēt, vai budžetā ir paredzēti pasākumi klimata politikas mērķu izpildei, jo trūkst papildinformācijas par atsevišķām izdevumu pozīcijām, kā arī to klasifikāciju vai/un atbilstības attīstības prioritātēm. Vienlaicīgi, Investīciju plānā ir iekļauta informācija par dažiem projektiem, kas tiešā vai netiešā veidā varētu veicināt klimata politikas mērķu izpildi.
	Likuma "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" paskaidrojumi, 5.3. Izdevumu politikas virzienu un izdevumu atbilstoši funkcionālajām un ekonomiskajām kategorijām kopsavilkums, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ⁶⁷	Neitrāla	Reģionu attīstība ir viena no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM) darbības jomām. Attiecīgi, atbilstoši Reģionālās attīstības likumam plānošanas reģionu finansēšanu no valsts budžeta dotācijām pārvalda VARAM. Atbilstoši Likuma "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" " paskaidrojumiem, 5.3. Izdevumu politikas virzienu un izdevumu atbilstoši funkcionālajām un ekonomiskajām kategorijām kopsavilkumam, 2023. gadā VARAM pamatbudžetā atbalstam plānošanas reģioniem (31.00.00) tika ieplānoti vairāk par 2,5 milj. EUR un valsts reģionālās attīstības politikas īstenošanai (32.00.00) – 8,43 milj. EUR. Paskaidrojuma rakstā nevienā no prioritātēm, kas attiecas uz plānošanas reģioniem, nav specifiski minēti klimata politikas mērķi.	Dokumentā nav atsaucies uz klimata politikas mērķiem attiecībā uz plānošanas reģionu darbības finansēšanu, līdz ar to var secināt, ka, plānojot ikgadējo valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu, netiek ņemta vērā finansējuma izmantošanas mērķa saskaņotība ar klimata politikas mērķu izpildi.
	Plānošanas reģionu publiskie pārskati: - Rīgas plānošanas reģiona publiskais pārskats par 2022. gadu ⁶⁸ - Zemgales plānošanas reģiona publiskais pārskats par 2022. gadu ⁶⁹ - Kurzemes plānošanas reģiona publiskais pārskats par 2022. gadu ⁷⁰ - Latgales plānošanas reģiona publiskais pārskats par 2022. gadu ⁷¹ - Vidzemes plānošanas reģiona publiskais pārskats par 2020. gadu ⁷²	Neitrāla	Plānošanas reģioni nepublicē savus ikgadējos budžetus. Informācija par valsts budžeta finansējuma un tā izlietojumu ir pieejama plānošanas reģionu publiskos pārskatos. Analizējot publiskos pārskatus un tajos sniegto informāciju par budžeta izdevumiem, var secināt, ka plānošanas reģionu pamatfunkciju nodrošināšana nav tiešā veidā saistītā ar klimata politikas mērķu izpildi. Vienlaicīgi plānošanas reģioni piedalās vairākos ES projektos, un atkarībā no plānošanas reģiona, noteikts projektu skaits ir tiešā vai netiešā veidā saistīts ar klimata politiku. Plānošanas reģioni nesniedz informāciju par budžeta izdevumiem atbilstoši MK noteikumiem Nr.934 "Noteikumi par budžeta izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām".	Neskatoties uz to, ka plānošanas reģioni iesaistās ES projektos, kas tiešā vai netiešā veidā var ietekmēt klimata politikas mērķu izpildi, kopumā pieejamā informācija liecina par to, ka, plānojot ikgadējo budžeta līdzekļu izlietojumu, drīzāk netiek ņemta vērā finansējuma izmantošanas mērķa saskaņotība ar klimata politikas mērķu izpildi.

⁶⁵ Ludzas novada pašvaldība. (2022). Ludzas novada attīstības programma 2021.-2027.gadam. <https://www.ludzasnovads.lv/lv/ludzas-novada-attistibas-programma-2021-2027gadam> [skatīts 09.01.2024]

⁶⁶ Ludzas novada pašvaldība. (2023b). Ludzas novada attīstības programma 2021.-2027.gadam. IV daļa - Investīciju plāns. <https://www.ludzasnovads.lv/lv/ludzas-novada-attistibas-programma-2021-2027gadam> [skatīts 09.01.2024]

⁶⁷ Finanšu ministrija. (2023). Valsts budžets 2023. gadam. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. <https://www.fm.gov.lv/lv/media/13920/download?attachment> [skatīts 09.01.2024]

⁶⁸ Rīgas plānošanas reģions. (2023). 2022. gada publiskais pārskats. https://rpr.gov.lv/wp-content/uploads/2023/08/RPR-publiskais-parskats_2022.pdf [skatīts 09.01.2024]

⁶⁹ Zemgales plānošanas reģions. (2023). Publiskais pārskats 2022. <https://www.zemgale.lv/lv/media/1641/download?attachment> [skatīts 09.01.2024]

⁷⁰ Kurzemes plānošanas reģions. (2023). Publiskais gada pārskats par 2022.gadu. https://www.kurzemesregions.lv/wp-content/uploads/2023/06/KPR_PUBLISKAIS_gada_parskats_2022_gads.pdf [skatīts 09.01.2024]

⁷¹ Latgales plānošanas reģions. (2023). Publiskais pārskats par 2022. gadu. https://lpr.gov.lv/wp-content/uploads/2007/parskats/PP_LPR_2022.pdf [skatīts 09.01.2024]

⁷² Vidzemes plānošanas reģions. (2021). Publiskais gada pārskats 2020. http://jauna.videzme.lv/upload/VPR_Jaunumi/2020_VPR_publicais_gada_parskats.pdf [skatīts 09.01.2024]

Secinājumi

Izvērtējot pašvaldību budžeta plānošanas procesu Latvijā, var secināt, ka pašreizējā prakse neveicina klimata politikas mērķu 2030. un 2050. gadam izpildi. Likums par budžetu un finanšu vadību nosaka, ka, gatavojot priekšlikumus prioritāriem pasākumiem, jāņem vērā attīstības plānošanas dokumentos noteiktās prioritātes un mērķi, ieskaitot arī klimata politikas mērķus. Tomēr, izvērtējot šī projekta ietvaros padziļināti analizēto pašvaldību budžetus 2023. gadam, var secināt, ka ikgadējā valsts un pašvaldību budžeta līdzekļu piešķiršanas procesā pašvaldības tikai atsevišķos gadījumos ņem vērā finansējuma izmantošanas mērķa saskaņotību ar noteikto klimata politikas mērķu 2030. un 2050. gadam izpildi. Līdzīgi Valsts kontroles revīzijas ziņojumā⁷³ norādīts uz to, ka pašvaldību budžetu un investīciju projektu plānošanas procesā nereti netiek ņemti vērā pašvaldības un valsts līmeņa plānošanas dokumentu mērķi un prioritātes, ieskaitot klimata politikas mērķus.

Galvenie šī pētījuma novērtējuma secinājumi ir sekojoši:

- Izstrādājot budžetus un ar tiem saistītos dokumentus, pašvaldības izmanto dažādus formātus un pieejas (ieskaitot paskaidrojuma rakstu formātus, atsauces uz Pašvaldības likumā noteiktām pašvaldību funkcijām un pašvaldības attīstības prioritātēm), kas apgrūtina to salīdzināšanu un analīzi.
- Ministru Kabineta (turpmāk – MK) noteikumi Nr. 934 “Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām” viennozīmīgi klasificē pasākumus, kas veicina SEG emisiju kontroli, samazināšanu vai novēršanu (izdevumu kods “05.300 Vides piesārņojuma novēršana un samazināšana”). Ar klimatnoturību saistīto izdevumu klasifikācija nav tik viennozīmīga. Dažas pašvaldības budžeta izdevumu un investīciju projektu klasifikācijai izmanto arī Pašvaldību likumā noteiktās pašvaldību autonomās funkcijas. Neskatoties uz klasifikācijas esamību, vairākas pašvaldības to brīvi interpretē un izdevumus, kuru pamatmērķis ir SEG emisiju samazināšana, bieži budžetā norāda zem citām izdevumu pozīcijām. Vienotas pieejas trūkums apgrūtina klimata politikas mērķi izpildei paredzēto budžeta līdzekļu uzskaiti, kā arī var netiešā veidā norādīt uz pašvaldības ekspertu izpratnes trūkumu, par klimata politikas mērķiem un to saistību ar citām pašvaldības funkcijām.
- Pieejama informācija norāda uz to, ka šobrīd tikai Rīgas valstspilsētas pašvaldība budžeta plānošanas procesā, t.i. gatavojot ikgadējo investīciju plānu, tiešā veidā ņem vērā finansējuma izmantošanas mērķa saskaņotību ar noteikto klimata politikas mērķu 2030.

⁷³ Valsts kontrole. (2019). "Ja dod, tad ņem" jeb pašvaldību prakse, aizņemoties finansējumu un plānojot infrastruktūras attīstību https://lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile//uploads/reviziju-zinojumi/2018/2.4.1-38_2018/Infrastrukturu%CC%84ras%20atti%CC%84sti%CC%84ba_revi%CC%84zijas%20zin%CC%A7ojums.pdf [skatīts 09.01.2024]

un 2050. gadam izpildi, izmantojot speciāli izstrādātus projektu novērtēšanas kritērijus (sk.5.pielikumu). Dažas pašvaldības, vismaz formāli, atsaucas uz pašvaldības attīstības prioritātēm, kas ietver arī ar klimatneitralitāti un klimatnoturību saistītos mērķus. Vienlaicīgi, visās novērtējumā iekļautās pašvaldībās, izņemot Rīgas valstspilsētu, trūkst klimata politikas kā horizontālās prioritātes integrēšanas budžeta plānošanā;

- Pieejamā informācija norāda uz to, ka šobrīd plānošanas reģionu budžeta plānošanā netiek ņemta vērā finansējuma izmantošanas mērķa saskaņotība ar noteikto klimata politikas mērķu 2030. un 2050. gadam izpildi.

Pamatojoties uz izvērtējuma rezultātiem, rekomendēts:

- Izvērtēt iespēju pilnveidot MK noteikumus Nr. 934 "Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām", papildinot esošo klasifikācijas aprakstu ar klimatnoturības veicināšanas pasākumiem. Šāda klasifikatora ieviešana atvieglotu arī pašvaldībām Ministru kabineta noteikumos Nr. 675 "Siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas sistēmas, prognožu sistēmas un sistēmas ziņošanai par pielāgošanos klimata pārmaiņām izveidošanas un uzturēšanas kārtība" noteikto prasību par ikgadējiem īstenotajiem pielāgošanās pasākumiem izpildi;
- Izstrādāt (vai papildināt esošās) vadlīnijas pašvaldībām, plānošanas reģioniem, un potenciāli arī nozaru ministrijām klimata politikas kā horizontālās prioritātes mērķu integrēšanai budžeta plānošanas procesā, kā arī klimata politikas mērķu izpildei izmantotā finansējuma atbilstoši klasificēšanai budžeta plānošanas dokumentos (līdzīgas vadlīnijas izdevumu klasifikācijai izstrādāja VARAM⁷⁴ un Izglītības ministrija⁷⁵).

Nākamajā apakšnodaļā ir apkopota informācija par pašvaldībām un plānošanas reģioniem pieejamajiem nacionālā un Eiropas Savienības līmeņa, kā arī citiem ārvalstu finanšu instrumentiem, atbalsta mehānismiem vai programmām, kas vērstas uz noteikto klimata politikas mērķu 2030. un 2050. gadam izpildi, lai virzītos uz klimatneitralitātes sasniegšanu un klimatnoturīguma nodrošināšanu.

⁷⁴ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. (2019). Vadlīnijas pašvaldībām administratīvo izdevumu finanšu datu un budžeta analīzē indikatoru piemērošana.

<https://drive.google.com/file/d/1o3thKtdrScYFOUpnTBCpdf6KBKMzaQNM/view> [skatīts 09.01.2024]

⁷⁵ Izglītības un zinātnes ministrija. (2021). Vadlīnijas pašvaldībām izglītības netiešo izdevumu finanšu datu un budžeta analīzes indikatoru piemērošanai. <https://www.izm.gov.lv/lv/media/12770/download> [skatīts 09.01.2024]

2.2. Pašvaldībām un plānošanas reģioniem pieejamie finanšu instrumenti klimata mērķu izpildei

Tabula nr. 6 Plānošanas finansējuma instrumentu analīze

Nr. p.k.	Finansējuma prioritāte/ mērķis/ apakšmērķis	Finansējuma veids	Īss apraksts	Finansējuma apjoms	Finansējuma saņēmēji	Plānotais atlases uzsākšanas laiks
Latvijas finanšu instrumenti un atbalsta programmas						
Emisijas kvotu izsolišanas instruments (EKII) ⁷⁶						
1.	Mazināt klimata pārmaiņas un nodrošināt pielāgošanos klimata pārmaiņām	Līdzfinansējums	Latvijas Republikas valsts budžeta programma. EKII darbību reglamentē likuma "Par piesārņojumu" 32.2 pants. EKII finansē no valstij piederošo Eiropas Savienības emisijas kvotu (EUA) un Eiropas Savienības aviācijas emisiju kvotu (EUAA) izsolišanas. Izsoļu ieņēmumu izmantošanu nodrošina, organizējot atklātos projektu iesniegumu konkursus. Ministru kabinets izdod atklāto projektu iesniegumu konkursu nolikumus, kuros nosaka projektu iesniegumu vērtēšanas kritērijus, projektu iesniegumu iesniegšanas, izskatīšanas, apstiprināšanas un finansējuma piešķiršanas kārtību, kā arī projektu īstenošanas, pārskatu iesniegšanas un pārbaudes kārtību.	Atkarībā no programmas	Atkarībā no programmas	Atkarībā no programmas
Latvijas vides aizsardzības fonds (LVAF) ⁷⁷						
2.	Veicināt ilgtspējīgu tautsaimniecības attīstību, integrējot vides aizsardzības prasības visās tautsaimniecības nozarēs, lai nodrošinātu iedzīvotāju tiesības dzīvot kvalitatīvā vidē saskaņā ar valsts vides politikas pamatnostādnēm, kā arī pietiekamus pasākumus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai	Granti, līdzfinansējums Atbalsts praktisko pasākumu īstenošanā un nacionālas nozīmes multisektoriāli vides aizsardzības pasākumi	Fonda līdzekļus veido: • valsts budžeta dotācija no vispārējiem ieņēmumiem likumā par valsts budžetu kārtējam gadam noteiktajā apmērā; • personu dāvinājumi, ziedojumi un ārvalstu finansiālā palīdzība. Kopš 2019. gada 1. maija Valsts reģionālās attīstības aģentūras struktūrvienība Latvijas vides aizsardzības fonda administrācija turpina veikt Latvijas vides aizsardzības fonda likumā noteiktās funkcijas un uzdevumus. Latvijas vides aizsardzības fonda darbības koncepcijas nosaka fonda līdzekļu īstenošanas mērķus un programmas.	Atkarībā no programmas	Atkarībā no programmas	Atkarībā no programmas
Modernizācijas fonds ⁷⁸						
3.	Finansējuma mērķis ir atbalstīt investīcijas energosistēmu modernizācijā un energoefektivitātes uzlabošanā atsevišķās dalībvalstīs	Finansējuma mērķis ir atbalstīt investīcijas energosistēmu modernizācijā un energoefektivitātes uzlabošanā atsevišķās dalībvalstīs	Finansējuma mērķis ir atbalstīt investīcijas energosistēmu modernizācijā un energoefektivitātes uzlabošanā atsevišķās dalībvalstīs	Finansējuma mērķis ir atbalstīt investīcijas energosistēmu modernizācijā un energoefektivitātes uzlabošanā atsevišķās dalībvalstīs	Finansējuma mērķis ir atbalstīt investīcijas energosistēmu modernizācijā un energoefektivitātes uzlabošanā atsevišķās dalībvalstīs	Finansējuma mērķis ir atbalstīt investīcijas energosistēmu modernizācijā un energoefektivitātes uzlabošanā atsevišķās dalībvalstīs
Eiropas Savienības Daudzgažu finanšu shēma						
1. ES budžeta izdevumu kategorija "Vienotais tirgus, inovācija un digitalizācija"						
Apvārsnis Eiropa (Horizon Europe) programma 2021.-2027. gadam ⁷⁹						

⁷⁶ EKII. (n.d.) Realizētie projekti. https://ekii.lv/index.php?page=projekti_lv&konkursid=2&projekt=15 [skatīts 09.01.2024]

⁷⁷ Latvijas vides aizsardzības fonda administrācija. (n.d.). Projektu jaunumi. <https://lvafa.vraa.gov.lv/> [skatīts 09.01.2024]

⁷⁸ Ministru kabineta 2023. gada 13. jūlija noteikumi Nr. 396 "Modernizācijas fonda darbības kārtības noteikumi un daudzgažu darbības programma". <https://likumi.lv/ta/id/343812> [skatīts 09.01.2024]

⁷⁹ Latvijas Zinātnes padome. (n.d.). Apvārsnis Eiropa 2021-2027. <https://www.lzp.gov.lv/lv/apvarsnis-eiropa-2021-2027> [skatīts 08.01.2024]

Nr. p.k.	Finansējuma prioritāte/ mērķis/ apakšmērķis	Finansējuma veids	Īss apraksts	Finansējuma apjoms	Finansējuma saņēmēji	Plānotais atlases uzsākšanas laiks
4.	2. pīlārs "Globālie izaicinājumi un Eiropas rūpniecības konkurētspēja"	Granti	Apakšprogramma "Klimats, enerģētika un mobilitāte" programmas mērķis ir cīnīties ar klimata pārmaiņām, labāk izprotot to cēloņus, attīstību, riskus, ietekmi un iespējas, kā arī padarot enerģētikas un transporta nozari klimatam un videi draudzīgāku, efektīvāku un konkurētspējīgāku, gudrāku, drošāku un izturīgāku. Specifiskās ieguldījumu jomas: - Klimata zinātne un risinājumi, - Energoapgāde, - Energosistēmas un energotīkli, - Dzīvojamās ēkas un rūpniecības objekti pārejā uz tīru enerģiju, - Kopienas un pilsētas, - Rūpniecības konkurētspēja transporta nozarē, - Tīrs, drošs un pieejams transports un mobilitāte, - Vieda mobilitāte, - Enerģijas uzglabāšana.	Kopējais pieejamais finansējums apakšprogrammai ir 15 123 milj. EUR.	Visdažādākie partneri, ieskaitot pašvaldības un pašvaldību organizācijas, uzņēmumus, sociālos partnerus, pilsoniskā sabiedrība, izglītības iestādes un iedzīvotājus	Atkarībā no uzsaukuma
5.	Apvārsnis Eiropa ietvaros īstenotā projekta "CLIMAtē risk and vulnerability Assessment framework and toolbox (CLIMAAX)" mērķis ir veicinātu klimata riska novērtēšanas prakses harmonizāciju un konsolidāciju, atstājot mantojumu gaidāmajām Eiropas iniciatīvām, sniedzot finansiālu, analītisko un praktisko atbalstu reģionālo klimata un ārkārtas riska pārvaldības plānu uzlabošanai ⁸⁰ .	Granti	Projekta ietvaros tiek sniegta atbalsta ES reģioniem, lai izstrādātu un īstenotu visaptverošu klimata riska novērtējumu. Atbalsts tiek sniegts, ieviešot CLIMAAX metodisko sistēmu un atbalsta kredītreitingu aģentūru instrumentu kopumu, lai veiktu reģionālo un vietējo riska novērtējumu.	Līdz 300 000 EUR vienam reģionam	Reģioni un pašvaldības	Atkarībā no uzsaukuma (pirmajām uzsaukumam ir jāpiesakās līdz 2024. gada 8. martam) ⁸¹
6.	Pielāgošanās klimata pārmaiņām misijas (angl. Mission for adaptation) mērķis ir līdz 2030. gadam atbalstīt vismaz 150 Eiropas reģionus un kopienas ceļā uz noturību pret klimata pārmaiņām ⁸² .	Apmaksātas ekspertu konsultācijas	Misijas ietvaros pašvaldībām un reģioniem ir pieeja dažādiem ar pielāgošanās klimata pārmaiņām saistītiem rīkiem un labās prakses piemēriem, kā arī ir iespēja saņemt ekspertu atbalstu pielāgošanās klimata pārmaiņām darbību plānošanā un īstenošanā.	Atkarībā no identificētās vajadzības un pielāgošanas vajadzībām	Pašvaldības un reģioni, kas pievienojušās Pielāgošanās klimata pārmaiņām misijas hartai	Atkarībā no uzsaukuma
<i>Eiropas Savienības Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments (Connecting Europe Facility – CEF)^{83, 84}</i>						
7.	CEF ir galvenais ES finansējuma instruments, lai veicinātu izaugsmi, nodarbinātību un konkurētspēju, veicot ieguldījumus infrastruktūrā Eiropas līmenī.	Granti (30-50% līdzfinansējums)	Apakšprogramma CEF Transporta atbalsta Eiropas transporta infrastruktūras politiku, palīdzot realizēt galvenos projektus visā Eiropā. Klimata politikas kontekstā finansējums atbalsta adaptācijas pasākumu identifikācijā, novērtēšanā un ieviešanā būvniecības, transporta un enerģētikas sektorā.	No 100 000 līdz 10 milj. EUR	Pašvaldības, uzņēmumi, sabiedriskās organizācijas	Atkarībā no uzsaukuma
8.		Granti (30-50% līdzfinansējums)	Apakšprogramma CEF enerģija atbalsta ilgtspējīgas enerģētikas infrastruktūras projektus. Klimata politikas kontekstā finansējums atbalsta adaptācijas pasākumu	No 100 000 līdz 10 milj. EUR	Pašvaldības, uzņēmumi, sabiedriskās organizācijas	Atkarībā no uzsaukuma

⁸⁰ CLIMAAX. (n.d. a). Project. <https://www.climaax.eu/project/> [skatīts 09.01.2024]

⁸¹ CLIMAAX. (n.d. b). FSTP Open Call. <https://www.climaax.eu/fstp-open-call/> [skatīts 09.01.2024]

⁸² European Commission. (n.d.). EU Mission: Adaptation to Climate Change. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en [skatīts 09.01.2024]

⁸³ European Commission. (n.d. b). Connecting Europe Facility. https://cinea.ec.europa.eu/programmes/connecting-europe-facility_en [skatīts 09.01.2024]

⁸⁴ CEF tiek finansēts gan no 1., gan no 5. ES budžeta izdevumu kategorijas, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1153> [skatīts 08.01.2024.]

Nr. p.k.	Finansējuma prioritāte/ mērķis/ apakšmērķis	Finansējuma veids	Īss apraksts	Finansējuma apjoms	Finansējuma saņēmēji	Plānotais atlases uzsākšanas laiks
			identifikācijā, novērtēšanā un ieviešanā būvniecības, transporta un enerģētikas sektorā.			
ES budžeta izdevumu kategorija "Kohēzija, noturība un vērtības"						
ES kohēzijas politikas programma Latvijai 2021. - 2027.gadam⁸⁵						
2. Zaļāka un noturīgāka Eiropa ar zemām oglekļa emisijām, kurā notiek pāreja uz bezoglekļa ekonomiku neto izteiksmē, veicinot taisnīgu pārkārtošanos uz tīru enerģiju, "zaļās" un "zilās" investīcijas, aprites ekonomiku, klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām, risku novēršanu un pārvaldību un ilgtspējīgu mobilitāti pilsētvidēs ⁸⁶						
9.	2.1.1.SAM (RSO 2.1.) Energoefektivitātes veicināšana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana	Līdzfinansējums	2.1.1.1. Energoefektivitātes paaugstināšana dzīvojamās ēkās, t.sk. attīstot ESKO tirgu (daudzdzīvokļu, privātās un neliela dzīvokļu skaita ēku kompleksos). Atbalstāmās aktivitātes nodrošina energoefektivitātes paaugstināšanu, sasniedzot vismaz 30% enerģijas ietaupījumu un veicinot virzību uz nulles enerģijas ēkām.	173,218,155 EUR	Dzīvojamo ēku īpašnieki (gan fiziskas, gan juridiskas personas)	2024 I (programma 2021.-2027. gadam)
10.		Līdzfinansējums	2.1.1.3. AER izmantošana un energoefektivitātes paaugstināšana lokālajā un individuālajā siltumapgādē un aukstumapgādē	56,550,000 EUR	Privātpersonas, komersanti, pašvaldību kapitālsabiedrības	2024 I (programma 2021.-2027. gadam)
11.		Līdzfinansējums	2.1.1.5. Klimata neitrāli risinājumi profesionālās izglītības iestāžu un koledžu izglītības programmās, vidē un infrastruktūrā. Atbalstāmās aktivitātes nodrošina energoefektivitātes paaugstināšanu, sasniedzot vismaz 30% enerģijas ietaupījumu.	19,140,000 EUR	Valsts izglītības attīstības aģentūra (VIAA) plānota kā finansējuma saņēmējs, PII, koledžas plānoti kā sadarbības partneri un labuma guvēji	2024 I
12.		Līdzfinansējums	2.1.1.6. Pašvaldību ēku energoefektivitātes paaugstināšana. Atbalstāmās aktivitātes nodrošina energoefektivitātes paaugstināšanu, sasniedzot vismaz 30% enerģijas ietaupījumu un veicinot virzību uz nulles enerģijas ēkām.	31,071,430 EUR	Pašvaldības, to iestādes, pašvaldību kapitālsabiedrības, publiski privātās kapitālsabiedrības	2024 III
13.		Līdzfinansējums	2.1.1.8. Energoefektivitāti veicinoši pasākumi kultūras infrastruktūrā	34,800,000 EUR	Valsts akciju sabiedrība vai valsts kapitālsabiedrība, sadarbības partneri - Pašvaldība, pašvaldības iestāde, valsts akciju sabiedrība vai valsts kapitālsabiedrība	2024 II
14.	2.1.3.SAM "Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, risku novēršanu un noturību pret katastrofām"	Līdzfinansējums	2.1.3.1. Pašvaldību pielāgošanās klimata pārmaiņām. Zaļās un zilās infrastruktūras risinājumu u.c. pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumu, t.sk. izmantojot arī kombinācijā ar pelēkās infrastruktūras risinājumiem, īstenošana atbilstoši vietējām (pašvaldību) klimata pielāgošanās stratēģijām.	1. kārtā: 34,762,296 EUR 2. kārtā: 17,355,352 EUR	Pašvaldības, to iestādes un pašvaldību kapitālsabiedrības	1. kārtā - 2024 I 2. kārtā Uzsaukums par elastības finansējuma apjomu 2026.g.
15.		Līdzfinansējums	2.1.3.2. Nacionālas nozīmes plūdu un krasta erozijas pasākumi. Pasākumi aizsardzībai pret plūdiem, primāri nacionālās nozīmes plūdu riska teritorijās, kas noteikti atbilstoši nacionālajiem plūdu riska pārvaldības dokumentiem (daudzfunkcionālu zaļās un zilās infrastruktūras risinājumu) kombinēti infrastruktūras risinājumi) Krasta erozijas risku mazinoši pasākumi, t.sk. prioritāri zaļo risinājumu piemērošana vai kombinētas un hibrīda infrastruktūras ierīkošana, galveno uzmanību pievēršot	40,986,358 EUR	Pašvaldības, to iestādes un komersanti (pašvaldību kapitālsabiedrības)	2024 II

⁸⁵ Ministru kabineta 2021. gada 16. novembra rīkojums Nr. 841 "Par Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmu 2021.–2027. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/327732> [skatīts 09.01.2024]

⁸⁶ Finanšu ministrija. (2024). Plānotās atlases. <https://www.esfondi.lv/pieejamais-atbalsts/planotas-atlases>. [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Finansējuma prioritāte/ mērķis/ apakšmērķis	Finansējuma veids	Īss apraksts	Finansējuma apjoms	Finansējuma saņēmēji	Plānotais atlases uzsākšanas laiks
			pasākumiem, kas paredzēti pilsētu un blīvi apdzīvotu vietu aizsardzībai.			
16.	2.1.4.SAM (RSO 2.2.) Atjaunojamo energoresursu enerģijas veicināšana – saules enerģija u.c. AER elektroenerģija	Līdzfinansējums	Atbalstāmās darbības ir kompetences un kapacitātes celšana AER un gaisa piesārņojuma jautājumos, saules elektroenerģijas ražošanas iekārtu (vismaz 1 MW), akumulācijas iekārtu un ar to darbību saistīto viedo risinājumu uzstādīšana.	23,490,000 EUR	Komersanti, pašvaldību kapitālsabiedrības, energokopienas	2024 I
17.	2.3.1.SAM "Veicināt ilgtspējīgu daudzveidu mobilitāti pilsētās"	Līdzfinansējums	2.3.1.1. Satiksmes plūsmas viedās tehnoloģijas. Atbalstāmās darbības ir viedo tehnoloģiju ieviešana satiksmes plūsmas regulēšanai vides jautājumu risināšanai.	4,350,000 EUR	Pašvaldības, VSIA "Latvijas valsts ceļi"	2024 II
18.		Līdzfinansējums	2.3.1.2. Multimodāls sabiedriskā transporta tīkls. Atbalstāmās darbības ir multimodāla sabiedriskā transporta tīkla attīstība, izveidojot multimodālos mobilitātes punktus, stāvparku infrastruktūras attīstība (t.sk., atbilstošas uzlādei nepieciešamās infrastruktūras).	88,701,370 EUR	VSIA "Autotransporta direkcija", pašvaldības	2024 II
19.		Līdzfinansējums	2.3.1.3. Veloinfrastruktūras attīstība. Atbalstāmās darbības ir Velosipēdu ceļu izbūve gar autoceļiem un pašvaldību teritorijās atbilstoši spēkā esošajiem pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem un / vai ilgtspējīgas pilsētas mobilitātes plāniem (papildinot AF investīcijas velo infrastruktūrā).	26,461,636 EUR	VSIA "Latvijas valsts ceļi", pašvaldības	2024 I
20.	3.1.1.SAM "Attīstīt ilgtspējīgu, klimatnoturīgu, inteliģentu, drošu un vairākveidu TEN-T infrastruktūru" (RSO 3.1.)	Līdzfinansējums	3.1.1.4. Rīgas pilsētas transporta infrastruktūras attīstība. Atbalstāmās darbības ir valsts galveno autoceļu TEN-T tīklā pārbūve, uzlabojot ceļu satiksmes drošību, jauna valsts galvenā autoceļa posma izbūve. Prioritārais ieguldījumu virziens valsts galvenajos autoceļos ir Rīgas apvedceļa tīkla pārbūve. Rīgas pilsētas transporta infrastruktūras izbūve, pārbūve un atjaunošana, nodrošinot integrētas transporta sistēmas veidošanu, uzlabojot transporta infrastruktūras tehniskos parametrus un satiksmes drošību, sabiedriskā transporta attīstība.	86,941,177 EUR	Pašvaldība	2023 IV
21.		Līdzfinansējums	3.1.1.5. Nacionālās nozīmes centru maģistrālo ielu un esošo maršrutu attīstība. Atbalstāmās darbības ir valsts galveno autoceļu TEN-T tīklā pārbūve, uzlabojot ceļu satiksmes drošību, jauna valsts galvenā autoceļa posma izbūve. Nacionālās nozīmes centru maģistrālo ielu un esošo maršrutu attīstība, kas nodrošina atsevišķu pilsētu daļu efektīvu savstarpējo sasaisti, alternatīvu kravas ceļu izbūve, pārbūve vai modernizācija. Investīcijas pilsētu transporta infrastruktūrā tiks veiktas atbilstoši pašvaldību teritoriju attīstības stratēģijām (pašvaldību attīstības programmām).	43,470,589 EUR	Pašvaldības	2024 II
22.	5.1.1. SAM "Vietējās teritorijas integrētās sociālās, ekonomiskās un vides attīstības un kultūras mantojuma, tūrisma un drošības veicināšana pilsētu funkcionālajās teritorijās" (RSO 5.1.)	Līdzfinansējums	5.1.1.3. Publiskās ārtelpas attīstība. Cita starpā atbalstāmi arī pasākumi integrēti ieguldījumi publiskajā ārtelpā (piem., parks, skvērs, promenāde, publiski pieejama atpūtas zona, t.sk. Baltijas jūras piekrastē), identificējot primāri svarīgās vietas, kur ieguldījumi var sniegt vislielāko atdevi, palielināt sabiedrības drošību vai uzlabot dzīves vides kvalitāti, kas var ietvert multifunkcionālus risinājumus, zaļo un	27,840,000 EUR	Pašvaldības, to izveidotās iestādes, pašvaldību kapitālsabiedrības	24/07/2023

Nr. p.k.	Finansējuma prioritāte/ mērķis/ apakšmērķis	Finansējuma veids	Īss apraksts	Finansējuma apjoms	Finansējuma saņēmēji	Plānotais atlases uzsākšanas laiks
			zilo infrastruktūru (piem., zaļās salas, zaļos žogus, velosipēdu novietnes, caurlaidīgu ietvju izbūvi).			
23.	"Taisnīgas pārkārtošanās fonda investīcijas" 6.1.1. SAM "Pārejas uz klimatneitralitāti radīto ekonomisko, sociālo un vides seku mazināšana visvairāk skartajos reģionos"	Līdzfinansējums	6.1.1.3. Atbalsts uzņēmējdarbībai nepieciešamās publiskās infrastruktūras attīstībai, veicinot pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku.	57,976,211 EUR	Pašvaldības, to izveidotās iestādes, pašvaldību kapitālsabiedrības, publiski privātās kapitālsabiedrības, speciālās ekonomiskās zonas pārvaldes	2023 III
24.			6.1.1.4. Uzņēmējdarbības “zaļināšanas” un produktu attīstības pasākumi, veicinot energoefektivitātes paaugstināšanu un energoefektīvu tehnoloģiju ieviešanu uzņēmumos	41,528,059 EUR	Uzņēmējdarbības veicēji, komersanti ar indikatīviem sadarbības partneriem ALTUM, plānošanas reģioniem	2024 II
25.			6.1.1.6. Bezemisiju transportlīdzekļu izmantošanas veicināšana pašvaldībās	24,916,837 EUR	Pašvaldības, to izveidotās iestādes, pašvaldību kapitālsabiedrības	2023 IV
26.			6.1.1.8. Pašvaldību un plānošanas reģionu speciālistu prasmju paaugstināšana klimatneitrālas ekonomikas un sociālekonomisko seku saistībā ar klimata pārmaiņām mazināšanas jautājumos	1,803,436 EUR	VARAM sadarbībā ar plānošanas reģioniem	2023 IV
<i>Atveseļošanas un noturības mehānisma fonds^{87,88}</i>						
27.		Līdzfinansējums	1.1.1.2.i.2. Videi draudzīgi uzlabojumi Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta sistēmā	87,285,492 EUR	Rīgas pilsētas pašvaldība, Pašvaldības	2024.g. I cet.
28.		Līdzfinansējums	1.1.1.3.i. Pilnveidota veloceļu infrastruktūra	34,514,008 EUR	Pašvaldības	2022.g. II cet.
29.		Līdzfinansējums	1.1.1.2.i.1. Videi draudzīgi uzlabojumi Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta sistēmā	24,270,000 EUR	RP SIA "Rīgas satiksme"	2022.g. III cet.
30.		Līdzfinansējums	1.1.1.2.i.3. Videi draudzīgi uzlabojumi Rīgas pilsētas sabiedriskā transporta sistēmā	2,312,500 EUR	Rīgas pilsētas pašvaldība	2024.g. I cet.
31.		Līdzfinansējums	1.2.1.3.i. Pašvaldību ēku un infrastruktūras uzlabošana, veicinot pāreju uz atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju izmantošanu un uzlabojot energoefektivitāti	29,304,000 EUR	Pašvaldības un to iestādes, pašvaldību kapitālsabiedrības, publiski privātās kapitālsabiedrības	2023.g. I cet.
32.		Līdzfinansējums	3.1.1.3.i. Investīcijas uzņēmējdarbības publiskajā infrastruktūrā industriālo parku un teritoriju attīstīšanai reģionos	80,000,000 EUR	Pašvaldības (t.sk. to iestādes, pašvaldību kapitālsabiedrības), komersanti	2023.g. I cet.
33.		Līdzfinansējums	3.1.1.1.i. Valsts reģionālo un vietējo autoceļu tīkla uzlabošana	92,300,000 EUR	Satiksmes ministrija, valsts kapitālsabiedrība (VSIA Latvijas Valsts ceļi)	2022.g. II cet.
34.		Līdzfinansējums	3.1.1.6.i. Pašvaldību funkciju īstenošanai un pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo bezemisiju transportlīdzekļu iegāde	10,000,000 EUR	Pašvaldības (t.sk. to iestādes, pašvaldību kapitālsabiedrības)	2023.g. I cet.
<i>Eiropas teritoriālā sadarbība - Interreg programmas: Latvijas - Lietuvas programma 2021.-2027. gadam⁸⁹</i>						
35.	II. prioritāte: Zaļa un ilgtspējīga attīstība	Granti	2.1 Veicināt pielāgošanos klimata pārmaiņām, katastrofu riska novēršanu un noturību, ņemot vērā uz ekosistēmām balstītas pieejas. 3 apakšaktivitātes: (058) plūdi un zemes nogruvumi (tostarp izpratnes veidošana, civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldības sistēmas, infrastruktūra un dabā balstītie risinājumi)	Kopējais finansējums prioritātei: 6,900 milj. EUR. Maksimālais ERAF finansējums vienam projektam 600 000 EUR, maksimālais kopējams budžets vienam projektam 750 000 EUR	Kurzemes, Zemgales un Latgales NUTS 3 reģioni Latvijā	Atkarībā no uzsaukuma (otrais projektu konkurss: 02.04.2024. - 21.06.2024.)

⁸⁷ Eiropas Savienība. (n.d.). Atveseļošanas fonds. <https://www.esfondi.lv/par-es-fondiem/es-fondi-un-citi-finansu-instrumenti/af> [skatīts 12.01.2024]

⁸⁸ Eiropas Savienība. (2023). Latvijas Atveseļošanas fonda plāns. <https://www.esfondi.lv/normative-akti-un-dokumenti/atveselosanas-fonds-main/latvijas-atveselosanas-fonda-plans> [skatīts 12.01.2024]

⁸⁹ Interreg. (n.d.). About the programme. <https://latlit.eu/about-the-programme/> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Finansējuma prioritāte/ mērķis/ apakšmērķis	Finansējuma veids	Īss apraksts	Finansējuma apjoms	Finansējuma saņēmēji	Plānotais atlases uzsākšanas laiks
			(059) ugunsgrēki (tostarp izpratnes veidošana, civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldības sistēmas, infrastruktūra un dabā balstītie risinājumi) (060) citi riski, piem. vētras un sausums (tostarp izpratnes veidošana, civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldības sistēmas, infrastruktūra un dabā balstītie risinājumi)			
Eiropas teritoriālā sadarbība - Interreg programmas: <i>Latvijas - Lietuvas programma 2021.-2027. gadam</i> ⁹⁰						
36.	RSO2.7. Dabas, bioloģiskās daudzveidības un zaļās infrastruktūras aizsardzības un saglabāšanas uzlabošana, tostarp pilsētu teritorijās, un visa veida piesārņojuma samazināšana	Granti	Programma iekļauj darbības zaļo tīklojumu pārvaldībai un dabā balstīto risinājumu attīstībai, īpašu pilsētu teritorijā.	Kopējais finansējums apakšmērķim: 2,5 milj. EUR.	Kurzeme, Pierīga, Rīga un Vidzeme	Atkarībā no uzsaukuma
Eiropas teritoriālā sadarbība - Interreg programmas: <i>Interreg Eiropas programma 2021.–2027. gadam</i>						
37.	2. Prioritāte "Uz ūdens ekonomiju vērsta sabiedrības" ar konkrēto mērķi "Ūdens pieejamības veicināšana un ilgtspējīga ūdens apsaimniekošana"	Granti	Programmas mērķis 2.1. "Ilgtspējīgi ūdeņi" ⁹¹ ar tādām iespējamām darbībām kā: - Iestāžu, uzņēmumu un konsultantu iesaistīšana labas prakses ieviešanā nolūkā novērst barības vielu un bīstamo vielu nonākšanu ūdenī, - Ūdens apsaimniekošanas un citu stratēģiju pielāgošana jaunām piesārņojuma vielām vai jaunu risinājumu pielāgošana eitifikācijai; - Atkārtota plānošanas procesu apsvēršana nolūkā nodrošināt efektīvāku ūdens apsaimniekošanu (piemēram, vētru, plūdu, sausuma periodu vai gruntsūdeņu nepietiekamības laikā), kā arī apzaļumošanas plānu, videi draudzīgu un digitālo risinājumu izstrāde; - Ūdens apsaimniekošanas prakses uzlabošana starpnozaru līmenī, lai samazinātu klimata pārmaiņu pastiprinātus ūdens piesārņošanas riskus (piemēram, krasta erozija).	Kopējais finansējums prioritātei: 59,2 milj. EUR. Ieskaitot finansējumu - Pielāgošanās klimata pārmaiņām pasākumiem (<i>Adaptācijai</i>) klimata pārmaiņām: 7,5 milj. EUR, - Dabā balstītie risinājumiem: 10 milj. EUR.	Latvijas pašvaldības un plānošanas reģioni	Atkarībā no uzsaukuma (trešais projektu konkurss pamatprojektu iesniegšanai - 2024.gada 17.janvāris - 2024.gada 21.jūnijs.)
38.		Granti	Programmas mērķis 2.2. "Jūras ekonomika" ⁹² ar tādām iespējamām darbībām kā: Klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu integrēšana jūras ekonomikas attīstības plānos.	Kopējais finansējums prioritātei: 59,2 milj. EUR. Ieskaitot finansējumu - Adaptācijai klimata pārmaiņām: 7,5 milj. EUR, - Dabā balstītie risinājumiem: 10 milj. EUR.	Latvijas pašvaldības un plānošanas reģioni	Atkarībā no uzsaukuma (trešais projektu konkurss (pamatprojekti): 17.01.2024.- 21.06.2024.; projektu atlase 2024.gada novembrī)
39.	3. Prioritāte "Klimata neitrālas sabiedrības" ar konkrēto mērķi "Ūdens pieejamības veicināšana un ilgtspējīga ūdens apsaimniekošana"	Granti	Programmas mērķis 3.2. "Enerģijas pāreja" ⁹³ ar tādām iespējamām darbībām kā: Politiku un noteikumu apsvēršana un valsts mēroga, reģionālo vai vietējo enerģētikas plānu atjaunināšana vai izveide nolūkā nodrošināt klimata neitralitāti;	Kopējais finansējums prioritātei: 29,6 milj. EUR.	Latvijas pašvaldības un plānošanas reģioni	Trešais projektu konkurss (pamatprojekti): 17.01.2024.- 21.06.2024. Projektu atlase 2024.gada novembrī.

⁹⁰ Interreg. (n.d.). About the programme. <https://latlit.eu/about-the-programme/> [skatīts 09.01.2024]

⁹¹ Interreg (n.d. b). Priority 2: water-smart societies. Objective 2.1 Sustainable waters. <https://interreg-baltic.eu/about/priorities-2021-2027/priority-2-water-smart-societies/2-1-sustainable-waters/> [skatīts 09.01.2024]

⁹² Interreg. (n.d. c). Priority 2: water-smart societies. Objective 2.2 Blue economy. <https://interreg-baltic.eu/about/priorities-2021-2027/priority-2-water-smart-societies/2-2-blue-economy/> [skatīts 09.01.2024]

⁹³ Interreg. (n.d. d). Priority 3: climate-neutral societies. Objective 3.2. Energy transition. <https://interreg-baltic.eu/about/priorities-2021-2027/priority-3-climate-neutral-societies/3-2-energy-transition/> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Finansējuma prioritāte/ mērķis/ apakšmērķis	Finansējuma veids	Īss apraksts	Finansējuma apjoms	Finansējuma saņēmēji	Plānotais atlases uzsākšanas laiks
			- Administratīvo, juridisko un finanšu šķēršļu novēršana, lai paātrinātu sabiedrisko un privāto ēku 'renovācijas vilni', tostarp – izstrādājot inovatīvas finansēšanas programmas vai apvienojot energoefektivitātes pasākumus ar atjaunojamās enerģijas izmantošanu; - Testēšanas saskaņošanas mehānismi pārrobežu līmenī, lai nodrošinātu atjaunojamās enerģijas projektu izstrādi, ievērojot teritorijas plānošanas vajadzības; - Dažādu energosistēmu integrācijas stiprināšana un dažādu nozaru energoresursu patērētāju savienošana; - Risinājumu ieviešana lokalizētiem energoresursu tīkliem, apvienojot vairākus enerģijas avotus; - Valsts atbalsta politiku izstrāde nolūkā veicināt plašāka mēroga atjaunojamās enerģijas ražošanu, piegādi un uzglabāšanu; - Sistēmu izveidošanas paātrināšana atjaunojamās enerģijas ražošanai, uzglabāšanai un izmantošanai un, konkrēti, atjaunojamās elektroenerģijas ražošanai no vietējiem resursiem, izmantojot inovatīvas tehnoloģijas; - Izmēģinājuma darbības, kas stiprina pilsoņu un rūpniecības iesaisti energosistēmu radīto oglekļa emisiju daudzuma samazināšanā, tostarp izstrādājot un pārbaudot energoresursu iecirkņu vadlīnijas un zaļās rūpniecības sertifikācijas standartus, kā arī novērtējot siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu un tā saskaņotu samazināšanu pārrobežu līmenī.			
40.		Granti	Programmas mērķis 3.3. "Vieda zaļā mobilitāte" ar tādiem atbalsotājiem projektiem kā - Kopīgu standartu izstrāde mobilitātes sistēmu saskaņošanai nolūkā nodrošināt zaļo risinājumu savietojamību pilsētās, to nomalēs un pārrobežu līmenī, piemēram, uzlādes sistēmām, jauniem transportlīdzekļu režīmiem; - Inovatīvo tehnoloģiju un plānošanas infrastruktūras izmantošana, lai sekmētu zemas emisijas, zaļus un viedus risinājumus multimodālā transporta nozarē; - Nacionāla, reģionāla un vietēja mēroga valsts iestāžu atbalstīšana zaļa un multimodāla transporta kā integrēta pakalpojuma izstrādē, pārbaudē, iepirkumā un izmantošanā, izmantojot digitālos rīkus; - Atkārtota pilsētas, lauku un reģionālās teritorijas un transporta plānošanas apsvēršana, pielāgojoties transportlīdzekļu un pakalpojumu inovācijām, kā arī veicinot teritorijai efektīvu mobilitāti visos veidos (autonomās, savienotās, elektriskās, koplietotās un aktīvās mobilitātes	Kopējais finansējums prioritātei: 29,6 milj. EUR.	Pašvaldības un plānošanas reģioni	Atkarībā no uzsaukuma (trešais projektu konkurss (pamatprojekti): 17.01.2024.- 21.06.2024.; projektu atlase 2024.gada novembrī)

Nr. p.k.	Finansējuma prioritāte/ mērķis/ apakšmērķis	Finansējuma veids	Īss apraksts	Finansējuma apjoms	Finansējuma saņēmēji	Plānotais atlases uzsākšanas laiks
			iespējas, piemēram, iešana kājām un braukšana ar velosipēdu); - Tādu digitālo risinājumu pārbaude, ieviešana un izmantošana (lielo datu analītika, reāllaika datu apstrāde, inteligentās transporta sistēmas), kas regulē satiksmes plūsmu, optimizē cilvēku un preču pārvadāšanu un prognozē mobilitātes modeļu izmaiņas; - Inovatīvu tehnoloģiju pārbaude un uzstādīšana un infrastruktūras plānošana, lai ražotu, uzglabātu un izplatītu atjaunojamās degvielas (piemēram, biodegvielas, ūdeņradi) pilsētās un reģionos, lai transportlīdzekļos aizstātu dīzeļdegvielu un benzīnu; - E-mobilitātes, viedo tīklu pakalpojumu un uzlādes staciju plānošana un izmēģināšana, ieskaitot vietējā ražojuma elektrību, un zaļās enerģijas savienošana ar esošajiem energoresursu tīkliem; - Uzlādes infrastruktūras plānošana sabiedriskā transporta stacijās un kravu pārkraušanas mezglos, pārveidojot degvielas uzpildes stacijas par atjaunojamo degvielu uzpildes mezgliem; - Kravu mobilitātes veicināšana, ieviešot kopīgus risinājumus un izplatīšanas centrus, izmantojot digitālās platformas nolūkā maksimāli palielināt transportlīdzekļu izmantošanas efektivitāti.			
Eiropas teritoriālā sadarbība - Interreg programmas: Interreg Baltijas jūras reģiona transnacionālās sadarbības programma 2021.–2027. gadam						
41.	Prioritāte “ Institucionālās kapacitātes stiprināšana efektīvākai reģionālajai attīstības politikai”	Granti	Programmas vienīgās prioritātes finansējums var tikt piešķirts projektiem, kas atbilsts vienai vai vairākām no tēmu grupām, kas iekļauj sevī arī tēmu “Zaļāka Eiropa”, ieskaitot tādas apakštēmas, ka: - Energoefektivitāte un SEG emisiju samazināšana, - Atjaunīgā enerģija, - Viedās enerģijas sistēmas, tīkli un uzglabāšana, - Pielāgošanās klimata pārmaiņām, katastrofu riska novēršana, klimatnoturība, - Piekļuve ūdenim un ilgtspējīga ūdens apsaimniekošana, - Aprites ekonomika, - Dabas un bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un saglabāšana, zaļa infrastruktūra, piesārņojuma samazināšana, - Ilgtspējīga mobilitāte pilsētās bezoglekļa ekonomikā.	Apakšprogrammas kopējais finansējums – 379 milj. EUR	Latvijas pašvaldības	Atkarībā no uzsaukuma
Starpreģionu sadarbības URBACT IV programma 2021.-2027. gadam ⁹⁴						
42.	1. Prioritāte: Integrētas ilgtspējīgas pilsētattīstības veicināšana ar sadarbību	Granti	Atbalstītās aktivitātes ir kopīgo stratēģiju un rīcības plānu izstrāde, dalība kopīgās apmācību shēmās,	Kopējais finansējums prioritātei: 82,7 milj. EUR.	Pilsētu pašvaldības	Atkarībā no uzsaukuma (Pārneses tīklu konkurss: 2025. gada februārī – aprīlī;

⁹⁴ Interreg. (2023). URBACT IV programma 2021.-2027.gadam. <https://www.interreg.lv/lv/interreg-latvija/2021-2027gada-periods/urbact-iv-programma/> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Finansējuma prioritāte/ mērķis/ apakšmērķis	Finansējuma veids	Īss apraksts	Finansējuma apjoms	Finansējuma saņēmēji	Plānotais atlases uzsākšanas laiks
			līdzdalība programmas līmeņa pasākumos, kuru mērķis ir zināšanu apmaiņa.			otrais projektu konkurss Rīcības plānošanas tīkliem: 2026. gada aprīlī – jūnijā)
<i>Centrālā Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programma 2021.-2027. gadam⁹⁵</i>						
43.	2. Prioritāte "Uzlabota vide un resursu izmantošana"		5. apakšprogramma "CO ₂ emisiju samazinājums", ieskaitot tādas darbības kā - Plānu un stratēģiju izstrāde transporta sektora, - Plānošana un investīcijas digitālajos risinājumos transporta sektorā, - pilotprojektu ieviešana transporta sektorā.	Apakšprogrammas kopējais finansējums – 18 milj. EUR	Pierīga, Rīga un Vidzeme Zemgale, Kurzeme	Atkarībā no uzsaukuma
3. ES budžeta izdevumu kategorija "Dabas resursi un vide"						
<i>ES LIFE Programma⁹⁶</i>						
44.	Klimata pasākumu apakšprogrammas mērķis ir "klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām"	Projektu līdzfinansējumus no 60% līdz 95% atkarībā no jomas, projekta veida un iesniedzēja, granti	Klimata pārmaiņu mazināšanas jomā: - projektus lauksaimniecības, zemes izmantošanas, kūrdrāju apsaimniekošanas, atjaunojamās enerģijas un energoefektivitātes jomās. - izmēģinājuma, demonstrācijas un labākās prakses projektus, kas veicina siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu, ES politikas un tiesību aktu ieviešanu un attīstību, labāko praksi un risinājumus. - integrētas pieejas, lai īstenotu klimata pārmaiņu mazināšanas stratēģijas un rīcības plānus reģionālā vai valsts līmenī. Pielāgošanos klimata pārmaiņām jomā: - projektus tādās jomās kā pilsētvides pielāgošana un zemes izmantošanas plānošana, infrastruktūras noturība, ilgtspējīga ūdens apsaimniekošana sausuma apdraudētajās teritorijās, plūdu un piekrastes pārvaldība, lauksaimniecības, mežsaimniecības un tūrisma nozaru noturība un/ vai atbalsts ES attālākajiem reģioniem: gatavība ekstremāliem laikapstākļiem, jo īpaši piekrastes zonās. - paraugprakses, izmēģinājuma un demonstrācijas projektiem, kas veicina noturības palielināšanu pret klimata pārmaiņām. - integrētos projektus, kas īsteno ES politiku un stratēģiju par pielāgošanos klimata pārmaiņām. Pārvaldības un informācijas jomā: - projektus, kas atbalsta Eiropas Klimata pakta darbību, ilgtspējīgas finansēšanas aktivitātes, izpratnes vairošanu, apmācību un kapacitātes palielināšanu, zināšanu attīstību un ieinteresēto personu līdzdalību klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās jomās. - informācijas, izpratnes veidošanas un izplatīšanas projektus par klimata jautājumiem. Tas ietver sabiedrības un ieinteresēto personu atbalstu ES	Kopējais pieejamais finansējums apakšprogrammai ir 947 milj. EUR	Dalībvalstu kompetentās iestādes, ieskaitot pašvaldības un plānošanas reģionus	Atkarībā no uzsaukuma

⁹⁵ Interreg. (2019). Centrālā Baltijas jūras reģiona programma 2021.-2027.gadam. <https://www.interreg.lv/lv/interreg-latvija/2021-2027gada-periods/centrala-baltijas-juras-regiona-programma/> [skatīts 09.01.2024]

⁹⁶ LIFE. (n.d.). Kas ir LIFE? <https://www.lifeprogramma.lv/lv/sakums> [skatīts 09.01.2024]

Nr. p.k.	Finansējuma prioritāte/ mērķis/ apakšmērķis	Finansējuma veids	Īss apraksts	Finansējuma apjoms	Finansējuma saņēmēji	Plānotais atlases uzsākšanas laiks
			politikas veidošanai, saziņu, pārvaldību un informācijas izplatīšanu, lai veicinātu zināšanu apmaiņas un sadarbības platformas, nodrošinot apmācību un veicinot labākās prakses un politikas pieeju izstrādi un izplatīšanu.			
45.		Projektu līdzfinansējumus no 60% līdz 95% atkarībā no jomas, projekta veida un iesniedzēja	Apakšprogrammas mērķis ir atvieglot pāreju uz energoefektīvu, uz atjaunojamiem energoresursiem balstītu, klimatneitrālu un noturīgu ekonomiku, finansējot koordināciju un atbalsta darbības visā Eiropā.	Kopējais pieejamais finansējums apakšprogrammai ir 997 milj. EUR	Dalībvalstu kompetentās iestādes, ieskaitot pašvaldības un plānošanas reģionus	Atkarībā no uzsaukuma
Citi finansējuma avoti						
Eiropas Klimata aizsardzības iniciatīva (EUKI, European Climate Initiative)						
46.	EUKI Vācijas Federālās vides, dabas aizsardzības un kodoldrošības ministrijas (BMU) uzdevumā finansē klimata aizsardzības projektus visā Eiropas Savienībā. ⁹⁷ Starp virsmērķiem iekļauta intensīvāka starpvalstu dialoga veicināšana, kā arī zināšanu un pieredzes apmaiņa Eiropas Savienībā. EUKI projektu mērķis ir veicināt Parīzes nolīguma īstenošanu un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu.	Granti	Projektu konkursā ir atbalstāmi projekti, kuri sniedz novatorisku risinājumus Eiropas klimata aizsardzībai. Vācijas Federālā vides, dabas aizsardzības un kodoldrošības ministrija papildus regulāri izsludina pasākumus, kas ir īpaši nozīmīgi klimata politikas īstenošanai. Ideju konkursā sacenšas konsorcijs, kurus veido ar valdību nesaistītas organizācijas, reģionālās un vietējās pašvaldības, iestādes, bezpeļņas organizācijas, kā arī zinātnes un izglītības institūti. Ar šiem pasākumiem tiek atbalstīta nacionālo stratēģiju un politiku īstenošana, kā arī tālāka attīstība. EUKI atbalsta projektus šādos darbības virzienos: • Klimata politika, • Enerģija, • Ēkas un pašvaldības, • Mobilitāte, • Lauksaimniecība, augsne un mežsaimniecība, • Apziņas veicināšana, • Ilgtspējīgās finanses, • Ilgtspējīga ekonomika.	No 120 000 līdz 1 milj. EUR uz vienu projektu	NVO, pašvaldības, izglītības iestādes	Atkarībā no uzsaukuma

⁹⁷Eiropas Klimata aizsardzības iniciatīva (EUKI, European Climate Initiative), <https://www.euki.de/en/landingpage/latvija/> [skatīts 02.02.2024.]

Secinājumi

Apkopotā informācija liecina par to, ka pašvaldībām ir pieejami vairāki finanšu un atbalsta instrumenti. ES fondi pārsvarā dod iespēju īstenot energoefektivitātes un AER izmantošanas veicinošos pasākumus, kā arī transporta infrastruktūras pasākumus. Salīdzinoši mazāks finansējuma apjoms ir pieejams pasākumiem, kas ir vērsti uz pielāgošanos klimata pārmaiņām. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka, lai ekonomiski lietderīgi izmantotu pieejamos resursus, ir nepieciešams prioritizēt īstenojamos pasākumus, primāri novirzot finansējumu pasākumiem, kas dod vislielāko ietekmi uz klimata mērķu izpildi. Pasākumu pareizai prioritizācijai ir nepieciešama kvalitatīva un detalizēta informācija par pašreizējo situāciju valstī un pašvaldībās attiecībā uz galvenajiem SEG emisiju avotiem un klimata pārmaiņu riskiem, kā arī attiecīgie rīcības plāni. Šādu plānu izstrādei, kā arī inovatīvai datu apkopošanai un analīzes risinājumu izmantošanai ir pieejamas vairākas ES atbalsta programmas, ieskaitot Interreg, Apvārsnis Eiropa un LIFE programmas. Attiecīgi, plānu un stratēģiju, piemēram, klimata un enerģētikas plānu un pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu izstrādei pašvaldībās un/vai reģionālā līmenī ir jābūt prioritātei, lai pieejamā finansējuma izlietojums būtu saskaņots ar klimata politiku.

3. Pašvaldībām un plānošanas reģioniem pieejamie klimata dati un rīki

Šajā nodaļā apkopoti pieejamie klimata dati un rīki, kas var sniegt atbalstu pašvaldībām un plānošanas reģioniem teritorijas attīstības plānošanas dokumentos noteikto prioritāšu, rīcības virzienu un sasniedzamo rādītāju definēšanai. Apkopotie rīki var tikt izmantoti arī informācijas par klimata pārmaiņu radīto risku un pašvaldības vai plānošanas reģiona SEG emisiju analīzei, kas var kalpot par pamatu turpmākai teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei.

Informācija strukturēta tabulas formā, kurā ietverts rīka nosaukums, tā īss apraksts, resursā iekļautā tēma (piemēram, klimata plānošana, SEG emisijas, plūdu risks vai enerģētika un energoefektivitāte), informācijas izklāde ģeogrāfiski (konkrētu teritoriju līmenis/pašvaldības/reģiona/nacionālais līmenis). Papildus, tiek sniegtas norādes par potenciālo resursa pielietojamību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos – piemēram, materiāls ir noderīgs Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas (turpmāk – IAS), Attīstības programmas (turpmāk – AP), teritorijas plānojuma vai lokālplānojuma izstrādes ietvaros vai dažādu klimata politikas pasākumu īstenošanā. Visbeidzot, tiek norādīta informācija par datu turētāju un saite, kurā rīks ir pieejams.

Materiāliem pievienoti tematiski nosaukumi (birkas), kas identificē resursa formātu, klimata informācijas ērtai filtrēšanai un aktuālo resursu atrašanai:

- "karte" – kartes formāts;
- "statistika" – ar klimata pārmaiņām saistītie dati un statistika;
- "pētījums/vadlīnijas" – vadlīnijas, metodoloģija pasākumu ieviešanai, praktiski ieteikumi un risinājumi;
- "modelis" – modelis aprēķinu vai prognožu veikšanai, pasākumu izvērtēšanai vai prioritizēšanai;
- "labā prakse" – labās prakses piemēri;
- "rīku datubāze" – rīki, instrumenti, labās prakses piemēri un citi materiāli apkopoti datubāzes formā;
- "prognoze" – rīks nākotnes scenāriju prognozēšanai.

Pieejamie dati un rīki sadalīti trīs grupās – informācija, kas pieejama latviešu valodā, potenciāli pieejamā (uz ziņojuma iesniegšanas brīdi – 01.2024) informācija latviešu valodā un materiāli angļu valodā. Apkopotā rīku tabula pieejama *Excel* formātā ar filtra funkcijām pielikumos (sk.4.pielikumu).

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
MATERIĀLI LATVIEŠU VALODĀ							
1.	Klimata pārmaiņu portāls	Klimata un enerģētikas ministrija apkopo ar klimata plānošanu saistītas aktualitātes, materiālus un īstenoto projektu, tostarp Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.-2021. gada perioda programmas “Klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide”, rezultātus.	-Klimata plānošana	Pētījums/ Vadlīnijas Labā prakse Rīku datubāze	Nacionālais līmenis; Reģionālais līmenis; Pašvaldību līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān.	KEM, https://klimatam.lv/
2.	Klimata portāls	Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra apkopotā klimata informācija.	-Gaisa temperatūra -Nokrišņu dati -Satelītu dati ...	Karte Statistika Prognoze Pētījums/ Vadlīnijas	Nacionālais līmenis; Reģionālais līmenis; Pašvaldību līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān.	LVĢMC, https://klimats.meteo.lv/
3.	Pašvaldību klimata profili	Latvijas novadu un valstspilsētu klimatiskie rādītāji karšu un grafiku veidā, kā arī novadu un valstspilsētu klimata novērojumu un prognožu laika posmam līdz 2100. gadam analīze aprakstošā formātā. Klimata riska intensitātes pakāpe izdalīta pēc intensitātes (1. (zema)-3.(augsta)) Divi klimata scenāriji (RCP 4.5, RCP 8.5) ⁹⁸ Laika posms: 1991.-2100.g.	-Karstuma viļņi -Aukstuma viļņi -Nokrišņi -Sniega sega -Vidējā gaisa temperatūra -Gada nokrišņu daudzums	Karte Statistika Prognoze	Pašvaldību līmenis	-IAS -AP -Tematiskie plānojumi (plān.)	Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra (LVĢMC) klimata profili ⁹⁹

⁹⁸ "RCP (Representative Concentration Pathways) scenāriji sniedz ieskatu par cilvēka darbības, piemēram, cilvēka radītās SEG emisijas apjoma, zemes lietojuma veida, mežu izplatības, aerosolu un klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu, ietekmi uz klimata sistēmu. RCP 4,5 scenārijam raksturīgas mērenas klimata pārmaiņas, savukārt RCP 8,5 scenārijam – nozīmīgas." (VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (2017). Klimata pārmaiņu scenāriji Latvijai. Ziņojuma kopsavilkums, 2.lpp. <https://www4.meteo.lv/klimatariks/kopsavilkums.pdf>)

⁹⁹ Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Pašvaldību klimata profili. https://klimats.meteo.lv/pasvaldibu_apskati/ [skatīts 25.01.2024]

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
			-Ietekme uz tūrisma				
4.	Klimata pārmaiņu analīzes rīks	Novērojumu staciju klimatiskie rādītāji karšu un grafiku veidā. Klimata rādītāji sadalīti sīkākos parametros (sala dienu, tropisko nakšu, mitro gadu skaits, vidējais vēja ātrums). Divi klimata scenāriji (RCP 4.5, RCP 8.5) Laika posms: 1960.-2100.g.	-Gaisa temperatūra -Atmosfēras nokrišņi -Vēja ātrums -Sniega sega	Karte Statistika Prognoze	Novērojumu stacijas; 10 x 10 km režģis	- IAS - AP -Tematiskie plān.	LVGMC klimata pārmaiņas¹⁰⁰
5.	Latvijas plūdu riska statistika un plūdu draudu kartes	Plūdu riska dati (plūdu teritorijas, ūdens dziļums, apdraudētās lauksaimniecības zemes, apdraudēto iedzīvotāju skaits utt.) Latvijā kartes formā. Plūdu riska statistika pa upju baseinu apgabaliem (applūšanas varbūtība, teritorijas izmērs, ietekmētās ēkas, iedzīvotāji, ceļi utt.).	-Plūdu risks	Karte Statistika Prognoze	Konkrētas teritorijas, telpiski attēlotas kartē	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān.	LVGMC Plūdu riska informācijas sistēma¹⁰¹ LVGMC Plūdu riska kartes Statistika¹⁰²
6.	Hidrometeoroloģisko brīdinājumu sistēma	Latvijas novadu laikapstākļu/parādību dati nedēļas griezumā. Intensitāte izdalīta pēc 4 rādītājiem (nav nepieciešama piesardzība->ļoti bīstams)	-Lietus, lietusgāzes, ūdens līmenis -Sniega sega, putenis, sals, apledojums, slapja sniega nogulums	Karte	Pašvaldību līmenis	- Operatīvie lēmumi	LVGMC hidrometeo¹⁰³ MeteoAlarm¹⁰⁴

¹⁰⁰ Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Vidējā gaisa temperatūra, Rīga. <https://www4.meteo.lv/klimatariks/> [skatīts 25.01.2024]

¹⁰¹ Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Plūdu riska informācijas sistēma. <https://pris.lvgmc.lv/slani> [skatīts 25.01.2024]

¹⁰² Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Plūdu riska un plūdu draudu kartes. <https://videscentrs.lvgmc.lv/iebuveks/pludu-riska-un-pludu-draudu-kartes> [skatīts 25.01.2024]

¹⁰³ Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Meteo brīdinājumi. <https://bridinajumi.meteo.lv/> [skatīts 25.01.2024]

¹⁰⁴ European Network of National Meteorological Services. Latvian region. <https://www.meteoalarm.org/en/live/region/LV> [skatīts 25.01.2024]

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
			-Karstums, ugunsbīstamība -Pērkona negaiss, vējš -Redzamība				
7.	Valsts statistiskie pārskati "2-Gaiss", "2-Ūdens" un "3-Atkritumi"	Gaisa, ūdens, atkritumu statistika dažādos griezumos (ūdens piesārņojums, attīrīšana, radīto atkritumu daudzums). Teritoriālais (novadu un valstspilsētu) un uzņēmumu griezumus.	-Gaisa piesārņojums -Ūdens -Atkritumi	Statistika	Pašvaldību līmenis; Uzņēmumu līmenis	- AP (t.sk., nosakot kvantitatīvos mērķus un monitoringa indikatorus) -Īstenošana	Valsts vides dienesta statistika ¹⁰⁵
8.	Vides tematu statistika	Statistikas dati par vides tematiku Latvijā.	-Gaisa piesārņojums -Enerģētika -Laikapstākļi -SEG emisijas ...	Statistika	Nacionālais līmenis; Reģionālais līmenis; Pašvaldību līmenis	- AP -Īstenošana	VARAM vides statistika ¹⁰⁶ Centrālās statistikas pārvaldes vides dati ¹⁰⁷ Centrālās statistikas pārvaldes SEG dati ¹⁰⁸
9.	SEG emisijas Latvijas pašvaldībās	Statistikas dati par SEG emisijām Latvijā.	-SEG emisijas	Statistika	Nacionālais līmenis; Reģionālais līmenis; Pašvaldību līmenis	- AP -Teritorijas plānojums -Tematiskie plān.	https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/vide/regionalie-klimata-

¹⁰⁵ Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Valsts vides dienesta statistika. <https://videscentrs.lv/gmc.lv/lapas/parskatu-ievadisana> [skatīts 25.01.2024]

¹⁰⁶ Latvijas Atvērto datu portāls. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas vides statistika. <https://data.gov.lv/dati/eng/dataset?groups=vide> [skatīts 25.01.2024]

¹⁰⁷ Centrālās statistikas pārvaldes Oficiālās statistikas portāls. Vides statistikas dati. <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/vide> [skatīts 25.01.2024]

¹⁰⁸ Centrālās statistikas pārvaldes Oficiālās statistikas portāls. Siltumnīcefekta gāzu emisijas reģionos, valstspilsētās un novados 2020 – 2021. https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_ENV_GP_GPE/GPE020 [skatīts 25.01.2024]

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
							parmainu-raditaji/21326-siltumnicefeka-gazu-emisijas
10.	Reģionālie klimata pārmaiņu rādītāji	Latvijas reģionālajiem klimata pārmaiņu mazināšanas rādītājiem, kas pirmo reizi ļauj izsekot dažādu sektoru SEG emisiju apjomam un atjaunīgās enerģijas īpatsvaram visos novados un valstspilsētās. SEG nacionālās inventarizācijas un enerģētikas statistikas dati pašvaldību teritoriju griezumā ir neaizvietojams informācijas resurss enerģētikas un klimata pārmaiņu politikas plānošanā un monitoringā. Reģionālie klimata rādītāji izmantojami, lai veidotu pašvaldību individuālos SEG emisiju un energosistēmas profilus, kā arī salīdzinātu dažādu teritoriju situācijas, prioritātes un attīstības tendences gan reģionālā, gan nacionālā mērogā.	-klimata plānošana -enerģētika, energoefektivitāte -SEG emisijas	Statistika Pētījums/ vadlīnijas	Nacionālais līmenis; Reģionālais līmenis; Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān.	Statistikas dati ¹⁰⁹
11.	Zaļās infrastruktūras plānošanas un pārvaldības instruments (Green Factor Tool)	Aprēķina instruments kvalitatīvās zaļās infrastruktūras izveidei un ilgtspējīgai decentralizēto lietus notekūdeņu apsaimniekošanai. Instruments ļauj noteikt, vai pie plānotās apbūves intensitātes, plānotās zaļās infrastruktūras daudzums ir pietiekošs, lai kompensētu radīto apbūvi. Pieejama rīka rokasgrāmata ar Latvijas gadījumam pielāgotu datu izmantošanu.	-Klimata plānošana -Notekūdeņi, infrastruktūra	Modelis	Konkrētu teritoriju līmenis	- AP -Teritorijas plānojums - Lokālplān. - Detālplān. -Tematiskie plān.	iWater projekta modelis ¹¹⁰ Rīgas domes PAD rokasgrāmata ¹¹¹

¹⁰⁹ Centrālās statistikas pārvaldes Oficiālās statistikas portāls. (2023). Reģionālie klimata pārmaiņu rādītāji. <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/vide/regionalie-klimata-parmainu-raditaji/publikacijas-un-infografikas/21339?themeCode=SG> [skatīts 25.01.2024]

¹¹⁰ iWater projekta modelis(excel fails). https://www.integratedstormwater.eu/sites/www.integratedstormwater.eu/files/final_outputs/3_zipi.xlsm [skatīts 25.01.2024]

¹¹¹ Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments. (2018) Zaļās infrastruktūras plānošanas un pārvaldības instrumenta (ZIPI) rokasgrāmata. https://www.integratedstormwater.eu/sites/www.integratedstormwater.eu/files/final_outputs/2_zipi_rokasgramata.pdf [skatīts 25.01.2024]

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
12.	Klimata kalkulators	Klimata Kalkulators 2050 darbojas, sadalot valsts enerģētikas un emisiju sistēmu vairākos sektoros (nozarēs), modelējot enerģijas pieprasījumu, piedāvājumu un emisijas katrā no tiem 50 gadu periodā un pēc tam tos visas apvienojot kopā, parāda kopējos rādītājus (enerģijas ieguvī, patēriņu un Co2 emisijas desmit gadu griezumā līdz 2060. gadam). Katram no sektoriem ir vairāki apakšsektori, kam savukārt ir katram izstrādātas sektoram atbilstošas trajektorijas/ambīciju līmeņi.	-klimata plānošana -enerģētika, energoefektivitāte -SEG emisijas	Modelis Prognoze	Nacionālais līmenis	-IAS	KEM kalkulators ¹¹²
13.	Viva Grass Integrētais plānošanas rīks	Sniedz atbalstu lēmumu pieņemšanā un ilgtspējīgā zālāju apsaimniekošanā, integrējot zālāju ekosistēmas pakalpojumus plānošanas procesā. Rīkā ietverta informācija par zemes lietojuma veidu, dati par dabas apstākļiem (zemes kvalitāte un reljefs) un ekspertu sniegtais novērtējums zālāju ekosistēmu pakalpojumiem dažādos zālāju tipos.	-Klimata plānošana -Ekosistēmu pakalpojumi -Augsne	Modelis Karte	Konkrētu teritoriju līmenis	- AP -Teritorijas plān. -Lokālplān. -Tematiskie plān.	VivaGrass rīks ¹¹³ Karte ¹¹⁴
14.	Pielāgošanās klimata pārmaiņām pašvaldības līmenī – prioritāro pasākumu noteikšanas kritēriju izstrāde un to finansēšanas prioritātes izvērtēšanas kritēriju izveide	Līdzeklis, lai palīdz novērtēt noteiktu pasākumu īstenošanu pašvaldībā un prioritizēt atlasītos pasākumus – nosakot tos, kas visefektīvāk veicina pielāgošanos klimata pārmaiņām un klimata pārmaiņu radīto risku mazināšanu.	-Klimata plānošana	Modelis Pētījums/ vadlīnijas	n/a	- AP	VARAM modeļa materiāli ¹¹⁵

¹¹²Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. KLIMATA KALKULATORI 2050.

[illegible]

¹¹³LIFE Viva Grass. Integrētais plānošanas rīks <https://vivagrass.eu/lv/integrated-planning-tool/> [skatīts 25.01.2024]

¹¹⁴LIFE Viva Grass. Viva Grass Viewer. <https://tool.vivagrass.eu/vgsites/viewer/> [skatīts 25.01.2024]

¹⁵ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (2021). Pielāgošanās klimata pārmaiņām pašvaldības līmenī – prioritāro pasākumu noteikšanas kritēriju izstrāde un to finansēšanas prioritātes izvērtēšanas kritēriju izveide. <https://www.varam.gov.lv/lv/pielagosanas-klimata-parmainam-pasvaldibas-limeni-prioritaro-pasakumu-noteikšanas-kriteriju-izstrade-un-finansesanas-prioritates-izvertesanas-kriteriju-izveide> [skatīts 25.01.2024]

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
15.	Enerģētikas un klimata modelēšana virzībā uz oglekļa neitralitāti	Modelis politikas pasākumu ietekmes izvērtēšanai uz kumulatīvo enerģijas ietaupījumu un atjaunojamo energoresursu īpatsvaru transporta sektorā, dzīvojamajā, publiskajā, rūpniecības un komercpakalpojumu sektorā. Projekta ietvaros izveidotas vadlīnijas ilgtermiņa enerģētikas politikas mērķu un pasākumu definēšanai, ņemot vērā NEKP 2030.	-Enerģētika, energoefektivitāte	Modelis Pētījums/ vadlīnijas	n/a	-IAS - AP -Tematiskie plān.	Modelis ¹¹⁶ Projekts ¹¹⁷ Vadlīnijas ¹¹⁸
16.	E-mācību kurss "Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām"	E-mācību kursā apkopota informācija un labā prakse par klimata pārmaiņām un klimata politiku, instrumentiem un pasākumu integrēšanu reģionālajos un pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos.	-Klimata plānošana	Pētījums/ Vadlīnijas Labā prakse	Nacionālais līmenis; Reģionālais līmenis; Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān.	KEM kurss ¹¹⁹
17.	BalticClimate rīkkopa	Rīkkopā definēti soļi klimata plānošanas procesam vietējā līmenī – darba grupas izveidei, pašreizējās vietējās situācijas izvērtēšanai, materiāli neaizsargātības izvērtējumam, prioritāro pasākumu identificēšanai, rīcības plāna reaģēšanai uz klimata pārmaiņām izveidei. Iekļautas klimata plānošanas sfēras, labās/sliktās prakses piemēri.	-Klimata plānošana	Pētījums/ Vadlīnijas Labā prakse	n/a	- AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān.	BalticClimate rīkkopa ¹²⁰ Paraugs ¹²¹
18.	Rīkkopa ekosistēmu pakalpojumu pieejas izmantošanai plānošanā	Praktiski ieteikumi un metodoloģija ekosistēmu pakalpojumu (labumu, ko ekosistēmas sniedz cilvēkam un tā labklājībai) pieejas integrēšanai dažādos teritoriju	-Klimata plānošana -Ekosistēmu pakalpojumi	Pētījums/ Vadlīnijas Labā prakse Rīku datubāze	Nacionālais līmenis; Reģionālais līmenis;	- AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān.	Dabas aizsardzības

¹¹⁶ Valsts pētījumu programma "Enerģētika". ENERĢĒTIKAS UN KLIMATA MODELIS.

<https://exchange.iseesystems.com/public/andra/nekp02062021/index.html#page1> [skatīts 25.01.2024]

¹¹⁷ Latvijas Zinātnes padome (2021). Enerģētikas un klimata modelēšana virzībā uz oglekļa neitralitāti. <https://www.lzp.gov.lv/lv/projekts/energetikas-un-klimata-modelesana-virziba-uz-oglekļa-neitralitati> [skatīts 25.01.2024]

¹¹⁸Blumberga A., Blumberga D., Bažbauers G., et.al. (2021) Enerģētikas un klimata modelēšana virzībā uz oglekļa neitralitāti VPP-EM-2018/NEKP-0001.

https://videszinatne.rtu.lv/wp-content/uploads/2021/02/7_Ilgtermi%C5%86a-m%C4%93r%C4%B7i-un-politikas.pdf [skatīts 25.01.2024]

¹¹⁹ Klimata un enerģētikas ministrija. E-MĀCĪBU KURSS "KLIMATA PĀRMAIŅU MAZINĀŠANA UN PIELĀGOŠANĀS TĀM". <https://mps.vas.gov.lv/edu/course/854> [skatīts 25.01.2024]

¹²⁰ BalticClimate. BalticClimate rīkkopa – telpiskie plānotāji. <https://www.toolkit.balticclimate.org/lv/telpiskie-planotaji/ievads> [skatīts 25.01.2024]

¹²¹ BalticClimate. Paraugs telpiskās plānošanas speciālistiem. <https://www.toolkit.balticclimate.org/lv/telpiskie-planotaji/ievads> [skatīts 25.01.2024]

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
		pārvaldības līmeņos un plānošanas procesos. Datubāze ar labās prakses piemēriem un modeļiem/instrumentiem.			Pašvaldības līmenis		pārvaldes rīkkopa¹²²
19.	Klimata pārmaiņu pielāgošanās aspektu integrācija pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos	Pasākumi un labās prakses piemēri par klimata pielāgošanās pasākumu un konceptu mērķtiecīgu un sistēmisku integrāciju pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentos	-Klimata plānošana	Pētījums/ Vadlīnijas Labā prakse	Pašvaldības līmenis	-IAS - AP -Tematiskie plān. -Teritorijas plān. - Lokālplān. -Detālplān.	Pasaules dabas fonds¹²³
20.	Metodiskie ieteikumi attīstības programmu izstrādei	Dažādu tematiku vadlīnijas klimata politikas mērķu integrācijai teritorijas plānošanas dokumentos. Pieejami – "Metodiskie ieteikumi pašvaldībām klimata pārmaiņu politikas jomā", "ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešana pašvaldībās", vadlīnijas mobilitātes punktu iekļaušanai plānošanas reģionu un pašvaldību attīstības programmās u.c.	-Klimata plānošana	Pētījums/ Vadlīnijas	Reģionālais līmenis; Pašvaldības līmenis	- AP	VARAM pētījumu materiāli¹²⁴
21.	Ilgtspējīgo lietus ūdeņu apsaimniekošanas risinājumu izmantošanas projektēšanas vadlīnijas	Kritēriji un principi darbībām, kas attiecas uz nokrišņu notekūdeņu novadīšanas ilgtspējīgu risinājumu pielietošanu un ieviešanu praksē.	-Klimata plānošana -Lietus ūdens -Notekūdeņi, infrastruktūra	Pētījums/ vadlīnijas	Konkrētu teritoriju līmenis	-Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān. - Īstenošana	Cleantech vadlīnijas¹²⁵
22.	Vadlīnijas apritīgai būvniecībai	Vadlīniju mērķis ir sniegt zināšanas un praktisku atbalstu aprites ekonomikas principos balstītu ēku būvniecībā,	-Klimata plānošana	Pētījums/ vadlīnijas	n/a	- AP - Tematiskie plān.	Urbact vadlīnijas¹²⁶

¹²² Dabas aizsardzības pārvalde (2020). Ekosistēmu pakalpojumu rīkkopa - rekomendācijas. <http://riks.ekosistemas.daba.gov.lv/rekomendacija/> [skatīts 25.01.2024]

¹²³ Trasuna O., (2022). Klimata pārmaiņu pielāgošanās aspektu integrācija pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos. https://www.flv.awsassets.panda.org/downloads/pielgoans_ziojums_lvafa_elle_v1_230522_1.pdf?234391/Klimata-parmainu-pielagosanas-aspektu-integracija-pasvaldibu-teritorijas-attistibas-planosanas-dokumentos [skatīts 25.01.2024]

¹²⁴ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Metodiskie ieteikumi attīstības programmu izstrādei. <https://www.varam.gov.lv/lv/metodiskie-ieteikumi-attistibas-programmu-izstradei> [skatīts 25.01.2024]

¹²⁵ Kondratenko J., Ieviņa D., Zemīte M., et.al. (2021) PROJEKTEŠANAS VADLĪNIJAS ILGTSPĒJĪGO LIETUS ŪDEŅU APSAIMNIEKOŠANAS RISINĀJUMU IZMANTOŠANAI. <https://cleantechlatvia.com/lv/2022/02/01/projektesanas-vadlinijas/> [skatīts 25.01.2024]

¹²⁶ SIA "NOMAD architects". (2022). Vadlīnijas apritīgai būvniecībai. <https://drive.google.com/file/d/164JeQ1NxZMCsdbvhjUs6mwXBsCVeNKYQ/view> [skatīts 25.01.2024]

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
		uzturēšanā, renovācijā un nojaukšanā, kā arī ēku un būvniecības jomas pārvaldībā.	-Būvniecības sektors			- Teritorijas plān. - Lokālpārplān. - Detālpārplān.	
23.	Vadlīnijas energopārvaldības sistēmas ieviešanai pašvaldībās	Vadlīnijas pašvaldības energopārvaldības procesu ieviešanai, energonovērtējuma veikšanai, energomērķu definēšanai, komunikācijai par pašvaldības energosniegumu un uzraudzības sistēmas uzturēšanai.	-Energētika, energoefektivitāte	Pētījums/ vadlīnijas	Pašvaldības līmenis	- AP -Tematiskie plān.	Ekodoma vadlīnijas ¹²⁷
24.	Vadlīnijas jūras krasta erozijas seku mazināšanai	Materiāls piekrastes pašvaldībām teritorijas plānošanā, lai mazinātu jūras krasta erozijas seku ietekmi Baltijas jūras un Rīgas līča piekrastē.	-Klimata plānošana -Plūdu risks	Pētījums/ Vadlīnijas Karte (+.shp)	Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālpārplān. - Detālpārplān.	VARAM erozijas vadlīnijas ¹²⁸
25.	Vadlīnijas jūras piekrastes ūdeņu un saistītās piekrastes daļas plānošanai vietējā līmenī	Vadlīnijas piekrastes pašvaldībām stratēģisko un tematisko plānu, un teritorijas plānošanas dokumentu izstrādei.	-Klimata plānošana -Plūdu risks	Pētījums/ Vadlīnijas	Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālpārplān. - Detālpārplān.	VARAM piekrastes vadlīnijas ¹²⁹
26.	Vadlīnijas piekrastes attīstības plānotājiem	Materiāls izstrādāts, lai sekmētu integrētas pieejas iedzīvotāju plānošanā un pārvaldībā Latvijas piekrastē, nodrošinot jūras un sauszemes funkcionālu saskaņotību šo teritoriju veiksmīgai attīstībai.	-Klimata plānošana -Plūdu risks	Pētījums/ Vadlīnijas	Reģionālais līmenis; Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālpārplān. - Detālpārplān.	Land-Sea-Act ¹³⁰

¹²⁷ ICLEI – Local Governments for Sustainability (2020). Compete4SECAP. https://iclei-europe.org/projects/?Compete4SECAP_&projectID=B8Yggwjik [skatīts 25.01.2024]

¹²⁸ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (2020). Vadlīnijas jūras krasta erozijas seku mazināšanai. <https://www.varam.gov.lv/lv/vadlinijas-juras-krasta-erozijas-seku-mazinasanai> [skatīts 25.01.2024]

¹²⁹ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (2019). Vadlīnijas jūras piekrastes ūdeņu un saistītās piekrastes daļas plānošanai vietējā līmenī. <https://drive.google.com/file/d/1FvXKQzJDVuZ0KX3UUrN0yKCTvrUNbPxU/view> [skatīts 25.01.2024]

¹³⁰ The project Land-Sea-Act. (2021). VADLĪNIJAS PIEKRISTES TERITORIJU ATTĪSTĪBAS PLĀNOTĀJIEM. <https://maritime-spatial-planning.ec.europa.eu/sites/default/files/vadlinijas-piekrastes-att-planotajiem-2021.pdf> [skatīts 25.01.2024]

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
27.	Pētījumi par risku un ievainojamības novērtēšanu un pielāgošanās pasākumu identificēšanu	Pētījumi par risku un ievainojamības novērtēšanu un pielāgošanās pasākumu identificēšanu sešās jomās – ainavu plānošana un tūrisms, bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmu pakalpojumi, civilā aizsardzība un ārkārtas palīdzība, būvniecība un infrastruktūras plānošana, veselība un labklājība, lauksaimniecība un mežsaimniecība.	-Klimata plānošana -Klimata riski	Pētījums/ Vadlīnijas	Naci Reģionālais līmenis; Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān.	Pētījumi par riskiem ¹³¹
POTENCIĀLI PIEEJAMIE MATERIĀLI (UZ 01.2024)							
28.	Dabā balstītu un viedu risinājumu portfeļa izstrāde un demonstrēšana pilsētvides klimatnoturības uzlabošanai Igaunijā un Latvijā	Projektā tiks izstrādāts pasākumu kopums, kas palīdzēs veidot noturību pret lietusūdens plūdiem. Tiks izstrādāts lietusūdens plūdu simulācijas modelis, integrēta lēmumu atbalsta sistēma ietekmes mazināšanas pasākumiem un izstrādāti dabā balstīti risinājumi.	-Klimata plānošana -Plūdu risks -Notekūdeņi, infrastruktūra	Pētījums/ Vadlīnijas Modelis Labā prakse	Pašvaldības līmenis	- AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān.	LATEST adapt projekts ¹³²
29.	Norvēģijas grantu projekti	Pētījumi pašreizējās izmantotās prakses novērtēšanai un vadlīniju izstrādei klimata pārmaiņu aspektu integrācijai dažādu nozaru politikās un teritorijas attīstības plānošanā. Publicēta izpēte: "Pētījums ēku būvniecības regulējuma pilnveidošanai, lai veicinātu būvniecības nozares klimatnoturību un virzību uz klimatneitralitāti "	-Klimata plānošana	Pētījums/ vadlīnijas	n/a	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān.	Perspektīvi pieejams: KEM pētījumi ¹³³
30.	Modelis SEG emisiju samazinošu pasākumu un CO ₂ piesaisti veicinošu pasākumu identificēšanai	Modelis tautsaimniecības sektoru (enerģētikas, transporta, lauksaimniecības, atkritumu apsaimniekošanas, rūpniecības un zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības) SEG emisiju samazinošu pasākumu un CO ₂ piesaisti veicinošu pasākumu identificēšanai un analīzei	-SEG emisijas -CO ₂ piesaiste	Modelis	n/a	- AP - Tematiskie plān.	Fizikālās enerģētikas institūts;

¹³¹ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. (2021). Pētījumi par risku un ievainojamības novērtēšanu un pielāgošanās pasākumu identificēšanu.

<https://www.varam.gov.lv/lv/petijumi-par-risku-un-ievainojamibas-novertesanu-un-pielagosanas-pasakumu-identificesanu> [skatīts 25.01.2024]

¹³² LATESTadapt. DABĀ BALSTĪTU UN VIEDU RISINĀJUMU PORTFEĻA IZSTRĀDE UN DEMONSTRĒŠANA PILSĒTVIDES KLIMATNOTURĪBAS UZLABOŠANAI IGAUNIJĀ UN LATVIJĀ. <https://lifelatestadapt.viimsivald.ee/lv/sakuma-lapa/> [skatīts 25.01.2024]

¹³³ Klimata un enerģētikas ministrija (KEM). Pētījums par ēku būvniecības regulējuma pilnveidošanu, lai veicinātu būvniecības nozares klimatnoturību un virzību uz klimatneitralitāti. <https://klimatam.lv/norvegijas-grantu-projekts/publikacijas/petijumi-un-metodiskie-materiali/> [skatīts 25.01.2024]

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
		reģionālā līmenī, izvērtējot pasākuma izmaksas un to ietekmi uz tautsaimniecību.					Perspektīvi pieejams: KEM modelis ¹³⁴
31.	Iespējamo risinājumu kopuma izstrāde jūras krasta erozijas mazināšanai	Risinājumi jūras krasta erozijas mazināšanai, lai sniegtu atbalstu jūras piekrastes teritoriju attīstības plānošanā un apsaimniekošanā, kā arī lai ierobežotu jūras krasta erozijas sekas klimata pārmaiņu ietekmē.	-Klimata plānošana -Plūdu risks	Pētījums/ vadlīnijas	n/a	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān.	Perspektīvi pieejams: KEM risinājumu kopums ¹³⁵
32.	Klimata pārmaiņu ietekme uz autoceļu infrastruktūras ilgtspēju	Pētījuma mērķis ir identificēt meteoroloģiskos rādītājus un klimatiskos apdraudējumus, kas potenciāli var ietekmēt Latvijas valsts esošā ceļa tīkla uzturēšanu, kā arī pārbūvi, īpašu uzmanību pievēršot plānotajam ātrgaitas autoceļu tīklam.	-Klimata plānošana -infrastruktūra	Pētījums/ vadlīnijas	n/a	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān.	LVC pētījums ¹³⁶
33.	ES fondu rokasgrāmata	Informācija par fondiem, kas visvairāk attiecas uz rīcību klimata politikas jomā - kohēzijas politikas fondi, Atveseļošanās un noturības mehānisms, Taisnīgas pārkārtošanās fonds, Modernizācijas fonds un Sociālais klimata fonds. Te tiks ieskicēts, kā piedalīties ES fondu veidošanā un izmantošanā, lai tie pilnā mērā kalpotu pilsoņiem un videi.	-Finanšu resursi -Klimata plānošana	Pētījums/ vadlīnijas	n/a	- AP	https://www.zalabriviba.lv/wp-content/uploads/EU-funds-guidebook_Latvian.pdf ¹³⁷
MATERIĀLI ANĢĻU VALODĀ							

¹³⁴ Klimata un enerģētikas ministrija (KEM) (2023). Matemātisks modelis ļaus novērtēt, cik siltumnīcefekta gāzu emisijas varēsīm samazināt no iecerētajiem politikas pasākumiem. <https://www.kem.gov.lv/lv/print/pdf/node/810> [skatīts 25.01.2024]

¹³⁵ Klimata un enerģētikas ministrija (KEM) (2023). Iespējamo risinājumu kopuma izstrāde jūras krasta erozijas mazināšanai. <https://www.kem.gov.lv/lv/iepirkums/iespejamo-risinajumu-kopuma-izstrade-juras-krasta-erozijas-mazinasanai> [skatīts 25.01.2024]

¹³⁶ Latvijas Valsts ceļi (potenciāli pieejams). Klimata pārmaiņu ietekme uz autoceļu infrastruktūras ilgtspēju. <https://ppdb.mk.gov.lv/datubaze/klimata-parmainu-ietekme-uz-autocelu-infrastrukturas-ilgtspeju-2/> [skatīts 26.01.2024]

¹³⁷ Zaļā brīvība. (2024). ES fondu rokasgrāmata. https://www.zalabriviba.lv/wp-content/uploads/EU-funds-guidebook_Latvian.pdf

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
34.	OwnYourSECAP	Rīks, kurā pašvaldība var uzskaitīt un izvērtēt klimata pielāgošanās pasākumus, to efektivitāti, prioritātes. Pasākumi sadalīti moduļos – pašvaldības infrastruktūra, mājokļi, mobilitāte, enerģijas ražošana, pielāgošanās.	-Klimata plānošana	Modelis	Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān.	OwnYourSECAP mājaslapa ¹³⁸ Modelis ¹³⁹
35.	Pieredzes apmaiņas tīkls The European Climate Adaptation Platform	Plaša datubāze ar pieejamajiem klimatneitralitātes un klimatanoturības rīkiem, metodēm un vadlīnijām. Iespējams filtrēt pēc instrumenta veida (labā prakse, instruments, vadlīnijas utt.), pielāgošanās sektora (ēkas, enerģētika utt.), klimata ietekmes (plūdi, karstuma viļņi utt.), reģiona.	-Klimata plānošana	Rīku datubāze Labā prakse	Reģionālais līmenis; Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān. - Īstenošana	The European Climate Adaptation Platform ¹⁴⁰
36.	Pieredzes apmaiņas tīkls adaptationcommunity.net un resilience projekts	Apkopota informācija par dažādu pieeju, metožu un instrumentu izmantošanu, kas atvieglo klimata pielāgošanās pasākumu plānošanu un īstenošanu. Resilience projekts piedāvā vadlīnijas kļūdainas pielāgošanās (<i>maladaptation</i>) izvērtēšanai.	-Klimata plānošana	Rīku datubāze Labā prakse	Reģionālais līmenis; Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān.	adaptationcommunity.net tīkls ¹⁴¹ Resilience projekts ¹⁴²
37.	Life local adapt	Vadlīnijas klimata aspektu integrācijai mazās un vidēja izmēra pašvaldībās. Projektā iesaistās Latvijas pašvaldība. Ietvaros izstrādāti ziņojumi, tostarp: - "Ziņojums par klimata pārmaiņu integrāciju pielāgošanās vietējos plānos un lēmumu pieņemšanā" - "Pašvaldības pielāgošanās mainīgajam klimatam – no pilsētplānošanas līdz gatavībai"	-Klimata plānošana	Pētījums/ Vadlīnijas	Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān. - Īstenošana	Life local adapt ¹⁴³

¹³⁸ Own Your SECAP (Sustainable Energy Climate Action Plan). Ressources. <https://www.ownyoursecap.eu/resources/> [skatīts 25.01.2024]

¹³⁹ Own Your SECAP (Sustainable Energy Climate Action Plan). Tool for the identification of the measures. https://www.ownyoursecap.eu/wp-content/uploads/2023/09/SECAP_action_criteria_EN_8Sept2023.xlsx [skatīts 25.01.2024]

¹⁴⁰ Climate-ADAPT. The European Climate Adaptation Platform. <https://climate-adapt.eea.europa.eu/> [skatīts 25.01.2024]

¹⁴¹ Adaptationcommunity.net. Tools. <https://www.adaptationcommunity.net/tools/> [skatīts 25.01.2024]

¹⁴² REGILIENCE. The REGILIENCE self-assessment tool to spot risks of maladaptation. <https://regilience.eu/self-assessment-tool-for-maladaptation/> [skatīts 25.01.2024]

¹⁴³ LIFE LOCAL ADAPT. Reports. <https://life-local-adapt.eu/en/downloads/reports> [skatīts 25.01.2024]

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
38.	Interlace Hub	Dabā balstītu risinājumu datubāze ar Eiropas un pasaules labās prakses piemēriem.	-Klimata plānošana	Labā prakse	Reģionālais līmenis; Pašvaldības līmenis	- AP - Tematiskie plān. - Īstenošana	InterlaceHub¹⁴⁴
39.	Pilsētas zaļi-zilie režģi (Urban green-blue grids)	Katalogs ar zaļās un zilās pielāgošanās infrastruktūras risinājumiem klimata plānošanai pašvaldībās. Risinājumi filtrējami pēc tēmām, mērķa, mēroga, blīvuma, izmaksām, augsnes tipa un atrašanās vietas.	-klimata plānošana	Pētījums/ Vadlīnijas Labā prakse	Pašvaldības līmenis	- AP - Tematiskie plān. - Īstenošana	Urban green-blue grids¹⁴⁵
40.	Pilsētu pielāgošanās atbalsta rīks (Urban Adaptation Support Tool)	Rīks paredzēts pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu izstrādāšanai, īstenošanai un uzraudzīšanai. Atbalsta rīkā ir izklāstīti soļi, kas nepieciešami, lai ieviestu pielāgošanās stratēģiju, sniegtas atsauces uz citiem vadlīniju materiāliem un rīkiem. Pieejama klimata statistika Eiropā pa valstīm.	-Klimata plānošana	Pētījums/ Vadlīnijas Labā prakse	Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān. - Teritorijas plān. - Lokālplān. - Detālplān. - Īstenošana	The European Climate Adaptation Platform Climate-ADAPT¹⁴⁶
41.	Finanšu pārvaldības rīks (Finance guidance tool)	Rīks, piemērotākā finansējuma avota izvērtēšanai ēku, infrastruktūras, atkritumu, transporta, enerģijas ražošanas projektiem, atkarībā no pašvaldībā esošās situācijas.	-Klimata plānošana -Finansējums	Modelis	Pašvaldības līmenis	- AP - Tematiskie plān.	NetZeroCities finanšu rīks¹⁴⁷
42.	The Climate Transition Map	Sistemātisks modelis klimata plānu un dažāda veida pasākumu integrācijai pašvaldībās. Modelī aprakstīti savstarpēji saistīti soļi klimata pārejas procesā, tiek norādīti pasākumi to sasniegšanā un papildu informācija un resursi.	-klimata plānošana	Modelis Labā prakse Rīku datubāze	Pašvaldības līmenis	- IAS - AP - Tematiskie plān.	NetZeroCities karte¹⁴⁸
43.	Copernicus klimata pārmaiņu dienests (Copernicus Climate Change Service)	Klimata statistikas datu bāze Eiropas un pasaules mērogā.	-Klimata dati	Karte Statistika Prognoze	Nacionālais līmenis; Reģionālais līmenis;	- AP - Īstenošana	Copernicus Climate Change Service statistika¹⁴⁹

¹⁴⁴ Urban Governance Atlas (UGA) - practice policy instruments supporting nature-based solutions and ecosystem restoration. <https://interlace-hub.com/urban-governance-atlas> [skatīts 25.01.2024]

¹⁴⁵ Urban Green-blue Grids. Measures. <https://urbangreenbluegrids.com/measures/> [skatīts 25.01.2024]

¹⁴⁶ Climate-ADAPT. Urban Adaptation Support Tool. <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/knowledge/tools/urban-ast/step-0-0> [skatīts 25.01.2024]

¹⁴⁷ NetZeroCities. FINANCE GUIDANCE TOOL. <https://netzerocities.app/financeGuidanceTool> [skatīts 25.01.2024]

¹⁴⁸ NetZeroCities. Climate Transition Map. <https://netzerocities.app/ClimateTransitionMap> [skatīts 25.01.2024]

¹⁴⁹ Copernicus. Climate Data Store. <https://cds.climate.copernicus.eu/#!/home> [skatīts 25.01.2024]

Nr. p.k.	Dati vai rīks (grupēts pa veidiem)	Īss apraksts	Tēmas, klimata rādītāji, riski	Birkas	Informācijas detalizācija (ģeogrāfiski)	Pielietojamība teritorijas plānošanas dokumentos	Autors, papildu informācija
44.	Pilsētas pielāgošanās karšu skatītājs (Urban Adaptation Map Viewer)	Pārskats par klimata rādītājiem Eiropā. Informācija par pilsētu neaizsargātības cēloņiem un iespējamajiem pielāgošanās risinājumiem.	-Plūdi, piekrastes plūdi -Ūdens trūkums -Savvaļas ugunsgrēki -Pārnēsājamas slimības -Sociālā neaizsargātība -Pielāgošanās	Karte Statistika	Nacionālais līmenis; Reģionālais līmenis;	- IAS - AP -Īstenošana	The European Climate Adaptation Platform Climate-ADAPT¹⁵⁰
45.	Eiropas Vides aģentūras (European Environment Agency) statistika	Plašs statistikas datu pārskats par klimata rādītājiem Eiropā.	-Klimata dati	Statistika	Nacionālais līmenis; Reģionālais līmenis;	- AP -Īstenošana	European Environment Agency (EEA)¹⁵¹
46.	Eiropas gaisa kvalitātes portāls (European Air Quality Portal)	Gaisa statistikas dati un kartes Eiropā.	-Gaiss -SEG emisijas	Karte Statistika	Nacionālais līmenis; Reģionālais līmenis;	- AP -Īstenošana	European Air Quality Portal¹⁵²

¹⁵⁰ Climate-ADAPT. Urban Adaptation Map Viewer. <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/knowledge/tools/urban-adaptation> [skatīts 25.01.2024]

¹⁵¹European Environment Agency (EEA). Datahub. https://www.eea.europa.eu/en/datahub?size=n_10_n&filters%5B0%5D%5Bfield%5D=issued.date&filters%5B0%5D%5Btype%5D=any&filters%5B0%5D%5Bvalues%5D%5B0%5D=All%20time [skatīts 25.01.2024]

¹⁵² European Air Quality Portal, <https://aqportal.discomap.eea.europa.eu/index.php/users-corner/> [skatīts 25.01.2024]

Secinājumi

Bez tabulā uzskaitītajiem rīkiem, pastāv virkne pieredzes apmaiņas tīklu, kuros tiek apkopota informācija, dati, labās prakses piemēri, ziņojumi, vadlīnijas un citi resursi par klimata plānošanu Eiropā un Pasaulē. Lielākie pieredzes apmaiņas tīkli ir:

- Mēru pakts (*Covenant of Mayors*), [saite](#);
- Oglekļneitrālas pilsētas (*Net zero cities*), [saite](#);
- EUROCITIES tīkls, [saite](#);
- URBACT tīkls un datu bāze, [saite](#);
- Eiropas tēmu centri, [saite](#);
- Vietējo klimata plānu tīkls (*Local climate plans*), [saite](#);
- Pieredzes apmaiņas tīkls C40, [saite](#);
- ICLEI "Vietējās pašvaldības ilgtspējai" tīkls (*Local Governments for Sustainability*), [saite](#);
- Baltijas viedais ūdens mācību centrs (*The Baltic Smart Water Hub*), [saite](#);
- Pieredzes apmaiņas tīkls Oppla, [saite](#) ;
- Bezatkritumu pilsētu tīkls (*Zero Waste Cities*), [saite](#);
- Globālais klimata pārmaiņu rīcības portāls (*Global Climate Action Portal*), [saite](#);
- Ross centrs ilgtspējīgām pilsētām (*WRI Ross Center for Sustainable Cities*), [saite](#);
- "Apvienotās pilsētas un vietējās pašvaldības" tīkls (*United Cities and Local Governments*), [saite](#);
- World Resources Institute Ross Center for Sustainable Cities, [saite](#);
- U.c.

Apkopojot pieejamo informāciju par rīkiem, kā arī pamatojoties uz informāciju, kas iegūta speciālistu kapacitātes izvērtējuma ietvaros (skat. 4. nodaļu), var secināt, ka gan nacionālajā, gan starptautiskajā līmenī pastāv apjomīgu izmantojamo rīku kopa klimatnoturības un klimatneitralitātes veicināšanai pašvaldību un plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas ietvaros. VARAM izstrādātas speciāli klimata politikas integrācijai vietējā attīstības plānošanā veltītie metodiskie ieteikumi – “Metodiskie ieteikumi pašvaldībām klimata pārmaiņu politikas jomā”¹⁵³, kuri aptver būtiskākos aspektus, lai veicinātu ar klimata politikas mērķiem saskaņotāku vietējā līmeņa plānošanu. Lielākā problēma identificējama nevis rīku trūkumā, bet informācijas pieejamībā par attiecīgajiem rīkiem, kā arī to pielietojumu pašvaldību un plānošanas reģionu līmenī. Līdz ar to tiek rekomendēts izvērtēt iespējamību KEM uzturēt vienu publiski pieejamu klimata politikai un tās aktualitātēm veltītu mājaslapu, kur ērtā formā būtu pieejama visa aktuālākā informācija par īstenotajiem projektiem, pieejamajiem rīkiem, normatīvu aktu un politikas plānošanas jaunumiem, pasākumiem, finansējuma avotiem utt. Par pamatu

¹⁵³ Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. (2022). Metodiskie ieteikumi pašvaldībām klimata pārmaiņu politikas jomā. https://www.kurzemesregions.lv/wp-content/uploads/2022/12/Varam_metodika_pasvaldibam_klimata_politika_2022_10.pdf [skatīts 26.01.2024]

rekomendēts ņemt jau izveidoto Klimata pārmaiņu portālu (<https://klimatam.lv/>), kuru varētu aktīvi uzturēt un papildināt ar apkopoto informāciju. Kā piemēru var minēt Lietuvas “Klimato Kaita” portālu (<https://klimatokaita.lt/en/>), kurš tiek regulāri uzturēts un aktualizēts ar aktuālāko informāciju.

4. Speciālistu kapacitātes izvērtējums

Pašreizējās izmantotās prakses klimata plānošanā izvērtējumam tika veikta pašvaldību un plānošanas reģionu struktūrvienību un speciālistu aptauja. Aptaujas mērķis bija izvērtēt speciālistu kapacitāti klimata pārmaiņas mazināšanas un pielāgošanas klimata pārmaiņām aspektu integrēšanā pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos, kā arī speciālistu izpratni par klimata riskiem un pieejamiem datu avotiem un rīkiem.

Aptauja tika sadalīta vairākos jautājumu blokos. Pirmais bloks iekļāva jautājumus par klimata pārmaiņu politiku un pašvaldību un plānošanas reģionu lomu tās veidošanā un īstenošanā. Otrais bloks tika veltīts finanšu līdzekļu klimata politikas plānošanai pieejamībai un trešais – zināšanām un izpratnei par klimata politikas plānošanas rīkiem un to pielietošanu.

Papildus visu pašvaldību un plānošanas reģionu speciālistu aptaujai, tika organizētas sešas padziļinātas intervijas ar piecu pašvaldību pārstāvjiem – Liepājas un Rīgas valstspilsētām, Dobeles, Jēkabpils un Ludzas novadu pašvaldību speciālistiem ar mērķi labāk izprast ar klimata politikas integrēšanu pašvaldību attīstības plānošanā saistītos izaicinājumus. Plašāks anketēšanas un intervēšanas procesa apraksts pieejams metodoloģijas nodaļā.

Pašvaldību speciālistu pārstāvētās struktūrvienības apkopotas zemāk tabulā (sk. 8. tab.).

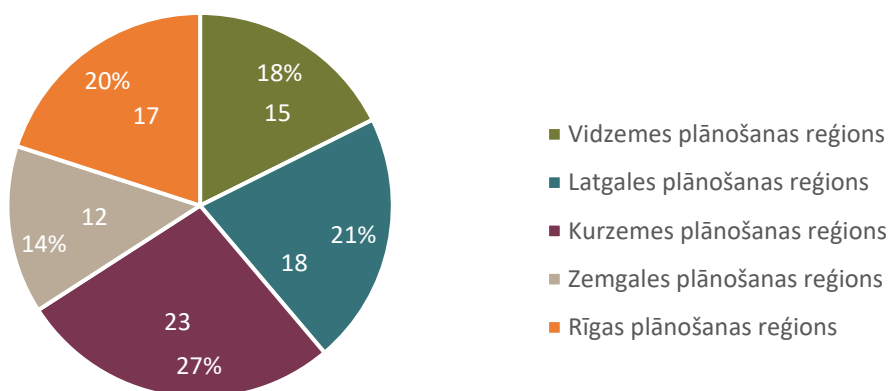
Tabula nr. 8 Interviju dalībnieki

Rīgas valstspilsētas pašvaldība	Intervēti 4 pārstāvji: Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments: • Pilsētvides attīstības pārvalde, Teritorijas plānojuma nodaļa – 1 pārstāvis • Stratēģiskās vadības pārvalde – 3 pārstāvji <i>Intervijas norises datums: 22.12.2023</i>
Liepājas valstspilsētas pašvaldība	Ekonomikas un stratēģiskās plānošanas nodaļa – 1 pārstāvis Vides nodaļa – 1 pārstāvis Būvvalde – 1 pārstāvis <i>Intervijas norises datums: 18.12.2023</i>
Ludzas novada pašvaldība	Pašvaldības nekustamā īpašuma pārvaldības nodaļa – 1 pārstāvis <i>Intervijas norises datums: 28.12.2023</i>
Dobeles novada pašvaldība	Attīstības un plānošanas nodaļa – 2 pārstāvji <i>Intervijas norises datums: 21.12.2023</i>
Jēkabpils novada pašvaldība	Vides, dabas resursu un civilās aizsardzības nodaļa – 1 pārstāvis <i>Intervijas norises datums: 19.12.2023</i>
	Projektu vadības nodaļa – 1 pārstāvis <i>Intervijas norises datums: 20.12.2023</i>

Intervijās un aptaujā iegūto atziņu rezultāti ir aprakstīti un analizēti ziņojumā nākamajās apakšsadaļās.

4.1. Anketu rezultāti

Aptaujāto demogrāfiskais raksturojums. Anketēšanā piedalījās 86 visu piecu plānošanas reģionu pašvaldību speciālisti (sk. 1.att.). Lielākā daļa no aptaujātajiem pašvaldību un plānošanas reģionu darbiniekiem ir iesaistīti projektu sagatavošanā un īstenošanā (38%), teritorijas attīstības plānošanā (36%) vai pārzina vides un klimata pārmaiņu jautājumu risināšanu (piemēram, vides speciālists) (22%) (sk. 2.att.).

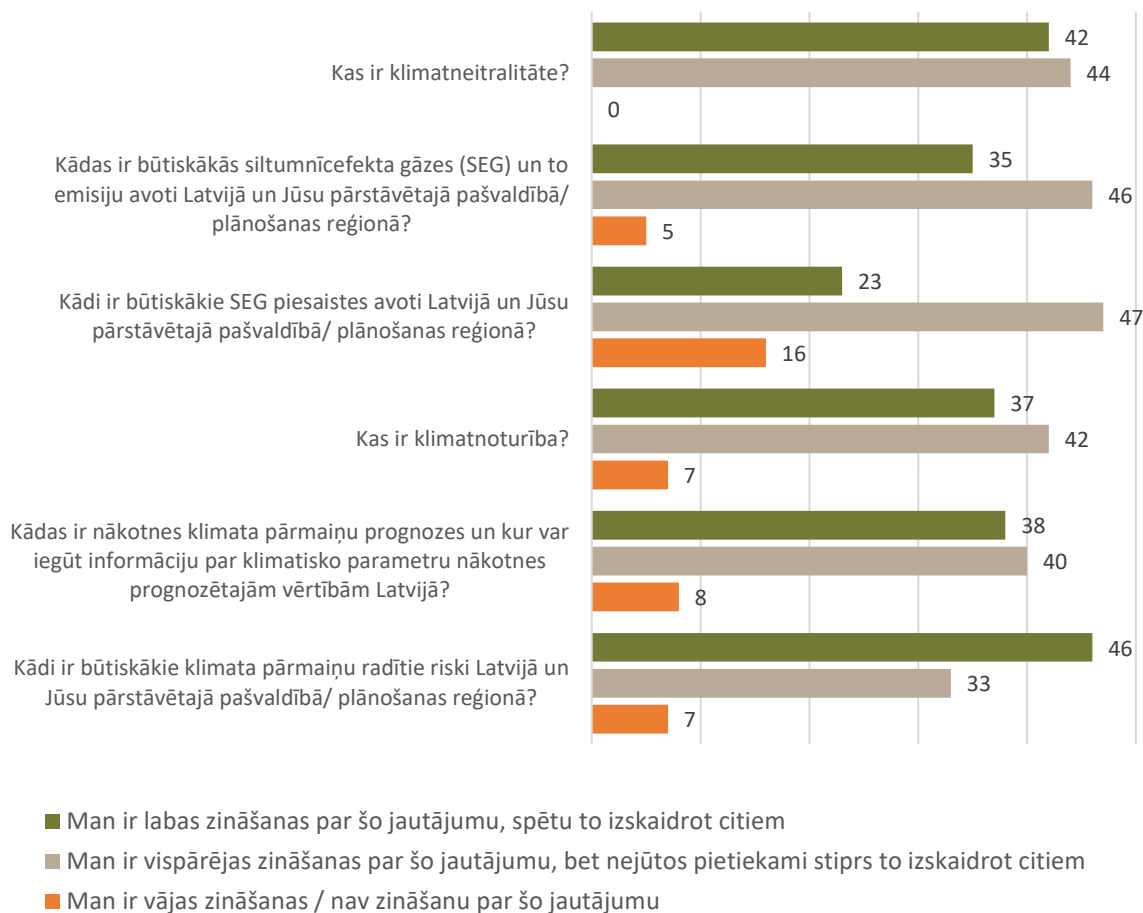

Attēls nr. 1 Respondentu pārstāvēto plānošanas reģionu sadalījums

Attēls nr. 2 Respondentu darba pienākumu sadalījums

Zināšanas par klimata pārmaiņu jautājumiem. Jautājumā par to, kas ir klimatneitralitāte, 42 respondenti savas zināšanas vērtēja kā labas un 44 – kā vispārējas. Kā labas savas zināšanas par klimatnoturību vērtē 37 jeb 43% respondenti un 35 jeb 41% norāda, ka labi izprot, kuras ir būtiskākās SEG un to emisiju avoti Latvijā un pašvaldībā (sk.3.att.).

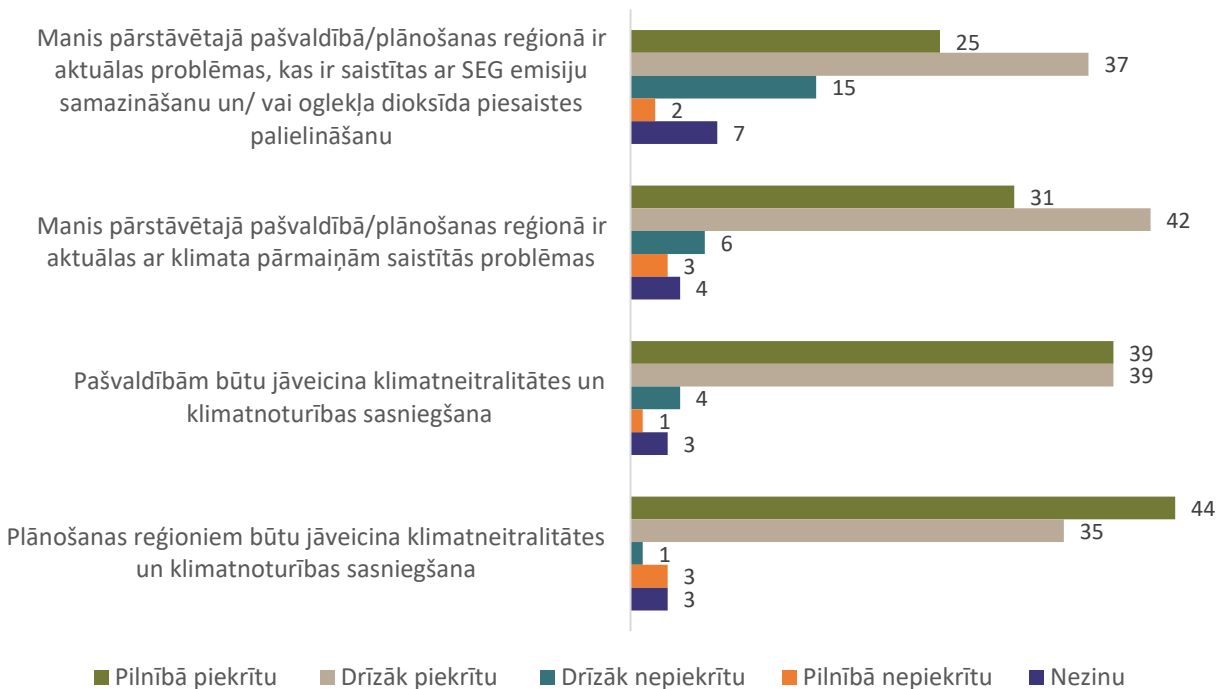

Attēls nr. 3 Zināšanas par klimata pārmaiņu jautājumiem

Visaugstāk novērtētās zināšanas ir jautājumā par būtiskākajiem klimata pārmaiņu radītajiem riskiem Latvijā un speciālistu pārstāvētajā pašvaldībā – 46 (54%) respondentu norāda, ka tiem ir labas zināšanas par šo jautājumu. Vismākais zināšanu līmenis norādīts zināšanās par būtiskākajiem SEG piesaistes avotiem, kur 16 (19%) speciālistu savas zināšanas vērtēja kā vājas vai neesošas.

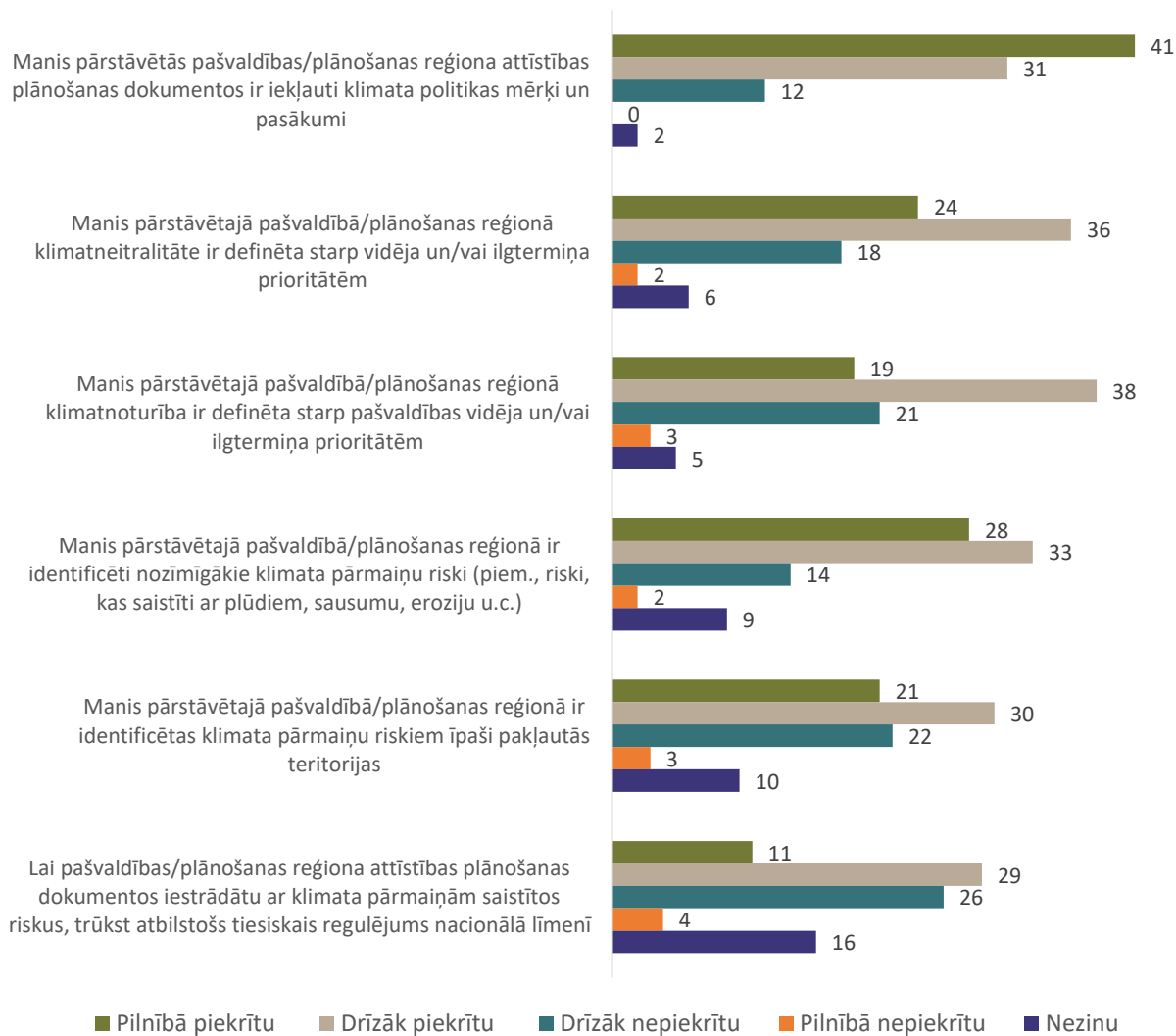
Klimata politikas īstenošana pašvaldībās un plānošanas reģionos. Apgalvojumam "Manis pārstāvētajā pašvaldībā / plānošanas reģionā ir aktuālas problēmas, kas ir saistītas ar SEG emisiju samazināšanu un/ vai oglekļa dioksīda (CO₂) piesaistes palielināšanu" drīzāk un pilnībā nepiekrīt

salīdzinoši liels respondentu skaits - 17 jeb 20%, kamēr 7 respondenti jeb 8% situāciju nav spējīgi novērtēt (sk.4.att). Atbilžu izkliede var būt skaidrojama ar to, ka, balstoties uz zināšanu pašnovērtējumu iepriekšējā jautājumā, speciālistiem ir vismazākās zināšanas par SEG piesaistes avotiem. Lielākā daļa respondentu norāda, ka klimata pārmaiņu problēmas ir aktuālas, piekrītot, ka gan pašvaldībām, gan plānošanas reģioniem būtu jāveicina klimatneitralitātes un klimatnoturības sasniegšana.

Attēls nr. 4 Apgalvojumi par klimata politikas īstenošanu

Klimata politikas integrēšana pašvaldībās un plānošanas reģionos. Lielākā daļa pašvaldību un plānošanas reģionu speciālistu pilnībā vai drīzāk piekrīt apgalvojumiem par esošo pieeju un praksi klimata politikas integrēšanā (sk.5.att).

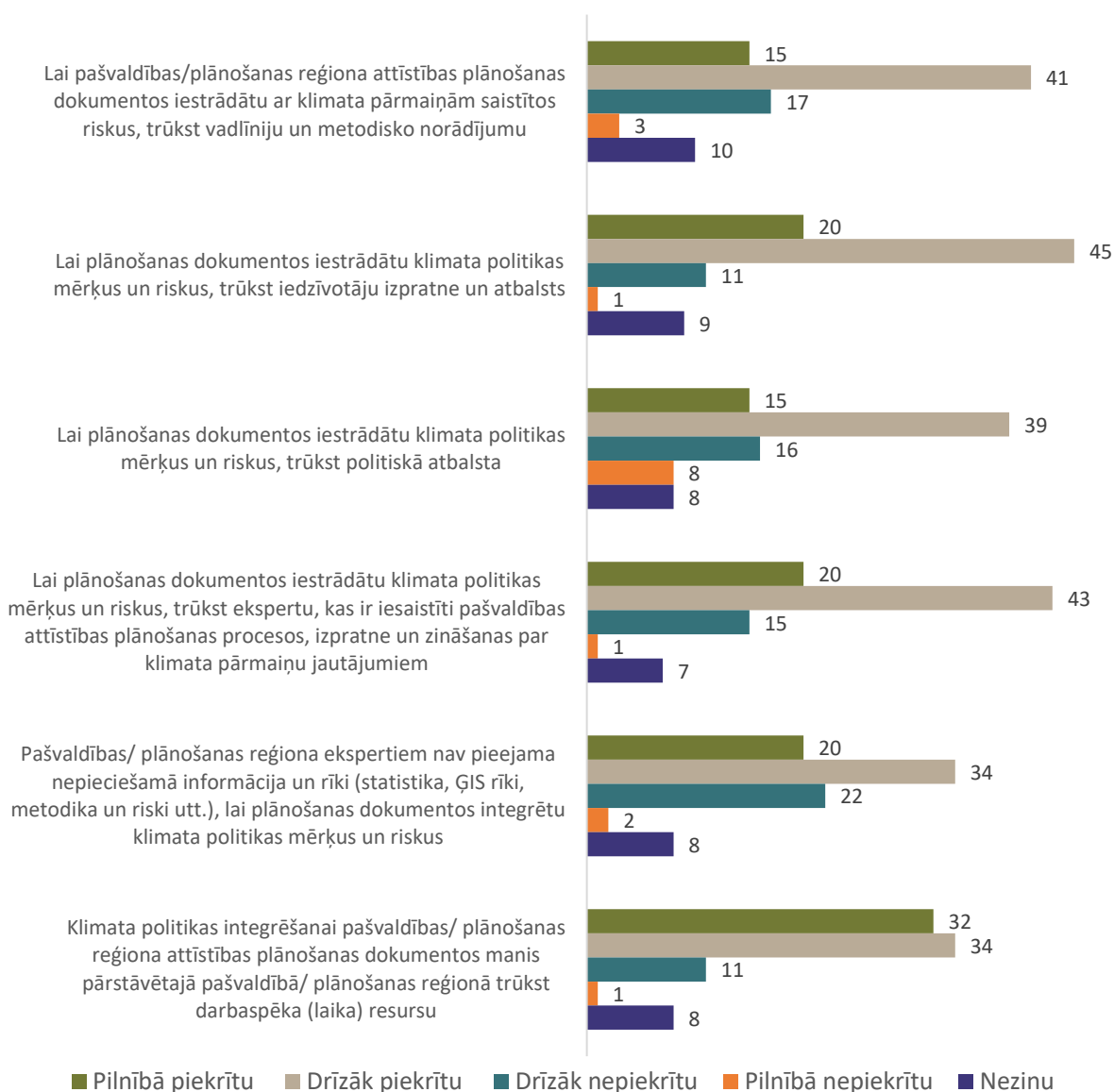
Attēls nr. 5 Apgalvojumi par klimata politikas plānošanu

Salīdzinoši liels respondentu skaits atzīmē, ka specifiski klimatneitralitātes un klimatnoturības mērķi nav starp pašvaldības vai plānošanas vidējā un/vai ilgtermiņa prioritātēm. Kamēr lielākā daļa respondentu (72%) atzīmē, ka klimata politikas mērķi un pasākumi ir iekļauti attīstības plānošanas dokumentos, attiecīgi 24% un 20% no aptaujātajiem norāda, ka klimatnoturība un klimatneitralitāte nav definēta starp pašvaldības vidēja un/vai ilgtermiņa prioritātēm. Attiecībā uz klimata pārmaiņu risku identificēšanu 25% no respondentiem norāda, ka nav identificētas klimata pārmaiņu riskiem īpaši pakļautās teritorijas un 16%, ka nav identificēti nozīmīgākie riski. Vienaļcīgi, 40% no respondentiem norāda, ka ar klimata pārmaiņām saistītos risku integrēšanai attīstības plānošanas dokumentos trūkst atbilstošs tiesiskais regulējums nacionālā līmenī.

Attiecībā uz klimata pārmaiņām saistīto risku integrēšanu pašvaldības/plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentos 45 speciālisti (52%) drīzāk piekrīt apgalvojumam, ka trūkst

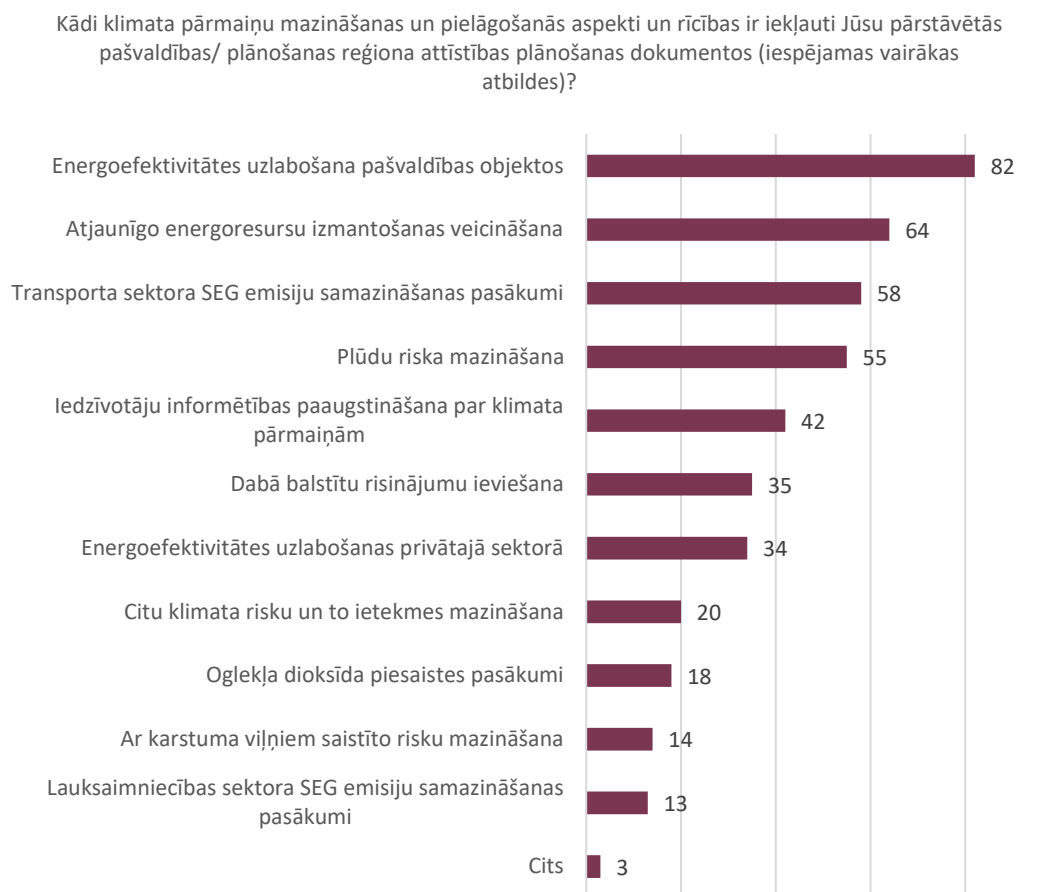
iedzīvotāju izpratne un atbalsts, 43 (50%) speciālisti drīzāk piekrīt apgalvojumam, ka trūkst ekspertu, kas ir iesaistīti pašvaldības attīstības plānošanas procesos, izpratne un zināšanas par klimata pārmaiņu jautājumiem, 41 (48%) speciālistu drīzāk piekrīt apgalvojumam, ka trūkst vadlīniju un metodisko norādījumu un 39 (45%) speciālistu drīzāk piekrīt, ka pietrūkst politiskā atbalsta (sk.6.att).

Apgalvojumam, ka, lai plānošanas dokumentos integrētu klimata politikas mērķus un riskus, ekspertiem nav pieejama nepieciešamā informācija un rīki (statistika, ĢIS rīki, riska novērtēšanas metodika un riski utt.), drīzāk piekrīt 54% speciālistu. Vairākums respondentu (76%) pilnībā vai daļēji piekrīt apgalvojumam, ka klimata risku integrēšanai trūkst darbaspēka (laika) resursu.

Attēls nr. 6 Apgalvojumi par klimata politikas plānošanu II

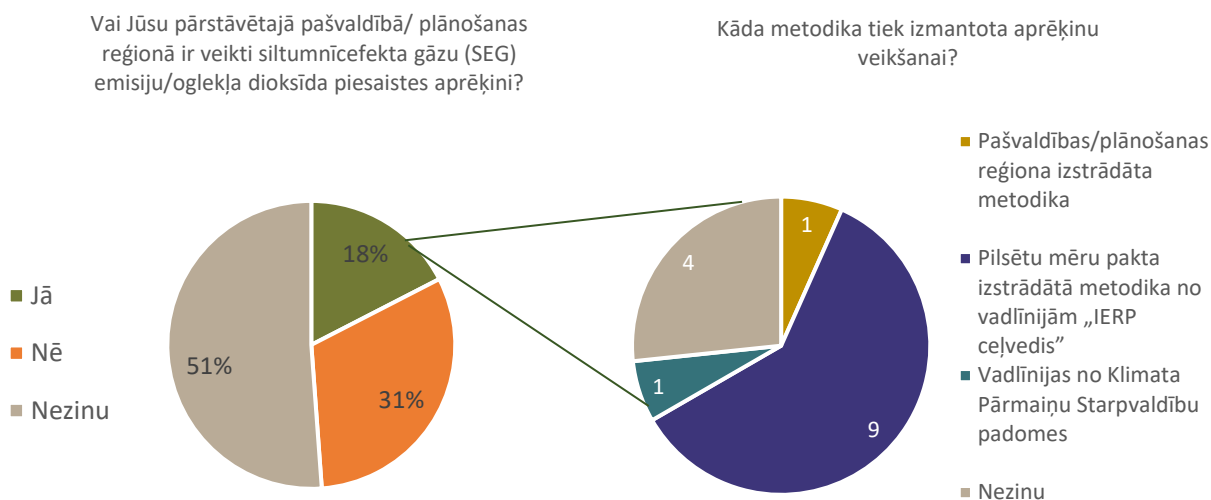
Klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās aspekti un rīcības. Visbiežāk norādītie klimata politikas pasākumi pašvaldībās un plānošanas reģionos ir: energoefektivitātes uzlabošana pašvaldības objektos – 82 atbildes (95%), atjaunīgo energoresursu izmantošanas veicināšana – 64 atbildes (74%), transporta sektora SEG emisiju samazināšanas pasākumi – 58 atbildes (67%), plūdu riska mazināšana – 55 atbildes (64%), iedzīvotāju informētības paaugstināšana par klimata pārmaiņām – 42 (49%), dabā balstītu risinājumu ieviešana – 35 (41%), energoefektivitātes uzlabošanas privātajā sektorā – 34 (40%) (sk.7.att). Energoefektivitātes uzlabošanas, atjaunīgo energoresursu izmantošanas un transporta SEG emisiju pasākumu īstenošanas apjoms var būt skaidrojams ar šiem pasākumiem pieejamo finanšu resursu apjomu.

Attēls nr. 7 Klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumi

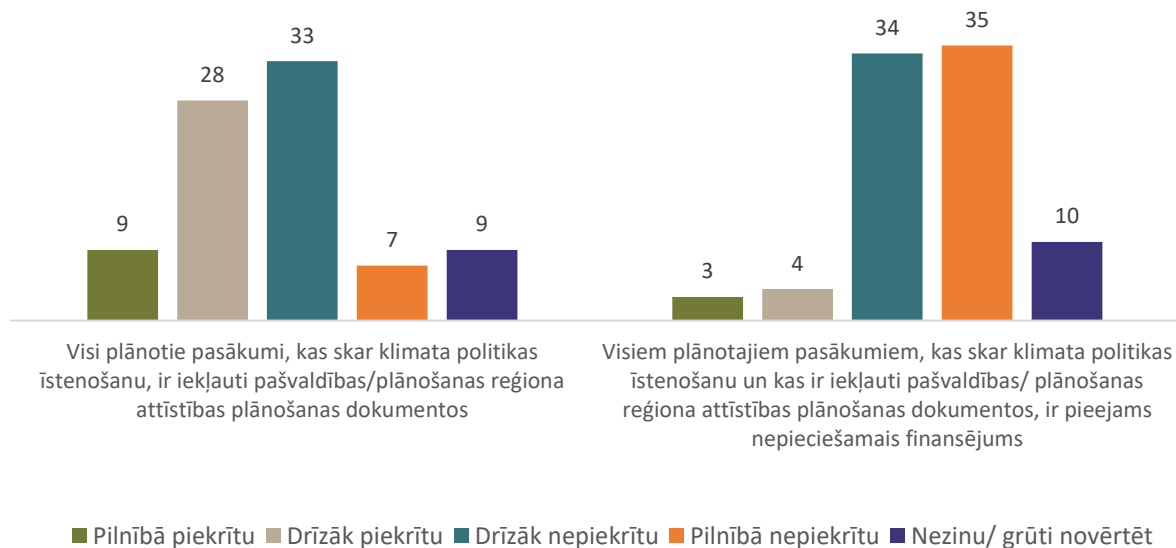
SEG emisiju/CO₂ piesaistes aprēķini. Aptuveni puse no respondentiem nespēja norādīt, vai pašvaldībā/plānošanas reģionā veikti SEG emisiju/CO₂ piesaistes aprēķini, taču 15 pašvaldību pārstāvji norādīja, ka šādi aprēķini tiek veikti (sk.8.att). Visbiežāk lietotā metodika ir no pilsētu

mēru pakta vadlīnijām "IERP ceļvedis". Lielākoties SEG emisiju aprēķins veikts siltumapgādes, elektroapgādes un transporta sektoriem. Trīs pašvaldību pārstāvji norādīja, ka aprēķini veikti arī rūpniecības sektorā, kamēr ZIZIMM sektorā aprēķinus veic viena – Valkas novada pašvaldība. Rīgas valstspilsētas pašvaldībā SEG aprēķins veikts arī noteiktiem pasākumiem – pilsētas maratonam, Dziesmu un deju svētkiem.

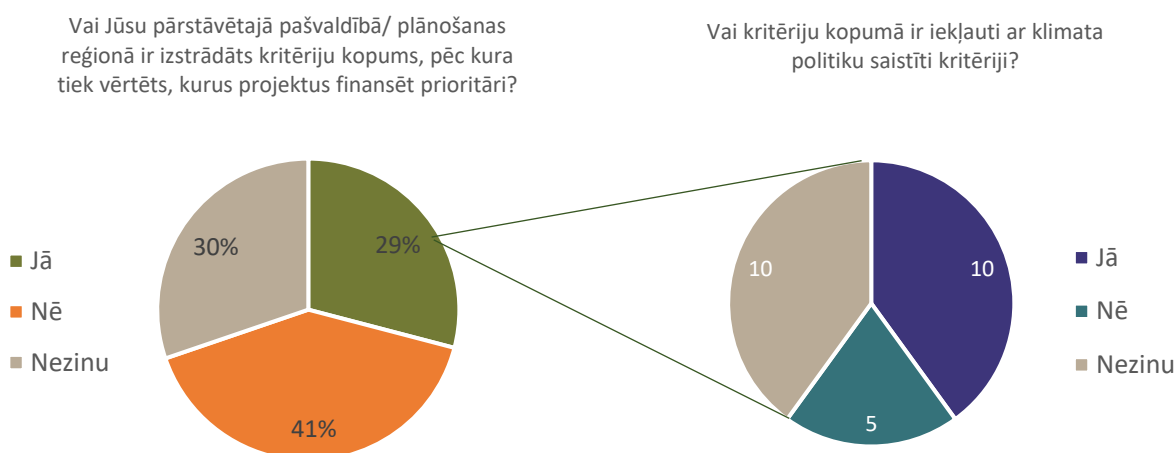
Attēls nr. 8 SEG emisiju aprēķini pašvaldībās

Finanšu līdzekļi klimata politikas plānošanai. Liela daļa respondentu drīzāk nepiekrīt apgalvojumam, ka visi plānotie pasākumi, kas skar klimata politikas īstenošanu, ir iekļauti attīstības plānošanas dokumentos (sk.9.att). Apgalvojumam "Visiem plānotajiem pasākumiem, kas skar klimata politikas īstenošanu un kas ir iekļauti pašvaldības/ plānošanas reģiona attīstības plānošanas dokumentos, ir pieejams nepieciešamais finansējums", drīzāk nepiekrīt vai nepiekrīt 69 (80%) respondentu.

Attēls nr. 9 Finanšu līdzekļi klimata politikas īstenošanai

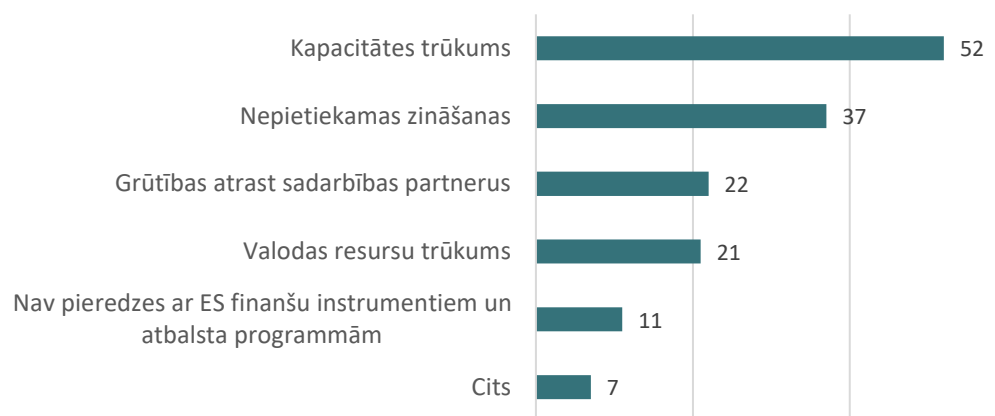
Aptuveni trešā daļa respondentu norāda, ka pašvaldībā/plānošanas reģionā pastāv kritēriju kopums, pēc kura tiek vērtēts, kurus projektus finansēt prioritāri, 41% norāda, ka šādi kritēriji nepastāv, savukārt 30% nav zināšanu par šo jautājumu (sk.10.att.). Ar klimata politiku saistīti kritēriji tiek iekļauti vismaz septiņās pašvaldībās un vienā plānošanas reģionā – Rīgas un Jūrmalas valstspilsētu, Ādažu, Ķekavas, Preiļu, Ropažu un Valkas novadu pašvaldībās, un Zemgales plānošanas reģionā.

Attēls nr. 10 Finansējuma novirzes kritēriji

ES fondu finanšu instrumenti un atbalsta programmas klimata politikas veidošanas un īstenošanas jomā. Atbildot uz jautājumu "Ar kādām grūtībām ir saskārusies Jūsu pašvaldība/ plānošanas reģions, apgūstot Eiropas Savienības (ES) fondu finanšu instrumentus un atbalsta programmas klimata politikas veidošanas un īstenošanas jomā", lielākā daļa respondentu kā galvenās problēmas norāda kapacitātes trūkumu – 52 atbildes (60%), nepietiekamas zināšanas (37, 43%), grūtības atrast sadarbības partnerus (22, 26%) un valodas resursu trūkumu (21, 24%) (sk.10.att). Atsevišķi respondenti norāda pieredzes, finansējuma, kvalitatīvu pakalpojuma sniedzēju, sagatavotu būvprojektu, pašvaldības atbalsta, informācijas un datu trūkumu.

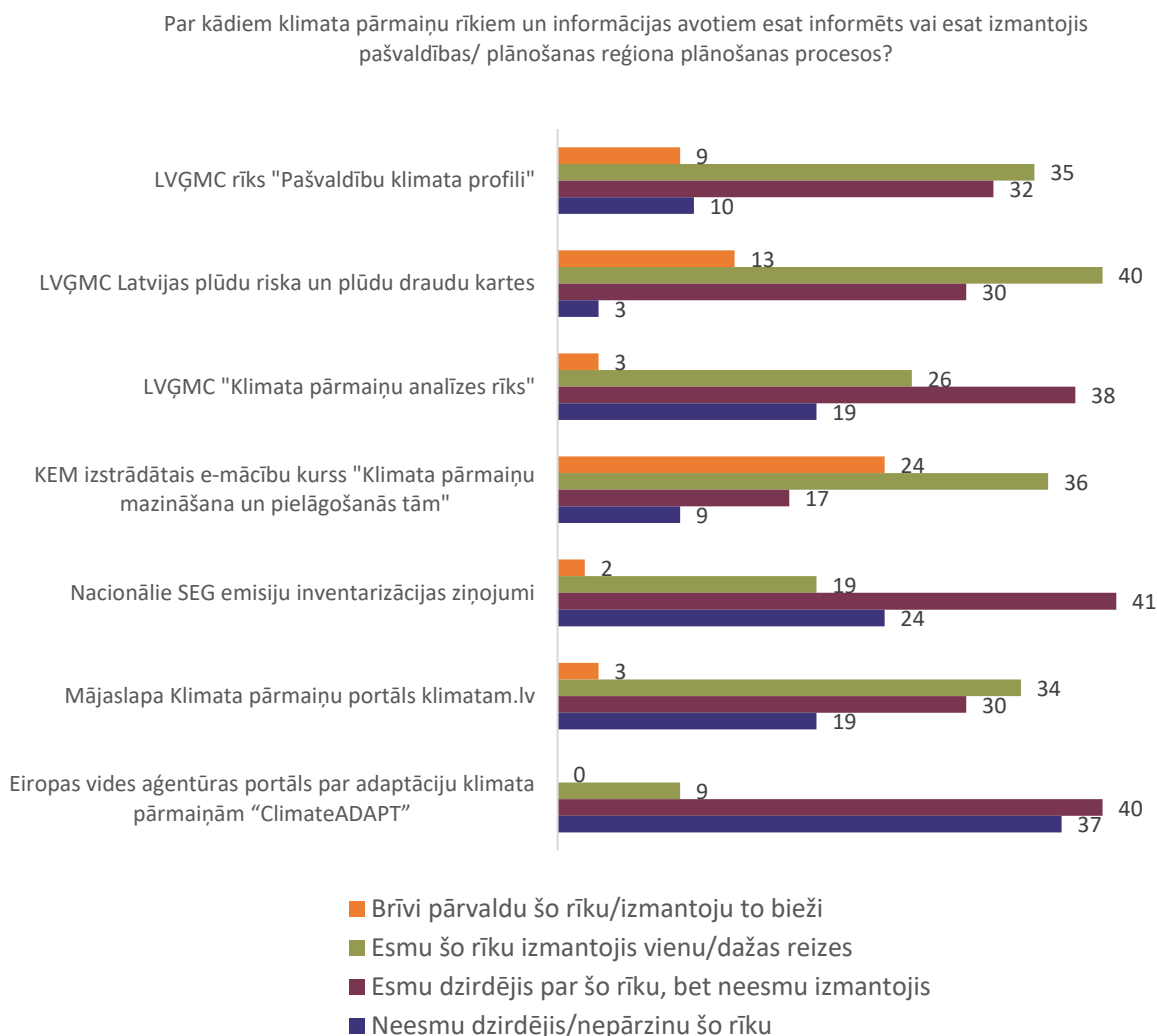
Ar kādām grūtībām ir saskārusies Jūsu pašvaldība/ plānošanas reģions, apgūstot Eiropas Savienības (ES) fondu finanšu instrumentus un atbalsta programmas klimata politikas veidošanas un īstenošanas jomā:

Attēls nr. 1 ES fondu finanšu līdzekļu apgūšana

Klimata rīku un informācijas avotu izmantošana plānošanas procesos. Attiecībā uz klimata pārmaiņu rīkiem un informācijas avotiem, kurus pašvaldības un plānošanas reģionu speciālisti izmanto darbā, visvairāk respondentu norāda, ka ir izmantojuši KEM izstrādāto e-mācību kursu "Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām" (24) (sk.11.att). Tas varētu būt skaidrojams ar Projekta anketas izsūtīšanu ne tikai uz pašvaldību administrācijas e-pastiem, bet arī individuāli e-mācību kursa dalībniekiem, kas pārstāv pašvaldības un plānošanas reģionus. Vienu/dažas reizes speciālisti izmantojuši LVĢMC Latvijas plūdu riska un plūdu draudu kartes (40, 47%), kamēr 30 (35%) speciālisti šo informāciju nav izmantojuši. Nedaudz mazāk (35, 41%) respondentu norādīja, ka ir izmantojuši LVĢMC rīku "Pašvaldību klimata profili", kamēr 32 respondenti šo rīku nav izmantojuši. Nacionālos SEG emisiju inventarizācijas ziņojumus nav izmantojuši 41 (48%) speciālisti, kamēr 24 (28%) par šādu rīku nav dzirdējuši/nepārvalda. Mājaslapu Klimata pārmaiņu portāls *klimatam.lv* nav izmantojuši 30 (35%) respondenti un 19 (22%) šādu rīku nezina. Eiropas

vides aģentūras portālu par adaptāciju klimata pārmaiņām "ClimateADAPT" nepārzina vai nav izmantojuši kopā 90% speciālisti.

Attēls nr. 11 Klimata rīku un instrumentu izmantošana

Sabiedrības iesaiste klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām plānošanā. Aptaujātie pašvaldību un reģionu pārstāvji norāda, ka sabiedrības iesaiste klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām plānošanā tiek izpildīta atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Biežāk minētais sabiedrības iesaistes veids ir sabiedriskā apspriešana, anketēšana un informatīvie pasākumi. Kā alternatīvie sabiedrības iesaistes veidi tiek norādīti:

- Sabiedriskā apspriede, iedzīvotāju ieteikumi, anketēšana;
- Informēšana avīzē, mājaslapā, sociālajos tīklos, pasākumos, kampaņās;
- Tikšanās ar iedzīvotājiem;

- Kampanjas un aktivitātes: atkritumu šķirošana, talkas, koku stādīšana, māju siltināšana projekti, *Esi BIO* bioloģisko atkritumu šķirošanas pilotprojekts, mantu labotava, Ekoskolu programma;
- Iesaiste darba grupās.

Uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi. Jautājumā par uzņēmējdarbības atbalsta pasākumiem klimata pārmaiņu mazināšanai un pielāgošanās klimata pārmaiņām veicināšanai pašvaldībā, kā viens no pasākumiem tiek norādīts līdzfinansējuma un grantu piešķiršana energoefektivitātes veicināšanai un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai, tajā skaitā ēku energoefektivitātes uzlabošanai un pieslēgumu centralizētai kanalizācijas sistēmai attīstīšanai.

Pašvaldībās uzņēmējdarbības atbalstam tiek organizēti izglītojoši semināri par klimata un ilgtspējas jautājumiem, tematiski diskusiju pasākumi, pieredzes apmaiņas un konsultācijas. Pašvaldības sniedz atbalstu digitalizācijas veicināšanā, inovāciju ieviešanā, jaunu ideju attīstīšanā.

Atsevišķas pašvaldības piedalās projektos, kuros tiek risināti uzņēmējdarbības sektora pielāgošanos, kā arī pāreju uz aprites ekonomiku saistīti jautājumi (piemēram, HORIZON projekts "ENGINE — nulles defektu ražošana zaļajai pārejai Eiropā", Interreg Baltic Sea Region projekts "Circular Economy makerspace (Circular Spaces)", Interreg Baltijas jūras reģiona programmas projekts "Pilna cikla aprites ekonomikas izpēte stikla šķiedras industrijai"). Tiek atbalstīta izglītības programmu attīstība, kas sagatavo speciālistus atjaunojamo energoresursu nozarē (t.sk., ilgtspējīgā ēku būvniecībā).

Apkopojot informāciju par uzņēmējdarbības atbalstu, tika identificēti šādi atbalsta veidi:

- Līdzfinansējums un granti energoefektivitātes veicināšanai, SEG emisiju samazināšanai, centralizētās kanalizācijas sistēmas attīstīšanai;
- Tematiskas diskusijas, tikšanās pasākumi, pieredzes apmaiņa, plānošanas dokumentācijā tiek ņemti vērā uzņēmēju viedokļi;
- Informatīvs atbalsts un pasākumi – izglītojoši semināri uzņēmējdarbības atbalstam par klimata jautājumiem, konsultācijas, palīdzība pārejā uz digitalizāciju, pieredzes apmaiņas pasākumi, dalība starptautiskās izstādēs, *energo-dienas*;
- Dalība starptautiskos projektos ilgtspējīgai uzņēmējdarbības attīstībai.

Problēmas klimata politikas integrēšanā attīstības plānošanas dokumentos. Attiecībā uz problēmām klimata politikas integrēšanā attīstības plānošanas dokumentos respondenti norāda, ka viena no būtiskākajām problēmām ir grūtības definēt konkrētas darbības un pasākumus klimata mērķu sasniegšanai. Pašvaldību speciālisti norāda, ka problemātiska ir ne tikai plānošana, bet arī ieviešana, definēto mērķu īstenošana, ko apgrūtina dažādi faktori.

"Viens ir integrēt attiecīgas darbības dokumentos, taču, manuprāt, būtiskākais ir nonākt līdz veidam (šis jau būtu nacionālā līmenī risināms jautājums), kā

panākt konkrēto darbību īstenošanu (...) Lai saprastu, ko tieši paredzēt plānošanas dokumentos saistībā ar šo tēmu, trūkst zināšanas/pieredzes, kuri risinājumi visefektīvāk atrisinās konkrēto problēmu."

"Tā [klimata politika] ir iekļauta plānošanas dokumentā, bet tālāk nezinām ko un kā darīt, kā pamatot kāpēc ir kaut kas tālāk jādara. Teikumi ir, bet neseiko konkrēti darbi."

Aptaujātie speciālisti norāda, ka viens no lielākajiem iemesliem grūtībām plānošanas dokumentos definēt konkrētas rīcības ir skaidru vadlīniju, metodiku trūkums. Konkrētu mērķu definēšanai trūkst kapacitāte, zināšanas, speciālisti un dati.

Kā nozīmīgs aspekts klimata politikas integrēšanā attīstības plānošanas dokumentos ir minēts sabiedrības un politiskais atbalsts. Tiek norādīts, ka nepieciešama visu iesaistīto pušu – sabiedrības, pašvaldību institūciju vadītāju, politiķu izpratne un iesaiste. Izpratne veicinātu paradumu maiņu un veicinātu tajā skaitā pašlaik nepopulāru lēmumu pieņemšanu. Tāpat liela daļa respondentu norāda, ka mērķu sasniegšanai traucē finansējuma trūkums, un tas netiek sasaistīts mērķiem.

Apkopojot informāciju par problēmām klimata politikas integrēšanā attīstības plānošanas dokumentos, iezīmējās šādi trūkumi:

- Trūkst kapacitātes:
 - trūkst pieredzes, zināšanas, speciālistu, resursu,
 - trūkst vadlīniju, metodikas, mērķi netiek skaidri definēti,
 - datu nepieciešamība.
- Trūkst atbalsta un izpratnes, nepieciešama paradumu maiņa:
 - politiskā atbalsta un izpratnes trūkums,
 - sabiedrības atbalsta un izpratnes trūkums.
- Finansējuma trūkums;
- Nepieciešama sadarbība starp reģioniem, valsts un pašvaldību iestādēm.

Būtiskākie šķēršļi nacionālā līmeņa politikas plānošanas dokumentos un normatīvajos aktos klimata aspektu integrēšanā. Respondenti norāda, ka klimata aspektu integrēšanu vietēja un reģionāla līmeņa plānošanas dokumentos traucē konkrētu norāžu, pieredzes un informācijas trūkums. Tā kā netiek definētas noteiktas rīcības, pašvaldību klimata mērķu definēšana un sasniegšana atkarīga no pašvaldības darbiniekiem un politikas pārstāvju vīzijas. Kā papildu trūkums norādīta novēlota vadlīniju izstrāde nacionāla līmeņa dokumentu īstenošanai.

Speciālisti min, ka nacionāla līmeņa politikā iztrūkst informācijas par izpildi reģionālajā vai vietējā līmenī. Vairākās atbildēs tiek komentēta plānošanas reģionu funkcijas – norādot, ka pašreizējā

plānošanas reģionu loma neatbilst pašvaldību vajadzībām, to statuss neietekmē un neveicina klimata politikas īstenošanu vietējā līmenī.

Vairums pašvaldību un plānošanas reģionu darbinieku uzsver, ka dokumentiem un normatīviem nav sasaistes ar finansējuma pieejamību. Vairāku pašvaldību pārstāvji norāda, ka finansējums tiek novirzīts pašvaldības prioritātēm un pamatvajadzībām, apgrūtinot iespējas finansēt klimata politikas pasākumus. Nepieciešamas norādes un atbalsts finansējuma piesaistei klimata politikas aspektu praktiskai integrēšanai.

Kopumā iezīmējas šādi trūkumi:

- Trūkst apstiprinātu nacionālā līmeņa plānošanas dokumentu, normatīvu; vadlīnijas un metodikas tiek izstrādātas novēloti; nav definēti konkrēti pasākumi; nav dati, pieredzes, labās prakses;
- Nacionālās politikas līmenī iztrūkst/nav noteikts reģionālais un vietējais līmenis;
- Finansējuma trūkums;
- Dažādu normatīvo aktu prasību pretrunas.

Anketu rezultātu apkopojums. Lielākā daļa pašvaldību darbinieku, veicot pašnovērtējumu par savām zināšanām klimata pārmaiņu jautājumos, savas zināšanas par klimatneitralitāti, klimatnoturību, būtiskākajiem SEG emisiju avotiem, klimata pārmaiņu prognozēm un klimata pārmaiņu riskiem vērtē kā labas vai vispārīgas.

Viszemākais zināšanu līmenis norādīts zināšanās par būtiskākajiem SEG piesaistes avotiem, kur 16 (19%) norāda, ka tiem ir vājas zināšanas vai nav zināšanu. Zināšanu trūkums par SEG emisijām novērojams arī jautājumā, vai pārstāvētajā pašvaldībā/ plānošanas reģionā ir veikti SEG emisiju/CO₂ piesaistes aprēķini – pašvaldību darbinieki par sevis pārstāvētajām pašvaldībām sniedza savstarpēji pretrunīgas atbildes. Zināšanu trūkums ierobežo iespējas integrēt šos jautājumus teritorijas attīstības plānošanas dokumentos – liela daļa respondentu nepiekrīt apgalvojumam, ka pārstāvētajā pašvaldībā / plānošanas reģionā ir aktuālas problēmas, kas ir saistītas ar SEG emisiju samazināšanu un/ vai CO₂ piesaistes palielināšanu.

Galvenās problēmas klimata politikas integrēšanā attīstības plānošanas dokumentos saistītas ar grūtībām definēt konkrētas darbības klimata mērķu sasniegšanai un atrast tiem paredzētus finanšu resursus, skaidri apkopotas klimata datu un informācijas trūkumu, speciālistu pieredzes, zināšanu un kapacitātes nepietiekamību, un politiskā un sabiedrības atbalsta trūkumu.

Nākamajā apakšnodaļā tiek apkopotas, analizētas un salīdzinātas intervijās iegūtās atziņas.

4.2. Interviju rezultāti

Šajā apakšnodaļā ir apkopots pašvaldību speciālistu vērtējums par klimata politikas aspektu integrēšanu pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos un ar to saistītajām problēmām, kā arī raksturota speciālistu izpratne un viedoklis par klimata riskiem un pieejamiem datu avotiem un rīkiem, pamatojoties uz padziļinātajām, daļēji strukturētām intervijām.

Klimata politikas plānošana un īstenošana. Izstrādājot teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, pašvaldībās tiek ņemti vērā klimata pārmaiņu radītie plūdu riski. Atsevišķās pašvaldībās tiek iekļauti karstuma riski – plānojot atbilstoši pilsētas "siltuma salu" datiem, iekļaujot noteikumus par noēnojuma nepieciešamību. Citi klimata pārmaiņu radītie riski un klimata pārmaiņu scenāriji pārsvarā tiek apzināti ļoti selektīvi, piemēram, pamatojoties uz atsevišķiem projektiem, bez konkrētas klimata riskos balstītas plānošanas pieejas.

Pašvaldību pārstāvji uzsver, ka klimata plānošanai trūkst konkrētu vadlīniju, nepastāv kvantitatīvi indikatori mērķu sasniegšanas monitorēšanai. Pašvaldībās, kurās tiek definēti klimata politikas indikatori, tie tiek noteikti, primāri balstoties uz pašvaldības speciālistu līdzšinējo pieredzi. Vairāku pašvaldību darbinieki norāda, ka trūkst skaidras valsts noteiktas vīzijas un rīcības klimata mērķu sasniegšanai pašvaldību līmenim. Tāpat nepieciešami kompleksi, skaidri ilustrēti piemēri, vienoti tehniskie projekti risinājumu ieviešanai (piemēram, tipveida pielāgojami būvprojekti).

Pārsvarā pašvaldības balstās uz nacionālā līmeņa politikas un normatīvajos aktos noteiktajām rīcībām, tādēļ šajos dokumentos būtu skaidrāk jādefinē nepieciešamās rīcības un instrumenti klimatnoturības un klimatneitralitātes mērķu sasniegšanai. Tā kā klimata tehnoloģiju jomā pastāv strauja tehnoloģisko risinājumu attīstība, dažkārt valsts normatīvie akti un politika var neatbilst jaunākajām tendencēm, ierobežojot atjaunīgo energoresursu infrastruktūras attīstību pašvaldībās (piemēram, nacionālā līmenī pasākums attiecas uz konkrētu elektroauto uzlādes vietu ierīkošanu, tādējādi neparedzot citu bezemisiju transportlīdzekļu uzlādes infrastruktūras uzbūvi).

Klimata plānošanai pieejamā informācija nav pilnīga vai nav pieejama apkopotā veidā. Speciālisti norāda, ka materiāli nereti ir pārāk apjomīgi un nepiemēroti ikdienas lietošanai. Atsevišķas vadlīnijas ir nepilnīgas un neparedz konkrētas rekomendācijas klimata plānošanas procesu pilnveidošanai. Klimata plānošanā tiek nereti izmantoti LVĢMC klimata dati, taču citu klimata rīku izmantošanu teritorijas attīstības plānošanas procesos vairums pašvaldības darbinieku nenorāda. Lielākām pašvaldībām pieejama detalizētāka informācija, jo pastāv vairāk resursu datu iegūšanai (piemēram, satelīta dati, papildu pētījumi). Vairākas pašvaldības nav informētas par visiem pieejamajiem rīkiem un datiem, jo to ir daudz un tie ir pieejami dažādās platformās. Bieži dažādos projektos izstrādātie rīki netiek efektīvi nodoti izmantošanai praktizētājiem.

Sadarbība un labā prakse. Pašvaldību pārstāvji uzsver sadarbības nozīmi klimata politikas plānošanā – nozīmīgas ir savstarpējas tikšanās starp dažādu pašvaldību pārstāvjiem, pieredzes apmaiņa gan Latvijā, gan ārpus Latvijas.

Intervijās tika komentēta plānošanas reģionu loma klimata plānošanā pašvaldībās. Plānošanas reģioni iesaista pašvaldības starptautiskos projektos, atbalsta sadarbības partneru atrašanu un veicina pieredzes apmaiņu. Speciālisti redz potenciālu paplašināt plānošanas reģiona funkcijas, sniedzot plašāku un fokusētāku atbalstu plānošanas procesos. Speciālisti norāda, ka nepieciešama spēcīgāka saikne starp valsts līmeņa politikas veidotājiem un vietējo pašvaldības līmeni. Plānošanas reģioni varētu veidot ciešāku sasaisti starp pašvaldībām un ministrijām.

Kā nozīmīgu aspektu klimata plānošanas veicināšanā vairāki respondenti norāda energopārvaldnieka pakalpojumu pieejamību. Reģionālās un pašvaldību enerģētikas aģentūras veicina energojautājumu risināšanu un ir svarīgs zināšanu avots. Pašvaldībās energopārvaldnieks palīdz projektu īstenošanā un enerģētikas mērķu sasniegšanā. Tiek norādīts, ka plānošanas reģiona pašvaldībām nodrošināts energopārvaldnieks varētu ievērojami atbalstīt klimata plānošanas procesus.

Sabiedrības iesaiste. Pašvaldību darbinieki norāda, ka sabiedrības iesaiste organizēta, primāri balstoties uz normatīvajos aktos noteikto – organizējot plānošanas dokumentu izstrādes procesā paredzētās publiskās apspriešanas, kā arī atsevišķos gadījumos – anketēšanu. Pašvaldības darbinieki aicina izteikt viedokli par vides un klimata jautājumiem pašvaldības pasākumos, projektu ietvaros, organizē atvērto durvju dienas, informatīvos pasākumus, ieceļ apkaimju pārstāvjus, organizē apkaimju ekskursijas. Pašvaldības sabiedrības iesaistei izmanto sociālos tīklus, potenciāli apsverot arī citu digitālo rīku izmantošanu, piemēram – mobilās lietotnes izveidi iedzīvotāju informēšanai un iesaistei. Sabiedrības pārstāvju izteiktais viedoklis, lai arī ne vienmēr sniedz jaunas idejas, ļauj noprast prioritāros pasākumus. Aktīvāka sabiedrības iesaiste notiek Rīgas valstspilsētā, kur pašvaldībai ir vairāk resursu komunikācijai ar iedzīvotājiem.

Politiskais atbalsts. Vairākas intervētās pašvaldības norādīja, ka nozīmīgs aspekts klimata pasākumu integrēšanai teritoriālās attīstības plānošanā ir politiskais atbalsts. Politiskais (piemēram, domes priekšsēdētāja, deputātu, atbalsts, un iniciatīva veicina noteiktas vīzijas definēšanu, atbalstot pašvaldības darbiniekus virzībā uz definēto mērķi. Kā viens no motivatoriem klimata aspektu integrēšanai pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentos var būt starptautisku līgumu, piemēram – Pilsētas mēru pakta, parakstīšana.

Politiskais atbalsts nepieciešams arī finansējuma novirzīšanai klimata politikas pasākumu īstenošanai. Ja politikas pārstāvjiem klimata pasākumu ieviešana nav prioritārs jautājums, atbilstošs finansējums rīcībām netiek piešķirts.

Finanšu līdzekļi. Vietējā līmenī pašvaldības saskaras ar izaicinājumu finansēt klimata politikas pasākumus. Pieejamie finanšu instrumenti (t.sk. EKII) bieži neatbilst pašvaldību praktiskajām vajadzībām. Lai nodrošinātu iespējami labākas iespējas, pašvaldību speciālisti norāda, ka būtu jāveido pēc iespējas elastīgāki konkursi, nolikumu izstrādē iesaistot pašvaldības. Nepieciešams laicīgi izziņot projektu termiņus un prasības, dodot pašvaldībām laiku kvalitatīvi sagatavoties projekta pieteikuma iesniegšanai, jo bieži arī pieteikumu sagatavošanai nepieciešams resursietilpīgs darbs, kas var būt īpaši izaicinoši mazākajām pašvaldībām, ar mazāku darbinieku skaitu.

Pašvaldības darbinieki norāda, ka liela apjoma iepirkumus, kas nepieciešami visām pašvaldībām, būtu efektīvāk organizēt centralizēti nevis caur atsevišķiem projektu uzsaukumiem. Pašvaldībām trūkst kapacitātes tehnisko parametru definēšanai, labākā piedāvājuma sagatavošanai. Tā kā process prasa daudz resursu, pašvaldībām var trūkt motivācijas un politiskā atbalsta piedalīties šāda veida iepirkumos. Centralizēta iepirkuma izveide var būt izdevīgāka arī izmaksu ziņā. Šāda pieeja varētu attiekties, piemēram, uz elektroautobusu iegādi.

Ņemot vērā situāciju pašvaldībā, noteiktos gadījumos nav iespējams pretendēt uz finansējuma piešķiršanu, jo nav iespējama noteikto rādītāju sasniegšana. Būtu jābūt iespējai diskutēt par citu mērķrādītāju noteikšanu (piemēram - energoefektivitāte kultūrvēsturiskās ēkās).

Lielākā daļa intervējamo norāda, ka pašvaldībās nav izstrādāts kritēriju kopums ar tajos iekļautiem klimata kritērijiem, pēc kura tiek vērtēts, kurus projektus finansēt prioritāri. Savukārt Rīgas valstspilsētas pašvaldība, vērtējot projektus, kurus iekļaut Investīciju plānā, šādus klimata kritērijus ir ieviesusi (sk.5.pielikumu). Trūkstošo rīcību un vadlīniju dēļ, pašvaldības var saskarties ar grūtībām pamatot klimatneitralitātes un klimatnoturības pasākumu ieviešanas nepieciešamību.

Nākamajā nodaļā tiks apkopoti anketās un intervijās iegūtie secinājumi par speciālistu kapacitāti klimata politikas aspektu integrēšanā pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos, kā arī izpratni par klimata riskiem un pieejamiem datu avotiem un rīkiem.

4.3.Secinājumi un rekomendācijas

Starp intervētajām pašvaldībām pastāv liela atšķirība pieejamo resursu, izpratnes un kapacitātes apmēros – valstspilsētām ir vairāk resursu, tostarp izpratnes un ambīciju klimata politikas plānošanā un īstenošanā. Intervijās novērots, ka mazāku pašvaldību pārstāvji saskaras ar grūtībām uzņemties papildu pienākumus un uzdevumus klimatnoturības un klimatneitralitātes pasākumu integrēšanai attīstības plānošanas dokumentos, apgūt finansējumu un apzināt aktuālāko informāciju saistībā ar klimata politikas plānošanu. Intervijās norādīts, ka šo uzdevumu izpildei svarīgu un mērķtiecīgu atbalstu varētu sniegt plānošanas reģioni.

Apkopojot anketās un intervijās iegūto informāciju, secināts, ka gan intervētie, gan aptaujātie pašvaldību un plānošanas reģionu pārstāvji kā vienu no lielākajām problēmām klimata politikas plānošanā un ieviešanā min skaidru norāžu un vadlīniju trūkumu, un informācijas sadrumstalotību vai trūkumu. Tā kā nacionāla līmeņa plānošanas dokumentos iztrūkst konkrētas rīcības un skaidri definēti pasākumi vai ceļa karte mērķu sasniegšanai un pasākumu īstenošanai pašvaldībās, pašvaldību klimata mērķu noteikšana un sasniegšana atkarīga no darbinieku kapacitātes un politiskās gribas. Šī iemesla dēļ pastāv grūtības pamatot klimata pasākumu nozīmību, izvirzītie mērķi var būt piesardzīgi un to sasniegšana – palēnināta.

Gan anketās, gan intervijās minēts, ka nozīmīgs aspekts klimata politikas ieviešanai ir politiskais atbalsts. Politiskā atbalsta trūkums apgrūtina finansējuma paredzēšanu klimata rīcībām, apgrūtinot pasākumu praktisku ieviešanu. Anketu atbildēs norādīts, ka svarīgs ir arī sabiedrības atbalsts. Pašvaldības sastopas ar grūtībām rast finansējumu klimata rīcībām. Pašvaldībām nepieciešams atbalsts finansējuma apgūšanā – darbinieki norāda, ka pastāv kapacitātes, zināšanu un valodas resursu trūkums, grūtības atrast sadarbības partnerus.

Jautājumā par esošo situāciju klimata risku integrēšanā, aptaujas anketās iegūtie dati liecina, ka lielākā daļa (71%) aptaujāto darbinieku norāda, ka viņu pārstāvētajās pašvaldībās tiek identificēti nozīmīgākie klimata riski un 59% norāda, ka tiek identificēti riskiem pakļautās teritorijas. Plūdu riska mazināšanas riska iekļaušanu min 64% (55) pašvaldības darbinieku, ar karstuma viļņiem saistīto risku mazināšanas pasākumus min 16% (14) speciālisti. 20 pašvaldību darbinieki norāda, ka plānošanas dokumentos tiek integrēti arī citi klimata riski. Arī intervijās speciālisti kā galvenos attīstības plānošanas dokumentos integrētos riskus min ar plūdiem, karstumu un eroziju saistītos riskus. Citu risku iekļaušana intervijās netiek identificēta. Kopumā var secināt, ka trūkst vispusīgas riskos balstītas pieejas pašvaldību pielāgošanās plānošanā.

Apkopojot informāciju par problēmām klimata politikas integrēšanā attīstības plānošanas dokumentos, tiek rekomendēti šādi pasākumi:

- **Konkrētāku prasību noteikšana.** Likumos un politikas plānošanas dokumentos noteiktās prasības klimata politikas jomā attiecībā uz pašvaldībām nav konkrēti definētas. Klimata politikas ieviešanai nepieciešamas valsts definētas vadlīnijas, konkrētas prioritātes, rīcības, ieteikumi un labās prakses piemēri virzības uz klimatneitralitāti un klimatnoturību pasākumu īstenošanai. Piemēram, pašvaldībām nepieciešams atskaitīties par klimata politikas pasākumu īstenošanu, tajā pašā laikā trūkst metodisko norādījumu, kā klasificēt un noteikt klimata politikas pasākumus. Normatīvo aktu prasību īstenošanai pašvaldību līmenī būtu jānodrošina daudz izvērstāks informatīvais atbalsts.
- **Vienota informatīvā sistēma un sadarbība.** Nepieciešama iespējami ērtāka un efektīvāka informācijas apkopošana un nodošana klimata politikas izstrādātājiem pašvaldībās, komunicējot par pieejamajiem resursiem un to izmantošanu. Vienotas platformas izveide var palīdzēt informācijas piekļuvei un veicināt tās izmantošanu. Esošā platforma Klimata pārmaiņu portāls *klimatam.lv* var tikt veidota pēc digitālā vienas pieturas aģentūras principa, apkopojot visaptverošu informāciju par pieejamajiem rīkiem, resursiem,

pasākumiem, finansiālā atbalsta iespējām, projektu rezultātiem, labās prakses piemēriem, sadarbības iespējām un citiem nozīmīgiem resursiem. Apkopotajai informācijai jābūt skaidri saprotamai un ērti lietojamai. Labās prakses apmaiņai nepieciešama kompetences centru izveidošana, kur pieejams atbalsts attiecībā uz klimatneitralitātes un klimatnoturības jautājumu integrāciju un īstenošanu pašvaldībās un kur pašvaldības var vērsties neskaidribu gadījumā. Šādu kompetences centru lomu var deleģēt plānošanas reģioniem tādējādi pārskatot to funkcijas un nodrošinot nepieciešamos resursu, vai arī nacionālā līmenī; nacionālā līmeņa gadījumā kompetences centra funkciju varētu pildīt KEM, nepieciešamības gadījumā izveidojot konkrētu struktūrvienību.

- **Finansējums un iepirkumi.** Valsts organizētiem iepirkumiem jābūt laicīgi plānotiem un izsludinātiem. Iepirkumi, kas nepieciešami visām vai lielai daļai pašvaldību, piemēram, bezemisiju vai mazemisiju sabiedriskā transporta iegādei, var tikt organizēti centralizēti, ietaupot laika un finansiālos resursus.
- **Plānošanas reģionu kapacitātes un funkciju pārskatīšana.** Plānošanas reģioni, paplašinot savas pašreizējās funkcijas, var kļūt par klimata politikas ieviešanas atbalsta un veicināšanas punktiem.

Plānošanas reģioni varētu sniegt atbalstu klimata plānošanas procesā, atbalstot un veicinot pašvaldību darbinieku kapacitāti klimata plānošanā, apkopojot klimata rīkus un informāciju, ziņojot par pieejamajiem resursiem. Organizētajiem pasākumiem un materiāliem jābūt iespējami piemērotākiem pašvaldības darbiniekiem klimata jautājumu risināšanā un skaidru rīcību definēšanā. Plānošanas reģioni var apvienot noteiktus resursus un piedāvāt pakalpojumus pašvaldībām – piemēram, energopārvaldnieka pakalpojumus enerģētikas jautājumu risināšanas uzlabošanai pašvaldībās.

Plānošanas reģioni var veicināt komunikāciju un uzlabot sasaisti starp pašvaldībām un valsts politikas veidotājiem. Apzinot pašvaldību klimata politikas izaicinājumus, reģioni var atbalstīt pašvaldības savstarpēji sadarboties klimata mērķu sasniegšanā.

Intervijās un anketās iegūtie secinājumi kalpos par pamatu turpmāko rekomendāciju un vadlīniju izstrādei Projekta nākamajos posmos.

Metodoloģija

Ievadziņojuma sagatavošanā izmantota dokumentu analīzes metode, daļēji strukturētas padziļinātas intervijas un anketēšana. Dokumentu analīzes metode izmantota padziļinātai normatīvo aktu, nacionālo attīstības plānošanas dokumentu, finanšu resursu, klimata rīku, datu, instrumentu un citu informācijas avotu padziļinātai analīzei. Plānošanas dokumentu analīzē, saskaņojot ar Pasūtītāju, iekļauti arī izstrādes stadijā esošie plānošanas dokumenti – Klimata likuma projekts¹⁵⁴ un aktualizētā NEKP 2030 projekts¹⁵⁵, analizējot pēdējās publiski pieejamās redakcijas. Dokumentu analīzes metodes izvēle ir piemērota kvalitatīvam pašreizējās situācijas un izmantotās prakses izvērtējumam par pašreizējo teritorijas attīstības plānošanas procesu. Analizētie dokumenti atlasīti, balstoties uz pētījuma tehniskajā specifikācijā iekļautajām prasībām un pētījuma ekspertu pieredzi par aktuālākajiem un nozīmīgākajiem normatīvajiem aktiem, finanšu resursu sadales dokumentiem, klimata plānošanas rīkiem un plānošanas dokumentiem.

Izvēlētie pašvaldību un plānošanas reģionu darbību regulējošie normatīvie akti un nacionālie attīstības plānošanas dokumenti (1.1 un 1.2. nodaļa), plānošanas dokumentu izstrādes kārtību regulējošie normatīvie akti (1.3. nodaļa) un valsts finanšu resursu piešķiršanas kārtība (2.1. nodaļa) analizēta, ņemot vērā vienotus kritērijus – izvērtējot un aprakstot dokumentos ietvertos klimata aspektus, definējot secinājumus, komentārus un rekomendācijas. Pašvaldībām un plānošanas reģioniem pieejamie finanšu instrumenti klimata mērķu izpildei (2.2. nodaļa) analīze tika veikta pēc iepriekšnoteiktiem kritērijiem, aprakstot pasākuma ietekmi uz klimatnoturību un klimatneitralitāti, nosakot nepieciešamo finansējumu un tā avotu, atbildīgo institūciju, izpildes termiņus un secinājumus. Finanšu instrumentu analīzei definētas finansējuma prioritātes un mērķi, noteikts veids, apjoms, kvalificēšanas kritēriji un attiecīgais laika periods. Vienotai un efektīvai informācijas apstrādes, analīzes un interpretācijas veikšanai, apkopotā informācija visās nodaļās strukturēta tabulas formātā. Ietekme uz klimatnoturību un klimatneitralitāti vērtēta kā pozitīva/ negatīva/ neitrāla. Ja analizētajā aktā vai plānošanas dokumentā ir iekļauti risinājumi, kas jebkādā veidā var veicināt klimatneitralitātes vai klimatnoturības risinājumu ieviešanu, tas vērtēts pozitīvi. Ja nav noteiktas konkrētas prasības (bet nav arī ierobežojošo prasību), tad vērtējums ir neitrāls. Gadījumā, ja ietekme ir potenciāli netieša, tas tiek papildus precizēts. Vērtēšanas metodoloģija saskaņota ar pētījuma Pasūtītāju. Šāda izvērtējuma pieeja harmonizēta ar veikto pētījumu "Pētījums par ēku būvniecības regulējuma pilnveidošanu, lai veicinātu būvniecības nozares klimatnoturību un virzību uz klimatneitralitāti"¹⁵⁶. Pašvaldībām un

¹⁵⁴ Klimata likuma projekts (pēdējā publiski pieejamā redakcija – uz saskaņošanu līdz 16.11.2023.).

https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/7987de45-93fd-45e3-ac4c-948251c622d9 [skatīts 10.01.2024]

¹⁵⁵ Klimata un enerģētikas ministrija. Aktualizētais Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.-2030. gadam projekts. https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/56f1c764-386b-4961-97e6-7d66cedca1c4 [skatīts 09.01.2024]

¹⁵⁶ Klimata un enerģētikas ministrija. (2023). Pētījums ēku būvniecības regulējuma pilnveidošanai, lai veicinātu būvniecības nozares klimatnoturību un virzību uz klimatneitralitāti. https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2023/11/ACKonsultacijas_Vadlinijas.pdf

plānošanas reģioniem pieejamie klimata dati un rīki apkopoti un grupēti pa veidiem, aprakstot tajos iekļautos klimata rādītājus. Apkopotā informācija strukturēta tabulas formātā.

Aptauja tika organizēta tiešsaistē platformā *Google Forms*. Anketas jautājumi tika saskaņoti ar Pasūtītāju. Anketas apstiprinātās redakcijas aprobēšanai tika veikta pilotaptauja, kas ļāva izvērtēt anketas jautājumu kvalitāti. Uzaicinājums piedalīties aptaujā tika izsūtīts uz visu pašvaldību un plānošanas reģionu informatīvajiem e-pastiem ar lūgumu pārsūtīt to plānošanas reģionu un pašvaldību darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar teritorijas attīstības plānošanas, vides un klimata pārmaiņu jautājumiem, kā arī iestādes vadības pārstāvjiem, kuriem ir interese par vides un klimata jautājumiem. Papildus anketa tika izsūtīta KEM izstrādātā e-mācību kursa "Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām" dalībniekiem. Anketēšana tika veikta no 2023. gada 12. decembra līdz 21. decembrim. Kopā tika saņemtas un analizētas 86 atbildes. Anketēšanā netika pārstāvēti četras pašvaldības un divi plānošanas reģioni.

Pilnvērtīgai situācijas apzināšanai un konteksta papildināšanai veiktas padziļinātas daļēji strukturētas intervijas. Šāds intervijas formāts ļauj noteikt intervijas iecerēto virzību, precizējot un piemērojot to atbilstoši intervijas gaitai un respondenta pieredzei. Intervijā ar Izpildītāju piedalījās viens vai vairāki pašvaldības pārstāvji. Intervijas norisinājās laika posmā no 18. decembra līdz 28. decembrim. Intervijās un aptaujās iegūtie dati strukturēti tabulās un vizualizēti grafikos. Ievāktās informācijas rezultāti un rekomendācijas pieejamas ziņojuma 4. nodaļā.

Dokumentu analīzes metodes riski saistīti ar nepilnīgu vai selektīvu informācijas apkopošanu, iespējams, ka iegūtā informācija nav savstarpēji salīdzināma. Kvalitatīvai datu apkopošanas un apstrādes nodrošināšanai izmantotie dokumenti saskaņoti ar Pasūtītāju un pētījuma ekspertiem. Informācijas konstruktīvai un salīdzināmai analīzei definēti vienoti kritēriji. Aptaujas riski saistīti ar nepilnīgu vai nereprezentatīvu respondentu skaitu, iegūstot nepilnīgu informāciju par esošo situāciju. Iespējami lielāka respondentu skaita sasniegšanai, anketa izsūtīta ar KEM pavadvēstuli. Lai izvērtētu un uzlabotu anketas kvalitāti, pirms aptaujas izsūtīšanas tika izsūtīta pilotanketa teritorijas plānošanas ekspertam. Sniegtie komentāri integrēti un precizēti anketas pēdējā versijā. Pēc iespējas pilnīgākai situācijas izpratnei, aptaujas metode apvienota ar padziļinātas intervijas metodi.

Ievadziņojuma ietvaros sagatavoti pieci pielikumi, izveidoti atsevišķos *Word* un *Excel* dokumentos. Pielikumi iekļauj informāciju par aptaujas un interviju jautājumiem, aptaujas rezultātiem, Rīgas valstspilsētas pašvaldības projektu vērtēšanas kritērijiem un apkopotajiem klimata riskiem (sk. nodaļu "Pielikumi").

Izvēlētie dokumenti un izpētes metodes sniedz pietiekamu un visaptverošu informācijas apjomu projekta nolikumā iekļauto uzdevumu un analīzes kvalitatīvai veikšanai. Pamatojoties uz veikto analīzi, Ievadziņojuma ietvaros sniegti argumentēti secinājumi esošo normatīvo aktu un attīstības plānošanas dokumentu izstrādes, un finanšu līdzekļu izmantošanas procesu pilnveidošanai, lai virzītos uz klimatneitralitātes sasniegšanu un klimatnoturīguma nodrošināšanu. Apkopotie

secinājumi no šīs pētījuma daļas tiks integrēti pētījuma turpmākajos ziņojumos un vadlīniju izstrādē.

Izmantoto avotu saraksts

1. Adaptationcommunity.net. Tools. <https://www.adaptationcommunity.net/tools/> [skatīts 25.01.2024]
2. Attīstības plānošanas sistēmas likums. <https://likumi.lv/ta/id/175748> [skatīts 09.01.2024]
3. BalticClimate. BalticClimate rīkkopa – telpiskie plānotāji. <https://www.toolkit.balticclimate.org/lv/telpiskie-planotaji/ievads> [skatīts 25.01.2024]
4. BalticClimate. Paraugs telpiskās plānošanas speciālistiem. <https://www.toolkit.balticclimate.org/lv/telpiskie-planotaji/ievads> [skatīts 25.01.2024]
5. Blumberga A., Blumberga D., Bažbauers G., et.al. (2021) Enerģētikas un klimata modelēšana virzībā uz oglekļa neitralitāti VPP-EM-2018/NEKP-0001. https://videszinatne.rtu.lv/wp-content/uploads/2021/02/7_Ilgtermi%C5%86a-m%C4%93r%C4%B7i-un-politikas.pdf [skatīts 25.01.2024]
6. Ceļu satiksmes likums. <https://likumi.lv/ta/id/45467> [skatīts 09.01.2024]
7. Centrālās statistikas pārvaldes Oficiālās statistikas portāls. (2023). Reģionālie klimata pārmaiņu rādītāji. <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/vide/regionalie-klimata-parmainu-raditaji/publikacijas-un-infografikas/21339?themeCode=SG> [skatīts 25.01.2024]
8. Centrālās statistikas pārvaldes Oficiālās statistikas portāls. Siltumnīcefekta gāzu emisijas reģionos, valstspilsētās un novados 2020 – 2021. https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_ENV_GP_GPE/GPE020 [skatīts 25.01.2024]
9. Centrālās statistikas pārvaldes Oficiālās statistikas portāls. Vides statistikas dati. <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/vide> [skatīts 25.01.2024]
10. Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums. <https://likumi.lv/ta/id/282333> [skatīts 09.01.2024]
11. Climate-ADAPT. The European Climate Adaptation Platform. <https://climate-adapt.eea.europa.eu/> [skatīts 25.01.2024]
12. Climate-ADAPT. Urban Adaptation Map Viewer. <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/knowledge/tools/urban-adaptation> [skatīts 25.01.2024]
13. Climate-ADAPT. Urban Adaptation Support Tool. <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/knowledge/tools/urban-ast/step-0-0> [skatīts 25.01.2024]
14. Copernicus. Climate Data Store. <https://cds.climate.copernicus.eu/#!/home> [skatīts 25.01.2024]
15. Dabas aizsardzības pārvalde (2020). Ekosistēmu pakalpojumu rīkkopa - rekomendācijas. <http://riks.ekosistemas.daba.gov.lv/rekomendacija/> [skatīts 25.01.2024]
16. Dabas resursu nodokļa likums. <https://likumi.lv/ta/id/124707> [skatīts 09.01.2024]
17. Dobeles novada pašvaldība. (2022). Attīstības plānošana. <https://www.dobele.lv/lv/attistibas-plano> [skatīts 09.01.2024]
18. Dobeles novada pašvaldība. (2023). Par Dobeles novada pašvaldības budžetu 2023. gadam. <https://www.dobele.lv/lv/dokumenti/par-dobeles-novada-pasvaldibas-budzetu-2023-gadam> [skatīts 09.01.2024]

19. Eiropas Klimata aizsardzības iniciatīva (EUKI, European Climate Initiative), <https://www.euki.de/en/landingpage/latvija/> [skatīts 02.02.2024.]
20. Eiropas Komisija. (2018). Komisijas paziņojums "Tīru planētu - visiem! Stratēģisks Eiropas ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku". <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0773> [skatīts 09.01.2024]
21. Eiropas Komisija. (2021). Komisijas paziņojums. Tehniskie norādījumi par infrastruktūras klimatrošināšanu 2021.-2027.gada periodā. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0916\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021XC0916(03)) [skatīts 24.01.2024]
22. Eiropas Savienība. (2023). Latvijas Atveseļošanas fonda plāns. <https://www.esfondi.lv/normative-akti-un-dokumenti/atveselosanas-fonds-main/latvijas-atveselosanas-fonda-plans> [skatīts 12.01.24]
23. Eiropas Savienība. (n.d.). Atveseļošanas fonds. <https://www.esfondi.lv/par-es-fonciem/es-fondi-un-citi-finansu-instrumenti/af> [skatīts 12.01.24]
24. EKII. (n.d.) Realizētie projekti. https://ekii.lv/index.php?page=projekti_lv&konkursid=2&projekt=15 [skatīts 09.01.2024]
25. European Air Quality Portal, <https://aqportal.discomap.eea.europa.eu/index.php/users-corner/> [skatīts 25.01.2024]
26. European Commission. (n.d. a). EU Mission: Adaptation to Climate Change. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en [skatīts 09.01.2024]
27. European Commission. (n.d. b). Connecting Europe Facility. https://cinea.ec.europa.eu/programmes/connecting-europe-facility_en [skatīts 09.01.2024]
28. European Environment Agency (EEA). Datahub. https://www.eea.europa.eu/en/datahub?size=n_10_n&filters%5B0%5D%5Bfield%5D=issued.date&filters%5B0%5D%5Btype%5D=any&filters%5B0%5D%5Bvalues%5D%5B0%5D=All%20time [skatīts 25.01.2024]
29. European Network of National Meteorological Services. Latvian region. <https://www.meteoalarm.org/en/live/region/LV> [skatīts 25.01.2024]
30. ¹European Union. (2023). Guidelines on Member States' adaptation strategies and plans . <https://climate.ec.europa.eu/system/files/2023-07/Guidelines%20on%20MS%20adaptation%20strategies%20and%20plans.pdf> [skatīts 24.01.2024]
31. Finanšu ministrija. (2023). Valsts budžets 2023. gadam. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. <https://www.fm.gov.lv/lv/media/13920/download?attachment> [skatīts 09.01.2024]
32. Finanšu ministrija. (2024). Plānotās atlases. <https://www.esfondi.lv/pieejamais-atbalsts/planotas-atlases>. [skatīts 09.01.2024]
33. Green Municipal Fund. (n.d.). Factsheet: Municipal governance for deep decarbonization. <https://greenmunicipalfund.ca/resources/factsheet-municipal-governance-deep-decarbonization> [skatīts 09.01.2024]

34. ICLEI – Local Governments for Sustainability (2020). Compete4SECAP. https://iclei-europe.org/projects/?Compete4SECAP_&projectID=B8Ygqwjik [skatīts 25.01.2024]
35. Interreg (n.d. b). Priority 2: water-smart societies. Objective 2.1 Sustainable waters. <https://interreg-baltic.eu/about/priorities-2021-2027/priority-2-water-smart-societies/2-1-sustainable-waters/> [skatīts 09.01.2024]
36. Interreg. (2019). Centrālā Baltijas jūras reģiona programma 2021.-2027.gadam. <https://www.interreg.lv/lv/interreg-latvija/2021-2027gada-periods/centrala-baltijas-juras-regiona-programma/> [skatīts 09.01.2024]
37. Interreg. (2023). URBACT IV programma 2021.-2027.gadam. <https://www.interreg.lv/lv/interreg-latvija/2021-2027gada-periods/urbact-iv-programma/> [skatīts 09.01.2024]
38. Interreg. (n.d. c). Priority 2: water-smart societies. Objective 2.2 Blue economy. <https://interreg-baltic.eu/about/priorities-2021-2027/priority-2-water-smart-societies/2-2-blue-economy/> [skatīts 09.01.2024]
39. Interreg. (n.d. d). Priority 3: climate-neutral societies. Objective 3.2. Energy transition. <https://interreg-baltic.eu/about/priorities-2021-2027/priority-3-climate-neutral-societies/3-2-energy-transition/> [skatīts 09.01.2024]
40. iWater projekta modelis (excel fails). https://www.integratedstormwater.eu/sites/www.integratedstormwater.eu/files/final_outputs/3_zipi.xlsm [skatīts 25.01.2024]
41. Izglītības un zinātnes ministrija. (2021). Vadlīnijas pašvaldībām izglītības netiešo izdevumu finanšu datu un budžeta analīzes indikatoru piemērošanai. <https://www.izm.gov.lv/lv/media/12770/download> [skatīts 9.01.2024]
42. Jēkabpils novada pašvaldība. (25.08.2022 versija). Paskaidrojuma raksts par Jēkabpils novada pašvaldības budžetu 2023.gadam. <https://www.jekabpils.lv/lv/media/22116/download?attachment> [skatīts 09.01.2024]
43. Klimata un enerģētikas ministrija (KEM) (2023). Iespējamo risinājumu kopuma izstrāde jūras krasta erozijas mazināšanai. <https://www.kem.gov.lv/lv/iepirkums/iespejamo-risinajumu-kopuma-izstrade-juras-krasta-erozijas-mazinasanai> [skatīts 25.01.2024]
44. Klimata un enerģētikas ministrija (KEM) (2023). Matemātisks modelis ļaus novērtēt, cik siltumnīcefekta gāzu emisijas varēsīm samazināt no iecerētajiem politikas pasākumiem. <https://www.kem.gov.lv/lv/print/pdf/node/810> [skatīts 25.01.2024]
45. Klimata un enerģētikas ministrija (KEM). Pētījums par ēku būvniecības regulējuma pilnveidošanu, lai veicinātu būvniecības nozares klimatnoturību un virzību uz klimatneitralitāti. <https://klimatam.lv/norvegijas-grantu-projekts/publikacijas/petijumi-un-metodiskie-materiali/> [skatīts 25.01.2024]
46. Klimata un enerģētikas ministrija. (2023). Pētījums ēku būvniecības regulējuma pilnveidošanai, lai veicinātu būvniecības nozares klimatnoturību un virzību uz klimatneitralitāti. <https://ppdb.mk.gov.lv/datubaze/pasreizejas-prakses-novertejums-un-ieteikumu-izstrade-valsts-buvniecibas-regulejuma-uzlabosanai-nemot-vera-klimata-parmainu-ietekmi-un-riskus-ka-ari-nepiecieksamibu-samazinat-seg-emisijas/> [skatīts 09.01.2024]
47. Klimata un enerģētikas ministrija. (2023). Pētījums ēku būvniecības regulējuma pilnveidošanai, lai veicinātu būvniecības nozares klimatnoturību un virzību uz

- klimatneitralitāti. https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2023/11/ACKonsultacijas_Vadlinijas.pdf [skatīts 24.01.2024]
48. Klimata un enerģētikas ministrija. (pēdējā publiski pieejamā redakcija – uz saskaņošanu līdz 02.02.2024.). Klimata likums. https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/7987de45-93fd-45e3-ac4c-948251c622d9 [skatīts 14.03.2024]
49. Klimata un enerģētikas ministrija. Aktualizētais Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.-2030. gadam projekts. https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/56f1c764-386b-4961-97e6-7d66cedca1c4 [skatīts 09.01.2024]
50. Klimata un enerģētikas ministrija. E-MĀCĪBU KURSS “KLIMATA PĀRMAIŅU MAZINĀŠANA UN PIELĀGOŠANĀS TĀM”. <https://mps.vas.gov.lv/edu/course/854> [skatīts 25.01.2024]
51. Kondratenko J., Ieviņa D., Zemīte M., et.al. (2021) PROJEKTĒŠANAS VADLĪNIJAS ILGTSPĒJĪGO LIETUS ŪDEŅU APSAIMNIEKOŠANAS RISINĀJUMU IZMANTOŠANAI. <https://cleantechlatvia.com/lv/2022/02/01/projektesanas-vadlinijas/> [skatīts 25.01.2024]
52. Kurzemes plānošanas reģions. (2023). Publiskais gada pārskats par 2022.gadu. https://www.kurzemesregions.lv/wp-content/uploads/2023/06/KPR_PUBLISKAIS_gada_parskats_2022_gads.pdf [skatīts 09.01.2024]
53. LATESTadapt. DABĀ BALSTĪTU UN VIEDU RISINĀJUMU PORTFEĻA IZSTRĀDE UN DEMONSTRĒŠANA PILSĒTVIDES KLIMATNOTURĪBAS UZLABOŠANAI IGAUNIJĀ UN LATVIJĀ. <https://lifelatestadapt.viimsivald.ee/lv/sakuma-lapa/> [skatīts 25.01.2024]
54. Latvijas Atvērto datu portāls. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas vides statistika. <https://data.gov.lv/dati/eng/dataset?groups=vide> [skatīts 25.01.2024]
55. Latvijas Valsts ceļi (potenciāli pieejams). Klimata pārmaiņu ietekme uz autoceļu infrastruktūras ilgtspēju. <https://ppdb.mk.gov.lv/datubaze/klimata-parmainu-ietekme-uz-autocelu-infrastrukturas-ilgtspeju-2/> [skatīts 26.01.2024]
56. Latvijas vides aizsardzības fonda administrācija. (n.d.). Projektu jaunumi. <https://lvafa.vraa.gov.lv/> [skatīts 09.01.2024]
57. Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Meteo brīdinājumi. <https://bridinajumi.meteo.lv/> [skatīts 25.01.2024]
58. Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Pašvaldību klimata profili. https://klimats.meteo.lv/pasvaldibu_apskati/ [skatīts 25.01.2024]
59. Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Plūdu riska informācijas sistēma. <https://pris.lvlgmc.lv/slani> [skatīts 25.01.2024]
60. Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Plūdu riska un plūdu draudu kartes. <https://videscentrs.lvlgmc.lv/iebugets/pludu-riska-un-pludu-draudu-kartes> [skatīts 25.01.2024]
61. Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Valsts vides dienesta statistika. https://parissrv.lvlgmc.lv/#viewType=home_view [skatīts 25.01.2024]
62. Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs. Vidējā gaisa temperatūra, Rīga. <https://www4.meteo.lv/klimatariks/> [skatīts 25.01.2024]
63. Latvijas Zinātnes padome (2021). Enerģētikas un klimata modelēšana virzībā uz oglekļa neitralitāti. <https://www.lzp.gov.lv/lv/projekts/energetikas-un-klimata-modelesana-virziba-uz-oglekļa-neitralitati> [skatīts 25.01.2024]
64. Latvijas Zinātnes padome. (n.d.). Apvārsnis Eiropa 2021-2027. <https://www.lzp.gov.lv/lv/apvarsnis-eiropa-2021-2027> [skatīts 09.01.2024]

65. Liepājas pilsētas domes 2023. gada 21. decembra Liepājas valstspilsētas pašvaldības domes 2023. gada 19.oktobra lēmums Nr. 336/11 "Grozījumi 2023. gada attīstības budžeta pieprasījumā un Liepājas valstspilsētas un Dienvidkurzemes novada attīstības programmas 2022.-2027. gadam pielikumā "Liepājas valstspilsētas pašvaldības rīcības un investīciju plāns" (2023. gada plāns)". <https://www.vestnesis.lv/op/2023/249.13> [skatīts 09.01.2024]
66. Liepājas valstspilsētas pašvaldības domes saistošie noteikumi Nr. 24. Pielikums "Liepājas valstspilsētas pamatbudžets 2023. gadam". https://faili.liepaja.lv/Bildes/Dokumenti/Dokumentu-biblioteka/Bud%C5%BEets-atalgojums/1_PIELIKUMS_PRECIZETS_2023.pdf [skatīts 09.01.2024]
67. LIFE LOCAL ADAPT. Reports. <https://life-local-adapt.eu/en/downloads/reports> [skatīts 25.01.2024]
68. LIFE Viva Grass. Integrētais plānošanas rīks <https://vivagrass.eu/lv/integrated-planning-tool/> [skatīts 25.01.2024]
69. LIFE Viva Grass. Viva Grass Viewer. <https://tool.vivagrass.eu/vgsites/viewer/> [skatīts 25.01.2024]
70. LIFE. (n.d.). Kas ir LIFE? <https://www.lifeprogramma.lv/lv/sakums> [skatīts 09.01.2024]
71. Likums "Par pašvaldību budžetiem". <https://likumi.lv/ta/id/34703> [skatīts 09.01.2024]
72. Likums "Par piesārņojumu". <https://likumi.lv/ta/id/6075> [skatīts 09.01.2024]
73. Ludzas novada pašvaldība. (2022). Ludzas novada attīstības programma 2021.-2027.gadam. <https://www.ludzasnovads.lv/lv/ludzas-novada-attistibas-programma-2021-2027gadam> [skatīts 09.01.2024]
74. Ludzas novada pašvaldība. (2023). Pašvaldības budžets 2023. gadam. <https://www.ludzasnovads.lv/lv/pasvaldibas-budzets-2023-gadam> [skatīts 09.01.2024]
75. Ministru kabineta 2005. gada 13. decembra noteikumi Nr. 934 "Noteikumi par budžetu izdevumu klasifikāciju atbilstoši funkcionālajām kategorijām". <https://likumi.lv/ta/id/123806> [skatīts 09.01.2024]
76. Ministru kabineta 2009. gada 24. novembra noteikumi Nr. 1354 "Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu". <https://likumi.lv/ta/id/201369> [skatīts 09.01.2024]
77. Ministru kabineta 2013. gada 16. jūlija noteikumi Nr. 402 "Noteikumi par plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem". <https://likumi.lv/ta/id/258626> [skatīts 09.01.2024]
78. Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumi Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/256866> [skatīts 09.01.2024]
79. Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumi Nr. 628 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem". <https://likumi.lv/ta/id/269842> [skatīts 09.01.2024]
80. Ministru kabineta 2014. gada 2. decembra noteikumi Nr. 737 "Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/270934-attistibas-planosanas-dokumentu-izstrades-un-ietekmes-izvertesanas-noteikumi> [skatīts 26.01.2024]
81. Ministru kabineta 2014. gada 8. jūlija noteikumi Nr. 392 "Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmas noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/267923> [skatīts 09.01.2024]

82. Ministru kabineta 2015. gada 27. oktobra noteikumi Nr. 614 "Reģionālās attīstības atbalsta pasākumu īstenošanas, novērtēšanas un finansēšanas kārtība". <https://likumi.lv/ta/id/278154> [skatīts 09.01.2024]
83. Ministru kabineta 2017. gada 26. septembra noteikumi Nr. 582 "Noteikumi par pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijām". <https://likumi.lv/ta/id/293820> [skatīts 09.01.2024]
84. Ministru kabineta 2019. gada 17. jūlija rīkojums Nr. 380 "Par Latvijas pielāgošanās klimata pārmaiņām plānu laika posmam līdz 2030. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/308330> [skatīts 09.01.2024]
85. Ministru kabineta 2020. gada 28. janvāra informatīvais ziņojums "Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/342214> [skatīts 09.01.2024]
86. Ministru kabineta 2021. gada 16. novembra rīkojums Nr. 841 "Par Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmu 2021.–2027. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/327732> [skatīts 09.01.2024]
87. Ministru kabineta 2022. gada 25. oktobra noteikumi Nr. 675 "Siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas sistēmas, prognožu sistēmas un sistēmas ziņošanai par pielāgošanos klimata pārmaiņām izveidošanas un uzturēšanas kārtība". <https://likumi.lv/ta/id/336733> [skatīts 09.01.2024]
88. Ministru kabineta 2022. gada 31. augusta rīkojums Nr. 583 "Par Vides politikas pamatnostādņēm 2021.–2027. gadam". <https://likumi.lv/ta/id/335137> [skatīts 09.01.2024]
89. Ministru kabineta 2022. gada 9. marta rīkojums Nr. 152 "Par Igaunijas–Latvijas pārrobežu sadarbības programmas 2021.–2027. gadam projektu". <https://likumi.lv/ta/id/330676> [skatīts 09.01.2024]
90. Ministru kabineta 2023. gada 13. jūlija noteikumi Nr. 396 "Modernizācijas fonda darbības kārtības noteikumi un daudzgadu darbības programma". <https://likumi.lv/ta/id/343812> [skatīts 09.01.2024]
91. Ministru kabinets. (2020). Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam. <https://www.mk.gov.lv/lv/latvijas-nacionalais-attistibas-plans> [skatīts 09.01.2024]
92. Ministru kabinets. (2023). Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvija 2030). <https://www.mk.gov.lv/lv/latvijas-ilgtspejigas-attistibas-strategija> [skatīts 09.01.2024]
93. NetZeroCities. Climate Transition Map. <https://netzerocities.app/ClimateTransitionMap> [skatīts 25.01.2024]
94. NetZeroCities. FINANCE GUIDANCE TOOL. <https://netzerocities.app/financeGuidanceTool> [skatīts 25.01.2024]
95. OECD. (n.d.). OECD Green Budgeting Framework. <https://www.oecd.org/environment/green-budgeting/OECD-Green-Budgeting-Framework-Highlights.pdf>
96. Own Your SECAP (Sustainable Energy Climate Action Plan). Ressources. <https://www.ownyoursecap.eu/resources/> [skatīts 25.01.2024]
97. Own Your SECAP (Sustainable Energy Climate Action Plan). Tool for the identification of the measures. https://www.ownyoursecap.eu/wp-content/uploads/2023/09/SECAP_action_criteria_EN_8Sept2023.xlsx [skatīts 25.01.2024]
98. Pašvaldību likums. <https://likumi.lv/ta/id/336956> [skatīts 09.01.2024]

99. RCP (*Representative Concentration Pathways*) scenāriji sniedz ieskatu par cilvēka darbības, piemēram, cilvēka radītās SEG emisijas apjoma, zemes lietojuma veida, mežu izplatības, aerosolu un klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumu, ietekmi uz klimata sistēmu. RCP 4,5 scenārijam raksturīgas mērenas klimata pārmaiņas, savukārt RCP 8,5 scenārijam – nozīmīgas."(VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (2017). Klimata pārmaiņu scenāriji Latvijai. Ziņojuma kopsavilkums, 2.lpp. <https://www4.meteo.lv/klimatariks/kopsavilkums.pdf>)
100. REGILIENCE. The REGILIENCE self-assessment tool to spot risks of maladaptation. <https://regilience.eu/self-assessment-tool-for-maladaptation/> [skatīts 25.01.2024]
101. Reģionālās attīstības likums. <https://likumi.lv/ta/id/61002> [skatīts 09.01.2024]
102. Rīgas dome. (n.d.). Budžeta plāns no 2021.gada. <https://www.riga.lv/lv/budzeta-plans-no-2021gada> [skatīts 09.01.2024]
103. Rīgas domes Pilsētas attīstības departaments. (2018) Zaļās infrastruktūras plānošanas un pārvaldības instrumenta (ZIPI) rokasgrāmata. https://www.integratedstormwater.eu/sites/www.integratedstormwater.eu/files/final_outputs/2_zipi_rokasgramata.pdf [skatīts 25.01.2024]
104. Rīgas plānošanas reģions. (2023). 2022. gada publiskais pārskats. https://rpr.gov.lv/wp-content/uploads/2023/08/RPR-publiskais-parskats_2022.pdf [skatīts 09.01.2024]
105. SIA "NOMAD architects". (2022). Vadlīnijas apritīgai būvniecībai. <https://drive.google.com/file/d/164JeQ1NxZMCsdbvhjUs6mwXBsCVeNKYQ/view> [skatīts 25.01.2024]
106. Teritorijas attīstības plānošanas likums. <https://likumi.lv/ta/id/238807> [skatīts 09.01.2024]
107. The project Land-Sea-Act. (2021). VADLĪNIJAS PIEKRASTES TERITORIJU ATTĪSTĪBAS PLĀNOTĀJIEM. <https://maritime-spatial-planning.ec.europa.eu/sites/default/files/vadlinijas-piekrastes-att-planotajiem-2021.pdf> [skatīts 25.01.2024]
108. Trasuna O., (2022). Klimata pārmaiņu pielāgošanās aspektu integrācija pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentos. https://wwflv.awsassets.panda.org/downloads/pielgoans_ziojums_lvafa_elle_v1_230522_1.pdf?234391/Klimata-parmainu-pielagosanas-aspektu-integracija-pasvaldibu-teritorijas-attistibas-planosanas-dokumentos [skatīts 25.01.2024]
109. Urban Governance Atlas (UGA) - practice policy instruments supporting nature-based solutions and ecosystem restoration. <https://interlace-hub.com/urban-governance-atlas> [skatīts 25.01.2024]
110. Urban Green-blue Grids. Measures. <https://urbangreenbluegrids.com/measures/> [skatīts 25.01.2024]
111. Ūdens apsaimniekošanas likums. <https://likumi.lv/ta/id/66885> [skatīts 09.01.2024]
112. Valsts kontrole. (2019). "Ja dod, tad ņem" jeb pašvaldību prakse, aizņemoties finansējumu un plānojot infrastruktūras attīstību https://lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/uploads/reviziju-zinojumi/2018/2.4.1-38_2018/Infrastruktu%CC%84ras%20atti%CC%84sti%CC%84ba_revi%CC%84zijas%20zin%C%C%A7ojums.pdf [skatīts 09.01.2024]

- [illegible]

124. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Metodiskie ieteikumi attīstības programmu izstrādei. <https://www.varam.gov.lv/lv/metodiskie-ieteikumi-attistibas-programmu-izstradei> [skatīts 25.01.2024]
125. Vidzemes plānošanas reģions. (2021). Publiskais gada pārskats 2020. http://jauna.vidzeme.lv/upload/VPR_Jaunami/2020_VPR_publicais_gada_parskats.pdf [skatīts 09.01.2024]
126. VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs". (2017). Klimata pārmaiņu scenāriji Latvijai. Ziņojuma kopsavilkums. <https://www4.meteo.lv/klimatariks/kopsavilkums.pdf> [skatīts 09.01.2024]
127. Zemgales plānošanas reģions. (2023). Publiskais pārskats 2022. <https://www.zemgale.lv/lv/media/1641/download?attachment> [skatīts 09.01.2024]

Pielikumi

Ievadziņojumā iekļauti pieci pielikumi. Dokumenti ir pieejami atsevišķos failos *Word* un *Excel* formātā.

Pielikums nr. 1 **Aptaujas anketas jautājumi** [*Pielikums_nr_1_Aptaujas_anketas_jautajumi.docx*]

Pielikums nr. 2 **Intervijas jautājumi** [*Pielikums_nr_2_Intervijas_jautajumi.docx*]

Pielikums nr. 3 **Aptaujas rezultāti** [*Pielikums_nr_3_Aptaujas_rezultati.xlsx*]

Pielikums nr. 4 **Klimata politikas plānošanas rīki** [*Pielikums_nr_4_Klimata_riki.xlsx*]

Pielikums nr. 5 **Rīgas pašvaldības projektu novērtēšanas kritēriji**
[*Pielikums_nr_5_Projektu_vertesanas_kriteriji.docx*]